

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Περίοδος Β', τεύχος 250, Παρασκευή 23 Δεκεμβρίου 1983

Δρχ. 50

ΤΟ '83 ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ...

★
Ο εκδοτικός μας οίκος Α.Α. Λιβάνη «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» σας προτείνει μερικά από τα βιβλία που κυκλοφόρησαν στο χρόνο που μας πέρασε

Σειρά: Έλληνες λογοτέχνες

ΝΕΜΕΣΗ: Γιώργος Μανιατάκος

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ: 30 χρόνια τραγούδια

ΜΩΡΟ ΜΟΥ: Πόπη Γερωνυμάκη

Η ΛΑΠΑΡΟΤΟΜΗ: Σωτηρία Σταυρακοπούλου

ΣΚΟΝΗ ΚΟΛΛΗΣΕ ΣΤ' ΑΦΤΙΑ ΜΑΣ: Στέλλα Βογιατζόγλου

ΤΑ ΤΥΜΠΑΝΑ ΤΗΣ ΚΟΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ: Αντώνης Σουρούνης

ΟΙ ΣΥΜΠΑΙΧΤΕΣ: Αντώνης Σουρούνης

Σειρά: Παγκόσμια Λογοτεχνία

ΑΝΕΜΟΣΚΟΡΠΙΣΜΑΤΑ: Γκ. Γκ. Μάρκες

Η ΚΑΚΙΑ ΩΡΑ: Γκ. Γκ. Μάρκες

Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΝΕΝΑΝ ΝΑ ΤΟΥ ΓΡΑΨΕΙ: Γκ. Γκ. Μάρκες

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛΑ - ΚΑΝΕΛΑ ΚΑΙ ΓΑΡΥΦΑΛΟ: Ζόρζε Αμάντο

ΑΝ ΑΥΤΟΙ ΕΡΘΟΥΝ ΤΗΝ ΑΥΓΗ: Άντζελα Νταιηβίς

ΟΙ ΚΑΤΑΠΙΕΣΜΕΝΟΙ: Μαριάνο Αζουέλα

ΕΛΙΝΑ: Όμπι Εγκμπούνα

ΜΗ ΦΟΒΑΣΑΙ, ΑΝΘΡΩΠΑΚΙ: Κύριλ Τοπάλοβ

ΜΕΡΕΣ ΕΝΟΣ ΓΙΑΤΡΟΥ: Φερνάντο Ναμόρα

ΣΚΗΝΕΣ ΑΠΟ ΕΝΑ ΓΑΜΟ: Ίνγκμαρ Μπέρκμαν

ΤΟ ΤΣΙΦΛΙΚΙ ΤΩΝ ΖΩΩΝ: Τζωρτζ Όργουελ

ΚΛΑΨΕ, ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΧΩΡΑ: Άλαν Πάτον

Σειρά: Φεμινιστική

ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ: Άννα Μεϋλέμπελτ

ΓΕΝΝΗΜΑ ΓΥΝΑΙΚΑΣ: Αντριέν Ριτς

ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΓΗΣ: Άγκνιες Σμέντλεν

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Κάρεν Μιχαέλς

ΒΙΑΣΜΟΣ: Μαρί Οντίλ-Φαρζιέ

Σειρά: Οικονομία και Πολιτική

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ: Σταύρος Ρουσσέας

Σειρά: Ιστορία

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ: Νικολάι Τοντόρωφ

Σειρά: Κοινωνικά Προβλήματα

ΤΟ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΟ ΧΟΡΤΟ-ΜΑΡΙΧΟΥΑΝΑ: Τζιανκάρλο Αρνάο

Σειρά: Αρχαία Ελλάδα

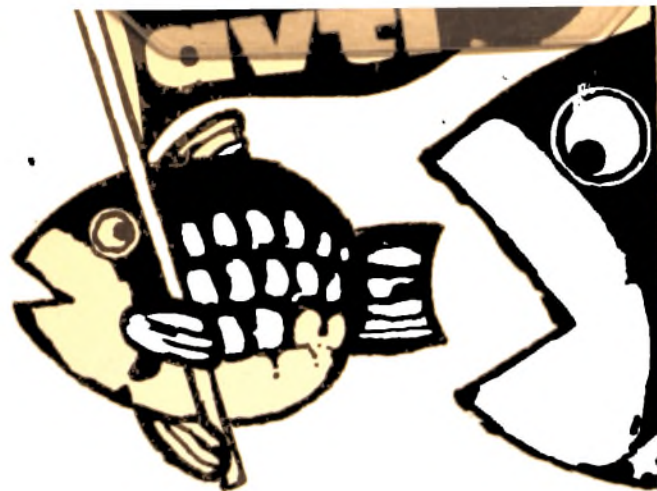
Ο ΜΑΥΡΟΣ ΚΥΝΗΓΟΣ: Πιερ Βιντάλ Νακέ

ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ '84 ΠΟΥ ΑΡΧΙΖΕΙ...

ΝΟΣΤΡΑΔΑΜΟΣ: Προφητείες για το μέλλον

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ,
ΑΘΗΝΑ, Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 - 36.00.398

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ: 72.32.713—72.32.819

Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 250

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Οι θέσεις μας και οι αντιθέσεις μας	9
N. Δαμίγος	
Αποκαλυπτικό	13
—Κυβέρνηση και πολιτικές δυνάμεις: Το χρονικό των αντιδράσεων	14
Άντεια Φραντζή	
Αντίλαλοι του Τύπου	16
Αριστείδης Μανωλάκος (αναδημοσίευση από την Κυρ. Ελευθεροτυπία 18/12/83)	
Η κυβέρνηση ανοίγει το δρόμο για «ανταρτοπόλεμο ερτζιανών»	18
E. (αναδημοσίευση από την «Καθημερινή» 18/12/1983)	
Το άρθρο 15	20
Συνεργάτες του «ράδιο-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ»	
Το «μαύρο κουτί» του «ράδιο-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ»	22
Δηλώσεις στο «ράδιο-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ	24
KYP (αναδημοσίευση από την Ελευθεροτυπία 17/12/83)	
Πειρατικοί σταθμοί	28
Χρ. Βακαλόπουλος	
Ας κρατήσει η ροή	30
Π. Μαρτινίδης	
Εξουσία πονηράν ου «ράδιον» μεταβάλλειν	31
Βαγγέλης Παπαγεωργίου	
Η ιδιωτική και η ελεύθερη ραδιοφωνία στην Ευρώπη	32
Ρεπόρτερ	
25 ερωτήματα που περιμένουν απάντηση	33
Η ραδιοφωνία επί 4ης Αυγούστου	34
Γιώργος Ιωάννου	
Ο Ιρανί, ο Λιβανί, κι ο Γιουνανί	36
Δημοσθένης Κούρτοβικ	
Το τέρας του Λοχ Νες και η αμηχανία των αγαθών ψαράδων	41
Αριστοτέλης Νικολαΐδης	
Η γλώσσα και η ποίηση του Καβάφη	44
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ	
Αντήνωρ	
Στη ροή του χρόνου	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	
Γ. Ιωάννου	8
Γ. Καλαϊτζής	21
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	39
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	49
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

ΣΤΟΝ (ΟΠΟΙΟ) ΑΗ ΒΑΣΙΛΗ...

ΝΑ ΠΟΥΜΕ την αλήθεια είμαστε κάπως αμήχανοι με την έλευση του νέου χρόνου. Αυτή η στήλη ταλαντεύεται ανάμεσα στην ανάγκη να διατηρήσει την παράδοσή της και να παραχωρηθεί στο κλίμα των ημερών.

ΔΕΝ ΞΕΡΟΥΜΕ αλήθεια αν στην τελευταία βδομάδα του χρόνου πρέπει να αποχαιρετήσουμε απολογιστικά το '83 ή να υποδεχτούμε ευφρόσυνα το '84. Δεν είμαστε βέβαιοι αν επιτρέπεται η αισιοδοξία, αν επιτρέπεται να θεωρήσουμε ότι το ημερολόγιο που θα «γυρίσει τις σελίδες του» θα αλλάξει σε τίποτα τη ροή των γεγονότων και τους ρυθμούς των πραγμάτων.

ΝΑ ΤΟ ΠΟΥΜΕ αλλιώς. Δεν ξέρουμε αν έχουμε το απόθεμα να φανούμε αισιόδοξοι. Αν μπορούμε να αφεθούμε, έστω και για λόγους ψυχολογικούς, για δυο βδομάδες στην «εορταστική ατμόσφαιρα των ημερών». Διότι, ως γνωστόν, η «εορταστική ατμόσφαιρα» προϋποθέτει έλλειψη μνήμης, υποβάθμιση της κριτικής, μια μικρή σπονδή στο Διόνυσο, μια εθελουφυγλία μπρος στο παρόν που θα συνεχιστεί μάλλον αμετάλλαχτο και στο αύριο.

ΠΩΣ ΟΜΩΣ θα φτιάσουμε αυτή την «εορταστική ατμόσφαιρα»; Μήπως πρέπει να αφοσιωθούμε στις κασέτες χριστουγεννιάτικης μουσικής που βάζει αδιαλλείπτως η ΕΡΤ τα τελευταία τριάντα χρόνια; Μήπως πρέπει να υπαχθούμε στον τέταρτο κυβερνητικό κύκλο για την «ποιότητα της ζωής» που πρόσφατα εξαγγέλθηκε; Μήπως τέλος, αρκεί να σκεφθούμε ότι υπάρχουν και χειρότερα; Ή μήπως πάλι οι μέρες απαιτούν να αφεθούμε στο μόνο χώρο που επιτρέπεται η αισιοδοξία; Μήπως πρέπει να περάσουμε δηλαδή από το κράτος της πραγματικότητας στο βασίλειο της φαντασίας;

ΑΣ ΓΡΑΨΟΥΜΕ μαζί το σενάριο με κάποια επίκαιρα παραδείγματα. Η συμπλήρωση των υπολοίπων επαφίεται στη φαντασία του καθενός τις επόμενες 365 μέρες (και τις λίγες υπόλοιπες του '83 ως έσχατη «τσόντα»).

ΑΣ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ δηλαδή ότι ο Άη Βασίλης ξεπερνά τις παρεμβολές των ραδιοπειρατών και προσγειώνει με ασφάλεια το άρμα του στη χώρα μας.

ΚΑΙ ΟΤΙ τότε, περνώντας από κρατικά οικήματα και σπίτια κυβερνητών, από αστυνομικά τμήματα και καταστήματα, από σπίτια μικρομεσαίων και οικίες μισθωτών, από αποκλεισμένα χωριά και βαρύθυμες επαρχιακές πόλεις, θα μοιράσει τα δέοντα δώρα στον καθένα.

ΚΑΙ ΩΣ γενικό θαύμα, ως πρώτη πράξη, η Ελλάδα αποτινάσσει από πάνω της τη θλίψη και τη μιζέρια της μικρομεσαίας της προσαρμογής. Οι κρεοπώλες —για παράδειγμα— κατεβάζουν οικειοθελώς τις τιμές της γαλοπούλας και του φιλέτου. Αγροτοβιομηχανοκαταναλωτικοί συνεταιρισμοί εξασφαλίζουν αιώνια φτηνά φιλέτα και τη γαλοπούλα του φτωχού. Σε μια δεύτερη φάση, σε μια γενικευμένη αυτοδιεύθυνση, αγρότες —κτηνοτρόφοι— κρεοπώλες, καταναλωτές καταργούν το Υπουργείο Εμπορίου— μακροπροθέσμως δε το ίδιο το εμπόριο.

ΤΟ ΙΔΙΟ πνεύμα της παραγωγής και διάθεσης κρέατος διασκορπίζεται ως μαγική σκόνη απ' τον Άη Βασίλη σε όλη την κυβερνητική και κρατική μηχανή. Η τρομερή αποτελεσματικότητα των δημόσιων υπηρεσιών υστερεί μόνο έναντι της ευγένειας των δημόσιων λειτουργών. Κυβερνητικοί και διοικητικοί παράγοντες αισθάνονται ως υπηρέτες του πολίτη. Οι πολίτες γίνονται συνυπεύθυνοι και αλληλέγγυοι με την πολιτεία τους.

ΜΙΚΡΟ παράδειγμα του νέου πνεύματος οι φυσιογνωμιστές —ψυχολόγοι— μηχανικοί— αστυνομικοί του κ. Ακριτίδη, αντί να αρπάζουν μοτοσικλέτες αφήνουν ευγενικά σημειώματα: «νομίζουμε ότι η εξάτμισή σας χρειάζεται επισκευή». Νεαροί «καμικάζι» τοποθετούν «σιλανσιέ» στα λεωφορεία της ΕΑΣ.

ΣΥΜΠΟΡΕΥΤΕΙΤΕ με τον Άη Βασίλη, για να δείτε πόσα πράγματα αισιόδοξα μπορούν να συμβούν εύκολα σ' αυτή τη χώρα, μέρα με τη μέρα.

ΕΝ ΠΑΣΗ περιπτώσει, αν δεν πιστεύετε στα θαύματα ΕΥΤΥΧΕΣ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ.

Στη ροή του χρόνου...

Η ΡΟΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ είναι ακατάλυτη... Αλλά, καθώς το «νυν» και το «αιέν» του κόσμου γίνεται καθημερινότητα, ένας Καινούργιος Χρόνος είναι πάντα μια πρόκληση: Αν όχι για απολογισμούς και προβλέψεις, τουλάχιστον για μια καινούργια ενατένιση στο μέλλον.

ΔΕ ΧΩΡΕΙ αμφιβολία πως το 1983 μας έκανε όλους σοφότερους. Μας διδάξε, πριν απ' όλα —για ν' αναφερθούμε σ' ένα πολύ πρόσφατο περιστατικό— ότι η *πολυφωνία*, στον τόπο αυτό, είναι *terra incognita*... Γι' αυτό ο εντιμότατος (Right Honorable, το λένε οι Άγγλοι) υπουργός Προεδρίας, Μ. Κουτσόγιωργας, νομιμοποιείται να έχει το δικό του, *πρωτοπικό*, ραδιοσταθμό —για να δοξολογεί, ανελλιπώς, κάθε εβδομάδα, το Μ. Κουτσόγιωργα... —ενώ όλοι εμείς, οι άλλοι— είτε ονομαζόμαστε Δήμος Αθηναίων, είτε πολιτιστικός σύλλογος, είτε ΑΝΤΙ —οπωσδήποτε ό χ ι.

ΑΛΛΑ ΤΟ 1983 μας οικείωσε και με το τρελό παιγνίδι της λεξιλαγνείας. Μάθαμε λ.χ., πως η κατάργηση τους δικαιώματος της απεργίας (άρθρο 4), λέγεται και «*κοινωνικοποίηση*»... Πως η απώλεια του εργατικού εισοδήματος, «*ετεροχρονισμός*»... Πως μια συνήθης συμφωνία για τις βάσεις, γίνεται σύνθημα ή πανώ, του στυλ: «*ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΦΕΥΓΟΥΝ —Ο ΑΓΩΝΑΣ ΔΙΚΑΙΩΝΕΤΑΙ*»... Και, φυσικά, έμελλε, μέσα στο 1983, όχι μόνο να μη δούμε —στο Κυπριακό— «*κάποιο φως, μέσα από τη σκοτεινή σήραγγα*», αλλά και να ζήσουμε ένα ακόμα χτύπημα του Αττίλα —την ανακήρυξη του ψευτοκράτους του Ντενκτάς.

Το ταξίδι και η κοινή διακήρυξη

Η ΖΩΗ, παρόλα αυτά, προχωρεί: Η εδώ αμερικανική πρεσβεία λ.χ., σκέφτηκε πως θα μπορούσε να προβάλει —χωρίς μεγάλες ζημιές— την «*ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ*», τη συγκλονιστική ταινία του πυρηνικού πολέμου. (Σχετικά, η κ. Ελένη Βλάχου δήλωσε πως «*καθόλου δεν τρόμαξε*» από την ταινία αυτή. Και, την άλλη μέρα, έγραψε ένα σχεδόν ευτράπελο χρονογράφημα)... Ο δελφίνος Ι. ΜΠΟΥΤΟΣ, εμφανίστηκε, επιτέλους, διεκδικητής του αρχηγικού θρόνου της Νέας Δημοκρατίας, ενώ ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γ. ΑΡΣΕΝΗΣ, εξάγγειλε —με τη βοήθεια εμβρυουλκού...— την εισοδηματική πολιτική για το 1984, που, φυσικά, δεν προβλέπει την καταβολή οποιουδήποτε «*διορθωτικού ποσού*», όπως ζητούσαν οι εργαζόμενοι... Όσο για το νέο προϋπολογισμό, που κάθε άλλο παρά «*αναπτυξιακός*» είναι —κι ας ομνύει περί του αντιθέτου ο υπουργός Οικονομικών, Ι. ΠΟΤΤΑΚΗΣ...— επρόκειτο, αργά χτες βράδι, να εγκριθεί από τη Βουλή.

ΑΛΛΑ ΥΠΗΡΞΕ και το ταξίδι του πρωθυπουργού στο Βουκουρέστι, με κατάληξη την κοινή έκκληση Παπανδρέου-Τσαουσέσκου προς τις δυο υπερδυνάμεις: *Να ανασταλεί η ανάπτυξη των νέων αμερικανικών πυραύλων «Πέρσινγκ» και «Κρουζ» και, ταυτόχρονα, να ματαιωθεί η υλοποίηση των πυρηνικών αντιμέτρων (=εγκατάσταση SS-20 στην Τσεχοσλοβακία και Λαοκρατική Γερμανία), που έχουν ανακοινωθεί από τη Σοβιετική Ένωση.* Άμεσος στόχος: Η επανάληψη των δια-

πραγματεύσεων της Γενεύης.

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, η κοινή διακήρυξη Παπανδρέου-Τσαουσέσκου, δεν ικανοποίησε την ελληνική Δεξιά. Και διότι το κείμενό της δεν εναρμονίζεται —όπως έγραψε η «*Καθημερινή*»— με την απόφαση του ΝΑΤΟ, έτους 1979, και διότι οι «*φιλοσοβιετικές, αντιδυτικές θέσεις της ελληνορουμανικής διακήρυξης, είναι σαφείς*». Αλλά είτε δέχεται κανείς, είτε απορρίπτει τις εκτιμήσεις αυτές, γεγονός παραμένει ότι η κοινή διακήρυξη διαφέρει αισθητά από τις θέσεις λ.χ. του Ιταλικού ΚΚ. Έτσι, ο Ενρίκο Μπερλίνγκουερ, στην πρόσφατη περιοδεία του στη Ρουμανία και Ανατολική Γερμανία, εισηγήθηκε την «*τεχνητή αναστολή*» της εγκατάστασης των «Πέρσινγκ» και «Κρουζ» στην Ευρώπη και, ταυτόχρονα, τη *διάλυση ενός ορισμένου αριθμού σοβιετικών SS-20, «ώστε ν' αποκατασταθεί μια κάποια ισορροπία*». Αλλά ακόμα πιο ενδιαφέρουσες είναι ορισμένες διαπιστώσεις του Ιταλού κομμουνιστή ηγέτη: Ότι, δηλαδή, και η Λαοκρατική Γερμανία «*ειλικρινά ανησυχεί για την επιδείνωση της διεθνούς έντασης*» (και, πιο συγκεκριμένα, για το ενδεχόμενο να «*φιλοξενήσει*» στο έδαφός της σοβιετικούς πυραύλους SS-20) και ότι, για τον λόγο αυτό, θα πρέπει όλες οι δυνάμεις που δεν ταυτίζονται απόλυτα με τους δυο συνασπισμούς, να ασκήσουν έντονη την πίεσή τους και προς το ΝΑΤΟ, και προς το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, για «*μια πιο διαλλακτική πολιτική*».

Όταν ο πρωθυπουργός «παίρνει στα χέρια του»...

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, ΟΜΩΣ, πως η κλιμάκωση της διεθνούς έντασης, η απειλή του πυρηνικού πολέμου, είναι —για ορισμένες στήλες— θέμα «*ήσσονος σημασίας*», συγκριτικά με κάποια άλλα θέματα (απομάκρυνση υπουργών, «μίζες», προμήθειες, κτλ.) που, αν μη τι άλλο, ανεβάζουν την κυκλοφορία... Γι' αυτό, το μεσημέρι της Δευτέρας, δε βρέθηκε ούτε μια εφημερίδα για ν' ασχοληθεί, διεξοδικά, με το περιεχόμενο των συνομιλιών Παπανδρέου-Τσαουσέσκου, ενώ όλες —ή σχεδόν όλες— ανάδειξαν σε κύριο τους θέμα τη δήλωση του πρωθυπουργού, κατά την πτήση Βουκουρέστι-Αθήνα, ότι, από δω και μπρος, αναλαμβάνει, προσωπικά ο ίδιος, την ευθύνη για την πορεία της οικονομίας και τη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης. Οι τίτλοι μιας σειράς φιλοκυβερνητικών εφημερίδων, ήσαν χαρακτηριστικοί: «*ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*»: *Ανδρέας: Παίρνω στα χέρια μου την οικονομία* —«*ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ*»: *Ανδρέας: Αναλαμβάνω προσωπικά οικονομία και δημόσια διοίκηση* —«*ΕΘΝΟΣ*»: *Ανδρέας: Θ' ασχοληθώ τώρα με τα οικονομικά...*

ΑΛΛΑ ΤΕΤΟΙΟΥ είδους τίτλοι, όπου ο πρωθυπουργός εμφανίζεται να λέει περίπου: «*Αφήστε με, εγώ τώρα καθαρίζω*», ήταν φυσικό να προσφέρουν έδαφος για εκμετάλλευση. Έτσι, την άλλη μέρα, η «*ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*» έγραψε ότι «*μετά την παρέμβαση του κ. Παπανδρέου, ανησυχούν για την τύχη τους οι Μ. Κουτσόγιωργας και Γ. Αρσένης*», ενώ, συγκαταβατικότερη η «*ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*», έγραψε πως «*δεν αναμένονται για σήμερα (την περασμένη Τρίτη) οι παραιτήσεις των δύο υπουργών*»! Η συνέχεια είναι γνωστή! Το θέμα ήλθε προς συζήτηση και στο υ-

πουργικό συμβούλιο, όπου ο πρωθυπουργός, έμπλεως οργής —όπως λέγεται— κατάγγειλε τα δημοσιεύματα σαν «ηθελήμενα» και «παραπλανητικά», μια και στοχεύουν στη «δημιουργία κλίματος ανασφάλειας και ανησυχίας». Το ατύχημα, στην προκειμένη περίπτωση, ωστόσο, ήταν ότι, στην αρνητική αυτή συσσώρευση, αλλά και στην ανησυχία που πράγματι προκλήθηκε, το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης έπεφτε στο καλό φιλοκυβερνητικό Τύπο, με τη γνωστή έφεσή του να δίνει μεσσιανική διάσταση σε κάθε δήλωση ή πρόθεση ή ενέργεια του πρωθυπουργού!

Η έξοδος των Παλαιστινίων

ΤΟ 1983 ΕΜΕΛΛΕ να κλείσει και με τη δραματική έξοδο του Γιασέρ Αραφάτ και των 4.000 μαχητών του από την Τρίπολη του Λιβάνου. Ο ημερήσιος Τύπος, δικός μας και ξένος, έδωσε κάποιες συγκλονιστικές σκηνές από την έξοδο αυτή, καθώς οι μαχητές επιβιβάζονταν στα πέντε ελληνικά πλοία και αναφωνούσαν συνθήματα που θυμίζουν τον γνωστό (ρλζ') ψαλμό: «Το χέρι μου να ξεχαστεί ποτές μου, αν σε ξεχάσω Ιερουσαλήμ / Η γλώσσα μου στο λαρύγγι ας κολλήσει, αν δε σε στοχάζομαι κι αν δε θα σε θυμιέμαι, Ιερουσαλήμ»... Και, βέβαια, ο αγώνας των μαχητών της PLO —όπως δήλωσε ο Γιασέρ Αραφάτ— θα συνεχισθεί, «μια και ο παλαιστινιακός λαός δεν έχει άλλη επιλογή». Όμως, όσοι επιμένουν να βλέπουν κάποιες ομοιότητες ανάμεσα στον αγώνα του παλαιστινιακού και του κυπριακού λαού, δεν μπόρεσαν ν' αποφύγουν, την εβδομάδα αυτή, κάποιες γενικότερες —και βαθύτερες σκέψεις: Πώς κερδίζεται ένας αγώνας; Πώς αντιδράς όταν διαπιστώνεις ότι ο συσχετισμός δυνάμεων είναι σε βάρος σου;

ΑΣΦΑΛΩΣ, κάθε αγώνας έχει τη δική του δυναμική, τους δικούς του στόχους. Και, ασφαλώς, απαιτεί πίστη, σταθερότητα, αισιοδοξία, ενότητα γραμμών. Αλλά, ταυτόχρονα, απαιτεί ικανότητα ελιγμών, πολιτικότητα, μελέτη και στάθμιση όλων των δεδομένων. Διαφορετικά —όταν δεν ξέρεις να επιτίθεσαι, αλλά και να υποχωρείς («ένα βήμα μπρος, δύο πίσω»), να παραμένεις αταλάντευτος, αλλά και να κρατείς ανοικτούς τους «διαύλους επικοινωνίας», να πολεμάς, αλλά και να διαλέγεσαι, αν αυτό σου επιβάλλει η συγκυρία —ρίχνεις τον αγώνα και τους αγωνιστές σου στις ξέρες...

ΟΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΑΥΤΕΣ, έχουν κάποιο στοιχείο καυτής επικαιρότητας, καθώς ο πρόεδρος Κυπριανού συναντιέται σήμερα με τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, για μια «σε βάθος» εξέταση του Κυπριακού. Και καθώς η συνάντηση χρωματίζεται από την εν ψυχρώ δολοφονία του Κύπριου εθνοφρουρού, αλλά και από την «χειρά φιλίας» που, εντελώς ξαφνικά, μας τείνει, τώρα, ο Τούρκος πρωθυπουργός Οζάλ, απόκειται στην ελληνική και την ελληνοκυπριακή πλευρά, ν' αποφασίσουν για το ποια μπορεί να είναι τα «επόμενα βήματά μας». Πάντως, η ακινησία, τα αναθέματα, οι φρούδες ελπίδες ότι η Άγκυρα θα «εξαναγκασθεί» από τον Κουεγιάρ ή τους Άγγλους ή τους Αμερικανούς ή τους Σοβιετικούς, να ανακαλέσει την αναγνώρισή της προς το κρατίδιο του Ντενκτάς, δεν προσφέρουν, οπωσδήποτε λύση.

ΚΑΘΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ χρόνος συνυφαίνεται με την ανθρωπινή ελπίδα. Και καθώς, στις μέρες μας, δεν υπάρχουν πια ούτε μάγοι, ούτε άγγελοι, ούτε αγαθοί ποιμένες για να ψάλουν το «δόξα εν υψίστοις», έπεται πως μόνη ελπίδα, για τις καλύτερες μέρες που πρέπει να 'ρθουν, απόμεινε η δύναμη των πολλών. Αυτών που πιστεύουν στο Αύριο της πατρίδας μας και του κόσμου. Αυτών που ευαγγελίζονται το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό χωρίς «μεσσίες», γραφειοκράτες, αυταρχισμούς. Θαρσείν χρη...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ* μιας Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) σιγουριά!

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα ελεύθερα αποθεματικά, που ξεπερνούν το 1.300.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του ενεργητικού της, που είναι πάνω από 2.900.000.000 δραχμές.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που φτάνουν περίπου το 1.500.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 263.000.000 δραχμές.
- Στα 610.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για δεύτερη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρείας στην Ελλάδα.

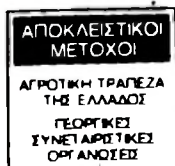
ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου. Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικο-συνεταιριστική Εταιρεία.

* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1982

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΕΙΕΣ.

**Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ (83)

ΤΕΤΡΑΚΥΚΛΗ ΛΟΓΙΚΗ

Η πολύ πετυχημένη πορεία των μοτοσικλετιστών ελπίζουμε να βάλει τα θεμέλια για την ισχυροποίηση των μοτοεσχών και τη διαφοροποίηση γενικότερα της «κοινής γνώμης», απέναντι στο δίκυκλο. Γιατί είναι γεγονός πως στην Ελλάδα όπου η άνοδος των μεσοστρωμάτων μετέτρεψε το αυτοκίνητο σε «φетиχική» απόδειξη κοινωνικής διάκρισης, το δίκυκλο ήταν πάντα στο περιθώριο: πρώτα το χρησιμοποιούσαν οι «φτωχοί» τώρα και οι «αμφισβητίες», οι «τσαντάκηδες», οι «καμικάζι».

Η αλήθεια βέβαια είναι πως το δίκυκλο αποτελεί μια αναγκαία λύση στην κυκλοφοριακή αθλιότητα της Ελλάδας. Ταυτόχρονα, για πολλούς ανθρώπους και όχι μόνο νέους, είναι μια επιλογή για έναν άλλο τρόπο ζωής.

Όλα αυτά είναι αδιάφορα όμως για το Υπουργείο Συγ-

κοινωνιών και Δημόσιας Τάξης, τα οποία χαράζουν πολιτική για τα 600.000 δίκυκλα που υπάρχουν στη χώρα, με βάση λίγες δεκάδες ανθρώπων που χρησιμοποιούν το δίκυκλο είτε για κλοπές είτε για «αντικοινωνικούς σκοπούς».

Έτσι λοιπόν, εξαπολύεται μια δίωξη χωρίς προηγούμενο, όπου τα αστυνομικά όργανα θα γίνουν από γιατροί και ψυχολόγοι μέχρι και μηχανικοί εκ διαίσθησής. Έτσι, θα μπορούν να αποφαίνονται με μια ματιά για τη φυσική και ψυχική υγεία του οδηγού, σε σταματημένη δε και κλειδωμένη μοτοσικλέτα, εάν παράγει ήχο ανώτερο των 105 ντεσιμπέλ οπότε και θα λαμβάνονται μέτρα...

Μα κύριε Ακριτίδη μας, εάν οι Έλληνες αστυνομικοί έχουν τέτοια προσόντα, προς τι να λειτουργούν πανεπιστήμια για ειδικούς, προς τι να υπάρχουν σε τελευταία ανάλυση νόμοι και δικαιώματα.

Να αναθέσουμε την κοινωνία —και όχι μόνο των δίκυκλων— στα τρυφερά και πάνσοφα αστυνομικά χέρια και όλοι να ηρεμήσουμε από κάθε λογής «καμικάζι».

Τετράκυκλη λογική αλήθεια —που θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα ανατραπεί από νεότερες και σοβαρότερες σκέψεις στους κυβερνητικούς επιτελείς...

Η παλαιστινιακή επανάσταση

Είναι γεγονός ότι η αποχώρηση των Παλαιστίνιων του Αραφάτ από την Τρίπολη είναι μια φάση καμψής, μια τακτική ήττα του παλαιστινιακού κινήματος. Μια ήττα που τελευταίοι υπεύθυνοι γι' αυτήν είναι οι ίδιοι οι Παλαιστίνιοι. Το στίγμα θα βαρύνει για πάντα τους «αδελφούς». Άραβες και τους «εν σιωπή» διεθνιστές.

Βιάστηκαν όμως να χαρούν στο διεθνή αλλά και ελληνικό χώρο οι ιμπεριαλιστές και οι εντόπιοι ομόφρονές τους. Η παλαιστινιακή επανάσταση δεν μπορεί —αντικειμενικά— να ηττηθεί στρατηγικά.

Το ξάπλωμα του κινήματος στα κατεχόμενα εδάφη, οι μόνιμες και σταθερές παλαιστινιακές κοινότητες σ' όλο τον αραβικό κόσμο είναι η πιο σταθερή βάση για την ανάκαμψη της επανάστασης.

Όπως επίσης, η σφυρηλάτηση των αγωνιστών της PLO στις πιο δύσκολες και αντίξοες μάχες, η πολιτική ωριμότητα που αγκαλιάζει όλο σχεδόν το παλαιστινιακό κίνημα είναι άλλες σταθερές εγγυήσεις για την αποτελεσματικότητα του αγώνα τους σε όχι και πολύ μακρινό μέλλον.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ» ή Η ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΟΥΕΛ

Ελπίζουμε να μας συγχωρέσετε και εσείς και ο Όργουελ για την αναβολή του αφιέρωματος για το «1984», στο πρώτο τεύχος του '84.

Η αιτία της αναβολής θα ήταν απόλυτα κατανοητή από τον μακαρίτη τον Όργουελ, που μάλιστα έστειλε και σχετικό τηλεγράφημα (δημοσιεύεται σε άλλη σελίδα).

Το 1983 έδωσε μια πρόγνωση του '84. Ραδιογωνιόμετρα, κυβερνητικοί εκπρόσωποι, εισαγγελείς, αστυνομικά όργανα υπό το βλέμμα της αδιατάρακτης εξουσίας του Μεγάλου Αδελφού. Φρόντισαν να μας θυμίσουν ότι οι δρόμοι της ελευθερίας είναι δυσχερείς όταν το κράτος θεματοφυλακεί στις ελευθερίες και αυτό έπρεπε να το τονίσουμε στο τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας.

Έτσι, λοιπόν, την Παρασκευή 6 Ιανουαρίου, στο τεύχος 251, θα υπάρχει τελικά το αφιέρωμα στο «1984». Από το τεύχος, άλλωστε, αυτό ξαναρχίζει ο κανονικός δεκαπενθήμερος ρυθμός έκδοσης του ΑΝΤΙ.

Από την άλλη μεριά, όσοι χαίρονται για τις εσωτερικές διαιρέσεις των Παλαιστίνιων, δεν μπορούν καν να θυμηθούν έστω την επανάσταση του '21, που προχώρησε με δυο εμφυλίους πολέμους ταυτόχρονα;

Οι Παλαιστίνιοι δεν φύγαν απλά με το «κεφάλι ψηλά» απ' την Τρίπολη. Φύγαν με αλώβητη την ελπίδα, ένας λαός που δεν έχει αλλά θα αποκτήσει τελικά την πατρίδα του.

Και η νίκη των Παλαιστίνιων θα είναι πράγματι, νίκη όχι μόνο μιας εθνικής υπόθεσης, αλλά νίκη αρχών που προχωράει τον κόσμο προς τα μπρος...

ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ;

Πολύ θετικές κρίνονται οι εισηγήσεις της επιτροπής που μελετά την αναμόρφωση του Σωφρονιστικού κώδικα.

Αν αληθεύουν οι δημοσιογραφικές πληροφορίες, ένας ανανεωτικός άνεμος πνέει ως προς τις αντιλήψεις και τις πρακτικές που μέχρι σήμερα κυριαρχούν στα σωφρονιστήρια και τις φυλακές.

Ο περιορισμός των δικαιωμάτων του διευθυντή, η ποινή κάθειρξης για δεσμοφύλακα που θα κακοποιήσει κρατούμενο, η απαγόρευση κάθε σωματικής πειθαρχικής ποινής, είναι αναγκαία και ώριμα βήματα.

Πιο σημαντικά βέβαια είναι όσα προβλέπονται για την επανένωση της φυλακής με την κοινωνία: η δημιουργία σχολείου στη φυλακή, η δημιουργία εργαστηρίου σε συνεργασία με τον ΕΟΜ-ΜΕΧ και τον ΟΑΕΔ, δίνουν πραγματικά μια προοπτική για το σπάσιμο του πιο οργανωμένου «γκέτο» που έστησε μέχρι σήμερα το κράτος, δηλαδή τη φυλακή.

Αν τέλος, προσθέσουμε στις προτάσεις την αναγνώριση βασικών δικαιωμάτων στους κρατούμενους, τη δυνατότητα να επισκέπτονται την οικογένειά τους, τη διεύρυνση του επισκεπτηρίου, τη διασφάλιση του απόρρητου της αλληλογραφίας, τότε έχουμε ένα πλαίσιο αρχών και προβλέψεων που εξανθρωπίζει την κτηνωδία της καθημερινής ζωής στη φυλακή.

Θέλουμε βέβαια να ελπίζουμε πως οι εισηγήσεις της επιτροπής δεν θα καταχωνιαστούν σε κάποιο ντουλάπι του Υπ. Δικαιοσύνης. Και ότι θα αποτελέσουν δεσμευτικές κατευθύνσεις της κυβερνητικής πολιτικής.

ΣΤΟ ΜΑΚΡΙΝΟ ΙΡΑΝ

... κεφάλια πέφτουνε. Μόλις 30.000 νεκροί φαίνεται ότι είναι ο απολογισμός των θηριωδιών του καθεστώτος Χομεϊνί, αριθμός που συμπληρώνεται από άλλες 16.000 (τουλάχιστον) κρατούμενων. Η συστηματική και βάνανση παραβίαση των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η κύρια δύναμη εδραίωσης του καθεστώτος Χομεϊνί, που τίποτε δεν διατηρεί πια από την πρώτη λαϊκή ορμή που το εγκαθίδρυσε στην εξουσία.

Η ΣΑΒΑΜ (που διαδέχτηκε την ΣΑΒΑΚ) ασκεί την ίδια μεθοδολογία με την ταχτική μυστική αστυνομία, με τη διαφορά ότι τώρα, τα βασανιστήρια, οι ακρωτηριασμοί και οι κτηνωδίες, είναι «δικαιολογημένα» επειδή πρόκειται για «φιλολαϊκό» καθεστώς, ενώ πριν είχαμε αντιλαϊκό...

Τελευταίο θύμα αυτής της μεθοδολογίας το «τουντέχ», το κομμουνιστικό κόμμα του Ιράν, που αφού κάλυψε όλες τις φρικαλεότητες των επαναστατικών φρουρών, επελέγη με τη σειρά του για εξίλασμό.

Έτσι ο Κιανουρί και τα περισσότερα μέλη της Κ.Ε. περνούν από δίκη, με βάση κυρίως τις «ομολογίες» τους ότι υπήρξαν πράκτορες των Σοβιετικών, που σύμφωνα με την πρόσφατη ταξική ανάλυση του Χομεϊνί «είναι πιο σατανάς απ' την Αμερική».

Η διεθνής κοινή γνώμη (και ω του θαύματος η ΕΣΣΔ και το ΚΚΕ) έχουν κινητοποιηθεί για τη σωτηρία του Κιανουρί και των συντρόφων του αν και χωρίς πολλές ελπίδες.

Διότι βέβαια, όταν ο Μαρξ υποχωρεί, ο Αλλάχ τιμωρεί...

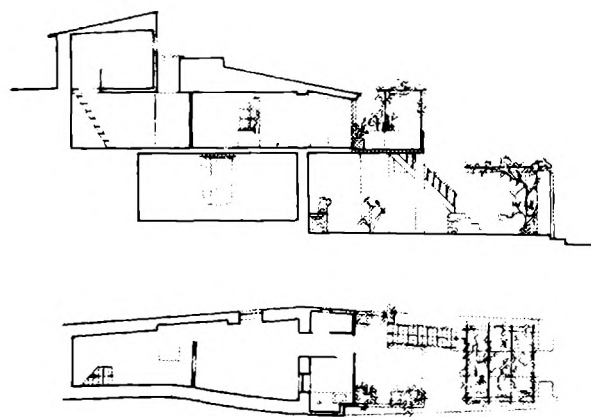

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

το βιβλίο της χρονιάς

Η υποστήριξη του παλιού λαϊκού αθηναϊκού σπιτιού μέσα από φωτογραφικά παραδείγματα. Ένα λεύκωμα υποδειγματικής καλαισθησίας που αντιπαρατίθεται στον γενικό συρμό που υποστηρίζει τα ξενόφερτα νεοκλασικά κτίρια.

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

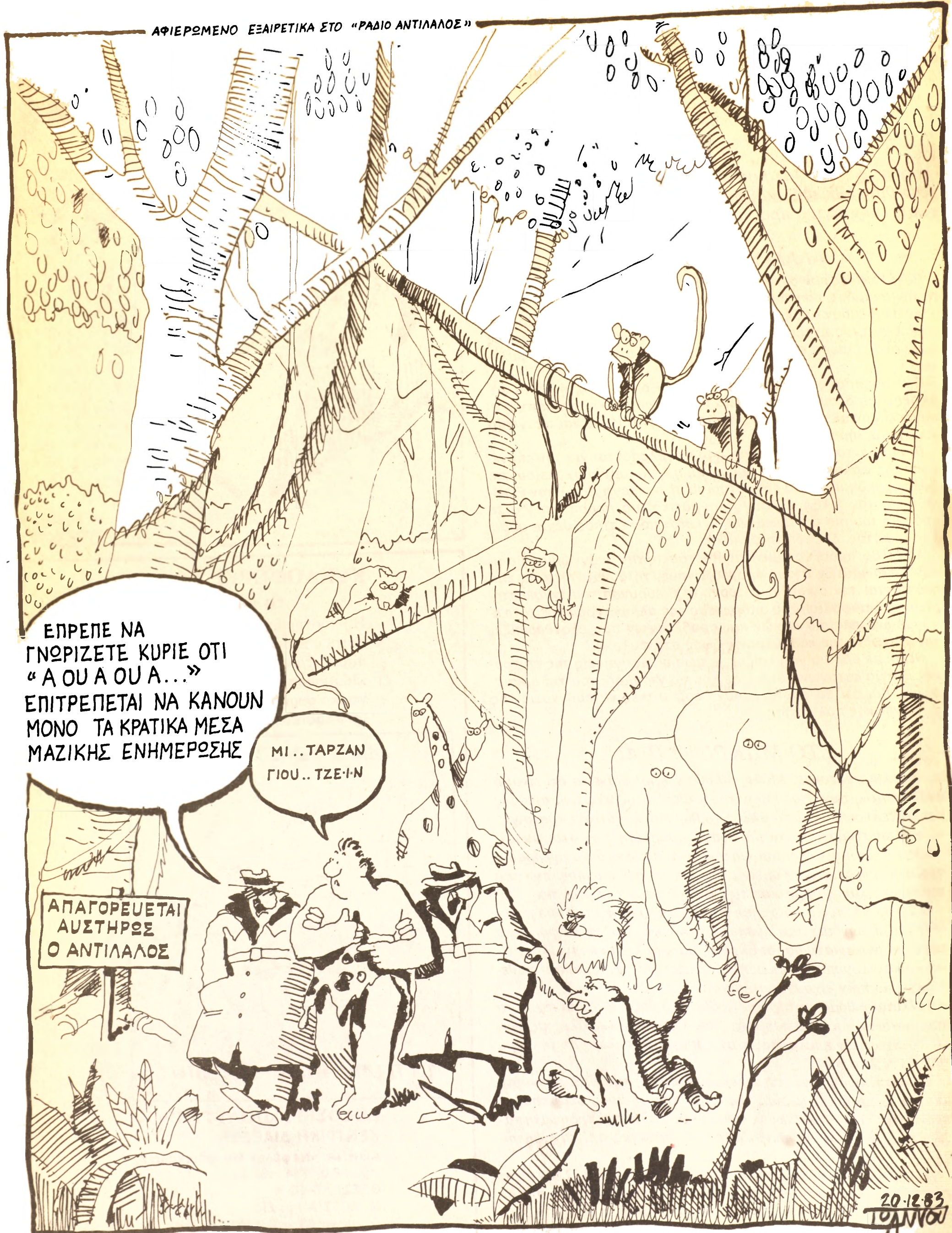
ΑΘΗΝΑ: «Νεφέλη» Μαυρομιχάλη 9

τηλ: 36.07.744 • 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Μ. ΚΟΤΖΙΑ και Σία

Τσιμισκή 78. τηλ: 279.720

Ανταλλαξοσος

Οι θέσεις μας και οι αντιθέσεις μας

Ο θόρυβος που δημιουργήθηκε, οι απόψεις και οι κρίσεις που εκδηλώθηκαν, τα σχόλια, οι ψιθυροί και οι διαδόσεις που ακολούθησαν, αλλά και τα ίδια τα γεγονότα, όπως εκτυλίχθηκαν, μας υποχρεώνουν σε κάποιες τοποθετήσεις γύρω από το θέμα της ελεύθερης ραδιοφωνίας και το δικό μας εγχείρημα το ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΑΛΛΟΣ.

Η «αντιπαράθεση» με την κυβέρνηση της «Αλλαγής»

Είχαμε δηλώσει κατηγορηματικά, πως ο σταθμός δεν γίνεται στα πλαίσια κάποιας πολιτικής επιλογής του τύπου υπέρ ή κατά της κυβέρνησης. Είχαμε τονίσει πως δεν πρόκειται ούτε για ενέργεια συμπολίτευσης ούτε για τακτική αντιπολίτευσης.

Για μας, η ελεύθερη επικοινωνία δεν προσδιορίζεται σε σχέση με τις τρέχουσες κυβερνήσεις αλλά αφορά την ουσία των ιδιών των θεσμών, την ποιότητα δηλαδή του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Αλλά, στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι γεγονός ότι η κυβέρνηση είναι που υποπίπτει σε μια σειρά αντιφάσεις —και κατά τη γνώμη μας— σε μια σειρά από λάθη.

Θα λέγαμε μάλιστα, ότι η μόνη αντιπολίτευση που υπήρξε είναι αυτή που άσκησε η κυβέρνηση στον ίδιο τον εαυτό της ή τουλάχιστον στις διακηρύξεις της και το παρελθόν της.

Διότι η κυβέρνηση, το μόνο εγχείρημα που επιστράτευσε κατά του εγχειρήματος του ΑΝΤΙ είναι η ανάγκη «να εφαρμοστούν το Σύνταγμα και οι νόμοι του κράτους».

Μας συγκινεί πράγματι η θρησκευτική ευλάβεια του κ. Κωστόπουλου για το Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους.

Έχουμε όμως ορισμένα ερωτήματα, τα οποία θέσαμε προκαταρκτικά (πριν την έναρξη του σταθμού) και απαντήθηκαν φαίνεται με το κλείσιμό του.

— Δεν είναι αλήθεια, ότι το ΠΑΣΟΚ απέσχε από την ψήφιση του Συντάγματος του '75 το οποίο χαρακτήρισε ως περιοριστικό των δημοκρατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών του λαού;

— Δεν είναι αλήθεια ότι ο κ. Παπανδρέου ως αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης τότε, είχε δηλώσει πως αντιμετώπιζει το κόμμα του, το ενδεχόμενο να δημιουργήσει δικό του ραδιοτηλεοπτικό σταθμό προκειμένου να αντιμετωπίσει τον μονόλογο των κρατικών μέσων ενημέρωσης;

Πού οδηγεί άλλωστε μια σοσιαλιστική κυβέρνηση η λογική της τήρησης των «νόμων του κράτους» παρά στην αυτοκατάργησή της;

Διότι αν υποθέσουμε ότι η τήρηση των νόμων του κράτους είναι ο όρος για την Αλλαγή, τότε κακώς διεκδικήσαμε την κυβέρνηση για να την επιφέρουμε. Θα αρκούσε ως αντιπολίτευση να διεκδικούμε σθεναρά την πιστή τήρηση των νόμων και η Αλλαγή θα γινόταν από την Δεξιά δια της νομικής οδού.

Επειδή όμως δεν κατανοούμε την αντίφαση στην οποία οδηγεί η λογική του κυβερνητικού εκπροσώπου, κατανοούμε επίσης πως το πρόβλημα βρίσκεται αλλού: στη γενικότερη δηλαδή αδυναμία της κυβέρνησης να αποδέχεται και να αναπτύσσει πλουραλιστικούς θεσμούς.

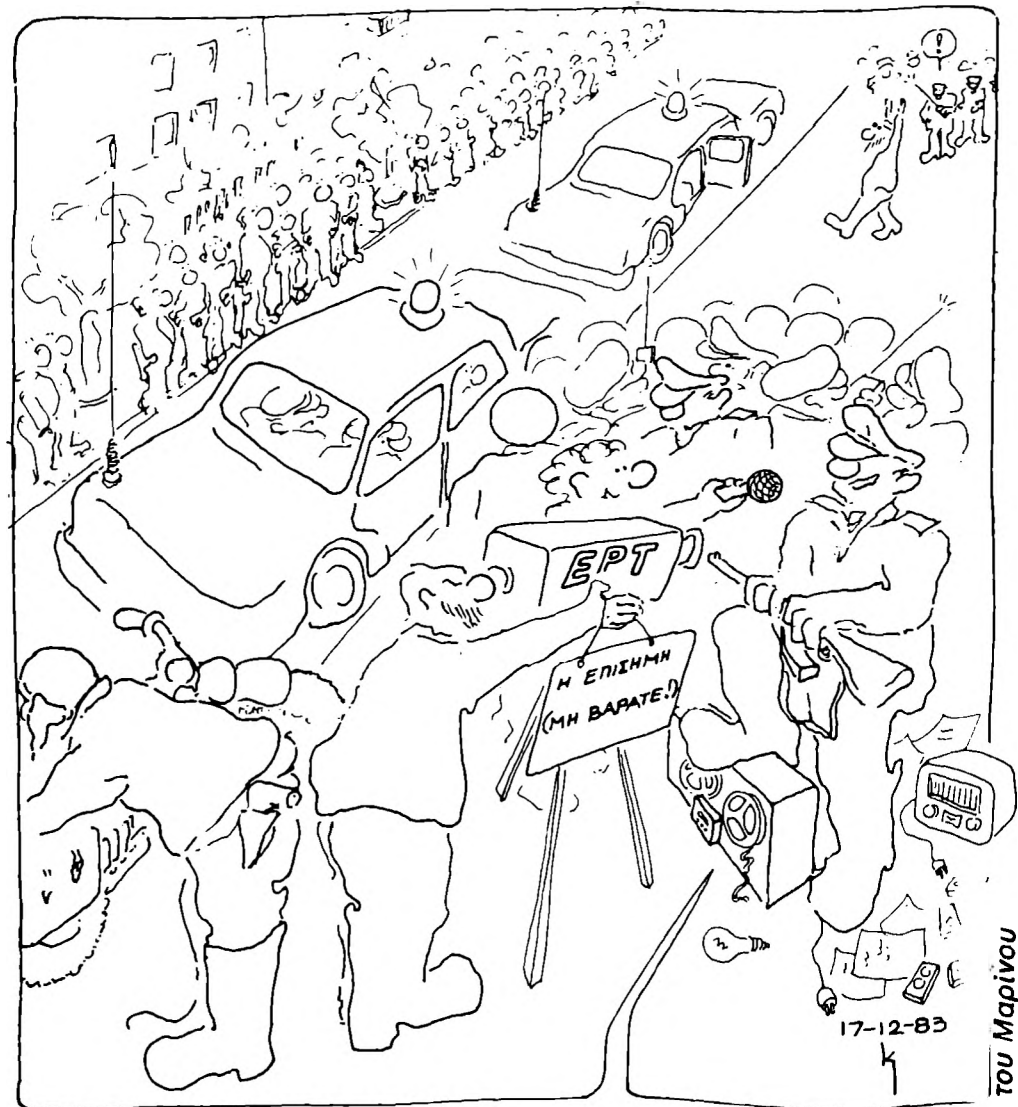
Είναι κι αυτός φυσικά άλλος ένας τρόπος με τον οποίο η κυβέρνηση αντιπολιτεύεται τον εαυτό της. Γιατί όταν θεωρεί —και σωστά— ως βασικούς όρους επιτυχίας της την απόκλιση, τη λαϊκή συμμετοχή, την αποδέσμευση από το θεσμι-

κό πλαίσιο της δεξιάς, δεν μπορεί ταυτόχρονα να θέλει να μονοπωλεί μέσω του κράτους όλα εκείνα τα στοιχεία που καθιστούν το λαό πραγματικά συμμετέχο, μέσα από τη χειραφέτησή του.

Από την άλλη μεριά η κυβέρνηση έχασε μια ευκαιρία. Γιατί είναι γνωστό πως στα πλαίσια της Αλλαγής, τα συγκροτήματα του Τύπου ευημερούν και μάλιστα θέλουν να διευρύνουν το ρόλο τους και το αγοραστικό τους κοινό. Όλοι γνωρίζουμε τη διάθεση του συγκροτήματος Λαμπράκη να επεκταθεί και στη ραδιοτηλεόραση και η κ. Βλάχου μας εξήγησε στο άρθρο της πόσο ορέγεται ένα παρόμοιο λαμπρό μέλλον.

Αν η κυβέρνηση λοιπόν δεν υπέκυπτε τόσο εύκολα, στην ισχύ του νόμου, θα διαπίστωνε πως η πρόταση του ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΑΛΛΟΣ είναι ο μόνος τρόπος να μην υποκύψει αύριο στην ισχύ των συγκροτημάτων.

Γιατί μόνο η αναγνώριση της πραγματικά ελεύθερης ραδιοφωνίας, των ανθρώπων με το μεράκι και το πάθος μια άλλης έκφρασης και επικοινωνίας, με σταθμούς μικρής εμβέλειας και συγκεκριμένου χαρακτήρα θα κλείσει την πόρτα και τώρα και στο μέλλον στους κάθε λογής «επαγγελματίες» του είδους από τους «βοθρατζήδες» και «σκυλατζήδες» που ήδη εκπέ-

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΗ,
ΟΤΑΝ ΕΙΧΕ ΠΕΡΑΣΕΙ ΜΙΣΗ ΩΡΑ
ΚΙ ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΕΙΧΑΝ ΜΕΤΑΔΟΣΕΙ
ΟΥΤΕ ΜΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΓΙΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ,
ΤΙΠΟΤΑ ΤΟΥ ΣΑΛΑΜΠΑΣΗ,
ΚΑΜΜΙΑ ΑΦΙΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΙΤΣΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ,
ΟΥΤΕ... ΟΥΤΕ...

του Μαρίνου

Ύψιλον / βιβλία

Σολωμού 16, Αθήνα 106 83, τηλ. 3638257

- **ΡΑΣΕΛ ΤΖΑΚΟΜΠΙ**
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΜΝΗΣΙΑ
(Κριτική της κονφορμιστικής ψυχολογίας
από τόν Άντλερ στον Λαίγκα)
- **Κ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ, BELL, GUILLAUME, κ.ά.**
ΛΑΪΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤ. ΕΥΡΩΠΗ
(Επιλογή κειμένων από τό *SOCIALISME OU BARBARIE*)
- **ΙΖΙΝΤΟΡ ΝΤΥΚΑΣ (κόμης του Λοτρεαμόν)**
ΠΟΙΗΜΑΤΑ I, II
(Πρώτη παρουσίαση στα ελληνικά)
- **ΝΑΖΙΜ ΧΙΚΜΕΤ**
ΤΟ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟ ΣΥΝΝΕΦΟ
(Τά παιδικά παραμύθια του Χικμέτ)
- **ΒΥΡΩΝ ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ**
ΨΥΧΟΣΤΑΣΙΑ
(Συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων 1949-1976)
- **ΝΑΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ**
ΠΟΙΗΜΑΤΑ, 1
(Συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων 1944-1964)
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΗΣ**
Ο ΔΡΑΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΗΜΕΡΙΟΥ
(καινούρια ποιητική συλλογή)
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥ**
... ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ REMINGTON....
(Δεύτερη έκδοση)

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1983
ΚΑΙΝΟΥΡΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

πουν, μέχρι και στους εφοπλιστές και βιομήχανους που καλεί σε εθνικό προσκλητήριο η κ. Βλάχου.

Αλλά η κυβέρνηση υπό την καθοδηγητική μαεστρία του κ. Κωστόπουλου πρόδωσε το παρελθόν της, υποθήκευσε τις μελλοντικές της ενέργειες, υποκλίθηκε εκεί που κάποτε εναντιώθηκε, διέψευσε τις εξαγγελίες της, αρνήθηκε τις διακηρύξεις της.

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι μόνον η γνώστή πολιτικότητα του κ. Κωστόπουλου είναι υπεύθυνη γι' αυτή τη σαλάτα πρακτικών, που πράγματι εκθέτει την κυβέρνηση από όλες τις σκοπιές.

Το ANTI και ο ραδιοσταθμός

Είναι αλήθεια ότι η σύνταξη του ANTI δεν ανήκει αυθεντικά στους «ραδιοφωνιτζήδες». Αρκετοί από τους συντάκτες βέβαια είχαν θητεύσει στην πρώτη νεότητά τους στο είδος. Αλλά τώρα, στην αρχική τουλάχιστον φάση, η σύνταξη του ANTI μπήκε στην υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας όχι τόσο εξέρωτος, όσο εξ αποφάσεως.

Στις πρώτες δηλαδή συναντήσεις υπήρχε περισσότερο το κλίμα όπου μια ομάδα «διανοουμένων» θέλει να κάνει πράξη κάποιες θεωρητικές αρχές παρά το «παιχνίδι» των ιδίων των ερτζιανών.

Γεγονός είναι πάντως ότι κατά καιρούς στο ANTI γυρόφερνε έντονα η ιδέα της ελεύθερης ραδιοφωνίας. Από το πρώτο συγκροτημένο αφιέρωμα του '78 ως τη λειτουργία του «πειρατικού» σταθμού στο ANTI-Φεστιβάλ, οι καταρχήν προσεγγίσεις παίρνουν έναν όλο και πιο συγκεκριμένο χαρακτήρα.

Έτσι, όταν η «απόφαση» του ANTI προχώρησε το Νοέμβρη στην εφαρμογή της, οι πραγματικοί «ραδιοφωνιτζήδες», ο Βαγγέλης, ο Θωδωρής και ο Κώστας, δεν χρειάστηκαν παρά λίγες συζητήσεις για να μας συντονίσουν στην πραγματικότητα του «μέσου», για να μας μεταφέρουν από τον Γουτεμβέργιο στον Χερτζ...

Κι όμως, εμείς ξέρουμε, πως η υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας ακόμα δεν μας ανήκει. Γιατί τελικά, το «μέσο» διαμορφώνει τον «χειριστή» του. Κι αυτή τη σχέση, οι εισαγγελείς και τα όργανα του νόμου, την άφησαν ανολοκλήρωτη...

Αν θέλαμε δηλαδή να συμπυκνώσουμε τη στάση του ANTI θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια παρέμβαση στο επίπεδο των θεσμών, που φιλοδοξούσε ταυτόχρονα να διαφοροποιήσει και την «χρήση» του μέσου, για το οποίο διεκδικούσε διαφορετικό καθεστώς.

Ως προς το πρώτο σκέλος η στάση μας υπήρξε διαυγής και κατατέθηκε στην ολότητά της. Στο δεύτερο επίπεδο, στη διαμόρφωση δηλαδή των όρων μιας διαφορετικής ραδιοφωνίας, οι προθέσεις μας δεν δοκιμάστηκαν, όχι μόνο σε σχέση με τον κόσμο, αλλά και με μας τους ίδιους. Γι' αυτό και θα επιφυλάχουμε ως προς την όποια αξιολόγηση του ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ σαν απόπειρα «εναλλακτικής» ραδιοφωνίας.

Παρ' όλα αυτά θα θέλαμε εδώ να σημειώσουμε πόσο εναρμονισμένα είναι τελικά όλα αυτά με μια νέα πραγματικότητα στο χώρο της ελεύθερης επικοινωνίας. Η αναμετάδοση των δοκιμαστικών εκπομπών στη Θεσσαλονίκη, η αναμετάδοση των ιδίων εκπομπών από άγνωστό μας πομπό στη Χαλκίδα, το ενδιαφέρον στην Πάτρα, οι συνομιλίες της νύχτας των «πειρατών» της Αθήνας, τα τηλέφωνα και τα πρώτα γράμματα ενδιαφερόμενων ανθρώπων, δημιουργούν μια κοινότητα, ένα χώρο όπου συγκλίνουν ενδιαφέροντα, προτάσεις, προβληματισμοί.

Είναι πραγματικά τιμή μας που καταγραφήκαμε από το κράτος σ' αυτό το χώρο της «παράνομιας». Και επαναλαμβάνουμε ότι διατηρούμε ακέραια την πολιτική και «ποινική» ευθύνη του ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ ως παράνομου —αλλά νομιμότητας— σταθμού. Όπως, το ίδιο θεωρούμε ότι ισχύει για κάθε

άτομο ή ομάδα που θέλει να εκφραστεί μέσα από το ραδιόφωνο.

Και όπως θέλουμε να ελπίζουμε, το κράτος και η κυβέρνηση, θα προσαρμοστούν στη νομιμότητα των πολιτών, των ώριμων ιδεών, των αναγκαιών λύσεων, και θα βάλουν τους οικειους νόμους, στο ίδιο χρονοντούλαπο όπου εις «περίοπτον θέσιν» θα φυλάσσονται και οι αντιλήψεις των κυβερνητικών παραγόντων που θητεύουν σ' αυτούς...

Οι άλλες πλευρές

Όταν την υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας ανέλαβε ο κ. Μαρούδας (αφού την είχε βέβαια προσαρμόσει στις αντιλήψεις του ο κ. Κωστόπουλος, που είχε «παγιδεύσει» το έδαφος), η «σύγκρουση» έγινε σε ευφύστερο πεδίο: ο κ. Μαρούδας ανακάλυψε ότι οι νόμοι πρέπει να εφαρμοστούν όχι γιατί είναι γενικά νόμοι, αλλά γιατί δεν πρέπει να χωρίζονται οι Έλληνες σε

Η έγκυρη άποψη ενός αρμοδίου...

Ο Κ. Μαραμπούτης είναι προϊστάμενος της Υπηρεσίας Ελέγχου Ραδιοεπικοινωνιών στο Υπουργείο Συγκοινωνιών, δηλαδή ο αστυνόμος των ερτζιανών, ο άνθρωπος που φροντίζει για την «τάξη» και την «ησυχία» τους. Όταν όμως ο πολιτικός αστυνόμος των ερτζιανών, το Υπουργείο Προεδρίας, δηλαδή, παίρνει και την πολιτική ευθύνη των χειρισμών για τη διατήρηση αυτής της τάξης, ο κ. Μαραμπούτης, επειδή ακριβώς έμμεσα γίνεται δημόσιο πρόσωπο, φροντίζει να μιλήσει μόνον επί τεχνικών θεμάτων. Και τότε είναι και προσεκτικός, και έγκυρος και, ως εκ τούτου, πιστευτός. Είπε λοιπόν ο κ. Μαραμπούτης, με αφορμή μια ερώτηση δημοσιογράφου για τη δυνατότητα ύπαρξης νόμιμων ιδιωτικών ραδιοσταθμών:

«Τεχνικά μπορούν να υπάρξουν. Στην ουσία, όμως, πρόκειται για πολιτική απόφαση...»

Σωστά κ. Μαραμπούτη. Απόδειξη για την πολιτικότητα της απόφασης που θα αναγκαστούν να πάρουν οι διαχειριστές της δεδομένης (και αμετάλλακτης) πολιτικής εξουσίας είναι ο φόβος τους μπροστά στον ήχο και του «απλού» ερασιτεχνικού πομπού. Τώρα, τα περί παραβίασεως της ελληνικής νομοθεσίας, και του Διεθνούς Κανονισμού Ραδιοεπικοινωνιών που ανέφερε ο κ. Μαραμπούτης σχετικά με την εκπομπή του σταθμού του ANTI, το πολύ που του χρησιμεύουν είναι σαν άλλοθι για να επιτελεί, ανενδοίαστος, το αστυνομικό του καθήκον και αφορούν μόνο τους πολιτικούς του προϊστάμενους. Καλό θα είναι δε, αυτός και κάποιοι άλλοι τεχνικοί αρμόδιοι να κάνουν κάποια εισήγηση για την υπερωριακή απασχόληση των υπαλλήλων των ραδιογωνιομέτρων... και, σε συνεργασία με αρμόδια υπουργεία, να κάνουν πρόταση για την κατασκευή ηλεκτρονικού εξοπλισμού από δικές μας εταιρείες, ούτως ώστε να τηρούνται οι προδιαγραφές. Μήπως περιμένουν από τους ερασιτέχνες να εισηγηθούν επί του θέματος;

πολίτες α' και β' κατηγορίας. Δηλαδή υποθέτουμε πως ο κ. Μαρούδας εννοούσε ότι το «επώνυμο» ANTI δεν μπορεί να διεκδικεί διαφορετική μεταχείριση, αφού τέτοια μεταχείριση δεν επιφυλάχθηκε άλλωστε απ' την κυβέρνηση της Αλλαγής σε κανέναν επώνυμο. Δεν θυμόμαστε βέβαια τι ακριβώς δήλωσε ο κ. Μαρούδας όταν η απαγόρευση εξόδου της κ. Χριστίνας Ωνάση «ξεχάστηκε» με ένα τηλεφώνημα. Υποθέτουμε όμως, ότι εκεί ήταν Α'Α' περίπτωση. Ας ξανάρθουμε επομένως στους απλούς α' και β'.

Όπως έχουν τα πράγματα, φοβούμαστε ότι ο συλλογισμός του κ. Μαρούδα δεν «στέκει». Διότι αυτό που προκύπτει αβίαστα είναι ότι στο ελληνικό κράτος υπάρχουν οι πολίτες α' κατηγορίας, που είναι όσοι νέμονται την κυβέρνηση και τα κρατικά προνόμια, όπως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, και όλοι οι υπόλοιποι χρεώνονται ως πολίτες β'.

Υποθέτουμε ότι μόνο ο μιθριδατισμός του κυβερνητικού εκπροσώπου κάνει τον κ. Μαρούδα να ξεχνά πως όταν κάθε μέ-

Η στιγμή της πόζας ή πώς τα αστυνομικά μπλέχτηκαν με τα μουσικά όργανα.

Γιατί τόση βλοσυρότητα;

Αντιστροφή των ρόλων: ο ανήσυχος εισαγγελέας και ο διαβολικός ξεναγός του. Σε δεύτερο πλάνο, αστυνομικός και συντάκτης αποφεύγουν να κοιτάξουν ο ένας τον άλλο.

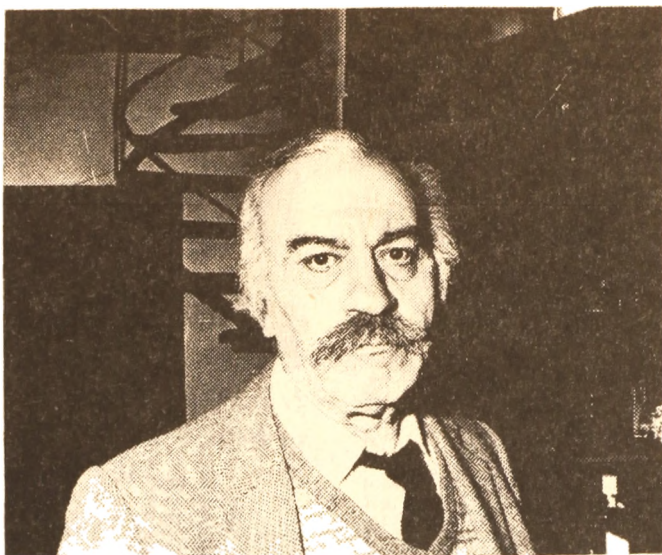
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Χρήστου Βλάχου

1 Ο Λουκιανός ήταν βραχνιασμένος και δεν ήταν δυνατή μια εκτέλεση «λάιβ». Το στιγμιότυπο είναι από τα «δοκιμαστικά»...

2 Ο Μέντης Μποσταντζόγλου λίγα λεπτά μετά την ανάγνωση του δελτίου ειδήσεων που συνέταξε ο ίδιος. Η κατάσταση είναι κρίσιμη...

3 Ένας διώκτης μας μέσα στο μηχάνημα που εξασφαλίζει τις συγκοινωνίες και εμποδίζει τις επικοινωνίες...

ρα ρυθμίζει ο ίδιος τηλεφωνικά από την οδό Ζαλοκώστα τι θα «φανεί» και τι θα «κοπεί» από την κρατική τηλεόραση παρανομεί περισσότερο ως προς το Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους απ' ό,τι ο τελευταίος πειρατής. Κι αν ακόμα δεχθούμε πως οι α' και β' κατηγορίας πολίτες υπάρχουν, είναι η κυβέρνηση πάλι που τους δημιουργεί. Γιατί η «προσεκτική» στάση των διωκτικών αρχών που επιδείχτηκε στην επέμβαση στο ANTI, δεν αποδεικνύει τίποτε παραπάνω από το ό,τι σ' αυτή τη χώρα ισχύουν δυο μέτρα και δυο σταθμά: στο ANTI το παίζουμε μαλακά αλλά του ανώνυμου ραδιοπειρατή του σπάμε το σταθμό για να του «σπάσουμε και τον τσαμπουκά».

Θέλουμε λοιπόν να τονίσουμε και πάλι πως το νόημα της πρότασής μας είναι ότι πρέπει οι πολίτες αυτής της χώρας να είναι μιας και μόνης κατηγορίας πράγμα που διασφαλίζεται με την αναγνώριση όχι μόνο των ιδίων δικαιωμάτων αλλά και των ιδίων δυνατοτήτων.

Σ' αυτό προσπάθησε να συμβάλει το ANTI, αυτή τη μάχη όμως έπρεπε να δίνει κυρίως η κυβέρνηση. Αντί για διαφοροποιημένες τακτικές, άλλα στις διακηρύξεις και άλλα στις πρακτικές, ένας δρόμος υπάρχει για την κυβέρνηση: ο δρόμος του διαλόγου με όλες εκείνες τις δυνάμεις που μπορούν να δώσουν στην ελεύθερη ραδιοφωνία το αποδεκτό περιεχόμενό της. □

ΜΑΝΤΗΛΕΣ ΑΠ' ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΝ. Κ. ΜΠΙΡΛΙΡΑΚΗ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 4
(ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ)
(ΔΙΠΛΑ ΣΤΗΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ)

**ΠΩΛΗΣΗ
ΧΟΝΔΡΙΚΗ-
ΛΙΑΝΙΚΗ**
ΤΗΛ. 3219286-3250277

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Μια σειρά διηγημάτων βασισμένη σε γεγονότα, καταστάσεις και μνήμες που συνιστούν την ελληνική εμπειρία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9

• τηλ: 36.07.744, 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία»

• Τσιμισκή 78 • τηλ: 279.720

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ • ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ • ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ

Πολλά ερωτήματα προκάλεσε στο πανελλήνιο η στάση του κ. Κωστόπουλου σε σχέση με το Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους. Τι άραγε να εσκέπτετο εκείνη τη στιγμή; Ποιες αναλύσεις διαπερνούσαν την κεφαλή του; Ποια στοιχεία αναρρίπιζαν το αίσθημα ευθύνης του; Πού στηριζόταν τέλος πάντων το αλάνθαστο πολιτικό του αισθητήριο;

Σ' όλα αυτά τα ερωτήματα έδωσε απάντηση ο δαιμόνιος συνεργάτης Χ του ΑΝΤΙ που διείσδυσε στα απόρρητα αρχεία του κ. Γενικού. Οφείλουμε να πούμε πως ο κ. Γενικός, επίδοξος αρχηγός της ΚΥΠ, δεν μπόρεσε να διαφυλάξει αυτά τα κρίσιμα ντοκουμέντα του με επάρκεια.

Παραθέτουμε ορισμένα από τα τηλεγραφήματα που ενέπνευσαν τις απόψεις του κ. Κωστόπουλου, όπως ευρέθησαν στο προσωπικό του αρχείο. Άλλα στοιχεία δεν τα δημοσιεύουμε διότι αποτελούν κρατικά μυστικά α' κατηγορίας.

● Δημοσιεύουμε επίσης και το τηλεγράφημα που έστειλε στο «ΑΝΤΙ» ο συνδικαλιστής κ. Γ. Ρωμανιάς. Οι γνωστοί «τεχνικοί λόγοι» δεν μας επέτρεψαν δηλήματα' η δημοσίευσή του, έτσι κι αλλιώς, δεν ήταν μέσα στα σχέδιά μας.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑΦΙΔΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΡΟΔΟΠΗΣ
ΔΙΑΔΗΛΩΝΕΙ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΙΝ ΔΙ'ΕΓΚΑΙΡΩΣ ΠΑΤΑΧΘΕΝ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΑΝΤΙ ΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ
ΣΤΟΠ ΣΤΑΦΙΔΟΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΡΟΔΟΠΗΣ ΕΤΟΙΜΟΙ ΝΑ
ΘΥΣΙΑΣΘΟΥΝ ΔΙΑ ΚΑΛΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΤΟΠ ΖΗΤΩ Η ΕΡΤ-1

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑΦΙΔΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ
ΝΟΜΟΥ ΡΟΔΟΠΗΣ

ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΣΠΟΓΓΑΛΙΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ ΑΙΣΘΑΝΕΤΑΙ ΡΙΓΗ
ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΩΣ ΕΞ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΦΟΔΟΥ ΡΑΔΙΟΓΩ-
ΝΙΟΜΕΤΡΩΝ ΕΙΣ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ ΣΤΟΠ ΣΠΟΓΓΑ-
ΛΙΕΙΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΙ ΕΙΣ ΑΓΩΝΑ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑ-
ΝΟΜΩΝ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΠΡΕΣ-
ΒΕΙΑΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΟΠΩΣ ΑΝΕΒΑΙΝΟΥΜΕ ΖΗΤΩ Η ΕΡΤ-2

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΣΠΟΓΓΑΛΙΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΚΡΩΝ ΕΞ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΟΦΕΙΛΟ-
ΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΟΛΑΣ ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΑΝΤΙ ΔΗΛΩΝΕΙ
ΟΜΟΨΥΧΟΝ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΙΝ ΕΙΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΝ ΣΥΝΤΡΙΒΗΣ
ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΑΝΤΙ ΣΤΟΠ ΖΗΤΩ ΤΟ ΕΘΝΟΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΚΡΩΝ ΕΞ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ
ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙ

ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ Γ'ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ
ΘΕΡΜΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ
ΠΡΩΤΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟΠ ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΣΥΝΤΡΙΒΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ Δ ΕΩΣ Ω ΖΗΤΩ
Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΑΙ ΑΔΕΣΜΕΥΤΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ Γ'ΚΑΤ/ΡΙΑΣ

ΣΥΓΧΑΙΡΟΥΜΕ ΣΥΝΤΡΙΒΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΠΕΙΡΑΣ ΑΝΤΙ ΚΑΙ
ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΣΤΑΘΜΟΥ ΤΟΥΣ ΣΤΟΠ ΑΚΟΥΣ ΕΚΕΙ ΟΙ ΑΛΗΤΕΣ ΣΤΟ
ΕΜΕΙΣ ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟΠ ΜΑΛΑΚΕΣ ΕΙΜΑΣΤΕ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ ΣΤΟΠ

ΟΙ 12.573 ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟΙ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΙ
ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΙ ΑΝΩ ΝΕΑΣ ΜΑΡΑΣΛΕΙΟΥ
ΠΑΛΑΙΟΝ ΤΕΡΜΑ

ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΡΑΔΙΟΠΕΙΡΑΤΕΣ ΕΙΝΑΙ ΙΣΟΙ ΕΝΑΝΤΙ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΤΟ ΑΝΤΙ

ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Για την αντιγραφή: Ν. Δαμιγός

217163/2 AMP
217275 ATH
536

ΑΔΙΑ 155/403098 40 15/12 09120 15 0 38

ΕΠΕΙΓΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΤΙ Ε Π
ΑΠΟΚΑΡΟΥΣ ΒΟΛΟΝΑΙ

ΚΡΙΝΟ ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΝΑ ΤΟΝΙΣΩ ΟΤΙ Η ΣΥΜΜΕΤΕΥΞΗ ΜΟΥ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ ΣΑΣ
ΕΠΗΡΩΣΙΟΓΡΑΦΟ ΣΤΑ ΠΑΛΑΙΑ 22ΟΥ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟΥ ΓΕΝΕ ΒΟΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙ-
ΟΝ ΚΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΟΠ ΔΕΝ ΠΑΡΕΧΩ ΑΔΕΙΑ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ
Γ ΡΩΜΑΝΙΑΣ

COL 155/403098 ΕΠΕΙΓΟΝ 00 22
53611/0940

217163/2 AMP
217275 ATH

ΒΙΒΛΙΑ
H Γραμμή του Βιβλίου
BUCHER LIBRARY

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΚΑΙ
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ
ΒΙΒΛΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 25-29 (ΣΤΟΑ) ΣΤΟΝ ΗΜΙΟΡΟΦΟ 3231703
3229560

Δεχόμαστε παραγγελίες για βιβλία και περιοδικά σε όλες τις γλώσσες

Κυβέρνηση και πολιτικές δυνάμεις: Το χρονικό των αντιδράσεων

● «Εν αρχή ην ο λόγος», ο κυβερνητικός: για πρώτη φορά δεν γίνεται επίκληση απλώς των νόμων (με βάση τους οποίους σωρεύουν καταδίκες στους ερασιτέχνες) αλλά και του Συντάγματος:

«Κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους, απαγορεύεται η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών. Η κυβέρνηση δεν θα επιτρέψει σε κανένα να παραβεί και τη συνταγματική επιταγή και τους νόμους».

Ο κ. Κωστόπουλος με τη δήλωσή του αυτή στις 13-12-83, «πετυχαίνει» δύο πράγματα: μεταφέρει το εγχείρημα του σταθμού μας σε χειρισμό εξουσίας, χρεώνοντας ανάλογα και την κυβέρνηση, και υπερασπίζεται τον Λόγο της αστικής νομιμότητας του Συντάγματος του '75, καλυπτόμενος πίσω από μια νομοκρατική... αντίληψη. Άρα, «εν αρχή ην ο λόγος», ο αστικός και δη αυταρχικός (ας θυμηθούμε την κριτική του ΠΑΣΟΚ στο Σύνταγμα).

● Ο κ. Κωστόπουλος με δήλωσή του στις 14-12-83 γίνεται, δυστυχώς για πολλούς, πιο συγκεκριμένος:

«Αν λειτουργήσει ο ραδιοφωνικός σταθμός του περιοδικού «Αντί», θα υπάρξει άμεση επέμβαση του υπουργείου Συγκοινωνιών. Ειδικό συνεργείο του υπουργείου θα εντοπίσει (με ραδιογωνιόμετρο) τη θέση του ραδιοσταθμού και θα προβεί στην κατάσχεσή του».

Ωστόσο έχει ξεχάσει κάτι, εκτός από την κατάσχεση, που το ανέφερε στην προηγούμενη δήλωσή του: τις νόμιμες συνέπειες που προβλέπουν φυλάκιση και πρόστιμο για τον υπεύθυνο του σταθμού.

Σημείωση: ο νόμος-βάση για τη «ραδιοπειρατεία» είναι ο χουντικός 1244 του 1972.

● Παρασκευή 16-12-83, λίγο μετά την επέμβαση του Εισαγγελέα, ο κ. Μαρούδας προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει το αίσθημα του δικαίου και της ισοπολιτείας που διακατέχει τον νεοέλληνα, τις περισσότερες φορές χωρίς αντίκρουσμα:

«Στη χώρα μας δεν μπορεί να υπάρχουν δύο κατηγορίες πολιτών. Εκείνοι που υπακούουν και σέβονται τις συνταγματικές επιταγές και τους νόμους και εκείνοι που αδιαφορούν και πιστεύουν πως πρέπει να έχουν το προνόμιο από την Πολιτεία να συμπεριφέρονται ανάλογα με τις επιθυμίες τους. Για το Σύνταγμα και τους νόμους δεν υπάρχουν πολίτες επαίοντες και όχι».

Έτσι ο κ. Μαρούδας μας εμφανίζει σαν «ι-διότροπους παρορμητικούς» («συμπεριφέρονται ανάλογα με τις επιθυμίες τους»), που ζητάνε κάποια ειδικά «προνόμια» από την Πολιτεία, επειδή θεωρούν τον εαυτό τους «επαίοντα»: όμως κ. Μαρούδα, η κυβέρνηση μας συμπεριφέρθηκε προνομιακά και δεν παραβίασε κανένα άσυλο κατοικίας όπως κάνει στους απλούς ερασιτέχνες. Και αυτή η προ-

νομιακή συμπεριφορά οφείλεται σαφώς σε κάποιους πολιτικούς χειρισμούς και υπολογισμούς της κυβέρνησης εν όψει του ραδιοσταθμού του ΑΝΤΙ. Ούτως ή άλλως κ. Μαρούδα, η χιονοστιβάδα που κίνησε ο κ. Κωστόπουλος δε μπορούσε παρά να χαράξει μόνη της, δυστυχώς, την πορεία που ακολούθησε...

● Κάποιες πολιτικές δυνάμεις ευαισθητοποιήθηκαν και αντέδρασαν, οι περισσότερες εκώφευσαν (με τι κανόνα άραγε μετρίεται το δημοκρατικό ήθος σ' αυτό τον τόπο; Και ως ποιο σημείο νομίζουν ορισμένοι ότι η δημοκρατία κόβεται σε κομματάκια που άλλα ενδιαφέρουν και άλλα όχι;). Η ΚΕ του ΚΚΕ εσ. στις 17-12-83, με ανακοίνωσή της, δήλωσε τα εξής:

«Η αυταρχική κυβερνητική παρέμβαση με το κλείσιμο του ραδιοφωνικού σταθμού του περιοδικού «ΑΝΤΙ» και την άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον του διευθυντή του Χρήστου Παπουτσάκη, προξενεί κατάπληξη. Αποτελεί ενέργεια ανεπίτρεπτη για μια κυβέρνηση προοδευτικού κόμματος.

Η δικαιολογία που πρόβαλε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ότι σήμερα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν όλες τις απόψεις δεν ισχύει, καθώς έχει γίνει απ' όλους παραδεκτή η κρίση αξιοπιστίας τους. Άλλωστε ανεξάρτητα απ' αυτό, το δικαίωμα στην ελεύθερη πληροφόρηση πρέπει να κατοχυρωθεί, πράγμα που έχει γίνει σε πολλές χώρες της Ευρώπης.

Είναι επίσης απαράδεκτο να εφαρμόζει μια προοδευτική κυβέρνηση με τόση ανελαστικότητα και στενό πνεύμα το γράμμα του Συντάγματος. Πολύ περισσότερο καθώς επρόκειτο για ένα μικρό σταθμό, τοπικής εμβέλειας που δε φιλοδοξούσε ν' ανταγωνιστεί τον κρατικό ραδιοφωνικό σταθμό.

Επιβάλλεται ν' ανακληθεί άμεσα η διαταγή για το κλείσιμο του ραδιοσταθμού και να σταματήσει η δίωξη του διευθυντή του «ΑΝΤΙ». Να προχωρήσει η κυβέρνηση, μ' αυτήν την ευκαιρία, σε δημοκρατική ρύθμιση που θα κατοχυρώνει το δικαίωμα στην ελεύθερη πληροφόρηση.

Η αλλαγή και ο σοσιαλισμός προωθούνται με τη διαρκή διεύρυνση του δημοκρατι-

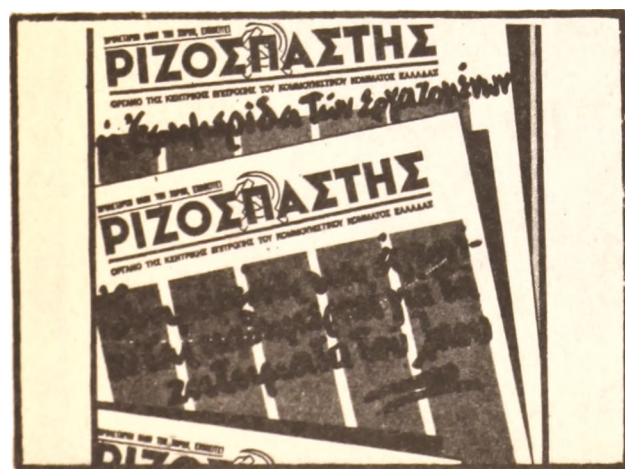
ΣΕΙΡΑ ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Φόρμα τών Ζώων
Στή Σκιά τού 1984
Αλήτες τού Παρισιού καί τού Λονδίνου
Φάμπρικες τού Γουήγκαν Πάιαρ
Φόρος Τιμής στήν Καταλωνία
Κρατήστε Σφιχτά τό Μικροαστισμό σας
Μέρες τής Μπούρμα
Η Κόρη τού Παπά

ΣΕΙΡΑ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΟΛΛΟΝΤΑΙ: Έρωτας τών Εργατριών
Μελισσών
ΜΕΝΛΕΡ: Στρατιές τής Νύχτας
ΝΟΤΑΡΝΙΚΟΛΑ: Η Αδύνατη Απόδραση
ΜΠΑΡΟΥΖ: Απολυμαντής!
ΜΠΑΡΟΥΖ: Ο Α Πούκ είναι εδώ
ΜΠΑΡΟΥΖ: Σέ ποιόν ανήκει λοιπόν η
θανατηφόρος TV;
ΚΑΜΥ: Η Πανούκλα
ΑΡΤΩ: Ηλιογάβαλος
ΤΖΕΡΟΝΥΜΟ: Απομνημονεύματα

► **ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ**
Z. Πηγής 17 Αθήνα
τηλ. 36.39.980

κού πλαισίου κι όχι με αυταρχικές παρεμβάσεις σαν κι αυτήν».

Θέλουμε να παρατηρήσουμε ότι εκείνο που έχει σημασία είναι ακριβώς «το δικαίωμα στην ελεύθερη πληροφόρηση» και ότι αυτό το δικαίωμα δεν μπορεί να κρίνεται με βάση το Σύνταγμα του '75, αν μη τι άλλο (...) γιατί πρώτα υπάρχουν πολίτες και μετά η τάξη που ορίζεται από κάποιο Σύνταγμα: άρα, δεν φταίει η «ανελαστικότητα» στην κυβερνητική ερμηνεία του Συντάγματος, και πολύ περισσότερο αυτή η ανελαστική ερμηνεία δεν θα μετριάσθαι ανάλογα με την εμβέλεια ενός ερασιτεχνικού ραδιοπομπού: το πρόβλημα νομίζουμε είναι στον «κίνδυνο» να αρθρωθεί κάποιος άλλος λόγος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ακριβώς επειδή υπάρχει «κρίση αξιοπιστίας» γι' αυτά.

● Ο «Ρήγας Φεραίος» στις 17-12-83 με ανακοίνωσή του Κ.Σ. του, υπενθυμίζει, και πολύ σωστά, τη λειτουργία του ραδιοπομπού στο 7ο φεστιβάλ της «Αυγής» (εμείς θα αναφέραμε επίσης το ραδιοπομπό στο φετινό φεστιβάλ της ΟΝΝΕΔ) και επισημαίνει την ανάγκη «κινητοποίησης» για το «δικαίωμα στην ελεύθερη ραδιοφωνία». Παραθέτουμε ολόκληρη την ανακοίνωση του Κ.Σ. του «Ρήγα Φεραίου»:

«Η ΕΚΟΝ «Ρήγας Φεραίος» καταδικάζει την απαγόρευση λειτουργίας και την κατάσχεση του ραδιοσταθμού του περιοδικού «ΑΝΤΙ». Η κυβέρνηση μ' αυτή της την πράξη μας έπεισε για μια ακόμα φορά το πώς αντιλαμβάνεται την ελευθερία της έκφρασης και τον πλουραλισμό στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ο ραδιοσταθμός του «ΑΝΤΙ» που δεν ξεκίνησε ούτε καν να εκπέμπει είναι στην πράξη, χρήση του δικαιώματος των πολιτών να πληροφορούν ή να ψυχαγωγούν κι αυτοί σ' αντίθεση με το κρατικό μονοπώλιο στην πληροφόρηση και την ψυχαγωγία.

Στο ίδιο πλαίσιο ήταν ενταγμένη και η λειτουργία του ραδιοφωνικού σταθμού στο 7ο Φεστιβάλ ΑΥΓΗΣ — ΘΟΥΡΙΟΥ. Δικαίωμα που η ΕΚΟΝ «Ρήγας Φεραίος» θα χρησιμοποιήσει ξανά στο μέλλον.

Όλα αυτά μας πείθουν για την ανάγκη να ξεκινήσει ένας δημόσιος διάλογος, πληροφόρηση και κινητοποίηση για το δικαίωμα στην ελεύθερη ραδιοφωνία για να σταματήσουν τα μέτρα της κυβέρνησης που στρέφονται ενάντια στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων.

● Το Γρ. Τύπου του ΚΟΔΗΣΟ στις 18-12-83, θίγει ουσιαστικά το ζήτημα της νομιμότητας της κυβερνητικής παρέμβασης, με την επίκληση και τη διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 15 του Συντάγματος, αναγορεύοντας έμμεσα σαν αντισυνταγματική την ενέργεια της κυβέρνησης και σαν υπεράσπιση της συνταγματικής νομιμότητας το όποιο διάβημα προς την κατεύθυνση της «ελεύθερης πληροφόρησης και διακίνησης των ιδεών»:

«Η επίκληση του άρθρου 15 του Συντάγματος, από την κυβέρνηση, για το κλείσιμο του ραδιοφωνικού σταθμού του ΑΝΤΙ και την ποινική δίωξη του κ. Παπουτσάκη, όχι μόνο δεν είναι πειστική αλλά θέτει ευρύτερα το θέμα της ελεύθερης και πλουραλιστικής πληροφόρησης στη χώρα μας.

«Η κυβέρνηση είναι εκείνη που παραβιάζει το άρθρο αυτό το οποίο προβλέπει τον «άμεσον έλεγχο του κράτους» (και όχι το κυβερνητικό μονοπώλιο) στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση για την «επί ίσοις όροις μετάδοσιν πληροφοριών και ειδήσεων ως και προϊόντων του λόγου και της τέχνης». και κάθε αντίδραση στην παραβίαση του Συντάγματος είναι όχι μόνο θεμιτή αλλά και αναπόφευκτη. Κανείς, και πολύ περισσότερο η κυβέρνηση, δεν μπορεί να επικαλείται το Σύνταγμα για να φαλκιδεύει το δικαίωμα στην ελεύθερη πληροφόρηση και διακίνηση των ιδεών».

● Και στο τέλος έρχεται ο κ. Βαλυράκης, καθ' ύλην αρμόδιος για τη δίωξη της ραδιοπειρατείας, που με δήλωσή του στις 19-12-83, μεταθέτει το πρόβλημα από εκεί που το είχε προσδιορίσει ο κ. Κωστόπουλος και μιλάει γενικά περί «παρανομίας» των «πειρατικών σταθμών» και περί... ηθικής τους ατυχείας στην πρόκληση ατυχημάτων, αεροπορικών και ακτοπλοϊκών:

«Όπως επανειλημμένα έχει τονιστεί, οι αυθαίρετες εκπομπές των πειρατικών σταθμών ραδιοφωνίας τόσο στα μεσαία όσο και στα υπερβραχέα είναι παράνομες».

«Πέρα απ' αυτό, οι πειρατικοί σταθμοί —λόγω παρασιτικών και αρμονικών εκπομπών και λόγω ενδοδιαμορφώσεων— προκαλούν παρεμβολές στις συχνότητες επικοινωνίας και ραδιοπλοήγησης των πλοίων και των αεροπλάνων με συνέπεια να δημιουργούν κινδύνους για την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και την ασφάλεια των πτήσεων».

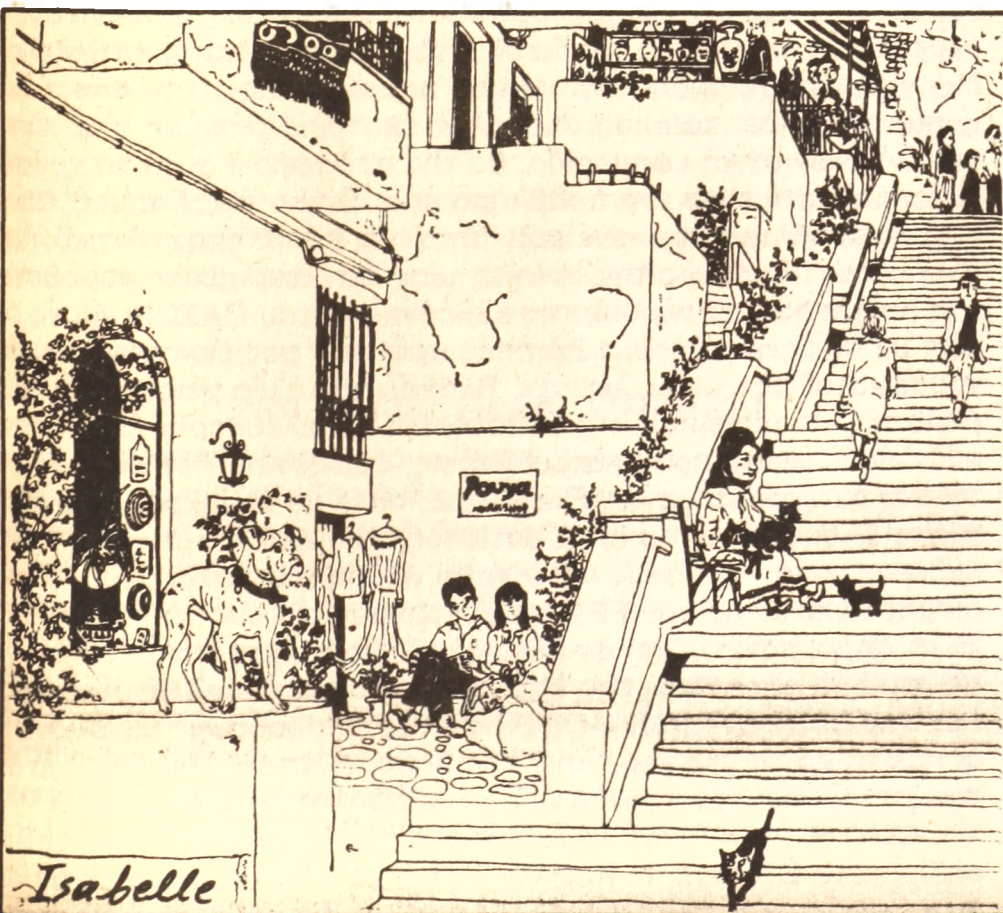
«Αυτοί που με ελαφρά τη συνείδηση παραβιάζουν τη σχετική νομοθεσία πρέπει να ξέρουν ότι, εκτός από τις αυστηρές κυρώσεις που θα υποστούν, είναι πιθανόν να γίνουν αίτιοι τραγικών δυστυχημάτων».

Αλήθεια κ. Βαλυράκη, στην Ιταλία, ή και στη Γαλλία, δεν ταξιδεύουν άνθρωποι με αεροπλάνα και πλοία; Πέρα απ' αυτό, όμως, θα σας θυμήσουμε ποια ήταν η άποψή σας σε μια συνέντευξη που παραχωρήσατε στο περιοδικό «Ηλεκτρονικές Επιλογές»:

Βασικά η άποψή μου είναι πως θα πρέπει να γίνει μια σωστή κατανομή των συχνοτήτων για όλες τις περιοχές και για όλους τους σταθμούς που εκπέμπουν. Με μια ορθολογική κατανομή λοιπόν θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε πλήρως το φάσμα συχνοτήτων».

● Και κάτι τελευταίο, το απευθύνουμε στους καθ' ύλην αρμόδιους και μη της κυβέρνησης: Αυτές τις μέρες η «αδελφή» σοσιαλιστική κυβέρνηση Μιτεράν παραχωρεί το 3ο κανάλι της γαλλικής τηλεόρασης κάθε Δευτέρα και για μία ώρα πρόγραμμα σε μια ομάδα πρώην (πλέον...) τηλεοπτικών πειρατών. Την ίδια μέρα που γράφτηκε η είδηση στη γαλλική Liberation σε μια δική μας εφημερίδα διαβάζουμε ότι καταδικάσθηκε «σε φυλάκιση οκτώ μηνών... από το Αυτόφωρο Τριμελές του Πειραιά, ο... 20 χρονών, γιατί είχε στο σπίτι του... παράνομο ραδιοσταθμό».

Ο φόβος φυλάει τα έρμα, αξιοτίμοι κύριοι εισαγγελείς του ελληνότροπου σοσιαλισμού μας.

Στήν παραπάνω μετoνία
σ' αυτήν εδw τη ΡΟΥΓΑ

ΘΑ ΒΡΕΙΤΕ
ωραία φωτιστικά,
ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΑ κοσμήματα,
κεραμικά, φυσικά γυαλιά, ταμπλw,
καδρέφτες, κορνίζες και ρούχα
σε πολύ καλές τιμές

Πλουτάρχου 43
Τελεφερίκ Λυκαβηττού τηλ. 7235827

Αντίλαλοι του Τύπου

της Άντειας Φραντζή

Η στάση του Τύπου απέναντι στο εγχείρημα που αποπειραθήκαμε με το Ραδιο-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ και πολλαπλή είναι και μπορεί να κατανεμηθεί σε μία σειρά υπο-θέματα που καταδείχνουν την αναγκαιότητα καταπολέμησης της μονόδρομης πληροφόρησης, καθώς επίσης αναδεικνύει την υποκριτική άλλοτε, και συχνότερα συγκεχυμένη και «εν ταυτώ» αντιφατική πληροφόρηση.

Θα πρέπει, βέβαια, από την αρχή να επισημάνουμε ότι η γενική εικόνα —όσον αφορά τουλάχιστον το περιγραφικό μέρος— των δημοσιευμάτων και των αντιδράσεων του Τύπου για την περιπέτεια του ραδιοσταθμού μας, ήταν θετική. Άσχετα από πολιτική ή κομματική ένταξη οι συντάκτες των εφημερίδων —στο μεγαλύτερο ποσοστό— ενήργησαν με ευαισθησία και σωστό μέτρο απέναντι στο συμβάν. Τους ευχαριστούμε όλους και ας μην συμφωνούμε πάντα μαζί τους για τις «αποχρώσεις» του λόγου τους, τις αβλεψίες ή ακόμη και τις παραποιήσεις, που όμως είναι κατανοητές για όσους επαγγελματίες δουλεύουν σκληρά με το χρόνο και τα γεγονότα. Άλλωστε κι εμείς στο ΑΝΤΙ δεν είμαστε άμοιροι ανάλογων συμπτωμάτων ή ατοπημάτων, αν θέλετε. Είμαστε, όμως, υποχρεωμένοι να επισημάνουμε ορισμένες περιπτώσεις εφημερίδων και να τις σχολιάσουμε.

Εν αρχή ην η προβοκάτσια

Αρχής γενομένης από τη «Μεσημβρινή» η οποία έδρασε ως προβοκάτορας του όλου εγχειρήματος του «Ράδιο-Αντίλαλος». Έχουμε εξηγήσει αναλυτικά (τχ. 248) πού οφείλεται αυτό το δημοσίευμα. Αλλά στο λάκο που ετοιμάζε ο συντάκτης για μας, μάλλον έπεσε ο φίλος του κ. Κωστόπουλος, ο οποίος με χειρισμούς αντάξιους του κ. Τσαλδάρη κλιμάκωσε το ζήτημα με τις γνωστές δηλώσεις του, και «έμπλεξε» αναγκαστικά όλους τους σχετικούς κυβερνητικούς παράγοντες στη διεγκυστίνδα της αναμέτρησης. Μιας αναμέτρησης που δε στόχευε σε τίποτα άλλον πλέον, παρά στην «επίδειξη δύναμης» από μέρους του κράτους και στο εύλογο συμπέρασμα ότι οι μηχανισμοί εξουσίας δρουν κατασταλτικά όποιο κι αν είναι το ιδεολογικό τους περιβλήμα.

Πρώτα η «γνώση» και κατόπιν η «Αυριανή»

Με το χουντικό παρελθόν των συντακτών της «Αυριανής» έχουμε αρκετά ασχοληθεί. Έτσι μπορούμε να πούμε πως ο πόλεμος είναι θεμιτός. Μία εφημερίδα που είναι πάντα με το μέρος του κ. Κωστόπουλου, δεν θα μπορούσε να αντιδράσει διαφορετικά μετά το πράσινο φως της δήλωσής του. Παρ' όλα αυτά, στην προσπάθειά της να «διευρυνθεί», αυτή τη φορά αξιοποίησε τη δήλωση του κυβερνητικού εκπροσώπου κ. Δημ. Μαρούδα. Πολίτες πρώτης και δεύτερης κατηγορίας υπάρχουν για την «Αυριανή», η οποία ξέρει να χαφιεδίζει συστηματικά, στην προσπάθειά της να αποπλύνει το αμαρτωλό της παρελθόν. Όσο για τη λασπολογία, είναι συνηθισμένη πρακτική ορισμένων συντακτών της στην οποία εθίτευσαν από παλιά.

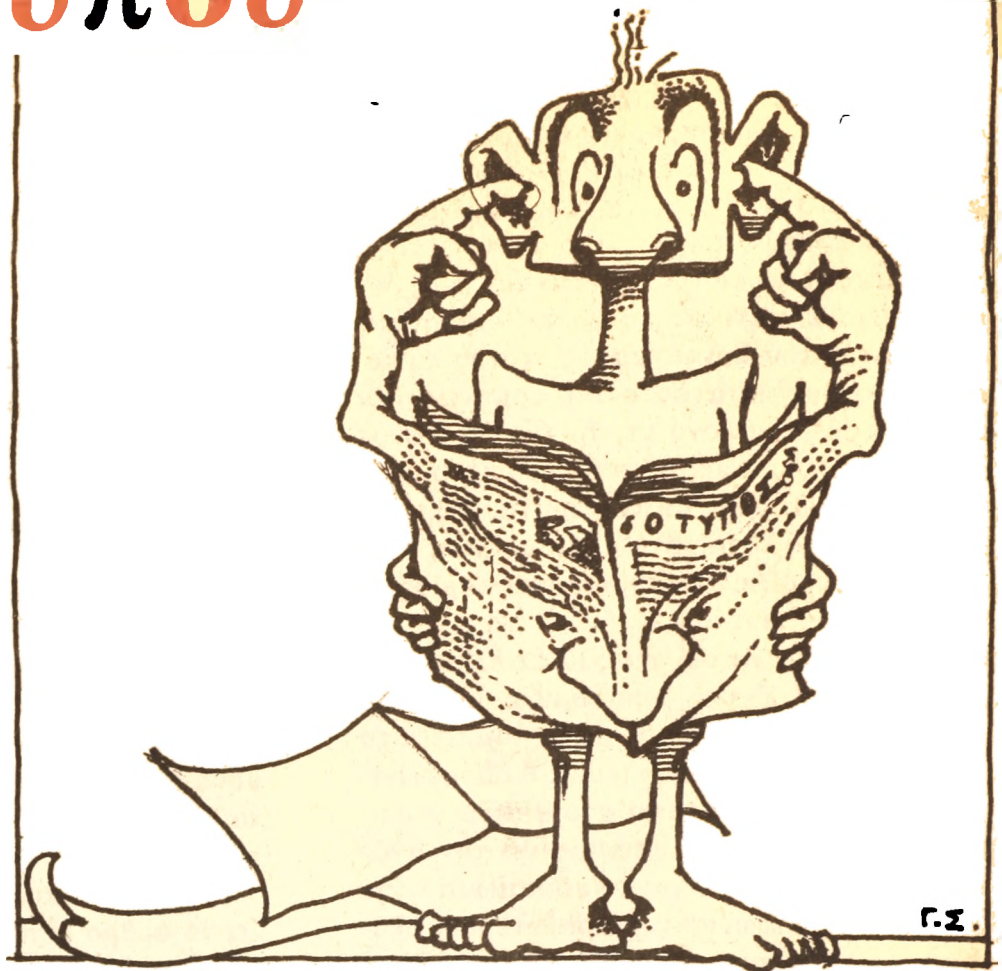
Η «Ώρα» που δεν μπορεί να είναι «Ελεύθερη»

Γνωστή και μη εξαιρετέα η περίπτωση της «Ελεύθερης Ώρας». Όπως, επίσης, είναι γνωστή και η σχέση του ΑΝΤΙ με την εφημερίδα των Απριλιανών. Μια σχέση που δεν μπορούσε, ούτε και θα θέλαμε να είναι διαφορετική.

Πρέπει, πάντως, να θυμήσουμε ότι ο αρθρογράφος της εφημερίδας, που «έβγαλε» το «σκάνδαλο Χριστοδουλίδης», Γρ. Μιχαλόπουλος, έχει απεριόριστο θαυμασμό στον κ. Σωτ. Κωστόπουλο, που υποτίθεται ότι αντιμετωπίζει ως πολιτικό του αντίπαλο.

Η ώρα του «Ριζοσπάστη»

Η περίπτωση του «Ριζοσπάστη» της εφημερίδας του ΚΚΕ, είναι τέτοια, που δεν περιμέναμε «να πάρει τα κομμάτια μας». Άλλωστε, στο προηγούμενο τεύχος —το αφιέρωμα στην Ελεύθερη Ραδιοφωνία— συμπεριλαμβανόταν στην ύλη ρεπορτάζ για την κατάσταση στην Πολωνία. Αλλά κατανοούμε τα αισθήματα ενοχής που έχουν «οι σύντροφοι εκείνης της μεριάς» —για να παραλλάξουμε τη φράση του συντρόφου μιας άλλης μεριάς, του Λεωνίδα Κύρκου— μετά την καταγγελία μας ότι νομιμοποίησαν την «Ελεύθερη Ώρα» και τον Γρ. Μιχαλόπουλο με τη συνέντευξη που έδωσε ο γ. γρ. Χαρίλαος Φλωράκης.

Το «Βήμα» του κ. Ψυχάρη και όχι μόνον

Πρόκειται για το «Κυριακάτικο Βήμα», μια από τις πιο καλά πληροφορημένες εφημερίδες αυτού του τόπου. Είναι αξιοσημείωτο ότι, αν και συνέλεξε στοιχεία, δεν βρήκε χώρο να γράψει «ούτε πικρά, ούτε γλυκά», για το «Ράδιο—Αντίλαλος». Εμείς, πάντως, δίνουμε μίαν εξήγηση: τα όσα κατά καιρούς έχουμε γράψει για τον ομορτισμό του σημερινού διευθυντή του κ. Στ. Ψυχάρη. Είναι νομίζουμε, φανερό, ότι έχει θολώσει τόσο η κρίση του —επί προσωπικού— ώστε να ξεχνά τη λειτουργία του ως δημοσιογράφου και να προσωποποιεί την πολιτική της εφημερίδας που διευθύνει.

Αλλά δεν υπάρχει μόνον αυτή η εξήγηση. Οι προθέσεις του «συγκροτήματος» για την ίδρυση ιδιωτικού ραδιοφωνικού σταθμού είναι από καιρό γνωστές και απηχούν τις διαθέσεις μονοπωλίου της πληροφόρησης που συγκροτούν την «μονοπωλιακή συνείδηση» της επιχείρησης Λαμπράκη.

Το όνειρο της κ. Ελένης Βλάχου

Η κυρία Ελένη Βλάχου μας είναι γνωστή από την πολυετή παρουσία της στο χώρο του Τύπου. Τώρα, βέβαια, αν θέλει να μην είναι μόνον η σεβαστή κληρονόμος μίας εφημερίδας, αλλά να ονειρεύεται τον εαυτό της ως διευθύντρια μιας ραδιοτηλεοπτικής «ιδιωτικής» επιχείρησης της «Νέας Δημοκρατίας», την οποία θα χρηματοδοτήσει κάποιος σπάταλος εκατομμυριούχος, που αντί για ανταγωνιστική εφημερίδα, θα της προσφέρει αυτή τη χρυσή ευκαιρία, αυτό είναι ένα πρόβλημα προσωπικό της. Για μας, πάντως, το πρόβλημα του «ονείρου» της είναι πρόβλημα πολιτικό, και αναδεικνύει ακριβώς την ανάγκη μιας συγκεκριμένης νομοθετικής ρύθμισης από μέρους της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Διότι, όπως με σαφήνεια έχουμε ήδη πει, πρόθεσή μας δεν ήταν να κάνουμε «αταξίες», όπως λέει η κ. Βλάχου, αλλά μία χειρονομία πειραματική και μία έμπρακτη υποστήριξη της ελεύθερης έκφρασης και επικοινωνίας προς κατευθύνσεις, όμως, που δεν θα συναρτώνται ούτε με το μεγάλο κεφάλαιο, ούτε με το μικρό. Η εικόνα της κ. Ελένης Βλάχου είναι αντίστοιχα κομματική με αυτήν της κυβερνητικής πρακτικής και γίνεται ακόμη πιο αφερέγγυα, όταν διαμαρτύρεται για την ΕΡΤ, το Σύνταγμα και τους νόμους που η «Νέα Δημοκρατία» έχει φτιάξει, έχει αξιοποιήσει και μονοπωλήσει κατά το παρελθόν, στο έπακρον και σήμερα απλώς στερείται των «παλαιών ανέσεων». Πράγματι, θα μπορούσαμε να συζητήσουμε το χρονογράφημά της, (αναδημοσιεύεται ολόκληρο για όσους το έχασαν) αν γραφόταν σε οποιαδήποτε στιγμή μεταξύ '74-'81. Αλλά αυτό, ειδικά, το ηθικό κύρος δεν το διαθέτει. Αν η Δεξιά επιθυμεί να ξεχαστεί το παρελθόν της, αυτό δεν είναι δυνατόν να γίνει, πάντως, σε δύο χρόνια. Και όταν η κ. Ελ. Βλάχου ανατριχιά-

ζει για την έλλειψη σεβασμού για τα γεγονότα του 1912, τι θα έλεγε για τους «συμμοριτοπόλεμους» που μας πρόσφερε επί χρόνια η Κρατική Ραδιοφωνία;

Όσο για το χαρακτηριστικό ύφος, το κάπως υψηλόφρον, κόσμο και ματερναλιστικό, σε πολλές περιπτώσεις θα μπορούσε να είναι και χαριτωμένο ίσως. Όταν, όμως, μιλά με τόσο προφανή τρόπο τη γλώσσα της «αστικής» συσπείρωσης, είμαστε αναγκασμένοι να μην μπορούμε να παρακολουθήσουμε την κοσμική της στήλη. Ας είναι.

Εμείς, πάντως, ελπίζουμε ότι «Σταθμός της Ν.Δ.» με την επωνυμία «15» ή δεν ξέρουμε ακριβώς πόσων εκατομμυρίων, δε θα στηθεί, και οι υπηρεσίες που προσφέρει γι' αυτό το σκοπό δεν θα χρειασθούν. Κατά τα άλλα, λυπούμεθα πολύ.

Και για ένα ειδικό σημείο: τη νύξη της ότι το εγχείρημά μας είχε διαφημιστικό στόχο. Αξίζει άραγε τον κόπο να θυσιάζει κανείς τα πάντα στην πολιτική σκοπιμότητα; Γιατί στ' αλήθεια πιστεύει η κ. Ελ. Βλάχου ότι το ΑΝΤΙ θα αλλοτριώνει την αξιοπρέπεια των συνεργατών του και θα θυσιάζει την ιστορία του για χάρη μιας διαφημιστικής καμπάνιας; Τόσο απλουστευτικά διαγράφει την πιθανότητα των καθαρών προθέσεων για τους άλλους;

Όπου ένα δείγμα ήθους

Η «Ελευθεροτυπία» δεν κατάφερε να έχει μια κάποια άποψη που να δείχνει ότι έχει και κάποια γνώμη ως εφημερίδα. Είναι φανερό —και δεν είναι η πρώτη φορά— ότι συστεγάζει, δίχως ποτέ να συνθέτει, διαφορετικές απόψεις, εν πολλοίς αντιφατικές και, πάντως, συχνά αλληλοσυγκρουόμενες. Έτσι, σε πρωτοσέλιδο της «Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας», 18-12-83, πληροφορούμαστε εκτός των άλλων ότι «ο εκδότης του ΑΝΤΙ σκοπεύει να συνεχίσει τις εκπομπές μόνος του ή σε συνεργασία με άλλους». Όπως, επίσης, συρραμένα στο ίδιο κείμενο βρίσκονται όλα τα σχετικά «πληροφοριακά» στοιχεία για τον ραδιοσταθμό «Ελεύθερη Ραδιοφωνία» κτλ. Είναι μια εκδοχή του δημοσιογραφικού σήριαλ που δεν είχαμε, πάντως, εμείς προβλέψει. Ευτυχώς στην έκδοση της Δευτέρας 19/12 υπήρξε η επανόρθωση τυπογραφικού λάθους, τουλάχιστον.

Στο ίδιο φύλλο και στην σ. 4, βρίσκεται και η ανάλυση του Αριστείδη Μανωλάκου, που θεωρούμε ότι τοποθετεί το πρόβλημα που έθεσε ο δικός μας πειραματισμός με διαύγεια και το οποίο αναδημοσιεύουμε αυτούσιο.

... Και ένα μνημείο υποκρισίας

«Μια γνώμη δίχως γνώμη», θα μπορούσε να είναι ένα ωραίο διαφημιστικό σλόγκαν για την εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΓΝΩΜΗ», η οποία όμως ούτε αυτό μπορεί να διακηρύξει με σιγουριά, γιατί είναι φανερό πως η μόνη γνώμη που της επιτρέπεται να έχει είναι τα κυβερνητικά δελτία. Δύο συντάκτες της εφημερίδας της, ένας στο «τόπο του εγκλήματος» και ένας δεύτερος στο «τόπο της ποινικοποίησής» του, το αστυνομικό τμήμα, συνέταξαν κείμενο 279 λέξεων, στο οποίο περιλαμβάνονται οι δύο κυβερνητικές δηλώσεις, καθώς και ένας χαρακτηρισμός της ατμόσφαιρας που επικρατούσε κατά την επέμβαση του εισαγγελέα, ως... σουρεαλιστής.

Είναι προφανής η... δυσχέρεια εκπομπής μηνύματος από τους συντάκτες, μέσα σ' ένα κλοιό ελέγχου και περιφρούρησης που αποπνέει η υποκριτική επιλογή της εφημερίδας με τη «διαφανή κυβερνητική γραμμή της». Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ο πειστικότερος ορισμός του σουρεαλισμού.

Και άλλα, χωρίς τύπους

Αυτή η περιδιάβαση στον «Τύπο» έχει έναν χαρακτήρα ενδεικτικό και επιλεκτικό. Τα κριτήριά της στηρίζονται σε όσα στοιχεία αναδεικνύουν την πολιτική διάσταση του προβλήματος και τη στάση του Τύπου, ως φορέα πληροφόρησης. Στο σημείο αυτό θεωρούμε αναγκαίο να αναφερθούμε στην εφημερίδα «ΑΥΓΗ» που με αίσθημα ευθύνης και συνέπεια στην αντικειμενική πληροφόρηση, έδωσε ένα σταθερό, σεμνό όσο και αντιαυταρχικό τόνο στα όσα είπε για το θέμα που προέκυψε με τον πειραματισμό του «Ραδιο-Αντίλαλος». Αλλά, επίσης, οφείλουμε να διαχωρίσουμε τη μεγάλη πλειοψηφία των δημοσιογράφων, οι οποίοι στάθηκαν αλληλέγγυοι στο εγχείρημά μας. Σε καμία περίπτωση δεν τους ταυτίζουμε με τη «γραμμή» της εφημερίδας τους και με τις «παραπλανητικές» έως «κατασταλτικές» επιλογές των εκδοτών.

Γιά τη γυναίκα

KRISNA

ΡΟΥΧΑ • ΔΩΡΑ • ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

ΔΩΡΑ!!
ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΣ ΕΙΛΗ
5.000 Δρχ.
ΔΙΑΛΕΓΕΤΕ
ΚΑΙ ΠΑΙΡΝΕΤΕ ΔΩΡΟ
Αξίας 500 Δρχ.

**ΤΙΜΕΣ
ΦΑΝΤΑ-
ΣΤΙΚΕΣ**

ΠΩΛΗΣΗ:
ΧΟΝΔΡΙΚΗ - ΛΙΑΝΙΚΗ

Όλα Εισαγωγής μας
από ΑΣΙΑ - ΕΥΡΩΠΗ

ΠΗΓΗ
ΙΝΔΙΚΩΝ

KRISNA

1) ΣΟΛΩΝΟΣ 109 - ΤΗΛ. 36.24.960 - 36.04.634
2) ΣΟΛΩΝΟΣ 124 - ΤΗΛ. 36.20.923
3) ΣΟΛΩΝΟΣ & ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 29 - ΤΗΛ. 36.42.963

ΜΙΧΑΗΛΗΣ Σ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ατέρμονας κύκλος

εκδόσεις «ΤΕΧΝΗ και ΛΟΓΟΣ» ΑΘΗΝΑ

Εκδόσεις
ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9
Αθήνα
τηλ. 36.07.744

Την ιδέα αυτού του βιβλίου μου την έδωσε η μουσική. Συγκεκριμένα ο CLAUDE DEBUSSY. Η ακουστική εξέλιξη των μουσικών θεμάτων του υπήρξε κύρια πηγή έμπνευσης. Το γράψιμο σε πολλά σημεία, οι ίδιες αυτές λέξεις, συμβολίζουν νότες πάνω σ' ένα πεντάγραμμο. Αποτελούν ένα μουσικό κομμάτι. Συχνά η ένταση φτάνει τα όρια του παραλόγου και σ' άλλα γίνεται απλά ρομαντική ευχάριστη.

Η κυβέρνηση ανοίγει το δρόμο για «ανταρτοπόλεμο ερτζιανών»

του Αριστείδη Μανωλάκου

Σκίτσο του Γιάννη Καλαϊτζή το οποίο αναδημοσιεύουμε από την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» του Σαββάτου, 17 Δεκεμβρίου 1983

Την Παρασκευή το βράδυ η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αναμετρήθηκε για άλλη μια φορά με την επαγγελία της Αλλαγής και ηττήθηκε. Θριάμβευσε η ακαμψία του νόμου και η παραλυσία του φόβου. Αναφερόμαστε στην πρώτη έμπρακτη πειραματική προσπάθεια «εναλλακτικής» ραδιοφωνικής πληροφόρησης από τη σύνταξη του περιοδικού «Αντί» με τη λειτουργία τοπικού ραδιοσταθμού στην Αθήνα, που πνιγίκε εν τη γενέσει στο όνομα του κρατικού-κυβερνητικού μονοπωλίου διαμόρφωσης της γνώμης και της συνειδήσεως των πολιτών μέσω των ερτζιανών.

Το ίδιο βράδυ κάθε πολίτης αυτής της χώρας και ο αστυνόμος και ο εισαγγελέας κι ο διευθυντής του υπουργείου, που έδρασαν ως όργανα καταστολής, θα πρέπει να αισθανθήκαμε μέλη ενός νέου προλεταριάτου μπροστά στο μεγάλο αφεντικό, το κράτος-κυβέρνηση, που με τα μαζι-

κά μέσα επικοινωνίας αξιώνει κάτι πιο πολύτιμο από το μόχθο του καθενός μας, την υποταγή στη «μόνη αλήθεια» που αυτό εκπέμπει —στην κατευθυνόμενη πολιτική πληροφόρηση, στη διαμόρφωση του ήθους, των αξιών και του γούστου μας.

Η κρατική ιδεολογία εναντίον της οποίας τόσο θόρυβο έχουν ξεσηκώσει και τόσα δάκρυα έχουν χύσει οι φιλελεύθεροι αστοί μας και οι νεόκοποι σοσιαλιστές μας, όλοι αυτοί που στα λόγια μόνο αρνούνται την ισοπέδωση, βρήκε προχτές στο πρόσωπο της κυβέρνησης της «αλλαγής» τον υποστηρικτή της, όπως είχε βρει στο πρόσωπο της πρώτης νεοδημοκρατικής κυβέρνησης το νομοθέτη της.

Οι σκέψεις αυτές ίσως φαντάζουν προϊόν ρομαντικής ιδιοσυγκρασίας τόσο στα μάτια της εξουσίας, αφού δεν υιοθετούμε τη λογική της, όσο και στα μάτια τμήματος της κοινής γνώμης, που θεωρεί

ότι η πραγματικότητα δεν είναι αυτή που ζούμε, αλλά εκείνη που μας υποβάλλουν —τα τελευταία μάλιστα χρόνια κυρίως μέσα από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο.

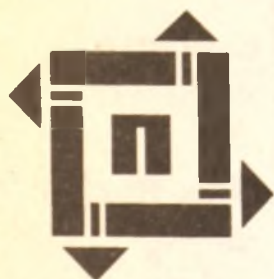
Γίνονται όμως κατανοητές αν αναλογιστούμε ότι:

1. Τα μαζικά μέσα ενημέρωσης δεν είναι σε όλες τις χώρες κρατικό μονοπώλιο. Αλλά και στην Ελλάδα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες της νεοδημοκρατίας μας, το Σύνταγμα (άρθρο 15 παρ. 2) δεν καθιερώνει το μονοπώλιο του κράτους, αλλά «τον άμεσο έλεγχο», που νομοθετικά θα μπορούσε να εξασφαλιστεί και πάνω στη φιλελεύθερη ραδιοφωνία. Το κρατικό μονοπώλιο αντίθετα, κατά ρητή διάταξη του Συντάγματος, εξασφαλίζεται στην ανώτατη εκπαίδευση, αφού παρέχεται «αποκλειστικώς» (άρθ. 16 παρ. 5) από τα δημόσια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ειδικότερα, στην περίπτωση της ΕΡΤ-2 (ν. 1288/82) έχουμε σαφή παραχάραξη του συνταγματικού κειμένου, δεδομένου ότι ο νόμος την ορίζει ως «δημόσια υπηρεσία», αναιρώντας την έννοια του ελέγχου και εισάγοντας την έννοια της κρατικής ιδιοκτησίας και διοίκησης.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, εκείνο που μένει είναι η πολιτική βούληση που μπορεί να στενέψει —όπως κάνει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ— ή να διευρύνει τα όρια του συνταγματικού κειμένου. Η πρόθεση δηλαδή και η επιδίωξη της αλλαγής, ώστε να εγκαθιδρυθεί η νομιμότητα και άλλων φορέων, αμεσότερα κοινωνικών, όπως οι δήμοι αλλά και διάφορες ενώσεις προσώπων να εκπέμπουν

Βιβλιοπωλείο «ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ»

Μέτωνος 62, Χολαργός 1η παράλληλος της Μεσογείων,
τρίτη στάση, τηλ. 32.34.270

- Κάτι νέο στο χώρο του βιβλίου
- Αναγνωστήριο
- Παιδική γωνιά
- Αυστηρή επιλογή βιβλίων
- Εκπτώσεις
- Ειδικές προσφορές

ΚΑΛΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 15 Τηλ: 32.31.781

τη δική τους γνώμη και το δικό τους ήθος.

Σ' αυτό ακριβώς έδωσε εξετάσεις και πέτυχε η δυτικοευρωπαϊκή Αριστερά. Στην Ιταλία ανθεί κυριολεκτικά η ελεύθερη ραδιοτηλεόραση, ενώ στη Γαλλία επί των ημερών του Μιτεράν αναπτύσσεται ένα τεράστιο δίκτυο τοπικών ελεύθερων ραδιοσταθμών.

Αν στην Ελλάδα συνεχίσει να ακολουθείται η αντίστροφη συγκεντρωτική πορεία, το φαινόμενο που θα γεννηθεί είναι ο οργανωμένος ανταρτοπόλεμος των ερτζιανών με το «συντονισμό των εν σπέρματι» πειρατικών ραδιοσταθμών, που ήδη καλύπτουν πραγματικές ανάγκες και εκείνων που εκπέμπουν και πολλών που τους ακούνε και επικοινωνούν μαζί τους.

2. Στην περίπτωση του «Αντί» όμως, δεν λειτούργησε μόνο η λογική του κρατικού μονοπωλίου, που επιχειρεί να βρει ανύπαρκτο στήριγμα στο Σύνταγμα, βάσει του οποίου έχουν ψηφιστεί νόμοι αμφίβολης συνταγματικότητας. Λειτούργησε κατ' εξοχήν η λογική του κυβερνητικού μονοπωλίου, που βρίσκεται σε κατάφωρη αντίθεση με το γράμμα και το πνεύμα συνταγματικών διατάξεων. Σχετικά ο καθηγητής Δημ. Τσάτσος υποστηρίζει ότι από τη στιγμή που τα μαζικά μέσα ενημέρωσης είναι σε μεγάλο βαθμό όργανα προβολής του κυβερνητικού κόμματος, αποδυναμώνεται το ρυθμιστικό κύρος του άρθρου 15 του Συντάγματος —δηλαδή του κρατικού

ελέγχου— και συνεπώς, προσθέτουμε, «νομιμοποιείται» η υποχρέωση του καθενός να ιδρύει ραδιοσταθμό, «διασφαλίζοντας το δικαίωμα της ολόπλευρης πληροφόρησης του πολίτη (αρ. 15), τη λαϊκή κυριαρχία (αρ. 1 παρ. 2) και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια (αρ. 2 παρ. 1)».

Υπενθυμίζουμε ότι ένα χρόνο περίπου πριν από τις εκλογές του 1981 ο Ανδ. Παπανδρέου είχε απειλήσει ότι αν η Ν.Δ. συνέχιζε να μονοπωλεί την Τ.Υ. θα δημιουργούσε δική του τηλεόραση για να ακούγεται η φωνή του. Και ακόμα θυμίζουμε ότι όταν το 1980 τα ΜΑΤ του τότε Γάλλου προέδρου Ζισκάρ Ντ' Εσταίν μπήκαν στα γραφεία του Σοσιαλιστικού κόμματος και κατέστρεψαν το ραδιοφωνικό σταθμό, ο πρόεδρος και το Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ καταδίκασαν την ενέργεια υπερασπιζόμενοι την αρχή της ελεύθερης και ολόπλευρης πληροφόρησης.

Από τότε η κατάσταση έχει αλλάξει κατά τούτο: ότι το ΠΑΣΟΚ υπεισήλθε στο ρόλο της Ν.Δ. και επαύξησε τον κυβερνητικό-κομματικό έλεγχο. Τώρα ο φόβος μήπως διαρραγεί κατ' ελάχιστον ο συγκεντρωτικός ιστός στην κατευθυνόμενη πληροφόρηση οδήγησε την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να καταστρέψει τους δεσμούς της με την Αλλαγή, στρεφόμενη εναντίον ενός ελεύθερου, τοπικού, περιορισμένης διάρκειας, μη κερδοσκοπικού —όροι που η σύνταξη του «Αντί» έθεσε ως αρχή του— πειραματικού ραδιοσταθμού, από τον οποίο θα είχαμε να ακούσουμε πολύ

ενδιαφέροντα πράγματα:

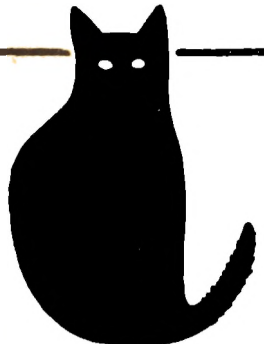
- Μαγνητοφωνημένες τις εργασίες του Συνεδρίου της ΓΣΕΕ, ώστε οι εργαζόμενοι της χώρας να έχουν άμεση γνώση και συνεπώς γνώμη για όσα συνέβησαν στον Αστέρα της Βουλιαγμένης.

- Ζωντανή επικοινωνία με τους εργαζόμενους σε μεγάλη βιομηχανία, να κρίνουν τις συνθήκες της ζωής και της εργασίας τους και της συμπεριφοράς της επιχείρησης και της συνδικαλιστικής εκπροσώπησης τους.

- Διαφορετική οργάνωση και παρουσίαση των ειδήσεων.

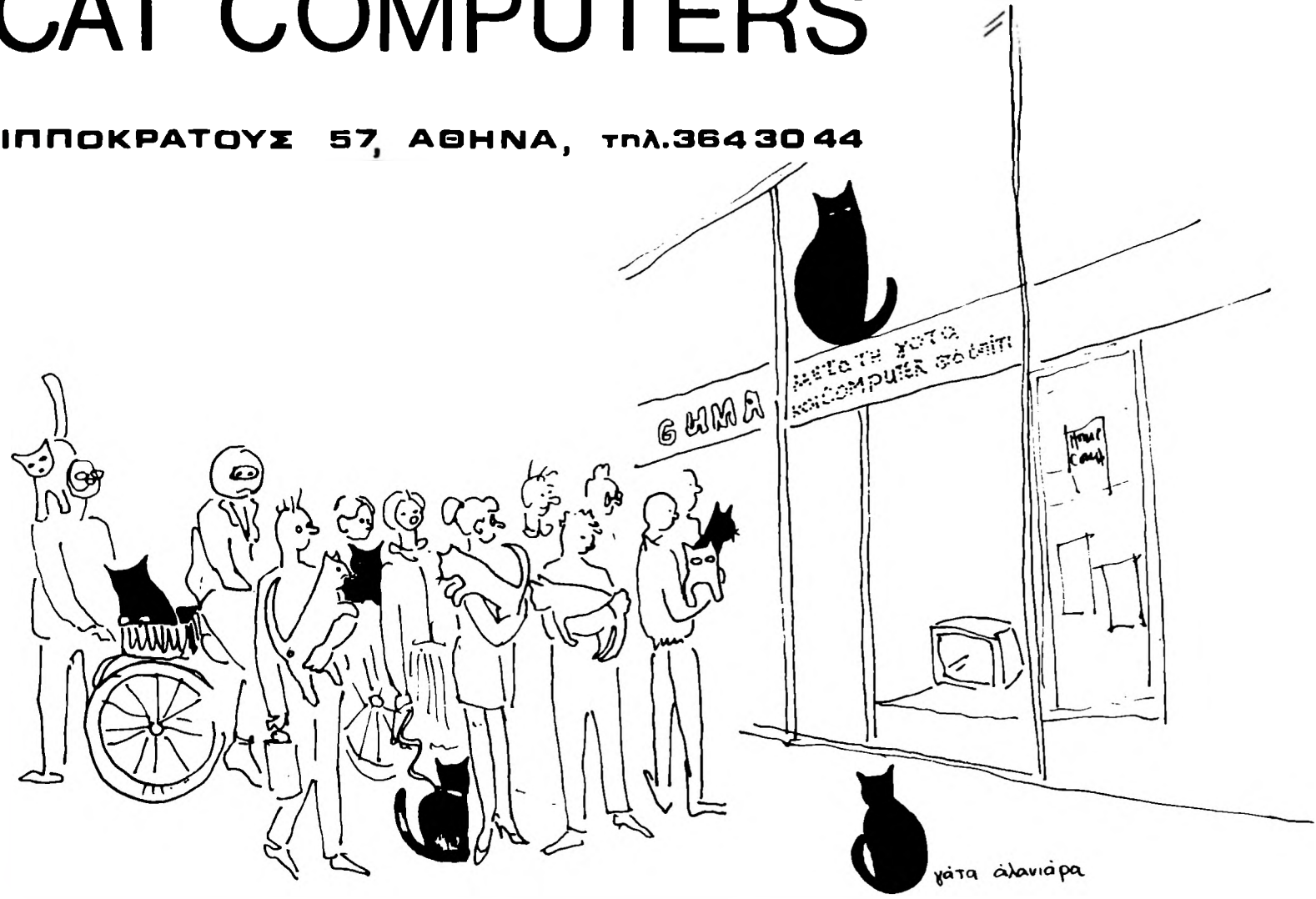
- Άλλη διάταξη του μουσικού και ψυχαγωγικού προγράμματος. Και πολλά άλλα.

Το πρώτο δείγμα «εναλλακτικής» ραδιοφωνικής πληροφόρησης που επιχειρήσε να δώσει το «Αντί» —το ίδιο περιοδικό που τόλμησε να παρουσιάσει μια διαφορετική έντυπη πληροφόρηση απ' την κατευθυνόμενη των συνταγματαρχών με τις γνωστές συνέπειες— έμεινε ανολοκλήρωτο. Είμαστε βέβαιοι ότι θα υπάρξουν και άλλα και πιστεύουμε ότι το κράτος—κυβέρνηση θα υποχρεωθεί πολλές φορές να ξανατοποθετηθεί είτε με τον αστυνόμο και τον εισαγγελέα είτε με την αναγνώριση του δικαιώματος στην ολόπλευρη πληροφόρηση, που προϋποθέτει όχι μόνο την κατάργηση του άμεσου κρατικού ελέγχου στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την αντικατάστασή του από ένα πραγματικό κοινωνικό έλεγχο, αλλά και την ελευθερία στις πολλαπλές πηγές πληροφόρησης.

CAT COMPUTERS

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 57, ΑΘΗΝΑ, τηλ.364 30 44

για όποιον έχει και γάτα
ένα δωρο εκπληξή!!!

γάτα αλανιέρα

**ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
(Κυριακή 18/12/1983)**

ΤΟ ΑΡΘΡΟ 15...

Ότι η αντίσταση εναντίον του ΠΑΣΟΚ θα άρχιζε από αριστερά, αυτό κανείς δεν το περίμενε.

Τι θέλανε, δηλαδή παραπάνω οι αριστεροί, οι σοσιαλιστές, οι «Κ.Κ.» Εσ. και Εξ., πόσες περισσότερες εύνειες, διορισμούς, κρατικές περιποιήσεις, πόσες προσφορές, χατήρια, ρουσφέτια;

Θέλανε —το μάθαμε μόλις τώρα— προ ολίγων ημερών, ένα δικό τους ραδιοφωνικό σταθμό.

Δηλαδή, το περιοδικό «Αντί», απεφάσισε πρώτο απ' όλα τα ελληνικά έντυπα, να επαναστατήσει εναντίον της «Φωνής της ΕΡΤ» —δεν μας είπε ακριβώς το γιατί— και να εγκαταστήσει ένα δικό του, ιδιωτικό, ελεύθερο σταθμό.

Άρχισε να εκπέμπει προχθές Παρασκευή, στις 6 το απόγευμα και διέκοψε το πρώτο —και προς το παρόν— τελευταίο πρόγραμμά του στις 6.25.

Έχοντας προσφέρει σ' αυτή τη μισή ώρα, μια μαγνητοσκοπημένη ομιλία του Παναγιώτη Κανελλόπουλου, εναντίον της μονοπωλήσεως των μέσων ενημερώσεως, λίγη μουσική και «Σατιρικές Ειδήσεις» του Μποστ.

Που ανήγγελλαν, με πολύ κέφι, ότι έφτασαν τα «Ελγίνεια» στον Πειραιά, ότι είναι συσκευασμένα σε δέκα μεγάλα κιβώτια, και το κοινό θα είναι ελεύθερο να επισκεφθεί αυτά με μικρούς αριθμούς, από το 1 ως το 5, την Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, και τα μεγάλα, από το 5 ως το 10 την Τρίτη, Πέμπτη και Σάββατο...

Εν τω μεταξύ, τα ραδιογωνιόμετρα του Υπουργείου Συγκοινωνιών είχαν εντοπίσει τον παράνομο σταθμό και με συνοδεία τα αρμόδια αστυνομικά όργανα του ΚΔ' Τμήματος, όρμησαν στο κρησφύγετο των πειρατών. Αυτό, ανακάλυψαν αργότερα, ήταν το διαμέρισμα του κ. Χρήστου Παπουτσάκη, διευθυντού και εκδότη του «Αντί», στο πέμπτο πάτωμα της οδού Δημοχάρους 60.

Εκεί βρήκαν όλη τη σπείρα: τον ίδιο τον κ. Παπουτσάκη, τον Διονύση Σαββόπουλο, το κ. Μέντη Μποστατζόγλου, και άλλους συνωμότες.

Αυτό που δεν βρήκαν —θα τον είχαν κρύψει με διαβολικό τρόπο σε κανένα ντουλάπι της κουζίνας— ήταν τον ίδιο τον πομπό, με αποτέλεσμα να λείπουν τα πειστήρια του εγκλήματος, τα οποία αναζητούσε ο Εισαγγελέας.

Πώς θα διωχθεί τώρα το διαπραχθέν έγκλημα, δεν ξέρει κανείς.

Διότι, μας λένε πολύ σοβαρά τα όργανα

της Τάξεως, αν από την προανάκριση προκύψουν επιβαρυντικά στοιχεία, ο νόμος προβλέπει ποινή φυλακίσεως και χρηματικό πρόστιμο.

Ο κ. Δ. Μαρούδας, σε δικές του δηλώσεις, λέει, όπως συνήθως, πολλά, που μάλλον τον εκθέτουν.

«Στη χώρα μας, δεν μπορεί να υπάρχουν δύο κατηγορίες πολιτών. Εκείνοι που υπακούουν και σέβονται τις συνταγματικές επιταγές και τους νόμους, και εκείνοι που αδιαφορούν και πιστεύουν πως πρέπει να έχουν το προνόμιο από την Πολιτεία να συμπεριφέρονται ανάλογα με τις επιθυμίες τους. Για το Σύνταγμα και τους νόμους, δεν υπάρχουν πολίτες επαίοντες και όχι».

Σοβαρά, κύριε Μαρούδα;

Στον τόπο μας, σήμερα, επί κυβερνήσεως Ανδρέα Παπανδρέου, με τον κομματικό οργανισμό του «ΠΑΣΟΚ» σε ηλεκρισμένη δραστηριότητα, δεν υπάρχουν δύο κατηγορίες πολιτών;

Σοβαρά κύριε Μαρούδα;

Μήπως υπονοείτε ότι αυτοί που υπακούουν και σέβονται τις συνταγματικές επιταγές και τους νόμους, είστε εσείς;

Ελάτε, κύριε Μαρούδα!

Ελάτε, και πάμε, να διαβάσουμε αυτό το Σύνταγμα, ελάτε μαζί, να ρίξουμε μια ματιά στο άρθρο 15, στην παράγραφο 2.

Ίσως να μην το έχετε διαβάσει ποτέ. Ή να το διαβάσατε και να το ξεχάσατε. Ή να το τοποθετήσατε κάπου συντροφιά με τα παλαιότερα των υποδημάτων σας.

Όχι, μη φεύγετε!

Τουλάχιστον μια φορά θα σας το θυμίσω:

Λέει, λοιπόν, το Σύνταγμα, που το επικαλείσθε με ελαφριά καρδιά, σίγουρος ότι κανείς δεν πρόκειται να το θυμηθεί και να το προστατεύσει, αυτά τα λίγα, απλά, σταράτα, για το μέγα θέμα της επικοινωνίας με τον ελληνικό λαό.

«Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση τελούν υπό τον άμεσον έλεγχο του Κράτους, σκοπούν δε εις την αντικειμενικήν και επί ίσοις όροις μετάδοσιν πληροφοριών και ειδήσεων, ως και προϊόντων του λόγου και της τέχνης ...».

Καταλάβετε τι θέλει να πει, κύριε Μαρούδα; Δεν είναι δύσκολο, αρκεί βέβαια να δώσετε ένα ελάχιστο ποσοστό προσοχής.

Το Σύνταγμα της Ελλάδος, και η παράγραφος β, του άρθρου 15, σας λέει να πάρετε τις δύο «ΕΡΤ» από τις κεραίες τους —αφού δεν έχουν αυτιά— και να τις πετάξετε στην πρώτη χαβούζα, και να δώσετε στον ελληνικό λαό, ένα τίμιο οργανισμό, που να απευθύνεται σε όλους τους πολίτες, χωρίς φανατισμούς, προπαγάνδες, προστυχίες και ψεύδη.

Αλλιώς, αφήστε τον κ. Παπουτσάκη να κάνει κι αυτός το κέφι του, ν' ακολουθήσει δηλαδή, το παράδειγμά σας.

Διότι αυτά που γίνονται στις δύο ΕΡΤ, είναι ασυγκρίτως πιο αντισυνταγματικά από τις μικρές αταξίες του «Αντί» που δεν μπορεί να είχανε πραγματικά σπουδαίες ελπίδες επιβιώσεως και μόνο βεβαία διαφημιστική επιτυχία...

«Δεν αλλιώνουν μόνο τις ειδήσεις» —προσεφέρθη για να πλουτίσει την επίθεση μορφωμένος συνάδελφος. «Δεν λένε μονάχα ψεύδη και ανακρίβειες, δεν παίρνουν για συνεργάτες μόνο τους τυφλά αφοσιωμένους στο κόμμα, δεν διαλέγουν κείμενα και πλοκές που έχουν οπωσδήποτε αριστερή απόκλιση, δεν τραυματίζουν μόνο το παρόν, αλλά «βάζουν χέρι» στο παρελθόν, σε ιστορικά κείμενα, χωρίς ίχνος σεβασμού. Να σας δώσω ένα παράδειγμα: Σε μια ιστορική αναφορά στη Ναυμαχία της «Έλλης», τον Δεκέμβριο του 1912, μετέδωσαν από την ΕΡΤ το σήμα που είχε απευθύνει ο τότε αρχηγός του Στόλου, ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης, στα ελληνικά πλοία, προ της ενάρξεως της ναυμαχίας, και το οποίο έλεγε:

«Με την δύναμιν του Θεού, και τας ευχάς των Βασιλέων μας, και εν ονόματι του δικαίου, πλέω μεθ' ορμής ακαθέκτου και με την πεποίθησιν της νίκης εναντίον του εχθρού του Γένους». Το ιστορικό αυτό σήμα, λέξη προς λέξη βρίσκεται σε όλα τα λεξικά, και σε όλες τις Ιστορίες. Η «ΕΡΤ», όμως, αφήρεσε «τας ευχάς των Βασιλέων μας» έτσι... για καλό και για κακό ...»

Ας μη μας μιλάει, λοιπόν, για «Σύνταγμα», όχι μόνο ο κ. Δ. Μαρούδας, αλλά κανένα μέλος της σημερινής κυβερνήσεως.

Και μακάρι, η υπόθεση «Αντί» να είχε κάποια σοβαρότητα, μακάρι, αν κανείς από αυτούς τους σπάταλους εκατομμυριούχους, να εγκατέλειπαν τις φιλοδοξίες που τους στέλνουν να εκδίδουν πολυέσδες εφημερίδες χωρίς ελπίδα σωτηρίας, να ξεκινούσαν επιχειρήσεις ραδιοσταθμών ή και τηλεοράσεως.

Ότι θα εύρισκαν και ακροατές και συνεργάτες, είναι βέβαιο.

Ότι θα προξενούσαν ανησυχία και ίσως θα προκαλούσαν κάποια βελτίωση στις δικές μας «ΕΡΤ», είναι βέβαιο.

Ας γεννηθεί ένας «Σταθμός 15» προς τιμήν του «Άρθρου 15» και θα είμαστε στο πλευρό του.

Για ό,τι τυχόν μας χρειασθεί!

Ε.

ΤΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ
ΤΗΝ
ΡΑΔΙΟΠΕΙΡΑΤΙΑ

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΕΤΣΙ ΑΡΧΙΣΑΜΕ

«ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ»

Ραδιοφωνικός σταθμός περιορισμένης ισχύος
με την ευθύνη του περιοδικού ΑΝΤΙ

Αγαπητοί ακροατές,

Στη συχνότητα των 108,8 μεγακύκλων, εκπέμπει ο πειραματικός σταθμός «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ». Για το σταθμό μας πολλά γράφτηκαν και πολλά ειπώθηκαν. Σας βεβαιώνουμε ότι όλα αυτά είναι σαφώς ανώτερα των προσδοκιών μας.

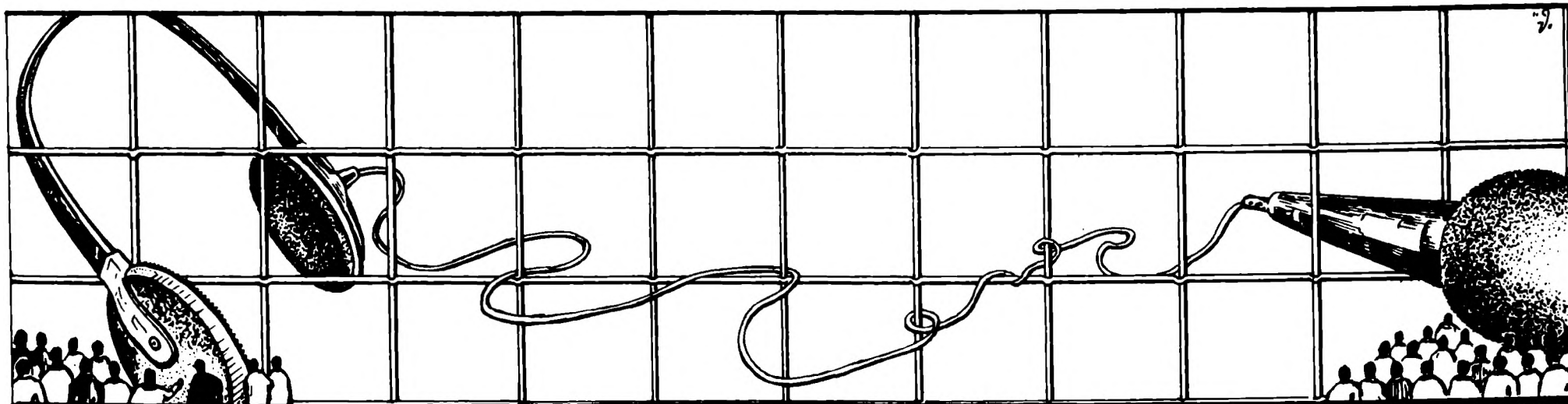
Φίλοι ακροατές,

Ο σταθμός αυτός δεν έχει σκοπό να αναμεταδώσει μηνύματα. Συμφωνούμε απλά όλοι, ότι ο μεγαλύτερος εχθρός της Ελλάδας είναι ο δάκος και ο περονόσπορος, ότι πέρα από τον ιμπεριαλισμό υπάρχει και η μοναξιά και σας λέμε ότι:

Εν όψει όλων των καιρών,
εν όψει όλων των εκτάσεων,
Μια πρώτη μέρα προχωρεί.

ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ
Ειδήσεις από τον
Μέντη Μποστατζόγλου

«Σήμερα οι ειδήσεις μας είναι ευχάριστες. Έφτασαν επιτέλους στον Πειραιά τα Ελγίνεια μάρμαρα. Είναι θαυμάσια συσκευασμένα σε 10 μεγάλα αριθμημένα κιβώτια και όπως μας πληροφόρησε συντάκτης του «ΑΝΤΙ», μπορεί να τα δει κανείς ελεύθερα όλες τις εργάσιμες ώρες. Ειδικά για την περίοδο των εορτών και μέχρι 15 Ιανουαρίου δεν ισχύουν περιορισμοί επισκέψεων. Για τις άλλες μέρες και για την αποφυγή συνωστισμού τα κιβώτια με μικρούς αριθμούς δηλαδή, από το ένα ως τον αριθμό 5 θα είναι ανοιχτά για το κοινό Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, ενώ για τα μεγάλα, δηλαδή έξι, επτά, οκτώ, εννέα και δέκα, οι φιλότεχνοι θα μπορούν να τα επισκέπτονται Τρίτη, Πέμπτη και Σάββατο. Όσοι θέλουν να τα απολαύσουν, μπορούν να ζητήσουν περισσότερες πληροφορίες από τους κατά τόπους σταθμούς του μετρό, όπου οι εκεί υπάλληλοι του υπουργείου Πολιτισμού θα τους κατατοπίσουν».

ΣΕΙΣ ΣΤΟ «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» ΔΗ

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Αν η απαγόρευση είναι συνταγματική ή αντισυνταγματική, δεν ξέρω. Εδώ η ίδια η κυβέρνηση δεν το ξέρει. Άλλα έλεγε δυο χρόνια πριν κι άλλα λέει τώρα.

Νομίζω ότι η σημερινή πρωτοβουλία δίνει την ευκαιρία να συζητηθούν ευρύτερα —όχι στενά νομικιστικά— το θέμα της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών και των πολλαπλών εκδοχών της πληροφόρησης σ' όλους τους τομείς.

Το ΑΝΤΙ να προχωρήσει.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ:

Είμαι απόλυτα υπέρ του ελεύθερου ραδιοφώνου και ακόμη περισσότερο όταν γίνεται από υπεύθυνα άτομα ή ομάδες. Χάρηκα, λοιπόν, πολύ όταν άκουσα ότι το ΑΝΤΙ θα εκπέμπει έστω και για λίγο. Δυστυχώς, όμως, αυτή η χαρά μου κράτησε και για λίγο. Πρέπει κάπου νομίζω να καταλάβει ο κόσμος και η κυβέρνηση ότι το ελεύθερο ραδιοφωνο είναι ίσο με τον ελεύθερο λόγο και κατά κάποιο τρόπο είναι η πεμπτοσύνη της δημοκρατίας.

Ήλπιζα ότι αυτό θα ήταν μια καλή

● Στις στήλες που ακολουθούν δημοσιεύουμε τα μηνύματα που απεύθυναν στο «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» με τηλεφωνικές συνεντεύξεις οι: Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ, ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ, Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Λ. ΚΗΛΑΪΔΟΝΗΣ, ΑΛ. ΞΥΔΗΣ και Δ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ. Τα μηνύματα-συνεντεύξεις μεταδόθηκαν στις δυο σύντομες εκπομπές (Πέμπτη και Παρασκευή) του σταθμού. Τις δημοσιεύουμε αυτούσιες.

αρχή για ν' αρχίσει να υπάρχει ελεύθερη ραδιοφωνία. Το μονοπώλιο που έχει η ελληνική ραδιοφωνία νομίζω της κάνει πάρα πολύ κακό. Με ελεύθερο ραδιόφωνο θα καλυτερέψει και το ήδη υπάρχον.

Είμαι σίγουρη ότι αν ρωτήσετε έναν έναν τους ανθρώπους της ραδιοφωνίας θα συμφωνήσουν μ' αυτό.

Τώρα η εμπειρία που έχω —έχω κάποια εμπειρία από τους ελεύθερους σταθμούς, είχα μείνει ένα διάστημα στο Παρίσι— (εκεί οι ιδιωτικοί σταθμοί στη Γαλλία έχουν καταφέρει να υπάρχει ζωντανό ραδιόφωνο, δηλαδή, οι εκπομπές που γίνονται είναι πραγματικά πάρα πολύ αξιολογικές και συγχρόνως αναγκάζεται και το κρατικό ραδιόφωνο και καλυτερεύει μέρα με τη μέρα τα προγράμματά του).

Τελικά, με κάνει λίγο να απορώ και συγχρόνως ν' ανησυχώ, η απόφαση της κυβέρνησης να μη δώσει την άδεια λειτουργίας του σταθμού του ANTI.

ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ:

Η γνώμη μου είναι ότι κάθε εμπόδιο μετάδοσης των ιδεών με οποιοδήποτε μέσο, επομένως και με τα κύματα του αιθέρα, προσκρούει στις σαφείς διατάξεις του Συντάγματος.

— Πώς το δικαιολογείτε αυτό κ. Πρόεδρε;

— Η ελευθερία της εκφράσεως...

Γι' αυτό έχω τη γνώμη ότι κάθε παρεμπόδιση είναι απαράδεκτη.

Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ:

ANTI: Κύριε πρόεδρε, πώς βλέπετε τη σημερινή κατάληξη της εξέλιξης των μέσων μαζικής επικοινωνίας, δηλαδή τις δυνατότητες που κρύβουν αυτά τα μέσα για μια άλλη επικοινωνία ανάμεσα στον κόσμο.

Κ: Ας πούμε, πριν δώσω την απάντηση, τι ισχύει στον τόπο μας. Στον τόπο μας ισχύει η μονοπώληση στα χέρια του κράτους. Όλα τα κόμματα έως σήμερα —άσχετα αν ένα κόμμα έκανε καλύτερη ή χειρότερη χρήση αυτού του μονοπωλίου— πάντως όλα τα κόμματα ήσαν σύμφωνα, ή όσα εκυβέρνησαν, στο να είναι στα χέρια του κράτους το μονοπώλιο των μαζικών μέσων ενημέρωσης.

Εφόσον ισχύει αυτή η νομοθεσία, οποιαδήποτε άλλη ατομική πρωτοβουλία θα θεωρηθεί κατ' ανάγκη και έχει θεωρηθεί (διότι υπάρχουν τόσοι «πειρατικοί» σταθμοί) παράνομη.

Εξετάζοντας όμως το ζήτημα όχι βάσει των κειμένων αλλά *de lege ferenda*, πρέπει να βρεθεί κάποια μέση οδός γιατί αν το κράτος θελήσει να στερηθεί αυτό το αποκλειστικό δικαίωμα που έχει, δεν

πρόκειται ν' αφήσει τον καθένα να κάνει χρήση.

Κατ' ανάγκη λοιπόν —εάν δηλαδή πούμε ότι το κράτος θα επιτρέψει και σε άλλους, και όχι μόνον στον εαυτό του, να κάνει χρήση των μαζικών μέσων ενημέρωσης— θα πρέπει να βρούμε τους κανόνες που θα ρυθμίζουν αυτό. Οι κανόνες είναι απαραίτητοι. Δεν ξέρω ποια κυβέρνηση θα το αποφασίσει, δεν ξέρω αν αυτή η κυβέρνηση τώρα, είναι διατεθειμένη να το κάνει, αλλά αξίζει να μελετηθεί.

Δεν είναι εύκολο αυτή τη στιγμή ν' αποφανθώ ποιοι θα είναι οι κανόνες. Αποφαινομαι όμως κατηγορηματικά ότι θα έπρεπε να βρεθεί τρόπος το κράτος να επιτρέψει (τη λειτουργία τέτοιων σταθμών) υπό ορισμένες προϋποθέσεις και κάτω από ορισμένο έλεγχο— έλεγχο λιγότερο υπό την έννοια της λογοκρισίας και περισσότερο υπό την έννοια των προϋποθέσεων των σχετικών με την αρμοδιότητα των ανθρώπων να κάνουν κάτι. Να μην ελέγχει δηλαδή το κράτος το τι θα πεις εάν σου δώσει το δικαίωμα να χρησιμοποιήσεις έναν σταθμό, όχι.

Γιατί να επέμβει εκεί πέρα ως προληπτική λογοκρισία αφού δεν επεμβαίνει στον Τύπο;

Να ασκεί, αντίθετα, έλεγχο υπό την έννοια ότι σ' αυτές τις περιπτώσεις, σ' αυτούς τους ανθρώπους θα δώσει το δικαίωμα, σ' εκείνες τις περιπτώσεις και σ' εκείνους τους ανθρώπους δεν θα δώσει το δικαίωμα. Εκεί πρέπει να βρεθεί το κριτήριο.

Άσχετα εάν ανάλογα με τις περιπτώσεις και ανάλογα με τις κυβερνήσεις θα κάνει η ειδική αυτή επιτροπή καλή ή κακή χρήση του κριτηρίου, πρέπει να βρούμε πρώτα απ' όλα το κριτήριο το οποίο πρέπει να μπει σε μια διάταξη νόμου.

Πρέπει, αν γίνει δεκτή η άποψή μου αυτή, να νομοθετηθεί. Και από κει και πέρα πλέον, όλα είναι εξαρτημένα από το ποιοι θα είναι αρμόδιοι να ελέγχουν τις αιτήσεις εκείνων που θα ζητήσουν αυτό το δικαίωμα.

Δεν μπορώ να δώσω άλλη απάντηση πρόχειρα αυτή την στιγμή.

ANTI: Εμείς μιλάμε περισσότερο ίσως για τους φορείς τους μαζικούς, σωματεία, ίσως κόμματα, ίσως δήμους αλλά και, από μια άλλη όψη, για κάποια παιδιά που παίζουν σε μια γειτονιά και που μ' ένα μικρό σταθμό ουσιαστικά ομαδοποιούν τους φίλους τους που τους ακούνε σε εμβέλεια λίγων χιλιομέτρων.

Αυτοί, διασύρονται όταν πιάνονται και βέβαια ούτε το καθεστώς κινδυνεύει απ' αυτούς ούτε η ίδια η ΕΡΤ. Κάπου το ANTI ήθελε να φέρει στο φως μια βιαιότητα που αντι-

μετωπίζουν έστω αυτά τα παιδιά μόνο... Να μην πούμε παραπέρα για τους δήμους που αυτοί αντιμετωπίζουν την 'μη εκπλήρωση μιας αναγκαιότητας από τον νόμο ο οποίος είναι πάρα πολύ αυστηρός και εφαρμόζεται.

Και θα έλεγα ότι ίσως το κράτος φοβάται ότι μια απελευθέρωση του ραδιοφώνου θα σήμαινε ουσιαστικά ότι ήρθε η σειρά της τηλεόρασης που είναι και το σημαντικότερο πρόβλημα γιατί είναι ισχυρότερο μέσο.

Κ: Δεν νομίζω ότι το κράτος έχει να φοβηθεί. Απλούστατα το κράτος πρέπει να προφυλάξει όλους τους πολίτες από μια υπερβολή στην οποία μπορεί να οδηγήσει το σύστημα της απόλυτης ελευθερίας...

Μ' άρεσε αυτό που είπατε σχετικά με τις ομάδες, να μπορούν δηλαδή να κρατήσουν έναν κόσμο δικό τους και να αλληλοβοηθηθούν στην ατομική και κοινωνική τους σταδιοδρομία.

Θα ήταν ένα μέσο, θα έλεγα, αυτοπαιδείας το οποίο βέβαια θα το χιρρέτιζα με πολλή ικανοποίηση και με ελπίδες ότι θα οδηγήσει σε μια άνοδο του επιπέδου των γενεών που έρχονται. Άνοδο του επιπέδου ή μάλλον σε πολλαπλασιασμό των δυνατοτήτων ανόδου διότι άνοδος υπάρχει και σήμερα, αλλά οι δυνατότητες είναι πιο περιορισμένες απ' ό,τι θα είναι ίσως αύριο και ένα από τα μέσα τα οποία θα οδηγούσαν σε μια διεύρυνση των δυνατοτήτων αυτών είναι κι αυτό που είπατε.

Δεν το βλέπω όμως να είναι εύκολο να γίνει από την μια μέρα στην άλλη. Χρειάζεται μελέτη το θέμα.

Εκείνο το οποίο εγώ θα έλεγα είναι ότι η κυβέρνηση θα έπρεπε να δεχτεί να μελετήσει το θέμα. Δεν ξέρω ποια είναι η στάση της. Κατάλαβα αυτήν τη στιγμή ότι είναι στάση αρνητική. Δεν είμαι όμως βέβαιος, διότι αύριο, αν συζητηθεί σ' ευρύτερο κύκλο του κόμματος που κυβερνά, μπορεί να καταλήξουν σε μια άλλη, αυτοί οι οποίοι θα μετάσχουν του κύκλου αυτού... απόφαση ή μάλλον σκέψη διότι αποφάσεις δεν είναι εύκολο να ληφθούν.

Λ. ΚΗΛΑΪΔΟΝΗΣ:

Αυτό που με κάνει να βρίσκομαι κοντά στην ιστορία αυτού του σταθμού απ' το ξεκίνημα, είναι η αίσθηση της ελευθερίας που αποπνέει η κίνηση αυτή.

Στην ουσία, δεν πρόκειται για σταθμό· πρόκειται για μια πρόταση Ελεύθερης Ραδιοφωνίας και σαν τέτοια βλέποντάς την, δεν μπορώ παρά να βρίσκομαι κοντά.

Ένας λόγος παραπάνω είναι το γεγονός ότι γνωρίζω το ήθος και το κέφι των παιδιών που ξεκινάνε αυτήν

Το «μαύρο κουτί» του «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ»

«Πολλάν δ' ὄρει πῦρ ἐξ ἑνός σπέρματος
ἐνθορόν αἰστώσεν ὕλαν»
ΠΙΝΔΑΡΟΣ, ΠΥΘΙΟΝΙΚΑΙ Γ' 65

Σε τούτη τη «φοβερή» εποχή που «όλα διαβήκαν απ' τις γλώσσες τις στραγγαλίστριες», ίσως η πράξη να 'ναι η μόνη που έχει σημασία. Το ΑΝΤΙ έχει ξανασχοληθεί με το ζήτημα της ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ τον παλιό εκείνο καιρό που τον τόπο κυβερνούσε η επάρατος Δεξιά (τχ. 103, Ιούλης 1978). Το τριήμερο του ΑΝΤΙ-ΦΕΣΤΙΒΑΛ είχε πάλι λειτουργήσει ραδιοσταθμός για την κάλυψη των εκδηλώσεων.

Γύρω στα μέσα Νοέμβρη, κι όταν τον τόπο δεν κυβερνούσε πια η επάρατος Δεξιά αποφασίσαμε να επαναφέρουμε το θέμα με ένα αφιέρωμα, αλλά και να υποστηρίξουμε τη θεωρητική του πλευρά με την πράξη μας. Η αρχική βέβαια εμπνευση δεν είχε σχέση με μεγαλόπνοες προθέσεις του τύπου «να γράψουμε ιστορία» κι ίσως ο γενικός ενθουσιασμός με τον οποίο υποδεχτήκαμε όλοι την ιδέα για τον Ραδιοσταθμό να μην ήταν και τόσο συνδεδεμένος με την πολιτική πλευρά του θέματος, όσο με τη δυνατότητα να κάνουμε κάτι κεφάλτο για να καταπολεμήσουμε την κατάθλιψη της ΕΟΚ και την απραξία των χειμωνιάτικων βραδυνών. Ο αρχικός βέβαια αυτός «αποπροσανατολισμός» ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις που μας έθεσαν μπροστά στις ευθύνες μας.

Ξεκινήσαμε το στήσιμο του σταθμού περισσότερο σαν ακροατές, παρά σαν «επαΐοντες» των ερτζιανών, που άλλωστε δεν είμαστε.

Ένας σταθμός χρειάζεται πρωτ' απ' όλα σώμα. Αναζητήσαμε λοιπόν τους ερασιτέχνες που θα μπορούσαν να του το δώσουν. Τους βρήκαμε σχεδόν αμέσως και άρχισαν τη δουλειά. Όσοι δουλεύαμε στο περιοδικό βλέπαμε με έκπληξη διάφορα μυστηριώδη μηχανήματα να πηγαινοέρχονται, καλώδια, μικρόφωνα, λάμπες και μια παράξενη γλώσσα να εισβάλλει στα γραφεία: Ταλαντωτής, κεραία, τροφοδοτικό, τάπα, απόκκλιση, συχνότητες και άλλα μυστηριώδη.

Εκτός από σώμα χρειαζόμασταν και ήχο, μουσική. Πήραμε γύρω τους μουσικούς. Οι απαντήσεις στην πλειοψηφία τους θετικές. Ο Χατζηδάκης, ο Σαββόπουλος, ο Κηλαηδόνης, ο Γρηγορίου, ο Θ. Μικρούτσικος, η Λένα Πλάτωνος. Ο Λουκιανός στάθηκε θερμά από την πρώ-

τη στιγμή, με ιδέες και προτάσεις. Θυμήθηκε το κέφι που άναψε πριν δύο χρόνια σχεδόν, στο ΑΝΤΙ-ΦΕΣΤΙΒΑΛ.

Ο Διονύσης είχε κάποιες επιφυλάξεις στην αρχή: «Εσείς είσθε περιοδικατζήδες, αυτή η υπόθεση χρειάζεται ραδιοφωνιτζήδες, ανθρώπους που έχουν πάθος για το ραδιόφωνο». Όταν φτάσαμε στις συζητήσεις για το πρόγραμμα συμφωνήσαμε μαζί του. Έτσι αναζητήσαμε τους «ραδιοφωνιτζήδες».

Οι συζητήσεις άναψαν. Καθένας τους είχε τη δική του άποψη. Μια αόρατη διαμάχη ανάμεσα σ' αυτούς που ήθελαν περισσότερο μουσική και σ' αυτούς που ήθελαν το βάρος να πέσει στο λόγο. Συζητήσεις από την αισθητική αντίληψη που θα υιοθετούσαμε για τις εκπομπές μέχρι τα τεχνικά προβλήματα της ηχογράφησης ενός ρεπορτάζ στο δρόμο.

Η σχέση της μουσικής με το λόγο, οι ισορροπίες στην έκφραση των διαφόρων μειονοτήτων, η αυτολογοκρισία, μέχρι πού θα το τραβήξουμε. Κι ακόμα ο προσδιορισμός του κοινού. Με ποιους θα επικοινωνούσαμε; Με τους αναγνώστες του περιοδικού; Με τους ταξιτζήδες, τους φαντάρους στη σκοπιά, τις νοικοκυρές; (η αλήθεια είναι ότι κανείς δεν είχε υπολογίσει σαν πιστότερους ακροατές μας τα ραδιογωνιόμετρα).

Ο χρόνος ήταν λίγος, τα μέσα πρωτόγονα, η πείρα μας ανεπαρκής.

Το ραδιόφωνο που μπορούσαμε να κάνουμε θα ήταν έτσι κι αλλιώς ερασιτεχνικό. Αρκούσε να είμαστε αληθινοί, να μπορούμε να είμαστε οι εαυτοί μας. Καταλήξαμε: Ένα πρόγραμμα δροσερό, κεφάλτο, δικό μας.

Μπήκαμε στο στάδιο της «παραγωγής». Στα γραφεία της οδού Δημοχάρους απλώθηκε μια μεταδοτική αρρώστια. Όλοι μιλούσαν για ΤΗΝ ΕΚΠΟΜΠΗ που ήθελαν να φτιάξουν. Στο διάδρομο όλο και θα συναντούσες κάποιον με το μαγνητοφωνάκι στο χέρι να σου λέει: «έχεις δυο λεπτά να ακούσης κάτι;».

Μετά τη συγκέντρωση του υλικού, η ηχογράφηση. Ούτε λόγος βέβαια για ε-

παγγελματικό στούντιο. Τα έσοδα του τεύχους για την ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ, είχαν ήδη διατεθεί για τις ανάγκες του σταθμού κι ένα μέρος από αυτά έπρεπε να φυλαχθεί για την περίπτωση που γινόταν κατάσχεση στα μηχανήματα, οπότε θα έπρεπε να τα αποζημιώσουμε.

Έτσι γνωρίσαμε τον μαγικό κόσμο των ερασιτεχνικών στούντιο. Δωμάτια σε κρύα, παλιά σπίτια χωρίς θέρμανση, μονωμένα με αυγοθήκες, πρόχειρες κονσόλες από ξύλο, στημένα χάρις στο μεράκι κάποιου ερασιτέχνη ή έστω επαγγελματία αλλά για την προσωπική του χρήση.

Οι τεχνικοί του ήχου δούλεψαν με την ψυχή τους. Τις τελευταίες 15 μέρες, η σκηνή επαναλαμβανόταν χωρίς αλλαγές. Ξενύχτι μέχρι τις 4, άδεια πακέτα από τσιγάρα, γεμάτα τασάκια, άδεια μπουκάλια από κονιάκ και η ανησυχία την ώρα που έκλεινε η πόρτα του παράνομου στούντιο: «πώς βγήκε άραγε η εκπομπή;».

Δεν μπορούσαν φυσικά να λείψουν οι συζητήσεις για τα βαφτίσια. «Άδειο κοφίνι», «Λευκή περιστερά», «Ράδιο - Αντίκα». Μια συζήτηση, όχι ιδιαίτερα σοβαρή, όπως συνήθως άλλωστε, ανάμεσα σε τρία μέλη της σύνταξης, στάθηκε αφορμή για το τελικό σήμα: Ένα απόσπασμα από το ΜΕΝΤΙΑ ΛΟΥΖ του Κηλαηδόνη και, «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ».

Την τελευταία βδομάδα αρχίσαμε να κάνουμε δοκιμαστικές εκπομπές. Όχι σαν Ράδιο-Αντίλαλος αλλά σαν ανώνυμοι ερασιτέχνες. Οι βραδιές αυτές ήταν για όσους δεν είχαμε ξαναζήσει τη μαγεία του πομπού συναρπαστικές. Το ραδιόφωνο σε παρασύρει και δεν μπορείς να σταματήσεις. Κάποιο βράδυ ανακοινώσαμε ότι ψάχνουμε για ένα ηλιακό ρολόι και δώσαμε το τηλέφωνο του περιοδικού. Οι γραμμές άναψαν. Μια κοινότητα δημιουργήθηκε ξαφνικά από το τίποτα την ώρα που η Αθήνα υποτίθεται ότι κοιμόταν.

Όλο αυτό τον καιρό της προετοιμασίας, παρόλο που στην αρχή δεν ήταν το σημαίνον ζήτημα για μας, το πρόβλημα της ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ άρχισε να ξετυλίγεται σε όλες του τις λεπτομέρειες. Έμμεσα και από το παράθυρο οι μνήμες άλλων σταθμών έμπαιναν στις συζητήσεις μας: Ο σταθμός του Μακρονησιού, αλλά και του Πολυτεχνείου, το Ράδιο του Δρόμου, το Ράδιο

του ANTI-ΦΕΣΤΙΒΑΛ, το Ράδιο της ΑΥΓΗΣ, οι ξένοι ραδιοσταθμοί.

Ξαφνικά νιώσαμε ότι αυτοί οι άνθρωποι που ήρθαν να δουλέψουν στο σταθμό χωρίς να πληρώνονται, χωρίς ούτε να ακουστεί το όνομά τους κι όλοι αυτοί που μας τηλεφωνούσαν για να μάθουν αν εκπέμπουμε μας έβαλαν σε ένα δρόμο που δεν τον είχαμε ακριβώς προσχεδιάσει, αλλά που όμως πια είχαμε αρχίσει να τον περπατάμε. Τη διαμόρφωση μιας πρότασης ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ.

Το πρώτο δημοσίευμα για το σταθμό από τη ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, η οξύτατη δήλωση του Κωστόπουλου, έδωσαν πια στο επιχείρημα ξεκάθαρη πολιτική χροιά. Οι έρευνες της Ασφάλειας σε σπίτια ερασιτεχνών εντάθηκαν. Γινόταν πια περισσότερο από φανερό πως η κυβέρνηση δεν έχει καμιά διάθεση να διαφοριστεί από την παγερή ακινησία της εξουσίας. Η πράξη του σταθμού μας οδηγούσε αντικειμενικά σε μια σύγκρουση όχι με «το σύνταγμα και τους νόμους του κράτους» αλλά με τις αντιλήψεις που δίνουν στους θεσμούς την απρόσωπη ισχύ της καταστολής.

Την Πέμπτη το βράδυ, μια μέρα πριν την επίσημη έναρξη του σταθμού, ανοίξαμε για μια ώρα περίπου. Ακουστήκε το σήμα και κάποιες δηλώσεις επώνυ-

μων για την Ελεύθερη Ραδιοφωνία. Οι γραμμές άναψαν και πάλι στα γραφεία του περιοδικού. Από τις συνοικίες της Αθήνας ερχόντουσαν μηνύματα, ότι μας ακούν, αλλού καθαρά, αλλού κάποιος έκανε παρεμβολή. Κάποιος αναγνώστης του περιοδικού μας έδωσε το τηλέφωνο ενός ερασιτέχνη που χωρίς να το ξέρει έκανε παρεμβολή στη συχνότητά μας. Μόλις τον πήραμε τηλέφωνο έκλεισε. Ξαφνικά άρχισαν να μας παίρνουν από Θεσσαλονίκη. Ένας ερασιτέχνης έκανε αναμετάδοση και ο σταθμός ακουγόταν πολύ καθαρά. Ενθουσιασμός και χιούμορ. «Θα μας ακούν και στα Σκόπια».

Κι έτσι φτάσαμε στην τελική ευθεία. Παρασκευή απόγευμα. Στο σπίτι του εκδότη μαζεύτηκαν καμιά πενηνταριά φίλοι του περιοδικού, επώνυμοι και «ανώνυμοι» χωρίς πρόσκληση, έτσι για συμπάρασταση. Ο σταθμός άρχισε να εκπέμπει στις 6.00 περίπου. Στο σπίτι τον ακούγαμε από ένα ραδιόφωνο. Μετά από μισή ώρα περίπου λειτουργίας και ενώ ακουγόταν η δεύτερη «παρτίδα» ειδήσεων του Μποστ, εμφανίστηκαν τα περίφημα αυτοκίνητα με τα κερατάκια, τα ραδιογωνιόμετρα. Ο σταθμός έπαψε να λειτουργεί. Σε λίγο μπήκε η Ασφάλεια και ο Εισαγγελέας. Άρχισε η έρευνα. Ο πομπός βέβαια δεν βρέθηκε στο σπίτι. Η στάση της Ασφάλειας άψογη.

Μετά το κλείσιμο του σταθμού, ο Μένης Κουμανταρέας μας έστειλε το ακόλουθο μήνυμα.

Μ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ:

Δεν είμαι συνταγματολόγος για ν' αποφανθώ περί της νομιμότητας ή όχι μιας ελεύθερης ραδιοφωνίας. Δεν είναι αυτό το θέμα που με απασχολεί. Έχοντας δοκιμάσει από νεανική ηλικία την κοινωνική αποδοκιμασία για κάποια μου φερσίματα και ιδέες —που τώρα αντιμετωπίζονται με το συγχωροχάρτι του «φτασμένου»— κι έχοντας επί χούντας υποστεί το διασυρμό ενός βιβλίου μου στα δικαστήρια, οι κρατικές επεμβάσεις, απ' όπουδήποτε κι αν προέρχονται, είτε από δεξιά είτε από Αριστερά, δεν με ξαφνιάζουν πια. Έχω από καιρό συνηθίσει στην ιδέα ότι κάθε προσωπική φωνή —στα ερτζιανά ή όχι— που δεν απηχεί τις επίσημα παραδεκτές απόψεις, ηχεί παράνομα στ' αυτιά του μπακάλη, του αστυνόμου, του κομματικού υπεύθυνου ή του υπουργού και ότι ανάλογα με το βαθμό της ενόχλησης επισύρει και τις ανάλογες κυρώσεις. Δεν ισχυρίζομαι ότι ξέρω τι ακριβώς είναι η ελεύθερη ραδιοφωνία, μολονότι τείνω να τη συνδέσω με τους ερασιτεχνικούς, χωρίς κατ' ανάγκη να την ταυτίζω.

Ξέρω όμως ποιους πιθανότατα ενοχλεί. Δέχτηκα, λοιπόν, να πάρω μέρος σ' αυτήν, κατά τον ίδιο τρόπο που τα βράδια πηγαίνω σε μια ταβέρνα ή σ' ένα μπαράκι, όχι μόνο για ν' ακούσω μουσική ή να συζητήσω με κάποιους ανθρώπους, αλλά και για να «συντονιστώ» μαζί τους και ν' αφήσω τη φαντασία μου ν' απογειωθεί. Το ότι η φαντασία αυτή ψαλιδίστηκε —μάλλον χωρίς φαντασία— με αναγκάζει να επιστρέψω στη μοναξιά του γραφείου μου που είναι κι αυτή ένας θάλαμος που εκπέμπει ελεύθερα σήματα στους αιθέρες. Αντί, λοιπόν, για τη χαμένη εκπομπή, δηλώνω συμπάρασταση στους ανθρώπους του ANTI.

Όλα έγιναν σύμφωνα με την «τυπική» διαδικασία. Ένας ερασιτέχνης που βρισκόταν εκείνη την στιγμή στο σπίτι παρατήρησε: «όταν μπήκαν στο δικό μου σπίτι τα 'καναν γυαλιά - καρφιά».

Στο σαλόνι ο Ζουράρις είχε την έμπνευση να κάτσει στο πιάνο και ο Σαββόπουλος άρχισε το τραγούδι, δίνοντας και λίγο χρώμα στην όλη επιχείρηση. Στη συνέχεια ο εκδότης του ANTI μαζί με τρία μέλη της σύνταξης πήγαν στο Τμήμα για κατάθεση. Στο σπίτι κανείς δεν έφυγε. Κάτι μας έτρωγε. Μισή ώρα ήταν πολύ λίγο.

Όλη όμως η διαδικασία για να φτάσουμε σ' αυτή τη μισή ώρα και τη μιαν ώρα της δοκιμαστικής εκπομπής ήταν για όλους μας μια σημαντική εμπειρία. Με εκπλήξεις, απρόοπτα και επαφή με πρωτόγνωρα πράγματα. Νομίζουμε πως πέρα απ' όλα άξιζε τον κόπο και αυτή η προσπάθεια —για μας τουλάχιστο. Είναι κρίμα που το ψαλίδι έκοψε τον πομπό μας. Ίσως άξιζε τον κόπο να ακούσετε τα προγράμματά μας' θα ήταν μια επικοινωνία άλλης τάξεως. Που δεν θα περνούσε απ' όλα τα φίλτρα και τους ενδιαμέσους (στοιχειοθεσία, διορθώσεις, τυπογραφεία και άλλα πολλά) όπως αυτές οι ψυχρές αράδες που απλώθηκαν μπροστά σας.

Οι συνεργάτες του Ράδιο-ANTIΛΛΟΣ

Όπως όταν

δεν αγαπάς κλείνεις το τηλέφωνο
δεν απαντάς στο τηλέφωνο φεύγεις
δεν φεύγεις δεν χαϊδεύεις δεν κλαις
δεν παίζεις δεν μιλάς κλείνεις την πόρτα
δεν φιλάς καληνύχτα απουσιάζεις
τρέμεις παριστάνεις δεν έχεις τσιγάρα
είσαι ακροβάτης δεν γελάς δεν ακούς
δεν υποφέρεις πια δεν μεγαλώνεις
υπάρχεις απλώς ανέχεσαι
δεν ερωτεύεσαι δεν κοιμάσαι
η μέρα πέρασε δε λέει να ξημερώσει
δεν κουρνιάζεις δεν κάνεις αστεία
δεν υπομένεις
όπως όταν σου κλείνουν το σταθμό
την ώρα που εκπέμπεις

Γ

Λαϊκή Ταβέρνα «Η ΑΥΛΗ»

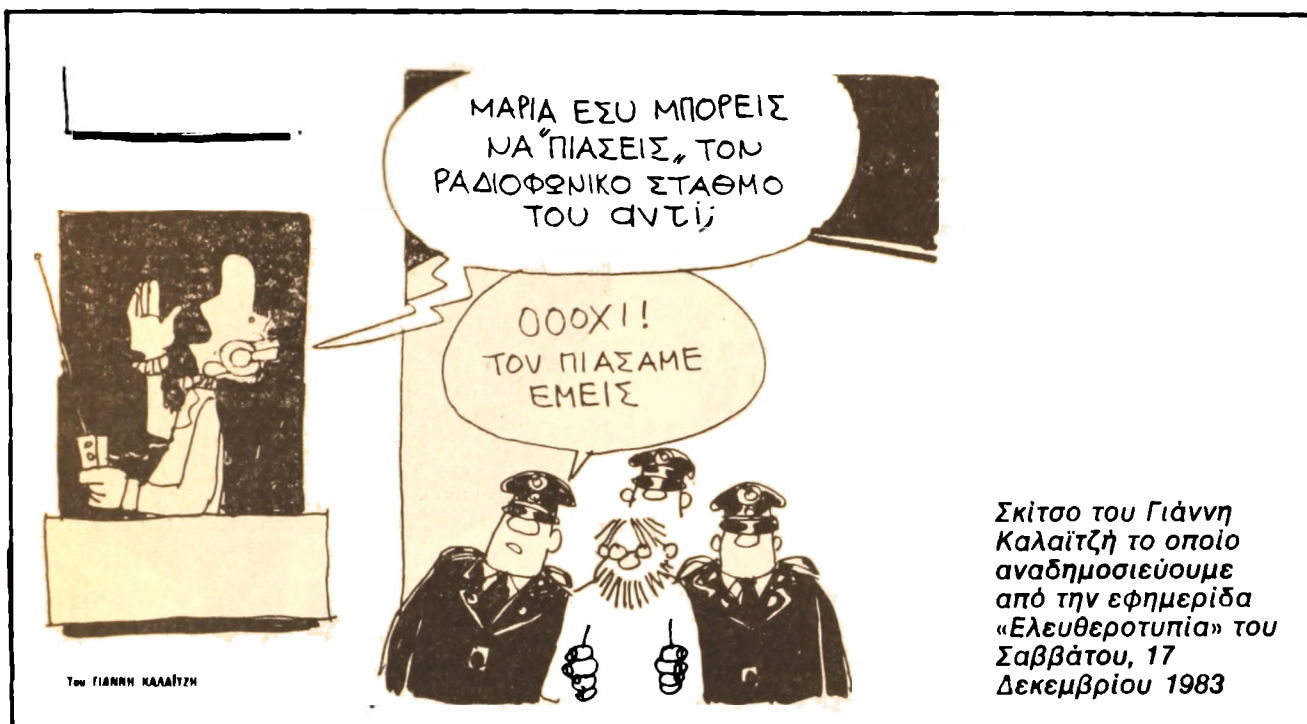
**ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ 59 (και Αγ. Ζώνης)
ΚΥΨΕΛΗ ΤΗΛ: 86.28.119**

Ένα ευχάριστο περιβάλλον με λαϊκά και ρεμπέτικα τραγούδια με εκλεκτική κουζίνα.

Η ταβέρνα προσφέρεται για κοινωνικές εκδηλώσεις.

Η κυβέρνηση ανοίγει το δρόμο για «ανταρτοπόλεμο ερτζιανών»

του Αριστείδη Μανωλάκου

Σκίτσο του Γιάννη Καλαϊτζή το οποίο αναδημοσιεύουμε από την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» του Σαββάτου, 17 Δεκεμβρίου 1983

Την Παρασκευή το βράδυ η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αναμετρήθηκε για άλλη μια φορά με την επαγγελία της Αλλαγής και ηττήθηκε. Θριάμβευσε η ακαμψία του νόμου και η παραλυσία του φόβου. Αναφερόμαστε στην πρώτη έμπρακτη πειραματική προσπάθεια «εναλλακτικής» ραδιοφωνικής πληροφόρησης από τη σύνταξη του περιοδικού «Αντί» με τη λειτουργία τοπικού ραδιοσταθμού στην Αθήνα, που πνίγηκε εν τη γενέσει στο όνομα του κρατικού-κυβερνητικού μονοπωλίου διαμόρφωσης της γνώμης και της συνείδησης των πολιτών μέσω των ερτζιανών.

Το ίδιο βράδυ κάθε πολίτης αυτής της χώρας και ο αστυνόμος και ο εισαγγελέας κι ο διευθυντής του υπουργείου, που έδρασαν ως όργανα καταστολής, θα πρέπει να αισθανθήκαμε μέλη ενός νέου προλεταριάτου μπροστά στο μεγάλο αφεντικό, το κράτος-κυβέρνηση, που με τα μαζι-

κά μέσα επικοινωνίας αξιώνει κάτι πιο πολύτιμο από το μόχθο του καθενός μας, την υποταγή στη «μόνη αλήθεια» που αυτό εκπέμπει —στην κατευθυνόμενη πολιτική πληροφόρηση, στη διαμόρφωση του ήθους, των αξιών και του γούστου μας.

Η κρατική ιδεολογία εναντίον της οποίας τόσο θόρυβο έχουν ξεσηκώσει και τόσα δάκρυα έχουν χύσει οι φιλελεύθεροι αστοί μας και οι νεόκοποι σοσιαλιστές μας, όλοι αυτοί που στα λόγια μόνο αρνούνται την ισοπέδωση, βρήκε προχτές στο πρόσωπο της κυβέρνησης της «αλλαγής» τον υποστηρικτή της, όπως είχε βρει στο πρόσωπο της πρώτης νεοδημοκρατικής κυβέρνησης το νομοθέτη της.

Οι σκέψεις αυτές ίσως φαντάζουν προϊόν ρομαντικής ιδιοσυγκρασίας τόσο στα μάτια της εξουσίας, αφού δεν υιοθετούμε τη λογική της, όσο και στα μάτια τμήματος της κοινής γνώμης, που θεωρεί

ότι η πραγματικότητα δεν είναι αυτή που ζούμε, αλλά εκείνη που μας υποβάλλουν —τα τελευταία μάλιστα χρόνια κυρίως μέσα από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο.

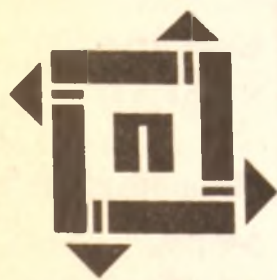
Γίνονται όμως κατανοητές αν αναλογιστούμε ότι:

1. Τα μαζικά μέσα ενημέρωσης δεν είναι σε όλες τις χώρες κρατικό μονοπώλιο. Αλλά και στην Ελλάδα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες της νεοδημοκρατίας μας, το Σύνταγμα (άρθρο 15 παρ. 2) δεν καθιερώνει το μονοπώλιο του κράτους, αλλά «τον άμεσο έλεγχο», που νομοθετικά θα μπορούσε να εξασφαλιστεί και πάνω στη φιλελεύθερη ραδιοφωνία. Το κρατικό μονοπώλιο αντίθετα, κατά ρητή διάταξη του Συντάγματος, εξασφαλίζεται στην ανώτατη εκπαίδευση, αφού παρέχεται «αποκλειστικώς» (άρθ. 16 παρ. 5) από τα δημόσια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ειδικότερα, στην περίπτωση της ΕΡΤ-2 (ν. 1288/82) έχουμε σαφή παραχάραξη του συνταγματικού κειμένου, δεδομένου ότι ο νόμος την ορίζει ως «δημόσια υπηρεσία», αναιρώντας την έννοια του ελέγχου και εισάγοντας την έννοια της κρατικής ιδιοκτησίας και διοίκησης.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, εκείνο που μένει είναι η πολιτική βούληση που μπορεί να στενέψει —όπως κάνει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ— ή να διευρύνει τα όρια του συνταγματικού κειμένου. Η πρόθεση δηλαδή και η επιδίωξη της αλλαγής, ώστε να εγκαθιδρυθεί η νομιμότητα και άλλων φορέων, αμεσότερα κοινωνικών, όπως οι δήμοι αλλά και διάφορες ενώσεις προσώπων να εκπέμπουν

Βιβλιοπωλείο «ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ»

Μέτωνος 62, Χολαργός 1η παράλληλος της Μεσογείων,
τρίτη στάση, τηλ. 32.34.270

- Κάτι νέο στο χώρο του βιβλίου
- Αναγνωστήριο
- Παιδική γωνιά
- Αυστηρή επιλογή βιβλίων
- Εκπτώσεις
- Ειδικές προσφορές

ΚΑΛΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 15 Τηλ: 32.31.781

τη δική τους γνώμη και το δικό τους ήθος.

Σ' αυτό ακριβώς έδωσε εξετάσεις και πέτυχε η δυτικοευρωπαϊκή Αριστερά. Στην Ιταλία ανθεί κυριολεκτικά η ελεύθερη ραδιοτηλεόραση, ενώ στη Γαλλία επί των ημερών του Μιτεράν αναπτύσσεται ένα τεράστιο δίκτυο τοπικών ελεύθερων ραδιοσταθμών.

Αν στην Ελλάδα συνεχίσει να ακολουθείται η αντίστροφη συγκεντρωτική πορεία, το φαινόμενο που θα γεννηθεί είναι ο οργανωμένος ανταρτοπόλεμος των ερτζιανών με το «συντονισμό των εν σπέρματι» πειρατικών ραδιοσταθμών, που ήδη καλύπτουν πραγματικές ανάγκες και εκείνων που εκπέμπουν και πολλών που τους ακούνε και επικοινωνούν μαζί τους.

2. Στην περίπτωση του «Αντί» όμως, δεν λειτούργησε μόνο η λογική του κρατικού μονοπωλίου, που επιχειρεί να βρει ανύπαρκτο στήριγμα στο Σύνταγμα, βάσει του οποίου έχουν ψηφιστεί νόμοι αμφίβολης συνταγματικότητας. Λειτούργησε κατ' εξοχήν η λογική του κυβερνητικού μονοπωλίου, που βρίσκεται σε κατάφωρη αντίθεση με το γράμμα και το πνεύμα συνταγματικών διατάξεων. Σχετικά ο καθηγητής Δημ. Τσάτσος υποστηρίζει ότι από τη στιγμή που τα μαζικά μέσα ενημέρωσης είναι σε μεγάλο βαθμό όργανα προβολής του κυβερνητικού κόμματος, αποδυναμώνεται το ρυθμιστικό κύρος του άρθρου 15 του Συντάγματος —δηλαδή του κρατικού

ελέγχου— και συνεπώς, προσθέτουμε, «νομιμοποιείται» η υποχρέωση του καθενός να ιδρύει ραδιοσταθμό, «διασφαλίζοντας το δικαίωμα της ολόπλευρης πληροφόρησης του πολίτη (αρ. 15), τη λαϊκή κυριαρχία (αρ. 1 παρ. 2) και την ανθρωπινή αξιοπρέπεια (αρ. 2 παρ. 1)».

Υπενθυμίζουμε ότι ένα χρόνο περίπου πριν από τις εκλογές του 1981 ο Ανδ. Παπανδρέου είχε απειλήσει ότι αν η Ν.Δ. συνέχιζε να μονοπωλεί την Τ.Υ. θα δημιουργούσε δική του τηλεόραση για να ακούγεται η φωνή του. Και ακόμα θυμίζουμε ότι όταν το 1980 τα ΜΑΤ του τότε Γάλλου προέδρου Ζισκάρ Ντ' Εσταϊν μπήκαν στα γραφεία του Σοσιαλιστικού κόμματος και κατέστρεψαν το ραδιοφωνικό σταθμό, ο πρόεδρος και το Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ καταδίκασαν την ενέργεια υπερασπιζόμενοι την αρχή της ελεύθερης και ολόπλευρης πληροφόρησης.

Από τότε η κατάσταση έχει αλλάξει κατά τοῦτο: ότι το ΠΑΣΟΚ υπεισήλθε στο ρόλο της Ν.Δ. και επαύξησε τον κυβερνητικό-κομματικό έλεγχο. Τώρα ο φόβος μήπως διαρραγεί κατ' ελάχιστον ο συγκεντρωτικός ιστός στην κατευθυνόμενη πληροφόρηση οδήγησε την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να καταστρέψει τους δεσμούς της με την Αλλαγή, στρεφόμενη εναντίον ενός ελεύθερου, τοπικού, περιορισμένης διάρκειας, μη κερδοσκοπικού —όροι που η σύνταξη του «Αντί» έθεσε ως αρχή του— πειραματικού ραδιοσταθμού, από τον οποίο θα είχαμε να ακούσουμε πολύ

ενδιαφέροντα πράγματα:

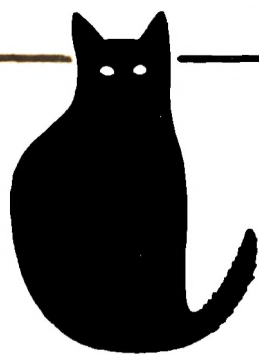
- Μαγνητοφωνημένες τις εργασίες του Συνεδρίου της ΓΣΕΕ, ώστε οι εργαζόμενοι της χώρας να έχουν άμεση γνώση και συνεπώς γνώμη για όσα συνέβησαν στον Αστέρα της Βουλιαγμένης.

- Ζωντανή επικοινωνία με τους εργάτες σε μεγάλη βιομηχανία, να κρίνουν τις συνθήκες της ζωής και της εργασίας τους και της συμπεριφοράς της επιχείρησης και της συνδικαλιστικής εκπροσώπησής τους.

- Διαφορετική οργάνωση και παρουσίαση των ειδήσεων.

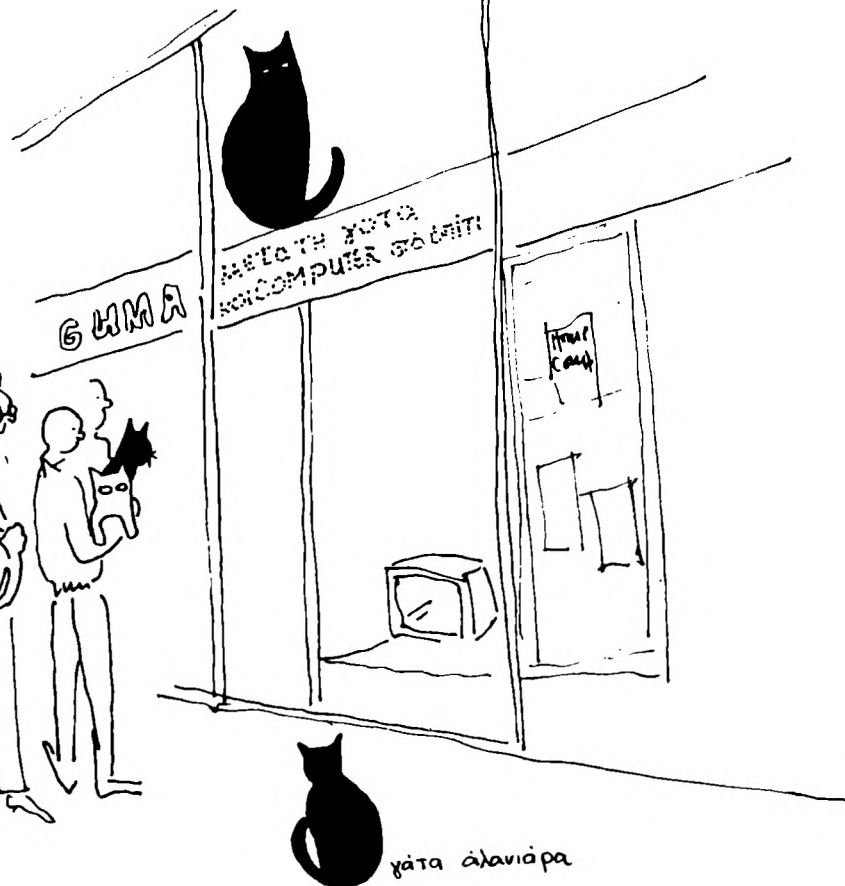
- Άλλη διάταξη του μουσικού και ψυχαγωγικού προγράμματος. Και πολλά άλλα.

Το πρώτο δείγμα «εναλλακτικής» ραδιοφωνικής πληροφόρησης που επιχειρήσε να δώσει το «Αντί» —το ίδιο περιοδικό που τόλμησε να παρουσιάσει μια διαφορετική έντυπη πληροφόρηση απ' την κατευθυνόμενη των συνταγματαρχών με τις γνωστές συνέπειες— έμεινε ανολοκληρωτό. Είμαστε βέβαιοι ότι θα υπάρξουν και άλλα και πιστεύουμε ότι το κράτος—κυβέρνηση θα υποχρεωθεί πολλές φορές να ξαναποθετηθεί είτε με τον αστυνόμο και τον εισαγγελέα είτε με την αναγνώριση του δικαιώματος στην ολόπλευρη πληροφόρηση, που προϋποθέτει όχι μόνο την κατάργηση του άμεσου κρατικού ελέγχου στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την αντικατάστασή του από ένα πραγματικό κοινωνικό έλεγχο, αλλά και την ελευθερία στις πολλαπλές πηγές πληροφόρησης.

CAT COMPUTERS

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 57, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 364 30 44

για όποιον έχει και χάρα
ένα δώρο εκπληξή!!!

**ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
(Κυριακή 18/12/1983)**

ΤΟ ΑΡΘΡΟ 15...

Ότι η αντίσταση εναντίον του ΠΑΣΟΚ θα άρχιζε από αριστερά, αυτό κανείς δεν το περίμενε.

Τι θέλανε, δηλαδή παραπάνω οι αριστεροί, οι σοσιαλιστές, οι «Κ.Κ.» Εσ. και Εξ., πόσες περισσότερες εύνοιες, διορισμούς, κρατικές περιποιήσεις, πόσες προσφορές, χατήρια, ρουσφέτια;

Θέλανε —το μάθαμε μόλις τώρα— προ ολίγων ημερών, ένα δικό τους ραδιοφωνικό σταθμό.

Δηλαδή, το περιοδικό «Αντί», απεφάσισε πρώτο απ' όλα τα ελληνικά έντυπα, να επαναστατήσει εναντίον της «Φωνής της ΕΡΤ» —δεν μας είπε ακριβώς το γιατί— και να εγκαταστήσει ένα δικό του, ιδιωτικό, ελεύθερο σταθμό.

Άρχισε να εκπέμπει προχθές Παρασκευή, στις 6 το απόγευμα και διέκοψε το πρώτο —και προς το παρόν— τελευταίο πρόγραμμά του στις 6.25.

Έχοντας προσφέρει σ' αυτή τη μισή ώρα, μια μαγνητοσκοπημένη ομιλία του Παναγιώτη Κανελλόπουλου, εναντίον της μονοπωλήσεως των μέσων ενημερώσεως, λίγη μουσική και «Σατιρικές Ειδήσεις» του Μποστ.

Που ανήγγελαν, με πολύ κέφι, ότι έφτασαν τα «Ελγίνεια» στον Πειραιά, ότι είναι συσκευασμένα σε δέκα μεγάλα κιβώτια, και το κοινό θα είναι ελεύθερο να επισκεφθεί αυτά με μικρούς αριθμούς, από το 1 ως το 5, την Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, και τα μεγάλα, από το 5 ως το 10 την Τρίτη, Πέμπτη και Σάββατο...

Εν τω μεταξύ, τα ραδιογωνιόμετρα του Υπουργείου Συγκοινωνιών είχαν εντοπίσει τον παράνομο σταθμό και με συνοδεία τα αρμόδια αστυνομικά όργανα του ΚΔ' Τμήματος, όρμησαν στο κρησφύγετο των πειρατών. Αυτό, ανακάλυψαν αργότερα, ήταν το διαμέρισμα του κ. Χρήστου Παπουτσάκη, διευθυντού και εκδότη του «Αντί», στο πέμπτο πάτωμα της οδού Δημοχάρους 60.

Εκεί βρήκαν όλη τη σπείρα: τον ίδιο τον κ. Παπουτσάκη, τον Διονύση Σαββόπουλο, το κ. Μέντη Μποστατζόγλου, και άλλους συνωμότες.

Αυτό που δεν βρήκαν —θα τον είχαν κρύψει με διαβολικό τρόπο σε κανένα ντουλάπι της κουζίνας— ήταν τον ίδιο τον πομπό, με αποτέλεσμα να λείπουν τα πειστήρια του εγκλήματος, τα οποία αναζητούσε ο Εισαγγελέας.

Πώς θα διωχθεί τώρα το διαπραχθέν έγκλημα, δεν ξέρει κανείς.

Διότι, μας λένε πολύ σοβαρά τα όργανα

της Τάξεως, αν από την προανάκριση προκύψουν επιβαρυντικά στοιχεία, ο νόμος προβλέπει ποινή φυλακίσεως και χρηματικό πρόστιμο.

Ο κ. Δ. Μαρούδας, σε δικές του δηλώσεις, λέει, όπως συνήθως, πολλά, που μάλλον τον εκθέτουν.

«Στη χώρα μας, δεν μπορεί να υπάρχουν δύο κατηγορίες πολιτών. Εκείνοι που υπακούουν και σέβονται τις συνταγματικές επιταγές και τους νόμους, και εκείνοι που αδιαφορούν και πιστεύουν πως πρέπει να έχουν το προνόμιο από την Πολιτεία να συμπεριφέρονται ανάλογα με τις επιθυμίες τους. Για το Σύνταγμα και τους νόμους, δεν υπάρχουν πολίτες επαίοντες και όχι».

Σοβαρά, κύριε Μαρούδα;

Στον τόπο μας, σήμερα, επί κυβερνήσεως Ανδρέα Παπανδρέου, με τον κομματικό οργανισμό του «ΠΑΣΟΚ» σε ηλεκρισμένη δραστηριότητα, δεν υπάρχουν δύο κατηγορίες πολιτών;

Σοβαρά κύριε Μαρούδα;

Μήπως υπονοείτε ότι αυτοί που υπακούουν και σέβονται τις συνταγματικές επιταγές και τους νόμους, είστε εσείς;

Ελάτε, κύριε Μαρούδα!

Ελάτε, και πάμε, να διαβάσουμε αυτό το Σύνταγμα, ελάτε μαζί, να ρίξουμε μια ματιά στο άρθρο 15, στην παράγραφο 2.

Ίσως να μην το έχετε διαβάσει ποτέ. Ή να το διαβάσατε και να το ξεχάσατε. Ή να το τοποθετήσατε κάπου συντροφιά με τα παλαιότερα των υποδημάτων σας.

Όχι, μη φεύγετε!

Τουλάχιστον μια φορά θα σας το θυμίσω:

Λέει, λοιπόν, το Σύνταγμα, που το επικαλείσθε με ελαφριά καρδιά, σίγουρος ότι κανείς δεν πρόκειται να το θυμηθεί και να το προστατεύσει, αυτά τα λίγα, απλά, σταράτα, για το μέγα θέμα της επικοινωνίας με τον ελληνικό λαό.

«Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση τελούν υπό τον άμεσον έλεγχο του Κράτους, σκοπούν δε εις την αντικειμενικήν και επί ίσοις όροις μετάδοσιν πληροφοριών και ειδήσεων, ως και προϊόντων του λόγου και της τέχνης ...».

Καταλάβετε τι θέλει να πει, κύριε Μαρούδα; Δεν είναι δύσκολο, αρκεί βέβαια να δώσετε ένα ελάχιστο ποσοστό προσοχής.

Το Σύνταγμα της Ελλάδος, και η παράγραφος β, του άρθρου 15, σας λέει να πάρετε τις δύο «ΕΡΤ» από τις κεραίες τους —αφού δεν έχουν αυτιά— και να τις πετάξετε στην πρώτη χαβούζα, και να δώσετε στον ελληνικό λαό, ένα τίμιο οργανισμό, που να απευθύνεται σε όλους τους πολίτες, χωρίς φανατισμούς, προπαγάνδες, προστυχίες και ψεύδη.

Αλλιώς, αφήστε τον κ. Παπουτσάκη να κάνει κι αυτός το κέφι του, ν' ακολουθήσει δηλαδή, το παράδειγμά σας.

Διότι αυτά που γίνονται στις δύο ΕΡΤ, είναι ασυγκρίτως πιο αντισυνταγματικά από τις μικρές αταξίες του «Αντί» που δεν μπορεί να είχανε πραγματικά σπουδαιές ελπίδες επιβιώσεως και μόνο βεβαία διαφημιστική επιτυχία...

«Δεν αλλιώνουν μόνο τις ειδήσεις» —προσεφέρθη για να πλουτίσει την επίθεση μορφωμένος συνάδελφος. «Δεν λένε μονάχα ψεύδη και ανακρίβειες, δεν παίρνουν για συνεργάτες μόνο τους τυφλά αφοσιωμένους στο κόμμα, δεν διαλέγουν κείμενα και πλοκές που έχουν οπωσδήποτε αριστερή απόκλιση, δεν τραυματίζουν μόνο το παρόν, αλλά «βάζουν χέρι» στο παρελθόν, σε ιστορικά κείμενα, χωρίς ίχνος σεβασμού. Να σας δώσω ένα παράδειγμα: Σε μια ιστορική αναφορά στη Ναυμαχία της «Έλλης», τον Δεκέμβριο του 1912, μετέδωσαν από την ΕΡΤ το σήμα που είχε απευθύνει ο τότε αρχηγός του Στόλου, ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης, στα ελληνικά πλοία, προ της ενάρξεως της ναυμαχίας, και το οποίο έλεγε:

«Με την δύναμιν του Θεού, και τας ευχάς των Βασιλέων μας, και εν ονόματι του δικαίου, πλέω μεθ' ορμής ακαθέκτου και με την πεποίθησιν της νίκης εναντίον του εχθρού του Γένους». Το ιστορικό αυτό σήμα, λέξη προς λέξη βρίσκεται σε όλα τα λεξικά, και σε όλες τις Ιστορίες. Η «ΕΡΤ», όμως, αφήρεσε «τας ευχάς των Βασιλέων μας» έτσι... για καλό και για κακό ...»

Ας μη μας μιλάει, λοιπόν, για «Σύνταγμα», όχι μόνο ο κ. Δ. Μαρούδας, αλλά κανένα μέλος της σημερινής κυβερνήσεως.

Και μακάρι, η υπόθεση «Αντί» να είχε κάποια σοβαρότητα, μακάρι, αν κανείς από αυτούς τους σπάταλους εκατομμυριούχους, να εγκατέλειπαν τις φιλοδοξίες που τους στέλνουν να εκδίδουν πολυέσδοδες εφημερίδες χωρίς ελπίδα σωτηρίας, να ξεκινούσαν επιχειρήσεις ραδιοσταθμών ή και τηλεοράσεως.

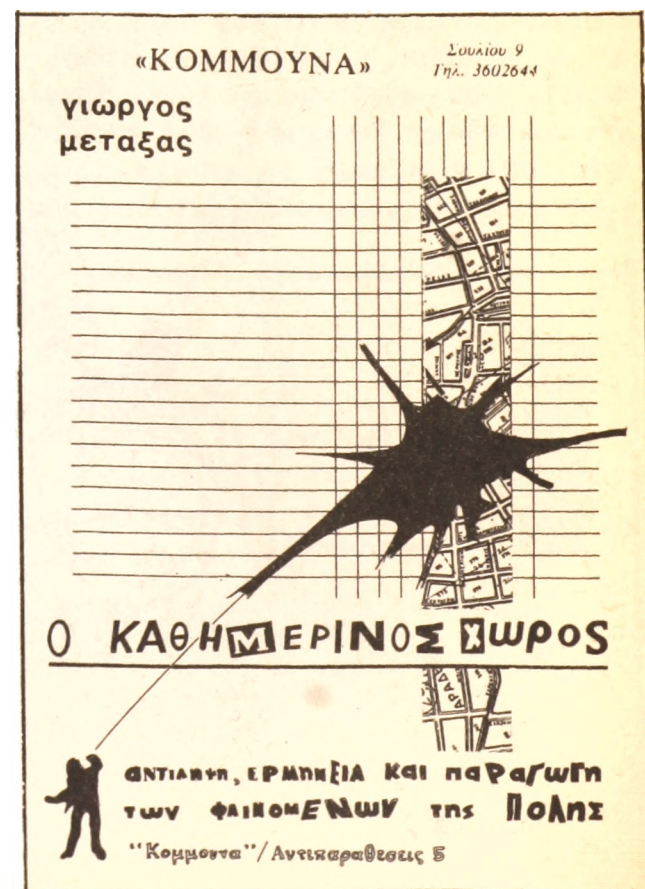
Ότι θα εύρισκαν και ακροατές και συνεργάτες, είναι βέβαιο.

Ότι θα προξενούσαν ανησυχία και ίσως θα προκαλούσαν κάποια βελτίωση στις δικές μας «ΕΡΤ», είναι βέβαιο.

Ας γεννηθεί ένας «Σταθμός 15» προς τιμήν του «Άρθρου 15» και θα είμαστε στο πλευρό του.

Για ό,τι τυχόν μας χρειασθεί!

E.

ΤΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ
ΤΗΝ
ΡΑΔΙΟΠΕΙΡΑΤΙΑ

ζζζζζζζζ

Το «μαύρο κουτί» του «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ»

«Πολλάν δ' ὄρει πῦρ ἐξ ἑνός σπέρματος
ἐνθορόν αἰστωσεν ὕλαν»
ΠΙΝΔΑΡΟΣ, ΠΥΘΙΟΝΙΚΑΙ Γ' 65

Σε τούτη τη «φοβερή» εποχή που «όλα διαβήκαν απ' τις γλώσσες τις στραγγαλίστριες», ίσως η πράξη να 'ναι η μόνη που έχει σημασία. Το ΑΝΤΙ έχει ξανασχοληθεί με το ζήτημα της ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ τον παλιό εκείνο καιρό που τον τόπο κυβερνούσε η επάρατος Δεξιά (τχ. 103, Ιούλης 1978). Το τριήμερο του ΑΝΤΙ-ΦΕΣΤΙΒΑΛ είχε πάλι λειτουργήσει ραδιοσταθμός για την κάλυψη των εκδηλώσεων.

Γύρω στα μέσα Νοέμβρη, κι όταν τον τόπο δεν κυβερνούσε πια η επάρατος Δεξιά αποφασίσαμε να επαναφέρουμε το θέμα με ένα αφιέρωμα, αλλά και να υποστηρίξουμε τη θεωρητική του πλευρά με την πράξη μας. Η αρχική βέβαια εμπνευση δεν είχε σχέση με μεγαλόπνοες προθέσεις του τύπου «να γράψουμε ιστορία» κι ίσως ο γενικός ενθουσιασμός με τον οποίο υποδεχτήκαμε όλοι την ιδέα για τον Ραδιοσταθμό να μην ήταν και τόσο συνδεδεμένος με την πολιτική πλευρά του θέματος, όσο με τη δυνατότητα να κάνουμε κάτι κεφάλτο για να καταπολεμήσουμε την κατάθλιψη της ΕΟΚ και την απραξία των χειμωνιάτικων βραδυνών. Ο αρχικός βέβαια αυτός «αποπροσανατολισμός» ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις που μας έθεσαν προστά στις ευθύνες μας.

Ξεκινήσαμε το στήσιμο του σταθμού περισσότερο σαν ακροατές, παρά σαν «επαίοντες» των ερτζιανών, που άλλωστε δεν είμαστε.

Ένας σταθμός χρειάζεται πρωτ' απ' όλα σώμα. Αναζητήσαμε λοιπόν τους ερασιτέχνες που θα μπορούσαν να του το δώσουν. Τους βρήκαμε σχεδόν αμέσως και άρχισαν τη δουλειά. Όσοι δουλεύαμε στο περιοδικό βλέπαμε με έκπληξη διάφορα μυστηριώδη μηχανήματα να πηγαινοέρχονται, καλώδια, μικρόφωνα, λάμπες και μια παράξενη γλώσσα να εισβάλλει στα γραφεία: Ταλαντωτής, κεραία, τροφοδοτικό, τάπα, απόκκλιση, συχνότητες και άλλα μυστηριώδη.

Εκτός από σώμα χρειαζόμασταν και ήχο, μουσική. Πήραμε γύρω τους μουσικούς. Οι απαντήσεις στην πλειοψηφία τους θετικές. Ο Χατζηδάκης, ο Σαββόπουλος, ο Κηληδόνης, ο Γρηγορίου, ο Θ. Μικρούτσικος, η Λένα Πλάτωνος. Ο Λουκιανός στάθηκε θερμά από την πρώ-

τη στιγμή, με ιδέες και προτάσεις. Θυμήθηκε το κέφι που άναψε πριν δύο χρόνια σχεδόν, στο ΑΝΤΙ-ΦΕΣΤΙΒΑΛ.

Ο Διονύσης είχε κάποιες επιφυλάξεις στην αρχή: «Εσείς είσθε περιοδικατζήδες, αυτή η υπόθεση χρειάζεται ραδιοφωνιτζήδες, ανθρώπους που έχουν πάθος για το ραδιόφωνο». Όταν φτάσαμε στις συζητήσεις για το πρόγραμμα συμφωνήσαμε μαζί του. Έτσι αναζητήσαμε τους «ραδιοφωνιτζήδες».

Οι συζητήσεις άναψαν. Καθένας τους είχε τη δική του άποψη. Μια αόρατη διαμάχη ανάμεσα σ' αυτούς που ήθελαν περισσότερο μουσική και σ' αυτούς που ήθελαν το βάρος να πέσει στο λόγο. Συζητήσεις από την αισθητική αντίληψη που θα υιοθετούσαμε για τις εκπομπές μέχρι τα τεχνικά προβλήματα της ηχογράφησης ενός ρεπορτάζ στο δρόμο.

Η σχέση της μουσικής με το λόγο, οι ισορροπίες στην έκφραση των διαφόρων μειονοτήτων, η αυτολογοκρισία, μέχρι πού θα το τραβήξουμε. Κι ακόμα ο προσδιορισμός του κοινού. Με ποιους θα επικοινωνούσαμε; Με τους αναγνώστες του περιοδικού; Με τους ταξιτζήδες, τους φαντάρους στη σκοπιά, τις νοικοκυρές; (η αλήθεια είναι ότι κανείς δεν είχε υπολογίσει σαν πιστότερους ακροατές μας τα ραδιογωνιόμετρα).

Ο χρόνος ήταν λίγος, τα μέσα πρωτόγονα, η πείρα μας ανεπαρκής.

Το ραδιόφωνο που μπορούσαμε να κάνουμε θα ήταν έτσι κι αλλιώς ερασιτεχνικό. Αρκούσε να είμαστε αληθινοί, να μπορούμε να είμαστε οι εαυτοί μας. Καταλήξαμε: Ένα πρόγραμμα δροσερό, κεφάλτο, δικό μας.

Μπήκαμε στο στάδιο της «παραγωγής». Στα γραφεία της οδού Δημοχάρους απλώθηκε μια μεταδοτική αρρώστια. Όλοι μιλούσαν για ΤΗΝ ΕΚΠΟΜΠΗ που ήθελαν να φτιάξουν. Στο διάδρομο όλο και θα συναντούσες κάποιον με το μαγνητοφωνάκι στο χέρι να σου λέει: «έχεις δυο λεπτά να ακούσης κάτι».

Μετά τη συγκέντρωση του υλικού, η ηχογράφηση. Ούτε λόγος βέβαια για ε-

παγγελματικό στούντιο. Τα έσοδα του τεύχους για την ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ, είχαν ήδη διατεθεί για τις ανάγκες του σταθμού κι ένα μέρος από αυτά έπρεπε να φυλαχθεί για την περίπτωση που γινόταν κατάσχεση στα μηχανήματα, οπότε θα έπρεπε να τα αποζημιώσουμε.

Έτσι γνωρίσαμε τον μαγικό κόσμο των ερασιτεχνικών στούντιο. Δωμάτια σε κρύα, παλιά σπίτια χωρίς θέρμανση, μονωμένα με αυγοθήκες, πρόχειρες κονσόλες από ξύλο, στημένα χάρις στο μεράκι κάποιου ερασιτέχνη ή έστω επαγγελματία αλλά για την προσωπική του χρήση.

Οι τεχνικοί του ήχου δούλεψαν με την ψυχή τους. Τις τελευταίες 15 μέρες, η σκηνή επαναλαμβανόταν χωρίς αλλαγές. Ξενύχτι μέχρι τις 4, άδεια πακέτα από τσιγάρα, γεμάτα τασάκια, άδεια μπουκάλια από κονιάκ και η ανησυχία την ώρα που έκλεινε η πόρτα του παράνομου στούντιο: «πώς βγήκε άραγε η εκπομπή».

Δεν μπορούσαν φυσικά να λείψουν οι συζητήσεις για τα βαφτίσια. «Άδειο κοφίνι», «Λευκή περιστέρα», «Ράδιο - Αντίκα». Μια συζήτηση, όχι ιδιαίτερα σοβαρή, όπως συνήθως άλλωστε, ανάμεσα σε τρία μέλη της σύνταξης, στάθηκε αφορμή για το τελικό σήμα: Ένα απόσπασμα από το ΜΕΝΤΙΑ ΛΟΥΖ του Κηληδόνη και, «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ».

Την τελευταία βδομάδα αρχίσαμε να κάνουμε δοκιμαστικές εκπομπές. Όχι σαν Ράδιο-Αντίλαλος αλλά σαν ανώνυμοι ερασιτέχνες. Οι βραδιές αυτές ήταν για όσους δεν είχαμε ξαναζήσει τη μαγεία του πομπού συναρπαστικές. Το ραδιόφωνο σε παρασύρει και δεν μπορείς να σταματήσεις. Κάποιο βράδυ ανακοινώσαμε ότι ψάχνουμε για ένα ηλιακό ρολόι και δώσαμε το τηλέφωνο του περιοδικού. Οι γραμμές άναψαν. Μια κοινότητα δημιουργήθηκε ξαφνικά από το τίποτα την ώρα που η Αθήνα υποτίθεται ότι κοιμόταν.

Όλο αυτό τον καιρό της προετοιμασίας, παρόλο που στην αρχή δεν ήταν το σημαίνον ζήτημα για μας, το πρόβλημα της ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ άρχισε να ξετυλίγεται σε όλες του τις λεπτομέρειες. Έμμεσα και από το παράθυρο οι μνήμες άλλων σταθμών έμπαιναν στις συζητήσεις μας: Ο σταθμός του Μακρονησιού, αλλά και του Πολυτεχνείου, το Ράδιο του Δρόμου, το Ράδιο

του ANTI-ΦΕΣΤΙΒΑΛ, το Ράδιο της ΑΥΓΗΣ, οι ξένοι ραδιοσταθμοί.

Ξαφνικά νιώσαμε ότι αυτοί οι άνθρωποι που ήρθαν να δουλέψουν στο σταθμό χωρίς να πληρώνονται, χωρίς ούτε να ακουστεί το όνομά τους κι όλοι αυτοί που μας τηλεφωνούσαν για να μάθουν αν εκπέμπουμε μας έβαλαν σε ένα δρόμο που δεν τον είχαμε ακριβώς προσχεδιάσει, αλλά που όμως πια είχαμε αρχίσει να τον περπατάμε. Τη διαμόρφωση μιας πρότασης ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ.

Το πρώτο δημοσίευμα για το σταθμό από τη ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, η οξύτερη δήλωση του Κωστόπουλου, έδωσαν πια στο επιχείρημα ξεκάθαρη πολιτική χροιά. Οι έρευνες της Ασφάλειας σε σπίτια ερασιτεχνών εντάθηκαν. Γινόταν πια περισσότερο από φανερό πως η κυβέρνηση δεν έχει καμιά διάθεση να διαφοριστεί από την παγερή ακινησία της εξουσίας. Η πράξη του σταθμού μας οδηγούσε αντικειμενικά σε μια σύγκρουση όχι με «το σύνταγμα και τους νόμους του κράτους» αλλά με τις αντιλήψεις που δίνουν στους θεσμούς την απρόσωπη ισχύ της καταστολής.

Την Πέμπτη το βράδυ, μια μέρα πριν την επίσημη έναρξη του σταθμού, ανοίξαμε για μια ώρα περίπου. Ακουστήκε το σήμα και κάποιες δηλώσεις επώνυ-

μων για την Ελεύθερη Ραδιοφωνία. Οι γραμμές άναψαν και πάλι στα γραφεία του περιοδικού. Από τις συνοικίες της Αθήνας ερχόντουσαν μηνύματα, ότι μας ακούν, αλλού καθαρά, αλλού κάποιος έκανε παρεμβολή. Κάποιος αναγνώστης του περιοδικού μας έδωσε το τηλέφωνο ενός ερασιτέχνη που χωρίς να το ξέρει έκανε παρεμβολή στη συχνότητά μας. Μόλις τον πήραμε τηλέφωνο έκλεισε. Ξαφνικά άρχισαν να μας παίρνουν από Θεσσαλονίκη. Ένας ερασιτέχνης έκανε αναμετάδοση και ο σταθμός ακουγόταν πολύ καθαρά. Ενθουσιασμός και χιούμορ. «Θα μας ακούν και στα Σκόπια».

Κι έτσι φτάσαμε στην τελική ευθεία. Παρασκευή απόγευμα. Στο σπίτι του εκδότη μαζεύτηκαν καμιά πενήντα φίλοι του περιοδικού, επώνυμοι και «ανώνυμοι» χωρίς πρόσκληση, έτσι για συμπάρασταση. Ο σταθμός άρχισε να εκπέμπει στις 6.00 περίπου. Στο σπίτι τον ακούγαμε από ένα ραδιόφωνο. Μετά από μισή ώρα περίπου λειτουργίας και ενώ ακουγόταν η δεύτερη «παρτίδα» ειδήσεων του Μποστ, εμφανίστηκαν τα περίφημα αυτοκίνητα με τα κερατάκια, τα ραδιογωνιόμετρα. Ο σταθμός έπαψε να λειτουργεί. Σε λίγο πήκε η Ασφάλεια και ο Εισαγγελέας. Άρχισε η έρευνα. Ο πομπός βέβαια δεν βρέθηκε στο σπίτι. Η στάση της Ασφάλειας άψογη.

Όλα έγιναν σύμφωνα με την «τυπική» διαδικασία. Ένας ερασιτέχνης που βρισκόταν εκείνη την στιγμή στο σπίτι παρατήρησε: «όταν μπήκαν στο δικό μου σπίτι τα 'καναν γυαλιά - καρφιά».

Στο σαλόνι ο Ζουράρις είχε την έμπνευση να κάτσει στο πιάνο και ο Σαββόπουλος άρχισε το τραγούδι, δίνοντας και λίγο χρώμα στην όλη επιχείρηση. Στη συνέχεια ο εκδότης του ANTI μαζί με τρία μέλη της σύνταξης πήγαν στο Τμήμα για κατάθεση. Στο σπίτι κανείς δεν έφυγε. Κάτι μας έτρωγε. Μισή ώρα ήταν πολύ λίγο.

Όλη όμως η διαδικασία για να φτάσουμε σ' αυτή τη μισή ώρα και τη μιαν ώρα της δοκιμαστικής εκπομπής ήταν για όλους μας μια σημαντική εμπειρία. Με εκπλήξεις, απρόοπτα και επαφή με πρωτόγνωρα πράγματα. Νομίζουμε πως πέρα απ' όλα άξιζε τον κόπο και αυτή η προσπάθεια —για μας τουλάχιστο. Είναι κρίμα που το ψαλίδι έκοψε τον πομπό μας. Ίσως άξιζε τον κόπο να ακούσετε τα προγράμματά μας: θα ήταν μια επικοινωνία άλλης τάξεως. Που δεν θα περνούσε απ' όλα τα φίλτρα και τους ενδιάμεσους (στοιχειοθεσία, διορθώσεις, τυπογραφεία και άλλα πολλά) όπως αυτές οι ψυχρές αράδες που απλώθηκαν μπροστά σας.

Οι συνεργάτες του Ράδιο-ANTIΛΛΟΣ

Μετά το κλείσιμο του σταθμού, ο Μένης Κουμανταρέας μας έστειλε το ακόλουθο μήνυμα.

Μ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ:

Δεν είμαι συνταγματολόγος για ν' αποφανθώ περί της νομιμότητας ή όχι μιας ελεύθερης ραδιοφωνίας. Δεν είναι αυτό το θέμα που με απασχολεί. Έχοντας δοκιμάσει από νεανική ηλικία την κοινωνική αποδοκιμασία για κάποια μου φερσίματα και ιδέες —που τώρα αντιμετωπίζονται με το συγχωροχάρτι του «φτασμένου»— κι έχοντας επί χούντας υποστεί το διασυρμό ενός βιβλίου μου στα δικαστήρια, οι κρατικές επεμβάσεις, απ' οπουδήποτε κι αν προέρχονται, είτε από δεξιά είτε από Αριστερά, δεν με ξαφνιάζουν πια. Έχω από καιρό συνηθίσει στην ιδέα ότι κάθε προσωπική φωνή —στα ερτζιανά ή όχι— που δεν απηχεί τις επίσημα παραδεκτές απόψεις, ηχεί παράνομα στ' αυτιά του μπακάλη, του αστυνόμου, του κομματικού υπεύθυνου ή του υπουργού και ότι ανάλογα με το βαθμό της ενόχλησης επισύρει και τις ανάλογες κυρώσεις. Δεν ισχυρίζομαι ότι ξέρω τι ακριβώς είναι η ελεύθερη ραδιοφωνία, μολονότι τείνω να τη συνδέσω με τους ερασιτεχνικούς, χωρίς κατ' ανάγκη να την ταυτίζω.

Ξέρω όμως ποιους πιθανότατα ενοχλεί. Δέχτηκα, λοιπόν, να πάρω μέρος σ' αυτήν, κατά τον ίδιο τρόπο που τα βράδια πηγαίνω σε μια ταβέρνα ή σ' ένα μπαράκι, όχι μόνο για ν' ακούσω μουσική ή να συζητήσω με κάποιους ανθρώπους, αλλά και για να «συντονιστώ» μαζί τους και ν' αφήσω τη φαντασία μου ν' απογειωθεί. Το ότι η φαντασία αυτή ψαλιδίστηκε —μάλλον χωρίς φαντασία— με αναγκάζει να επιστρέψω στη μοναξιά του γραφείου μου που είναι κι αυτή ένας θάλαμος που εκπέμπει ελεύθερα σήματα στους αιθέρες. Αντί, λοιπόν, για τη χαμένη εκπομπή, δηλώνω συμπάρασταση στους ανθρώπους του ANTI.

όπως όταν

δεν αγαπάς κλείνεις το τηλέφωνο
δεν απαντάς στο τηλέφωνο φεύγεις
δεν φεύγεις δεν χαϊδεύεις δεν κλαις
δεν παίζεις δεν μιλάς κλείνεις την πόρτα
δεν φιλάς καληνύχτα απουσιάζεις
τρέμεις παριστάνεις δεν έχεις τσιγάρα
είσαι ακροβάτης δεν γελάς δεν ακούς
δεν υποφέρεις πια δεν μεγαλώνεις
υπάρχεις απλώς ανέχεσαι
δεν ερωτεύεσαι δεν κοιμάσαι
η μέρα πέρασε δε λέει να ξημερώσει
δεν κουρνιάζεις δεν κάνεις αστεία
δεν υπομένεις
όπως όταν σου κλείνουν το σταθμό
την ώρα που εκπέμπεις

Γ

Λαϊκή Ταβέρνα «Η ΑΥΛΗ»

ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ 59 (και Αγ. Ζώνης)
ΚΥΨΕΛΗ ΤΗΛ: 86.28.119

Ένα ευχάριστο περιβάλλον με λαϊκά και ρεμπέτικα τραγούδια με εκλεκτική κουζίνα.

Η ταβέρνα προσφέρεται για κοινωνικές εκδηλώσεις.

Αντίλαλος

ΕΤΣΙ ΑΡΧΙΣΑΜΕ

«ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ»

Ραδιοφωνικός σταθμός περιορισμένης ισχύος
με την ευθύνη του περιοδικού ΑΝΤΙ

Αγαπητοί ακροατές,

Στη συχνότητα των 108,8 μεγακύκλων, εκπέμπει ο πειραματικός σταθμός «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ». Για το σταθμό μας πολλά γράφτηκαν και πολλά ειπώθηκαν. Σας βεβαιώνουμε ότι όλα αυτά είναι σαφώς ανώτερα των προσδοκιών μας.

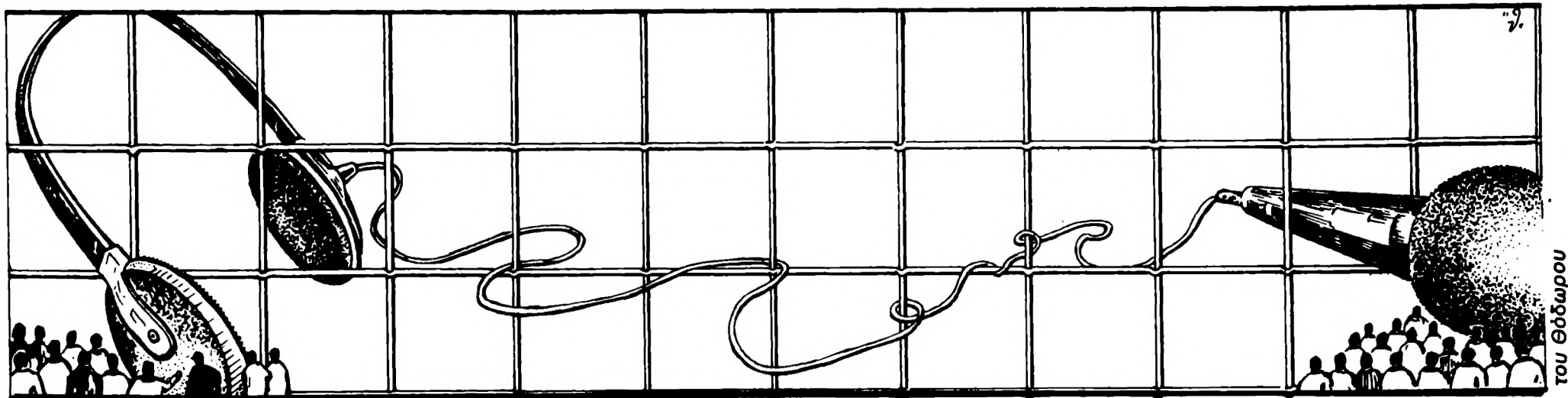
Φίλοι ακροατές,

Ο σταθμός αυτός δεν έχει σκοπό να αναμεταδώσει μηνύματα. Συμφωνούμε απλά όλοι, ότι ο μεγαλύτερος εχθρός της Ελλάδας είναι ο δάκος και ο περονόσπορος, ότι πέρα από τον ιμπεριαλισμό υπάρχει και η μοναξιά και σας λέμε ότι:

Εν όψει όλων των καιρών,
εν όψει όλων των εκτάσεων,
Μια πρώτη μέρα προχωρεί.

ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ
Ειδήσεις από τον
Μέντη Μποστατζόγλου

«Σήμερα οι ειδήσεις μας είναι ευχάριστες. Έφτασαν επιτέλους στον Πειραιά τα Ελγίνεια μάρμαρα. Είναι θαυμάσια συσκευασμένα σε 10 μεγάλα αριθμημένα κιβώτια και όπως μας πληροφόρησε συντάκτης του «ΑΝΤΙ», μπορεί να τα δει κανείς ελεύθερα όλες τις εργάσιμες ώρες. Ειδικά για την περίοδο των εορτών και μέχρι 15 Ιανουαρίου δεν ισχύουν περιορισμοί επισκέψεων. Για τις άλλες μέρες και για την αποφυγή συνωστισμού τα κιβώτια με μικρούς αριθμούς δηλαδή, από το ένα ως τον αριθμό 5 θα είναι ανοιχτά για το κοινό Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, ενώ για τα μεγάλα, δηλαδή έξι, επτά, οκτώ, εννέα και δέκα, οι φιλότεχνοι θα μπορούν να τα επισκέπτονται Τρίτη, Πέμπτη και Σάββατο. Όσοι θέλουν να τα απολαύσουν, μπορούν να ζητήσουν περισσότερες πληροφορίες από τους κατά τόπους σταθμούς του μετρό, όπου οι εκεί υπάλληλοι του υπουργείου Πολιτισμού θα τους κατατοπίσουν».

του Θόδωρου

ΣΕΙΣ ΣΤΟ «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» ΔΗ

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Αν η απαγόρευση είναι συνταγματική ή αντισυνταγματική, δεν ξέρω. Εδώ η ίδια η κυβέρνηση δεν το ξέρει. Άλλα έλεγε δυο χρόνια πριν κι άλλα λέει τώρα.

Νομίζω ότι η σημερινή πρωτοβουλία δίνει την ευκαιρία να συζητηθούν ευρύτερα —όχι στενά νομικιστικά— το θέμα της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών και των πολλαπλών εκδοχών της πληροφόρησης σ' όλους τους τομείς.

Το ΑΝΤΙ να προχωρήσει.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ:

Είμαι απόλυτα υπέρ του ελεύθερου ραδιοφώνου και ακόμη περισσότερο όταν γίνεται από υπεύθυνα άτομα ή ομάδες. Χάρηκα, λοιπόν, πολύ όταν άκουσα ότι το ΑΝΤΙ θα εκπέμπει έστω και για λίγο. Δυστυχώς, όμως, αυτή η χαρά μου κράτησε και για λίγο. Πρέπει κάπου νομίζω να καταλάβει ο κόσμος και η κυβέρνηση ότι το ελεύθερο ραδιόφωνο είναι ίσο με τον ελεύθερο λόγο και κατά κάποιο τρόπο είναι η πεμπτούσια της δημοκρατίας.

Ήλπιζα ότι αυτό θα ήταν μια καλή

● Στις στήλες που ακολουθούν δημοσιεύουμε τα μηνύματα που απεύθυναν στο «ΡΑΔΙΟ-ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ» με τηλεφωνικές συνεντεύξεις οι: Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ, ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ, Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Λ. ΚΗΛΑΪΔΟΝΗΣ, ΑΛ. ΞΥΔΗΣ και Δ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ. Τα μηνύματα-συνεντεύξεις μεταδόθηκαν στις δυο σύντομες εκπομπές (Πέμπτη και Παρασκευή) του σταθμού. Τις δημοσιεύουμε αυτούσιες.

αρχή για ν' αρχίσει να υπάρχει ελεύθερη ραδιοφωνία. Το μονοπώλιο που έχει η ελληνική ραδιοφωνία νομίζω της κάνει πάρα πολύ κακό. Με ελεύθερο ραδιόφωνο θα καλυτερέψει και το ήδη υπάρχον.

Είμαι σίγουρη ότι αν ρωτήσετε έναν έναν τους ανθρώπους της ραδιοφωνίας θα συμφωνήσουν μ' αυτό.

Τώρα η εμπειρία που έχω —έχω κάποια εμπειρία από τους ελεύθερους σταθμούς, είχα μείνει ένα διάστημα στο Παρίσι— (εκεί οι ιδιωτικοί σταθμοί στη Γαλλία έχουν καταφέρει να υπάρχει ζωντανό ραδιόφωνο, δηλαδή, οι εκπομπές που γίνονται είναι πραγματικά πάρα πολύ αξιόλογες και συγχρόνως αναγκάζεται και το κρατικό ραδιόφωνο και καλυτερεύει μέρα με τη μέρα τα προγράμματά του).

Τελικά, με κάνει λίγο να απορώ και συγχρόνως ν' ανησυχώ, η απόφαση της κυβέρνησης να μη δώσει την άδεια λειτουργίας του σταθμού του ΑΝΤΙ.

ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ:

Η γνώμη μου είναι ότι κάθε εμπόδιο μετάδοσης των ιδεών με οποιοδήποτε μέσο, επομένως και με τα κύματα του αιθέρα, προσκρούει στις σαφείς διατάξεις του Συντάγματος.

— Πώς το δικαιολογείτε αυτό κ. Πρόεδρε;

— Η ελευθερία της εκφράσεως...

Γι' αυτό έχω τη γνώμη ότι κάθε παρεμπόδιση είναι απαράδεκτη.

Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ:

ΑΝΤΙ: Κύριε πρόεδρε, πώς βλέπετε τη σημερινή κατάληξη της εξέλιξης των μέσων μαζικής επικοινωνίας, δηλαδή τις δυνατότητες που κρύβουν αυτά τα μέσα για μια άλλη επικοινωνία ανάμεσα στον κόσμο.

Κ: Ας πούμε, πριν δώσω την απάντηση, τι ισχύει στον τόπο μας. Στον τόπο μας ισχύει η μονοπώληση στα χέρια του κράτους. Όλα τα κόμματα έως σήμερα —άσχετα αν ένα κόμμα έκανε καλύτερη ή χειρότερη χρήση αυτού του μονοπωλίου— πάντως όλα τα κόμματα ήσαν σύμφωνα, ή όσα εκυβέρνησαν, στο να είναι στα χέρια του κράτους το μονοπώλιο των μαζικών μέσων ενημέρωσης.

Εφόσον ισχύει αυτή η νομοθεσία, οποιαδήποτε άλλη ατομική πρωτοβουλία θα θεωρηθεί κατ' ανάγκη και έχει θεωρηθεί (διότι υπάρχουν τόσοι «πειρατικοί» σταθμοί) παράνομη.

Εξετάζοντας όμως το ζήτημα όχι βάσει των κειμένων αλλά de lege ferenda, πρέπει να βρεθεί κάποια μέση οδός γιατί αν το κράτος θελήσει να στερηθεί αυτό το αποκλειστικό δικαίωμα που έχει, δεν

πρόκειται ν' αφήσει τον καθένα να κάνει χρήση.

Κατ' ανάγκη λοιπόν —εάν δηλαδή πούμε ότι το κράτος θα επιτρέψει και σε άλλους, και όχι μόνον στον εαυτό του, να κάνει χρήση των μαζικών μέσων ενημέρωσης— θα πρέπει να βρούμε τους κανόνες που θα ρυθμίζουν αυτό. Οι κανόνες είναι απαραίτητοι. Δεν ξέρω ποια κυβέρνηση θα το αποφασίσει, δεν ξέρω αν αυτή η κυβέρνηση τώρα, είναι διατεθειμένη να το κάνει, αλλά αξίζει να μελετηθεί.

Δεν είναι εύκολο αυτή τη στιγμή ν' αποφανθώ ποιοι θα είναι οι κανόνες. Αποφαινομαι όμως κατηγορηματικά ότι θα έπρεπε να βρεθεί τρόπος το κράτος να επιτρέψει (τη λειτουργία τέτοιων σταθμών) υπό ορισμένες προϋποθέσεις και κάτω από ορισμένο έλεγχο— έλεγχο λιγότερο υπό την έννοια της λογοκρισίας και περισσότερο υπό την έννοια των προϋποθέσεων των σχετικών με την αρμοδιότητα των ανθρώπων να κάνουν κάτι. Να μην ελέγχει δηλαδή το κράτος το τι θα πεις εάν σου δώσει το δικαίωμα να χρησιμοποιήσεις έναν σταθμό, όχι.

Γιατί να επέμβει εκεί πέρα ως προληπτική λογοκρισία αφού δεν επεμβαίνει στον Τύπο;

Να ασκεί, αντίθετα, έλεγχο υπό την έννοια ότι σ' αυτές τις περιπτώσεις, σ' αυτούς τους ανθρώπους θα δώσει το δικαίωμα, σ' εκείνες τις περιπτώσεις και σ' εκείνους τους ανθρώπους δεν θα δώσει το δικαίωμα. Εκεί πρέπει να βρεθεί το κριτήριο.

Άσχετα εάν ανάλογα με τις περιπτώσεις και ανάλογα με τις κυβερνήσεις θα κάνει η ειδική αυτή επιτροπή καλή ή κακή χρήση του κριτηρίου, πρέπει να βρούμε πρώτα απ' όλα το κριτήριο το οποίο πρέπει να μπει σε μια διάταξη νόμου.

Πρέπει, αν γίνει δεκτή η άποψή μου αυτή, να νομοθετηθεί. Και από κει και πέρα πλέον, όλα είναι εξαρτημένα από το ποιοι θα είναι αρμόδιοι να ελέγχουν τις αιτήσεις εκείνων που θα ζητήσουν αυτό το δικαίωμα.

Δεν μπορώ να δώσω άλλη απάντηση πρόχειρα αυτή την στιγμή.

ΑΝΤΙ: Εμείς μιλάμε περισσότερο ίσως για τους φορείς τους μαζικούς, σωματεία, ίσως κόμματα, ίσως δήμους αλλά και, από μια άλλη όψη, για κάποια παιδιά που παίζουν σε μια γειτονιά και που μ' ένα μικρό σταθμό ουσιαστικά ομαδοποιούν τους φίλους τους που τους ακούνε σε εμβέλεια λίγων χιλιομέτρων.

Αυτοί, διασύρονται όταν πιάνονται και βέβαια ούτε το καθεστώς κινδυνεύει απ' αυτούς ούτε η ίδια η ΕΡΤ. Κάπου το ΑΝΤΙ ήθελε να φέρει στο φως μια βιαιότητα που αντι-

μετωπίζουν έστω αυτά τα παιδιά μόνο... Να μην πούμε παραπέρα για τους δήμους που αυτοί αντιμετωπίζουν την 'μη εκπλήρωση μιας αναγκαιότητας από τον νόμο ο οποίος είναι πάρα πολύ αυστηρός και εφαρμόζεται.

Και θα έλεγα ότι ίσως το κράτος φοβάται ότι μια απελευθέρωση του ραδιοφώνου θα σήμαινε ουσιαστικά ότι ήρθε η σειρά της τηλεόρασης που είναι και το σημαντικότερο πρόβλημα γιατί είναι ισχυρότερο μέσο.

Κ: Δεν νομίζω ότι το κράτος έχει να φοβηθεί. Απλούστατα το κράτος πρέπει να προφυλάξει όλους τους πολίτες από μια υπερβολή στην οποία μπορεί να οδηγήσει το σύστημα της απόλυτης ελευθερίας...

Μ' άρεσε αυτό που είπατε σχετικά με τις ομάδες, να μπορούν δηλαδή να κρατήσουν έναν κόσμο δικό τους και να αλληλοβοηθηθούν στην ατομική και κοινωνική τους σταδιοδρομία.

Θα ήταν ένα μέσο, θα έλεγα, αυτοπαιδείας το οποίο βέβαια θα το χιρρέτιζα με πολλή ικανοποίηση και με ελπίδες ότι θα οδηγήσει σε μια άνοδο του επιπέδου των γενεών που έρχονται. Άνοδο του επιπέδου ή μάλλον σε πολλαπλασιασμό των δυνατοτήτων ανόδου διότι άνοδος υπάρχει και σήμερα, αλλά οι δυνατότητες είναι πιο περιορισμένες απ' ό,τι θα είναι ίσως αύριο και ένα από τα μέσα τα οποία θα οδηγούσαν σε μια διεύρυνση των δυνατοτήτων αυτών είναι κι αυτό που είπατε.

Δεν το βλέπω όμως να είναι εύκολο να γίνει από την μια μέρα στην άλλη. Χρειάζεται μελέτη το θέμα.

Εκείνο το οποίο εγώ θα έλεγα είναι ότι η κυβέρνηση θα έπρεπε να δεχτεί να μελετήσει το θέμα. Δεν ξέρω ποια είναι η στάση της. Κατάλαβα αυτήν τη στιγμή ότι είναι στάση αρνητική. Δεν είμαι όμως βέβαιος, διότι αύριο, αν συζητηθεί σ' ευρύτερο κύκλο του κόμματος που κυβερνά, μπορεί να καταλήξουν σε μια άλλη, αυτοί οι οποίοι θα μετάσχουν του κύκλου αυτού... απόφαση ή μάλλον σκέψη διότι αποφάσεις δεν είναι εύκολο να ληφθούν.

Λ. ΚΗΛΑΪΔΟΝΗΣ:

Αυτό που με κάνει να βρίσκομαι κοντά στην ιστορία αυτού του σταθμού απ' το ξεκίνημα, είναι η αίσθηση της ελευθερίας που αποπνέει η κίνηση αυτή.

Στην ουσία, δεν πρόκειται για σταθμό· πρόκειται για μια πρόταση Ελεύθερης Ραδιοφωνίας και σαν τέτοια βλέποντάς την, δεν μπορώ παρά να βρίσκομαι κοντά.

Ένας λόγος παραπάνω είναι το γεγονός ότι γνωρίζω το ήθος και το κέφι των παιδιών που ξεκινάνε αυτήν

την ιστορία.

Θα μείνω κοντά τους μέχρι το τέλος.

Αυτή η ιστορία με αφορά όπως αφορά ένα σωρό από μας που ζούμε μέσα σ' αυτές τις φοβερές μεγαλουπόλεις.

ΑΛ. ΞΥΔΗΣ:

Η δοκιμαστική λειτουργία ιδιωτικού ραδιοσταθμού είναι πείραμα τολμηρό για την Ελλάδα, αρκετά κοινό σε άλλες χώρες π.χ. στη Σοσιαλιστική Γαλλία. Προερχόμενο από το ANTI παρέχει όλα τα εχέγγυα σοβαρότητας που απαιτείται από οποιοδήποτε όργανο πληροφόρησης του κοινού, θα το παρακολουθήσω με πολύ ενδιαφέρον και συμπάθεια. Ίσως προσκρούει σε ισχύοντες κανονισμούς και νόμους που κατοχυρώνουν το μονοπώλιο των κρατικών ραδιοσταθμών· εύχομαι όμως η κυβέρνηση να αντιμετωπίσει με σοσιαλιστική ευρύτητα και κατανόηση το πείραμα και όχι να ξαποστείλει αμέσως τις δυνάμεις ασφαλείας και τα ραδιογωνιόμετρα όπως κάνει ορθά με τις πειρατικές εκπομπές που δεν έχουν πρόθεση την πληροφόρηση.

Το ANTI με την πρωτοβουλία του θέτει το ζήτημα της μονοπωλίου από το κράτος του κυριότερου από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, που θα έπρεπε να έχουν αποστολή την πληροφόρηση με ακρίβεια και αντικειμενικότητα πάνω στα καυτά θέματα που συσσωρεύονται και όχι να αποκοιμίζει το κοινό με βαυκαλιστικές διαφημίσεις ή να το αποπροσανατολίζει με κομματική προπαγάνδα. Καλό κουράγιο λοιπόν στο ANTI για τη νέα του πρωτοβουλία.

Δ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ:

Αγαπημένο μου Αντί, σε συγχαίρω που αποφάσισες για λίγο να μπεις στη θέση των λεγόμενων ραδιοπειρατών. Δεν έχεις, βέβαια, ανάγκη, κατά τα άλλα, ραδιοφωνικού σταθμού εσύ. Είσαι καταξιωμένο στη συνείδηση όλων μας.

— Όχι για το ANTI, για το σταθμό να μας πεις...

— Πιστεύω πως δεν το κάνεις από ιδιοτέλεια ή επεκτατισμό να μπεις τώρα σε τέτοιες περιπέτειες. Πιστεύω και θα 'θελα να μου απαντούσες σ' αυτό. Πως δεν πρέπει κανονικά να 'χουν ραδιοφωνικό σταθμό ούτε τα μικρά ούτε τα μεγάλα περιοδικά, ούτε οι εφημερίδες, κόμματα, εκκλησίες ή οι επιχειρήσεις. Κανείς άνθρωπος δεν μπορεί να απαιτεί, νομίζω, ραδιοφωνικό σταθμό

όταν δεν έχει το πάθος και τη μανία της ραδιοφωνίας η οποία είναι τελείως άλλο πράγμα. Βλέπεις το μεν χαρτί είναι ατέλειωτο και όλοι γράφουμε αξιοί και άνταξιοί, το δε φιλμ ανεξάντλητο και όλοι σκηνοθετούμε, η ράμπα του ραδιοφώνου, όμως, είναι δυστυχώς περιορισμένη δεν μας χωρά όλους, και επομένως οι μόνοι που έχουν το ελαφρυντικό να τη διεκδικούν είναι αυτοί οι αξιαγάπητοι και αγνοί ραδιοπειρατές που μόνο αυτόν τον τρόπο προσωπικής έκφρασης έχουν και που επέλεξαν τους πομπούς, τα μικρόφωνα και τους δέκτες για να τους μεταβάλλουν με τον έρωτά τους, σε σκεύη της δημιουργίας, της επικοινωνίας και της ευχαριστίας τους. Γι' αυτούς δεν πρέπει να ισχύσει ότι για την ελευθερία της έκφρασης γενικότερα; Όσο βάρβαρο είναι να σου αρπάξουν το μολύβι απ' τα χέρια σου όταν γράφεις, ή την μηχανή όταν τραβάς, άλλο τόσο απαίσιο είναι να σου σπάνε την πόρτα και να σου αρπάνε τον πομπό εν ώρα λειτουργίας, οι αστυνόμοι. Τώρα, πώς θα γίνει η επιλογή, ώστε να λειτουργούν με άδεια, πώς θα 'ναι σταθερή η συχνότητα πώς θα λυθούν τα τεχνικά προβλήματα, από προσωπική πείρα σε βεβαιώνω ότι οι γλυκύτεροι ραδιοπειρατές και προτάσεις έχουν και το διάλογο με την πολιτεία επιδιώκουν αλλά σε βεβαιώ επίσης ότι η πολιτεία αρνείται τελείως να αντιμετωπίσει το θέμα. Στην αρχή, επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ μιλάμε, έδειξε κάποια καλή διάθεση και ενδιαφέρον. Το διαπίστωσα και από την ΕΡΤ και από τον Κωστόπουλο και απ' το Υπουργείο Δικαιοσύνης και απ' το Συγκοινωνιών. Αιφνιδίως, όμως, η στάση άλλαξε και εναντίον των ελεύθερων ραδιοφωνιτζήδων εξαπολύθηκε κυνηγητό άνευ προηγουμένου, άσε δε τις ποινές. Γι' αυτό, θαυμάζω αυτό το σκέρτσο σου, αυτή την αναποδιά σου να στήσεις σταθμό, και συμ-παρίσταμαι με όλη μου την καρδιά.

Και πιστεύω ότι κάθε Αθηναίος, απ' τους πιτσιρικάδες ως τους γέροντες, όλος ο κόσμος που ξυπνά, εργάζεται, μελετά, παίζει, συνομιλεί, γευματίζει ή αναπαύεται με τη συντροφιά του ραδιοφώνου, περιμένοντας φωνές πιο ελεύθερες, μεγαλύτερη ποικιλία ακροαμάτων, περισσότερη φαντασία κι εκφραστικότητα και μια εικόνα της καθημερινής ζωής επιτέλους πιο ολοκληρωμένη, συμπαρίσταται ομοίως ονειροπολών και ελπίζων.

Ε, ρε κέφια. Θα φάμε θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε!

— Και δε μου λες, θα πούμε και τίποτα τραγουδιστά;

— Μα πώς; από τηλεφώνου;

— Όχι, από κοντά...

— Ε, όταν θα βρεθούμε από κοντά, θα δούμε τι άλλο μπορούμε να κάνουμε. Στη διάθεσή σας.

— Πάντως αυτό που μπορούμε να σε διαβεβαιώσουμε εκ μέρους όλων των συνεργατών είναι ότι πραγματικά —κι αυτό το είπαμε και στην αρχή— δεν είναι η πρόθεσή μας να γίνουμε ραδιοφωνιτζήδες. Δεν την ξέρουμε τη δουλειά και έχουμε άλλη δουλειά να κάνουμε. Άλλοι τα καταφέρνουν καλύτερα. Εμείς, απλώς είμαστε μάρτυρες υπέρσπισης στα δικαστήριά τους.

— Πράγματι είναι η κατάσταση τέτοια, η ανωριμότητα είναι τέτοια αυτή, της ελευθερίας της έκφρασης στη χώρα, που εσείς αλληλέγγυοι στους ραδιοπειρατές, εγώ αλληλέγγυος προς αμφοτέρους, συμβαίνει να αναλαμβάνουμε αρμοδιότητες ακόμη και σε θέματα που δεν είναι η ειδικότητά μας. Λοιπόν, και πάλι στη διάθεσή σας.

— Σ' ευχαριστούμε Διονύση.

ΔΗΜ. Θ. ΤΣΑΤΣΟΣ:

Η λειτουργία μιας πολιτείας δε βασίζεται μόνο στις απαγορεύσεις. Βασίζεται στον τρόπο που η πολιτεία επιλέγει για να κάνει χρήση ή να μην κάνει χρήση των απαγορεύσεων.

Είναι αλήθεια πως το Σύνταγμα επιτρέπει στην πολιτεία, εσφαλμένα κατά τη γνώμη μου, να παρέμβει και ν' απαγορεύσει. Το πρόβλημα δεν είναι εκεί. Διότι το Σύνταγμα δεν υποχρεώνει την πολιτεία να απαγορεύσει. Και οι πολιτείες δεν μετριούνται στις περιπτώσεις όπου είναι υποχρεωμένες να απαγορεύσουν. Οι πολιτείες μετριούνται στις περιπτώσεις που εναπόκειται στην κρίση τους, στην πολιτική τους επιλογή αν απαγορεύσουν. Και εγώ από τη σημερινή εξουσία περιμένω τόση εμπιστοσύνη στην κοινωνική κριτική ώστε να μην κάνει χρήση της δυνατότητας που έχει να απαγορεύσει, αλλά να κάνει χρήση της δυνατότητας που έχει επιτρέψει.

Μανώλης Καλομοίρης 1883-1962

Δ ι σ κ ο γ ρ α φ ί α

(Περιλαμβάνονται μόνο δίσκοι 33 στροφών αποκλειστικά αφιερωμένοι στον συνθέτη)

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΛΕΒΕΝΤΙΑΣ (1920/37/52)

Η Φιλαρμονική Ορχήστρα της Σόφιας
Η Εθνική Χορωδία της Βουλγαρίας «Σβετοσλάβ Ομπρέτενωφ».

Διδασκαλία: Γκιόργκι Ρόμπεφ.

Αρχιμουσικός: Βύρων Φιδετζής

CONCERT ATHENS 01/81 (CB 914)

1 Δίσκος / Κασέτα STEREO. ΔΡΧ.: 650/500

ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ ΚΑΙ ΟΡΧΗΣΤΡΑ (1935)

Η Συμφωνική του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας.

Αρχιμουσικός: Μανώλης Καλομοίρης

Σολίστ: Κρινώ Καλομοίρη

Ηχογράφηση του 1953.

ΕΡΤ-ΣΜΚ (CP 921)

1 Δίσκος MONO. Δρχ.: 450

1883-1983 ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ (ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ)

Για τα Ελληνόπουλα. Σειρά 1η - Νυχτιάτικο - Ραψωδία αρ. 2 - Μπαλλάντα αρ. 3

Μπαλλάντα αρ. 1 - Πέντε Πρελούδια για Πιάνο.

Άρης Γαρουφαλής, πιάνο.

CONCERT ATHENS 02/82 (CP 925)

1 Δίσκος STEREO. Δρχ.: 450

ΒΡΑΔΥΝΟΙ ΘΡΥΛΟΙ (1940-41)

Για φωνή και πιάνο. Ποίηση Κώστα Χατζόπουλου.

ΣΟΝΑΤΑ ΓΙΑ ΒΙΟΛΙ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ (1948)

Κική Μορφωνιού, τραγούδι.

Άρης Γαρουφαλής, πιάνο.

Τάτσης Αποστολίδης, βιολί.

EMI 14C 053-70990 (EEM)

1 Δίσκος STEREO. Δρχ.: 420

Μόλις Κυκλοφόρησε :

ΜΑΓΙΟΒΟΤΑΝΑ. (1905-1914)

Σουίτα για φωνή και ορχήστρα.

Μέρος Β' από τους Ίαμβους και Ανάπαιστους του Κωστή Παλαμά.

Η Ορχήστρα Tonkünstler

Αρχιμουσικός: Μιλτιάδης Καρύδης

Σολίστ: Δάφνη Ευαγγελάτου.

Ζωντανή Ηχογράφηση της Αυστριακής Ραδιοφωνίας.

CONCERT ATHENS 03/83 (CP 940) (ΥΠΠΕ-ΣΜΚ)

1 Δίσκος STEREO Δρχ.: 600

Κυκλοφορεί μέσα στο Δεκέμβριο

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ. (1917/39)

Μουσικόδράμα σε 3 μέρη από το δράμα του Γιάννη Καμπύση.

Στίχοι Άγνη Ορφικού.

Η Φιλαρμονική Ορχήστρα της Σόφιας.

Η Εθνική Χορωδία της Βουλγαρίας «Σβετοσλάβ Ομπρέτενωφ».

Διδασκαλία: Μετόντι Ματάκιεφ.

Αρχιμουσικός: Γιάννης Δάρας

Τραγουδούν: Ζάχος Τερζάκης, Μαρία Κορομάντζου, Ιωάννα Καρβελά, Ανδρέας Κουλουμπής, Φραγκίσκος Βουτσίνος, Τίχα Γκένοβα, Κλαυδία Αθανάσοβα, Ντένκα Βάλκοβα.

Επίβλεψη Ηχογράφησης: Bernhard Mahne.

Καλλιτεχνικός Σύμβουλος: Λεωνίδας Ζώρας.

Ψηφιακή (Digital) ηχογράφηση του TONSTUDIO MAHNE GMBH, MÜNCHEN.

CONCERT ATHENS 04.05.06/83 (CP 955-1/2/3). (ΥΠΠΕ-ΣΜΚ)

Ένθετο 24 σελίδων.

3 Δίσκοι DIGITAL STEREO Δρχ.: 2.970

Θά κυκλοφορήσουν μέσα στο 1984:

ΤΡΙΟ (1921)

Γιώργος Δεμερτζής βιολί.

Βύρων Φιδετζής βιολοντσέλο.

Δόμνα Ευνουχίδου, πιάνο.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΕ ΠΙΑΝΟ

Ιωάννα Καρβελά τραγούδι

Νέλλη Σεμιτέκολο πιάνο

Πληροφορίες: τηλ: 5246153/5228658

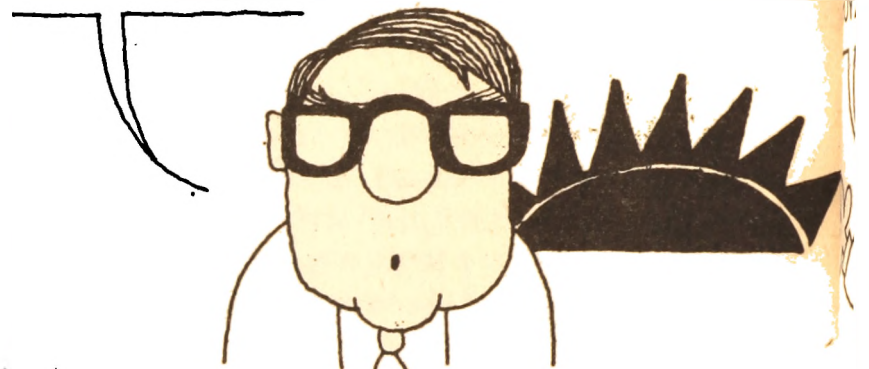
ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ.

Το περιοδικό **ΑΝΤΙ** εγκαινιάζει
Πειρατικό Ραδιοφωνικό Σταθμό!
Η Κυβέρνηση αντεπιτίδεται...

ΕΔΩ **ΑΝΤΙ**ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «**ΕΞΟΡΜΗΣΗ**»! ΑΡΧΙΖΟΥΜΕ
ΜΕ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΥΦΥΠ. ΤΥΠΟΥ Κ. Δ. ΜΑΡΟΥΔΑ!

ΚΑΛΗΣΠΕΡΑ ΣΑΣ! ΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΓΡΑΨΕ
ΟΤΙ ΘΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΗΣ «**ΕΞΟΡΜΗΣΗΣ**»
ΕΙΝΑΙ ΨΕΜΜΑ! ΤΟ ΔΙΑΨΕΥΔΩ ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΑ!

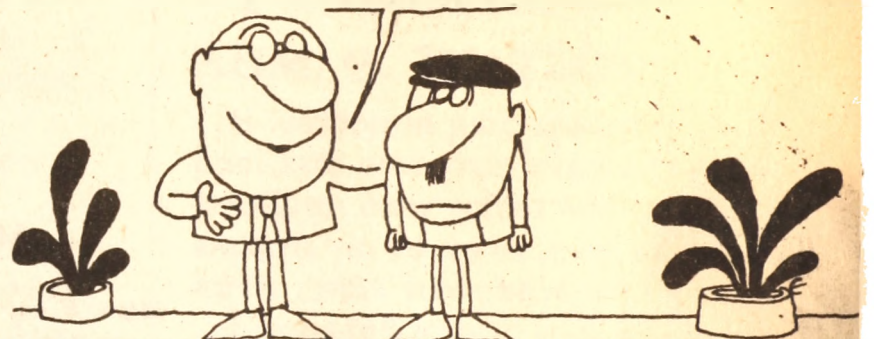
ΑΠ' ΕΥΘΕΙΑΣ ΑΠ' ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΤΗΛΕΠΕΙΡΑΤΕΣ, ΤΩ ΠΟΛΥ ΚΡΕΑΣ ΒΛΑΠΤΕΙ
ΟΠΩΣ ΛΕΕΙ ΚΑΙ Ο ΥΓΙΕΙΝΟΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ ΜΠΑΖΑΙΟΣ!
ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΛΟΙΠΟΝ ΠΡΑΣΙΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ!
ΟΧΙ ΣΤΟ ΚΡΕΑΣ! ΝΑΙ ΣΤΗΝ ΑΜΠΑΡΟΡΙΖΑ!

ΑΠ' ΕΥΘΕΙΑΣ ΑΠ' ΤΟ
ΚΡΕΟΠΟΛΕΙΟ

ΚΑΙ ΤΩΡΑ Η ΕΚΠΟΜΠΗ ΜΑΣ «**ΑΠΙΣΤΕΥΤΑ
ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΑΛΗΘΙΝΑ**»! ΕΧΟΥΜΕ ΜΑΖΙ ΜΑ
ΤΟΝ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΜΕ ΜΙΣΘΟ 35 ΧΙΛ.
ΣΥΝΤΗΡΕΙ ΤΕΤΡΑΜΕΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ...

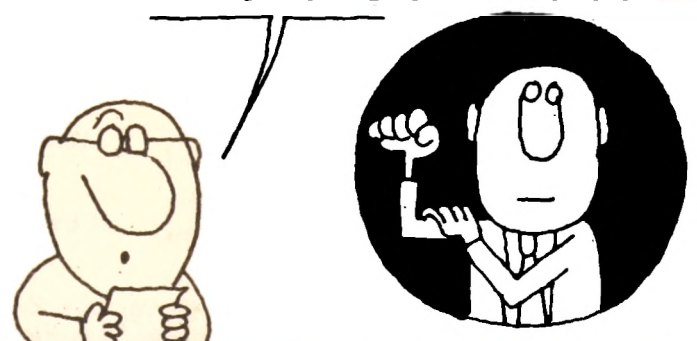

ΑΕΡΟΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗΝ «ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ»!
ΟΙ ΠΙΛΟΤΟΙ ΤΟΥ ΤΖΑΜΠΟ ΠΗΡΑΝ ΑΞΕΗΣΗ
150.000! Η ΕΛΛΗΝ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΕΝ ΘΑ
ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΕΙ ΤΟ **ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΖΑΜΠΟ**

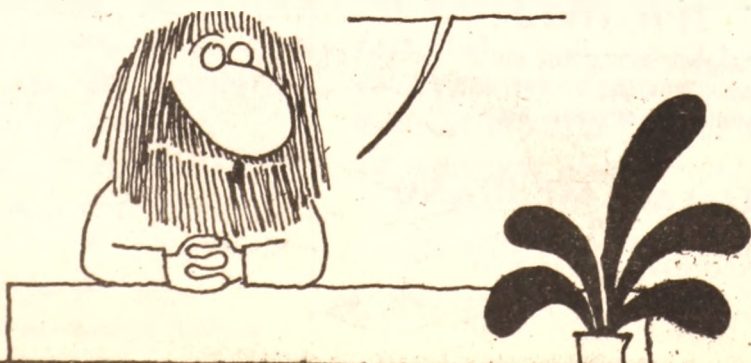

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΤΗΛΕΘΕΑΤΕΣ
ΠΡΟΣΔΕΘΗΤΕ
ΜΗ ΚΑΠΝΙΖΕΤΕ

ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΙΔΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΦΑΛΑΛΟΥΣ
ΤΟΥ ΟΗΕ! «**ΤΟ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ
ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΔΕΝ Θ' ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΘΕΙ!**»

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΕΝΑ ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ!
ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΑΝ Η **ΕΡΤ** ΕΧΕΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙ-
ΩΜΑ ΝΑ ΚΟΒΕΙ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΜΙΑ ΕΚΠΟΜΠΗ
ΟΠΩΣ Π.Χ **ΤΑ ΚΑΜΑΚΙΑ** ΚΑΙ ΑΝ...

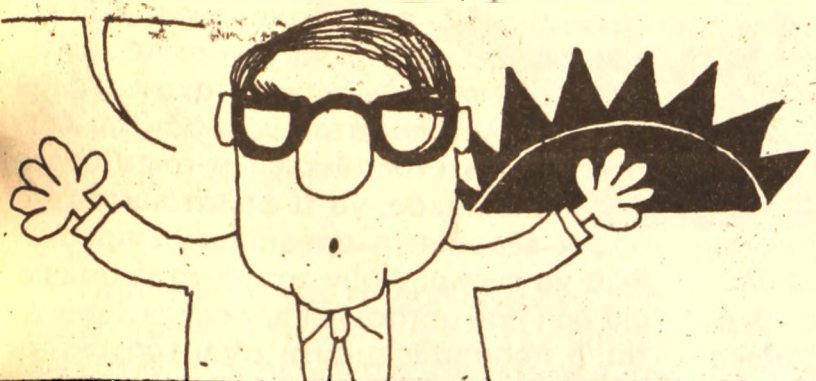
**ΜΑΣ ΣΥΓΧΟΡΕΙΤΕ ...
ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑ**

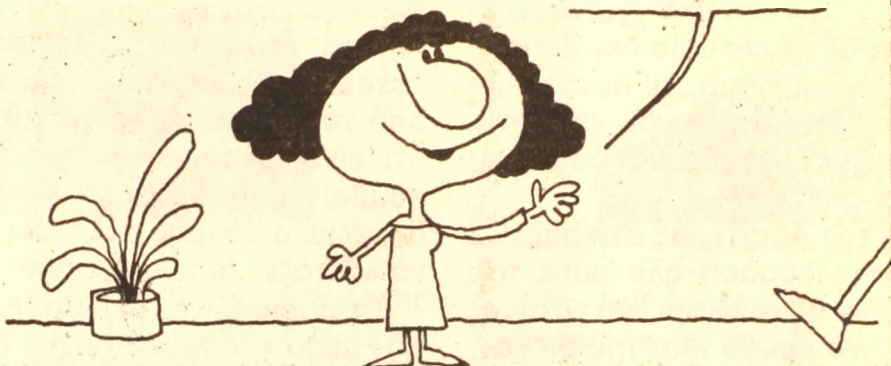
Ο ΡΕΠΟΡΤΕΡ ΠΗΡΕ ΜΕΤΑΘΕΣΗ
ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΘΙΑΣΟ
ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

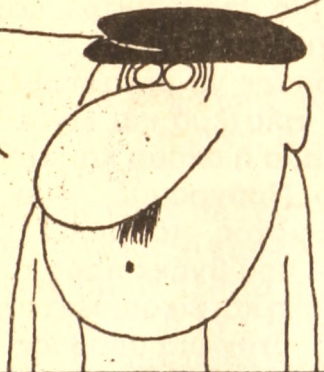
ΑΛΛΟΣΤΕ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΑΘ-
ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΙ ΤΟ ΥΠ. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
ΔΙΟΤΙ ΕΠΙΦΕΡΕΙ ΚΟΛΥΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΕΝΑΕΡΙΟΥΣ
ΜΙΣΘΟΥΣ ΤΩΝ ΠΙΛΟΤΩΝ !

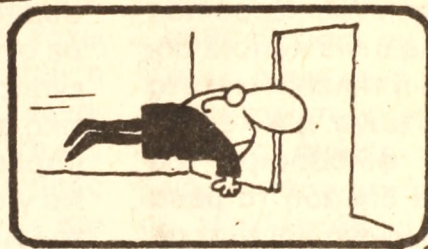
ΚΑΙ ΤΩΡΑ Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ Κ. ΜΟΡΑΙΤΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΟΜΠΗ «**ΑΝΟΙΧΤΑ ΧΑΡΤΙΑ**» !
ΑΝΟΙΧΤΑ ΕΝΝΟΕΙ ΤΑ ΚΡΕΟΠΟΛΕΙΑ ΚΑΙ
ΧΑΡΤΙΑ ΤΑ ΧΑΣΑΠΟΧΑΡΤΑ ...

ΑΠΙΣΤΕΥΤΟ
ΚΑΙ ΟΜΟΣ
ΑΛΗΘΙΝΟ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ. ΤΟ ΠΡΩΪ ΣΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΤΗΣ ΕΡΤ
ΕΓΙΝΕ Η ΚΑΘΙΕΡΟΜΕΝΗ ΑΠΟΛΥΣΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ
ΕΙΔΗΣΕΩΝ ! ΠΑΡΕΥΡΕΘΗΣΑΝ ΟΙ ΤΟΠΙΚΕΣ
ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΟΣ ΚΟΣΜΟΥ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ! ΤΟ ΟΧΥΡΟ ΤΟΥ
ΠΑΡΑΦΑΤ ΒΟΜΒΑΡΙΖΕΤΑΙ ! ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΣΠΕΥ-
ΔΟΥΝ ΠΡΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΕΣ ΚΑΡΤΕΣ
ΤΗΣ UNICEF ΓΙΑ ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ.

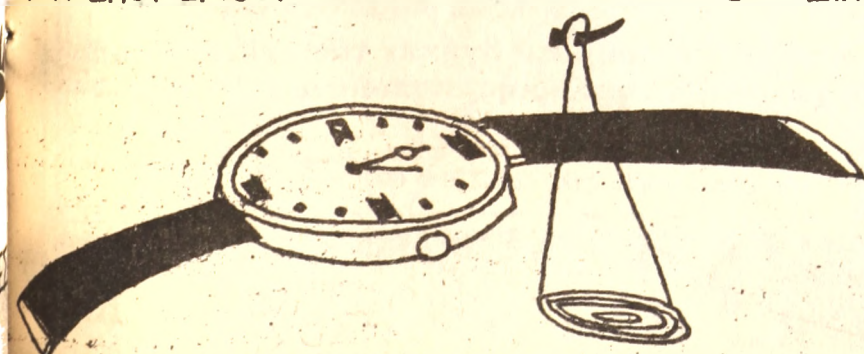

ΖΩΝΤΑΝΗ (ΑΚΟΜΗ) ΜΕΤΑΔΟΣΗ

ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΟΥΜΕ ΟΤΙ ΑΥΡΙΟ ΣΤΟ ΔΑΚΤΥΛΙΟ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΩΝ ΤΑ Ι.Χ ΠΟΥ Ο ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΕΤΑΙ
ΑΝΤΩΝΗΣ, ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟ ΤΟΥΣ ΛΗΓΕΙ ΣΕ -**ΙΤΣΗΣ**,
ΕΧΟΥΝ ΜΥΣΤΑΚΙ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟ !

Πέφτουν διαφημίσεις...
ΣΤΟΝ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΟΝΟ ΤΟ ΚΡΕΑΣ ΘΑ ΕΧΕΙ 510 ΔΡΧ.
ΣΤΟΝ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΟΝΟ ΤΟ ΚΡΕΑΣ ΘΑ ΕΧΕΙ 520 ΔΡΧ.
ΣΤΟΝ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΟΝΟ ΤΟ ΚΡΕΑΣ ΘΑ ΕΧΕΙ 530 ΔΡΧ.

ΚΑΙ ΜΗ ΞΕΧΑΣΕΤΕ ΣΤΙΣ 10 ΝΑ ΔΕΙΤΕ ΤΟ ΘΡΙΛΛΕΡ
«**ΑΒΕΡΩΦ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΔΥΝΑΜΙΣ**» !
Η ΤΑΙΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟΣ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 70 ΕΤΩΝ
• ΠΑΙΖΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΗ-
ΜΟΣΥΝΑ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ! ΚΑΛΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ...

ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» ΤΗΣ 17/12/83

Ας κρατήσει η ροή

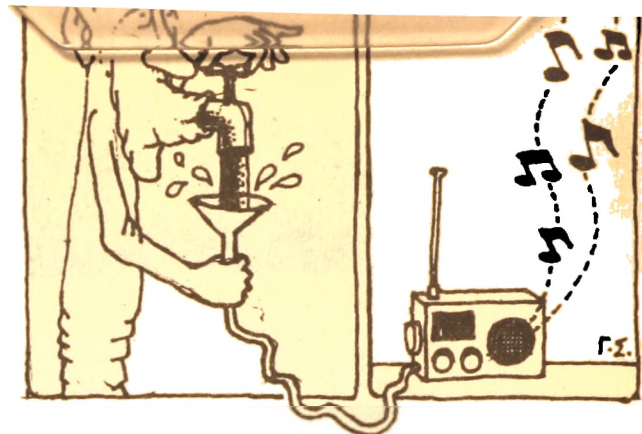
του Χρήστου Βακαλόπουλου

Ο εισαγγελέας έκοψε το τραγούδι στη μέση, αυτή ήταν για μένα η μεγαλύτερη καταστροφή την Παρασκευή το απόγευμα —και το ίδιο νομίζω ισχύει για τους ακροατές. Ο εισαγγελέας σταμάτησε ένα πρόγραμμα, διέκοψε μια ροή από φωνές, λόγους, μουσικές και ήχους κάθε κατηγορίας που ήταν έτοιμοι να παρελάσουν για εφτά μέρες, συμπαρασύροντας ένα μεγάλο μέρος απ' τις ακουστικές μας συνήθειες στη δίνη τους. Η εξουσία δεν διακόπτει ποτέ μόνο ένα μήνυμα, γι' αυτό χτυπάει τυχαία, σ' ένα «ανώδυνο» κομμάτι του Λούτσιο Μπατίστι. Η εξουσία φοβάται κυρίως το μέσο.

Το πρόβλημα της Αριστεράς στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση όλα αυτά τα χρόνια ήταν το «αν θα προλάβει να τα πει» στον περιορισμένο χρόνο που της διέθεταν. Ακόμα και σήμερα που η μισή Αριστερά ελέγχει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα δελτία ειδήσεων διακατέχονται από το άγχος της μετάδοσης μηνυμάτων, γι' αυτό οι ειδήσεις είναι ασφυκτικές και πιάνουν όλο τον κόσμο απ' το λαιμό δεν υπάρχει στη διάρθρωσή τους και στη διατύπωσή τους, καμιά αίσθηση του μέσου που χρησιμοποιείται. Δε μιλάω για κάποια αόριστη ραδιοφωνικότητα ή τηλεοπτικότητα που θα έλειπε: απλά και μόνο, η Αριστερά παραμένει δέσμια της φιλοσοφίας του γραπτού λόγου, θεωρεί δηλαδή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαφανή και πιστεύει ακράδαντα ότι αρκεί ο έλεγχός τους για να αλλάξει και το περιεχόμενό τους. Κατά τη γνώμη μου το περιεχόμενο των ειδήσεων στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση παραμένει σήμερα το ίδιο, όπως και επί Νέας Δημοκρατίας: πρόκειται για την απαγγελία της αλήθειας αυτό είναι που εισπράτ-

τουν οι ακροατές και οι τηλεθεατές, κάτι που απαγγέλεται σε ρυθμό υπαγόρευσης, κάτι που αποβάλλει το νόημα ή μάλλον τη γραπτή έκδοχή του νοήματός του απ' τη στιγμή που αρχίζει να δουλεύει το βίντεο. Σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, το περιεχόμενο της τηλεόρασης είναι οι μορφές που επεξεργάστηκαν άλλα προγενέστερα μέσα: να γιατί όταν ο Μιχάλης Κατσαρός διαβάζει στην εκπομπή «Μονόγραμμα» το ποίημά του «Αντισταθείτε» κοιτάζοντας κατάματα το φακό δεν κάνει τίποτα άλλο από το να υποβάλλει στο θεατή την ιδέα ότι είναι ένας κακός ηθοποιός. Το ίδιο συμβαίνει και με τους εκφωνητές των ειδήσεων, ο κόσμος συζητάει γι' αυτούς να εξετάζει το μικρόκοσμο ενός σήριαλ.

Το ραδιόφωνο, βέβαια, είναι ένα «θερμό» μέσο κι ο Μακ Λούχαν δεν έχει άδικο όταν λέει ότι αποτελεί το σύγχρονο ταμ, ότι μέσα απ' αυτό αναβιώνει το πνεύμα της φυλής, της ορδής ή της πρωτόγονης ομάδας. Αυτό που φοβήθηκε η εξουσία (αυτή η μισή Αριστερά, που κατά τη γνώμη μου θα συμπεριφερόταν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, αν ήταν ολόκληρη, αν συμπεριλάμβανε το ΚΚΕ που βέβαια τήρησε σιγή νεκρού στην όλη υπόθεση) ήταν η ενοποίηση των ακροατών σε μια διαφορετική συγκινησιακή βάση από εκείνη που υπάρχει απέναντι στο κρατικό ραδιόφωνο. Να γιατί δεν είχε κανένα νόημα ο σταθμός του ΑΝΤΙ να είναι συμπολιτευτικός ή αντιπολιτευτικός: σε οποιαδήποτε απ' αυτές τις δύο περιπτώσεις θα αναβίωνε η παλαιο-αριστερή άποψη «να προλάβουμε να τα πούμε» και το άγχος της απαγγελίας της αλήθειας θα τρύπωνε απ' την πίσω πόρτα. Στην πραγματικότητα, τόσο στο ραδιόφωνο όσο και στην τηλεόραση δεν

προλαβαίνει να πει κανείς τίποτα, πέρα από το ότι είναι εκεί και υπάρχει, ζει στην υπηρεσία μιας ροής και πεθαίνει συνεχώς μέσα της. Αυτός ο θάνατος όμως είναι πολύ εκφραστικός και κατά πάσα πιθανότητα είναι η ίδια η έκφραση. Η ροή που την εξασφαλίζει, το ότι ένας άνθρωπος μιλάει ανάμεσα στη δήλωση του Παναγιώτη Κανελλόπουλου και στο τραγούδι του Λούτσιο Μπατίστι τοποθετώντας τα αυτόματα στο ίδιο επίπεδο, να τι φοβάται κατά βάθος η εξουσία: η απελπισμένη προσπάθεια να ενοποιηθούν τα πάντα μέσα από μια ροή που μεταφέρει προσωπικά κομμάτια, η προσπάθεια αυτή είναι τρομακτική για οτιδήποτε, έχει προέλθει από τον καταμερισμό της εργασίας. Το απειλεί άμεσα όχι σε πραγματικό αλλά σε συμβολικό επίπεδο. Βάζει μπρος επιθυμίες και φαντασιώσεις: να ο μεγαλύτερος κίνδυνος.

Σε πολιτικό επίπεδο ο σταθμός του ΑΝΤΙ ήταν μια υπόθεση των εφημερίδων. Το πολιτιστικό σκέλος της όλης επιχείρησης θα μπορούσε να μεταφερθεί αυτούσιο σ' ένα πιο αριστερό και λιγότερο σικ Τρίτο Πρόγραμμα ή ακόμα και στο ήδη κινητικό Δεύτερο Πρόγραμμα. Η ροή όμως του προγράμματος, το μπλέξιμο ανθρώπων και ήχων που βγήκε προς τα έξω μία ώρα την Πέμπτη και εικοσιπέντε λεπτά την Παρασκευή, ήταν μια υπόθεση που αφορούσε τον ίδιο το σταθμό και τίποτα έξω απ' αυτόν. Αυτή τη ροή σταμάτησε ο εισαγγελέας διακόπτοντας ένα ιταλικό τραγούδι που βρέθηκε εκεί τυχαία, σίγουρα όχι για να προλάβει να τα πει.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ «ΔΩΔΩΝΗ»

● ΑΘΗΝΑ, ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 3 ● ΓΙΑΝΝΙΝΑ, ΒΛΑΧΛΕΙΔΗ 8

ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ - ΔΩΡΑ

● ΓΙΑ ΣΑΣ ● ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ ● ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΑΣ

ΣΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΜΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΜΑΣ

ΕΜΠΕΙΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΘΑ ΣΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΟΥΝ ΓΙΑ
ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ ΒΙΒΛΙΟ ΘΕΛΕΤΕ ΚΑΙ ΘΑ ΣΑΣ ΒΟΗΘΗΣΟΥΝ
ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ

ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
(ΜΕΣΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΧΩΡΟ)
ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΩΡΑ ΤΜΗΜΑ ΔΙΣΚΩΝ

● ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ● ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Κ.Α.

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΜΑΣ
ΘΑ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΤΕ ΟΤΙ ΕΧΕΤΕ ΚΑΝΕΙ
ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

Λογοτεχνία

Μανουέλ Σκόρσα

Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΓΚΑΡΑΜΠΟΜΠΟ
ΤΟΥ ΑΟΡΑΤΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

σελ. 296 - 370

Ο τίτλος αυτού του μυθιστορήματος αποδείχνει πως υπάρχει μια σύνθεση ιστορίας και του μυθικού.

Η ιστορία, το ιστορικό γεγονός είναι επεξεργασμένο, δοσμένο μέσα από το μυθικό... του Αόρατου. Πρόκειται εδώ για ένα υπόδειγμα του μαγικού ρεαλισμού, που χαρακτηρίζει την ψυχολογία της Λατινικής Αμερικής και φυσικά τη λογοτεχνία της.

«Λίγα μυθιστορήματα βγήκαν τόσο κοφτερά από το χωνευτήρι της λαϊκής εποποιίας», l' Express.

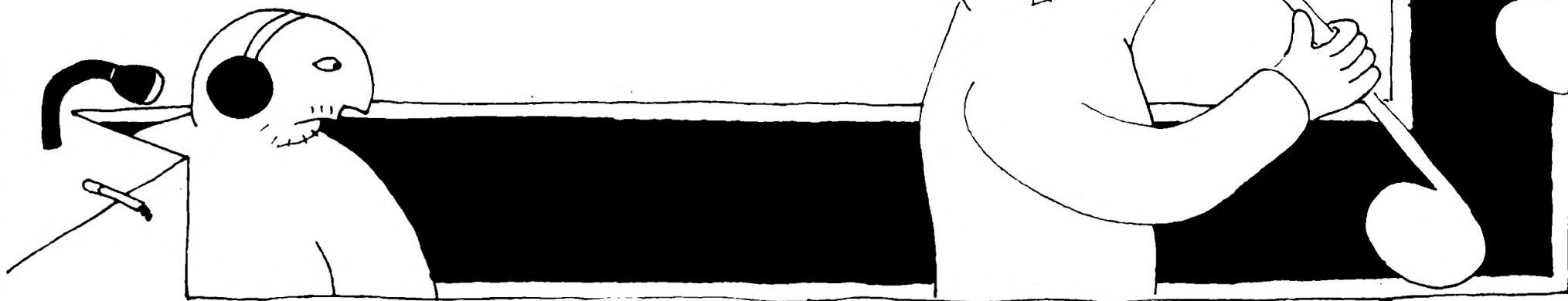
Διάθεση: Αθήνα τηλ. 3234270 ● Θεσ νίκη τηλ. 280706

Δεληθανάση

Εξουσίαν πονηράν ου «ράδιον» μεταβάλειν

του Πέτρου Μαρτινίδη

του Δημ. Χαντζόπουλου

Όταν έμαθα για τη ραδιοφωνική απόπειρα του «ΑΝΤΙ» στην αρχή την αποπήρα, Σκέφτηκα, από πείρα, ότι από πειρατικές εξεγέρσεις σπανίως αποπερατούνται κάτι.

Ωστόσο, όλη η χειρονομία είχε μια πραγματικά αξιοθαύμαστη ευγένεια, μια μεγαθυμία κι έναν σεβασμό του άλλου, αυθεντικό κι ανιδιοτελή. Ν' αποφασίσεις, διακινδυνεύοντας ευθύνη, κύρος και πριουσία ενός περιοδικού, να υπερασπιστείς την επιθυμία έκφρασης κάποιων ανώνυμων παιδιών ή παρεών, δεν είναι σίγουρα μικρό πράγμα.

Προσωπικά δεν είμαι με τους ραδιοπειρατές. Εκεί που, καλώς ή κακώς, κάποιο επίσημο πρόγραμμα με τέρπει μ' ένα μελιστάλαχτο κοντσέρτο ή ένα μελαγχολικό κουαρτέτο, το να παρεμβάλλεται αίφνης μια ροή ροκ, ρεμπέτικων και ρημάτων του στυλ: «έλα Κώστα κάνεις ακρόαση», είναι τουλάχιστον ενοχλητικό. Αλλά κι όταν στήνομαι στην τηλεόραση για να δω μια εκπομπή που μ' ενδιαφέρει, έχω επίσης να αντιμετωπίσω την παρεμβολή δεκάδων διαφημίσεων οι οποίες προσβάλλουν πολύ πιο ενοχλητικά τη νοημοσύνη και την αισθητική μου.

Εξάλλου, πιστεύω, το ΑΝΤΙ, δεν θέλησε να υπερασπιστεί συλλήβδην ό,τι εκπέμπουν οι ραδιοπειρατές και το πώς το εκπέμπουν, αλλ' εκείνο που βρίσκεται πίσω τους, κι έτσι η χειρονομία της υπεράσπισης γίνεται ακόμη πιο ουσιαστική. Τα παιδιά και οι παρέες που επενδύουν όλη τη δραστηριότητα και τα λιγοστά λεφτά τους, μ' επιμονή, με πάθος ή κατάνυξη, στο «να βγουν στον αέρα», αποπειρούνται, νομίζω, να βγάλουν μια φωνή, έστω μια φωνή, λίγο προτού τους καταπιεί η σιωπή του έντιμου και παραγωγικού εργαζόμενου, του σοβαρού οικογενειάρχη και του παθητικού καταναλωτή. Οι εκπομπές του πειρατικού ραδιόφωνου —όποιες και όσες— δεν είναι παρά όλα τα βιβλία που δεν θα γράψουν ποτέ, οι μουσικές που δεν θα συνθέσουν ποτέ, οι ταινίες που δεν θα γυρίσουν ποτέ, οι πίνακες που δεν θα ζωγραφίσουν ποτέ.

Μια κυρίαρχη φωνή πάντα, όπως σε κάθε οργανωμένη κοινωνία, θ' αποφασίζει και θα εντέλλει, τι να δει ο καθένας τι ν' ακούσει, τι να φορέσει, τι να προτιμά και να χαίρεται, τι ν' αντιπαθεί και ν' αποφεύγει. Η φωνή αυτή δεν είναι παρά η φωνή της κυρίαρχης ιδεολογίας, η φωνή της εξου-

σίας. Και η εξουσία δεν ανέχεται άλλες φωνές εκτός της δικής της. Επιτρέπει ίσως διάφορους ψιθύρους, ανάλογα με το πόσο δημοκρατική δηλώνεται, αλλ' ασταμάτητα μέσα σε κάποιους κανόνες. Ειδικά κανάλια θα επιλέγουν συνεχώς τις πιο συγκεκριμένες φωνές που θα ενισχύουν εκείνην της εξουσίας. (Οι γκαλερί τους ζωγράφους, οι εταιρείες τους μουσικούς κ.ο.κ.). Η μεγάλη μάζα καταδικάζεται, από κάθε εξουσία, να κατανοεί ή να αγνοεί, κυρίως όμως σωπαίνει. Κι όποιοι δεν ελιχθούν ως τους μεγάλους κύκλους, απαγορεύεται αυθαίρετα κι ασύστατα να βγαίνουν στους μεγάκυκλους!

Η προσπάθεια που κίνησε ο «ΑΝΤΙ» δεν θα μπορούσε βέβαια να μεταβάλει τα ειδοποιά αυτά χαρακτηριστικά της εξουσίας. Κάτι τέτοιο ούτε εύκολο είναι, κι ούτε κατορθωτό μ' ένα ραδιόφωνο. Μια εξουσία άλλωστε, τόσο ολοσχερώς απαλλαγμένη από ανασφάλειες, που θα παραχωρούσε οτιδήποτε σε πρώτη ζήτηση, ή δεν θα ήταν εξουσία, ή θα ήταν μια πάρα πολύ επικίνδυνη εξουσία.

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ....

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΝΟΠΟΛΗ ΑΔΙΝΑ

ΕΞΑΡΧΕΙΑ
ΑΔΑΜΕΙΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
ΦΕΔΩ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΛΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-
ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Ι ΔΑΥ
ΑΝΙΧΤΕ
ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΡ' ΟΝΟ ΠΟΥ ΠΟΛΙΟΡΚΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΑΙ' ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΑΞΕΝΣ ΚΡΑΤΗΣΕ ΚΛΕΙΣΤΗ ΤΗΝ
ΠΟΡΤΑ.....

...ώστε να
εφαρμογή
να εξυπηρετή
ταύς ιδιοκτήτες
μέ την ίδια
βονέπεια και
φιλική διάθεση
όπως και παλιά

Ενας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και
Ενας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός
επίς περιμένουν για να διαλέξετε
μαζί το καλύτερο Stereo και τα
λεφτά σας να πιάνουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ.

Η ελεύθερη και η ιδιωτική ραδιοφωνία στην Ευρώπη

του Βαγγέλη Παπαγεωργίου

Μια ραδιοφωνία χωρίς την κρατική οικονομική και πολιτική υποστήριξη, στην έναρξη της μεταπολεμικής περιόδου ήταν σίγουρα μια ιδέα που εκινείτο στην σφαίρα της φαντασίας. Το κράτος είχε ήδη ιδιοποιηθεί το νέο μέσο μαζικής ενημέρωσης και το είχε αναδείξει σ' ένα από τους κύριους ιδεολογικούς του μηχανισμούς. Παράλληλα, το απαγορευτικό κόστος της εγκατάστασης ενός ραδιοσταθμού και η πληθώρα τεχνικών προβλημάτων, καθιστούσαν αδιαμφισβήτητο κυρίαρχο των ραδιοκυμάτων, το κράτος. Έτσι τα συντάγματα των δυτικοευρωπαϊκών χωρών δεν κατοχύρωναν ρητά το κρατικό μονοπώλιο των ερτζιανών γιατί εθεωρείτο λίγο πολύ αυτονόητο.

Στη δεκαετία του '50 και του '60, η εξέλιξη τεχνικών και κοινωνικών διαδικασιών, νάρκοθετούν τους όρους της κρατικής κυριαρχίας. Η τεχνολογική ανάπτυξη, ρίχνει ασταμάτητα το κόστος των ηλεκτρονικών υλικών, ενώ ταυτόχρονα βελτιώνονται η ποιότητα και οι χαρακτηριστικές τους, και ανακαλύπτονται καινούργια ηλεκτρονικά στοιχεία. Η ανάπτυξη της τεχνικής παιδείας έχει σαν αποτέλεσμα, την επαρκή αντιμετώπιση των τεχνικών προβλημάτων ενός σταθμού και από ένα σπουδαστή ηλεκτρολογικής σχολής. Παράλληλα, η επερχόμενη άνοδος του βιοτικού επιπέδου καθιστά το ραδιόφωνο από διαρκές καταναλωτικό αγαθό αναγκαίο σε κάθε σπίτι (σαν το ψυγείο ή η κουζίνα) σε απαραίτητο στοιχείο της ατομικής περιουσίας του καθένα (κάτι σαν ρολόι). Σ' ένα σπίτι δεν υπάρχει πια το ραδιόφωνο-έπιπλο, αλλά πολλά μικρά ραδιόφωνα ή τρανζίστορ (όπως ονομάστηκαν από το βασικό υλικό που επέτρεψε την ελάττωση του όγκου και του κόστους τους).

Το κρατικό μονοπώλιο στα ραδιοκύματα δεν είναι πια παρά μια υποκειμενικότητα, που μόνο η προηγούμενη πλήρης κυριαρχία του, του επιτρέπει να εμφανίζεται ακόμα σαν αντικειμενική πραγματικότητα.

Η ιδιωτική ραδιοφωνία

Την καινούργια κατάσταση που έχει διαμορφωθεί αντιλαμβάνεται αρκετά πρώιμα το ιδιωτικό κεφάλαιο, που βλέπει στη λειτουργία ενός ραδιοσταθμού μία κερδοφόρα επένδυση και την επέκταση της ιδεολογικής εξουσίας του.

Η εγκατάσταση ιδιωτικών σταθμών εκτός της εθνικής επικράτειας, στο κοινό της οποίας απευθύνονται (π.χ. το Radio Television Luxemburg, το Radio Monte Carlo) αναγκάζουν την κεντρική εξουσία να παραχωρήσει κομμάτι της κυριαρχίας της στα ερτζιανά. Διαπραγματεύσεις, των επιχειρηματιών με το

κράτος θα οδηγήσουν στη δημιουργία νόμιμων ιδιωτικών ραδιοσταθμών και στη Γαλλία και στην Αγγλία.

Για να μην απαιτήσει μερίδιο από την αναδιανομή των κυμάτων οποιοσδήποτε άλλος, επιβάλλοντας τεχνικές και οικονομικές προϋποθέσεις (που δεν μπορεί να ικανοποιηθεί μια ομάδα πολιτών) και ο κρατικός έλεγχος στα προγράμματα των νέων ραδιοσταθμών.

Η απεμπλοκή της ιδιωτικής ραδιοφωνίας από τα βραχυπρόθεσμα παιχνίδια εξουσίας στα οποία συμμετείχε η κρατική ραδιοφωνία, και ο σεβασμός των προτιμήσεων του κοινού θα κάνουν την ιδιωτική ραδιοφωνία να εμφανισθεί σαν πνοή ελευθερίας και θα της επιτρέψουν να κατακτήσει μεγάλη ακροατικότητα στο ευρωπαϊκό κοινό. Πιο γνωστοί τέτοιοι ιδιωτικοί σταθμοί είναι σήμερα το Europe 1, το Sud-Radio, το Capital-Radio.

Αυτή η ιδιωτική ραδιοφωνία αν και λειτουργεί ανταγωνιστικά προς την κρατική είναι κάτω από την πολιτική και οικονομική κηδεμονία της κεντρικής εξουσίας και η αυτόνομη ύπαρξή της είναι ένας μύθος που έχει σήμερα καταρρεύσει.

Η ελεύθερη ραδιοφωνία

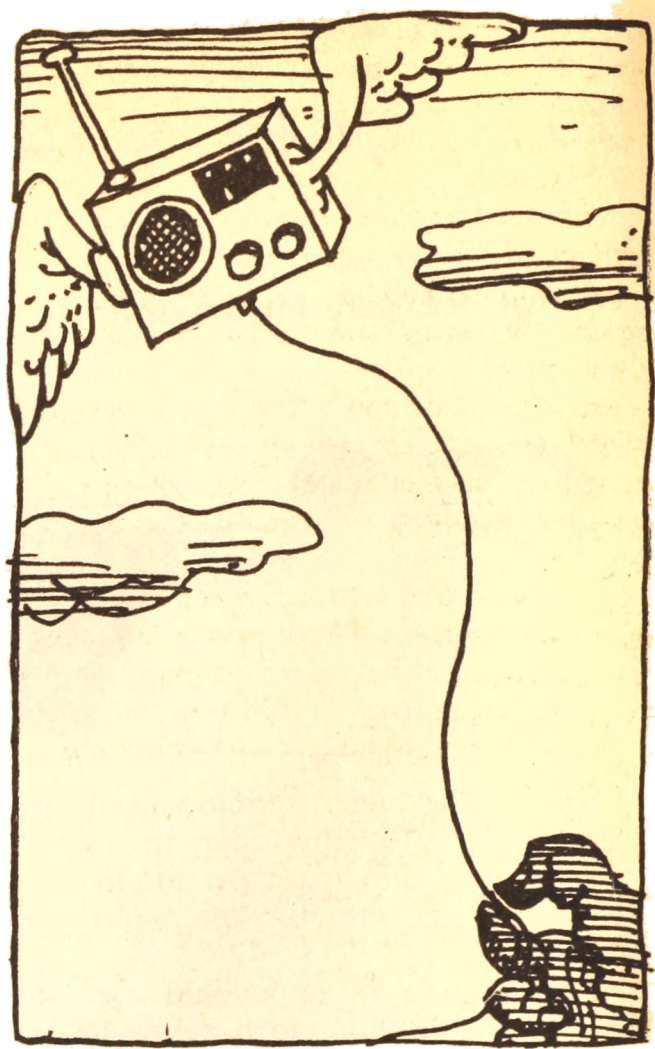
Στα μέσα της δεκαετίας του '60 εμφανίζεται μια άλλου τύπου ιδιωτική ραδιοφωνία. Είναι η ελεύθερη ραδιοφωνία που λειτουργεί με την πρωτοβουλία πολιτών χωρίς δεσμεύσεις από τα κέντρα εξουσίας. Το Radio-Caroline, (που εκπέμπει από ένα πλοίο λίγο έξω από την αγγλική αιγιαλίτιδα ζώνη) προγράμματα ροκ μουσικής είναι η πρώτη τέτοια ραδιοφωνία.

Το νέο κάνει γρήγορα τον γύρο του κόσμου γκρεμίζοντας το μύθο της κρατικής ισχύος στα ερτζιανά. Ο καθένας μπορεί να κατασκευάσει ένα πομπό, ο καθένας μπορεί να εκφραστεί στο νέο χώρο, τη μπάντα των ραδιοκυμάτων.

Το κράτος επιστρατεύοντας την ισχύ του θα απαγορεύσει τη λειτουργία των ανεξάρτητων ελεύθερων σταθμών και η υπόθεση θα παγώσει για μια δεκαετία.

Ο επόμενος γύρος θα παιχτεί στην Ιταλία. Τον Γενάρη του '75 ένας επιχειρηματίας κι ένας δημοσιογράφος ιδρύουν τον πρώτο ανεξάρτητο ραδιοσταθμό στα FM, το Radio-Parma. Δεκάδες άλλοι τον ακολουθούν, κυρίως εμπορικοί με περιεχόμενο μουσική και διαφημίσεις.

Το Σεπτέμβρη του 1975 εμφανίζονται οι πρώτοι «κόκκινοι» σταθμοί, από εξωκοινοβουλευτικές αριστερές ομάδες. Οι ελεύθεροι σταθμοί γίνονται πολυάριθμοι κι ενοχλητικοί.

του Γιώργου Σεργάκη

Η απάντηση του κράτους θα έρθει την άνοιξη του '76. Η αστυνομία επεμβαίνει και κάνει κατάσχεση του υλικού του Radio Braon-de rosse, την ώρα που ο Ντάριο Φο κάνει μία εκπομπή. Παρόμοια γεγονότα θα διαδεχθούν το ένα το άλλο.

Όμως είναι εποχή που η Ιταλία ζει σε άλλους ρυθμούς. Τα συνδικάτα, οι φοιτητές, τα κοινωνικά κινήματα θα υπερασπισθούν την υπόθεση. Εκμεταλλευόμενοι την ανεπαρκή συνταγματική κατοχύρωση της κρατικής κυριαρχίας και τη συνταγματική μνεία ότι «ο αέρας ανήκει σ' όλους», δηλαδή και η διάδοση κυμάτων σ' αυτόν, θα επιτύχουν την ψήφιση του νόμου 103 στη Συντακτική Βουλή τον Ιούλη του '76. Ο νόμος αυτός κηρύσσει παράνομο το μονοπώλιο της RAI, προβλέπει την «αποκέντρωσή» της, τη δημιουργία δηλαδή τοπικών σταθμών προσαρτημένων στους μητρικούς σταθμούς και καθιστά νόμιμους τους ελεύθερους σταθμούς που εκπέμπουν στα FM.

Η νομιμοποίηση της ελεύθερης ραδιοφωνίας στην Ιταλία θα πυροδοτήσει ανάλογες προσπάθειες στην Ευρώπη.

Από το Μάρτη του '77 μέχρι το Μάρτη του '78, γίνονται στη Γαλλία οι πρώτες σοβαρές απόπειρες για τη δημιουργία ελεύθερων ραδιοσταθμών από συνδικάτα, οικολογικές, φεμινιστικές ή πολιτικές ομάδες. Το φθινόπωρο του '78 η Βουλή ψηφίζει ειδικό νόμο που προέβλεπε για κάθε άτομο που παραβίαζε το κρατικό ραδιοφωνικό μονοπώλιο φυλάκιση μέχρι και 12 μηνών, πρόστιμο από 10.000 μέχρι 100.000 φράγκων και κατάσχεση των μηχανικών εγκαταστάσεων του σταθμού. Η νέα νομοθεσία αποκαρδιώνει και τους πιο τολμηρούς και οι ελεύθεροι ραδιοσταθμοί σιγούν.

Το χειμώνα του '79, οι ελεύθεροι ραδιοσταθμοί επανέρχονται. Το γαλλικό κράτος μοιράζει σωρηδόν καταδίκες και πρόστιμα. Παράλληλα όμως το Σοσιαλιστικό Κόμμα,

στήνει το δικό του σταθμό στο Παρίσι και η βάρβαρη επίθεση των γαλλικών ΜΑΤ στα γραφεία του σταθμού το αναδεικνύει σε κύριο πολιτικό συνήγορο της ελεύθερης ιδιωτικής ραδιοφωνίας.

Έτσι όταν το Σοσιαλιστικό Κόμμα το καλοκαίρι του '81 κυριαρχεί σ' όλα τα επίπεδα της κεντρικής εξουσίας, η νομική κατοχύρωση της ελεύθερης ραδιοφωνίας είναι πλέον θέμα χρόνου.

Στις 29 Ιουλίου του '82, ψηφίζεται ο νόμος 82-659. Ο νόμος έρχεται να εξασφαλίσει μια «ελεύθερη και πλουραλιστική έκφραση των ιδεών και των ρευμάτων που διατρέχουν τον κόσμο».

Με το νέο νόμο κάθε χρηστό φυσικό πρόσωπο του ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου μπορεί να ζητήσει άδεια για τη λειτουργία τοπικού ραδιοτηλεοπτικού σταθμού, καθορίζεται η εμβέλεια της εκπομπής, απαγορεύεται η λειτουργία από το ίδιο πρόσωπο περισσότερων από ένα ραδιοτηλεοπτικών σταθμών και καθορίζονται οι τεχνικές απαιτήσεις. Τις άδειες λειτουργίας χορηγεί ειδική επιτροπή του υπουργείου επικοινωνιών στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

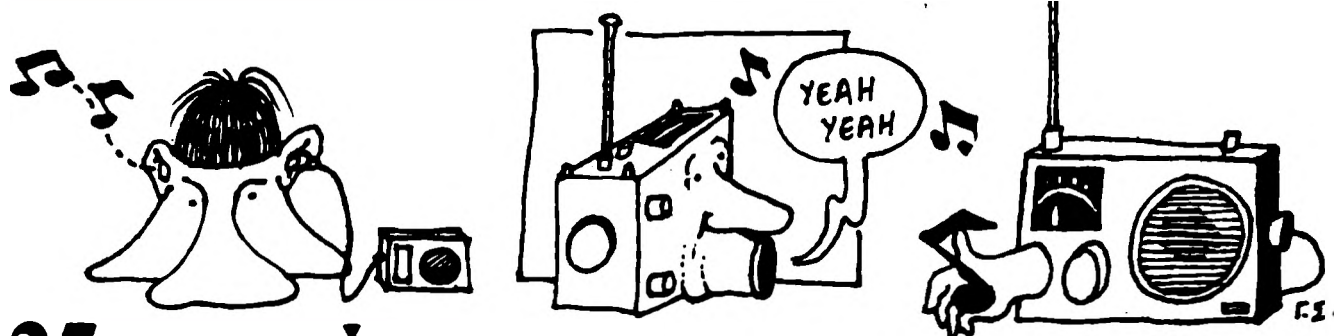
Τα καθ' ημάς

Στην Ελλάδα, η σχετική νομοθεσία που αφορά την λειτουργία ραδιοσταθμών βασίζεται στο Ν.Δ 1244/ του 1972. Με το νόμο αυτό απαγορεύεται η εκπομπή στις συχνότητες των ραδιοφωνικών συχνοτήτων, με εξαίρεση περιοχές που δεν καλύπτονται επαρκώς από το δίκτυο της ΕΡΤ. Στην περίπτωση αυτή μπορούν να δοθούν άδειες για τη λειτουργία τοπικών ραδιοσταθμών σε ιδιώτες που τελούν υπό τον έλεγχο όμως της ΕΡΤ. Τέτοιοι ιδιωτικοί τοπικοί ραδιοσταθμοί καλύπτουν σήμερα τις περιοχές της Ιεράπετρας και του Μεσολογγίου.

Με το νόμο 652 της 23.7./1.8 του 1977 η παράγραφος 1 του άρθρου 10 της Ν.Δ. 1244/1972, που αφορά τις ποινές που επιβάλλονται στους ερασιτέχνες τροποποιήθηκε και διαμορφώθηκε ως εξής:

«Ο κατέχων, εγκαθιστών ή χρησιμοποιών οιασδήποτε κατηγορίας και επί οιασδήποτε συχνότητας λειτουργίας ραδιοσταθμόν άνευ αδειάς, τιμωρείται διά φυλακίσεως τουλάχιστον ενός έτους και διά χρηματικής ποινής από διακοσίων χιλιάδων δραχμών (200.000) μέχρι πεντακοσίων χιλιάδων δραχμών (500.000) εάν η πράξις δεν τιμωρήται βαρύτερον κατ' άλλην διάταξιν. Διά των αυτών και ως άνω ποινών τιμωρούνται και όσοι αναθέτουν την μετάδοσιν διαφημίσεων, μουσικής και ανακοινώσεων οιασδήποτε περιεχομένου εις κατόχους παρανόμων ραδιοσταθμών. Η τέλεσις της πράξεως εν καιρώ πολέμου, επιστρατεύσεως, ενόπλου στάσεως ή καταστάσεως πολιορκίας, τιμωρείται διά φυλακίσεως τουλάχιστον δύο (2) ετών».

Η ελεύθερη ραδιοφωνία είναι σήμερα ένας στόχος εφικτός. Και ας ελπίσουμε δεν θα είναι μακριά η μέρα που και στην Ελλάδα γυρίζοντας τη βελόνα του δέκτη θα απολαμβάνουμε την μαγεία όλων των ήχων που μπορούν να διαδοθούν στον αέρα.

25 ερωτήματα που περιμένουν απάντηση

του Ρεπόρτερ

Ξημερώματα στις 19 Δεκέμβρη, γύρω στις 2, η «μπάντα» στους 104 megaklous των FM ακούστηκε αλλιώς: Οκτώ ερασιτέχνες ο Α300, ο 277, ο 1515, ο 434, ο 2005, ο 76, ο 434, ο 2011 «βγήκαν στον αέρα» για να συντονιστούν όχι στο ραδιόφωνο αλλά στο πώς και στο τι θα πρέπει να γίνει για να αλλάξουν τα ήθη και οι κώδικες μεταξύ των ερασιτεχνών και μεταξύ αυτών και της κεντρικής εξουσίας, που λίγες ώρες αργότερα, δια στόματος του κ. Βαλυράκη, τους κατέστησε ηθικούς αυτουργούς των θανάτων που οφείλονται σε αεροπορικά ατυχήματα. (Αλήθεια κ. υπουργέ δεν θα ήταν πιο έγκυρο να μας γνωστοποιήσετε τα σχετικά πορίσματα από κάποιους προανακριτικούς φακέλους, αντί να αρκείστε στην «αυθεντία» των ρήσεων της εξουσίας σας;).

Ήταν να χαίρονται όσοι άκουγαν αυτή τη συνομιλία στον αέρα. Να ακούει τον Μιχάλη τον 2005 να μιλάει για ένωση των ερασιτεχνών, για την ανάγκη της γνωριμίας τους μέσα σε μια αίθουσα (που διατίθεται καθώς μάθαμε...) μακριά απ' την ισχύ και την επιβολή του καθενός μέσα από τα τόσα ή τα τόσα Watt του πομπού του· είναι ο ίδιος ερασιτέχνης που αξιώνει να καταργηθούν οι ιεραρχικές σχέσεις στο κύκλωμα των ερασιτεχνών («παλιοί» και «νέοι»), και να λυθούν τα προβλήματα από τους ίδιους χωρίς να περιμένουν «από το θεό να ρίξει άδειες» για την ελεύθερη λειτουργία των ερασιτεχνικών ραδιοσταθμών. Και ξάφνου, στη συνομιλία παρεμβαίνει ο 1512, έγκυρη πληροφορία ότι συλλάβανε τον τάδε από το Πασαλιμάνι: αλληλεγγύη αυτόματα και στον αέρα, η συχνότητα κάπου τεντώνεται να βγει έξω από τον ιστό της, μακριά απ' την κοινή γλώσσα της εικοσαετούς (να τα κατοστήσει!) ερασιτεχνίας μας.

Και η συζήτηση ξανάρχεται στα σοβαρά. Ο 1515 υποβάλλει 25 ερωτήσεις συνταγμένες ειδικά γι' αυτή τη βραδινή συνάντηση στα ερτζιανά, και που προορίζονται να συζητηθούν μακριά απ' τα ερτζιανά, «σε μια συνέλευση». Τις παραθέτουμε, μαγνητοφωνημένες απ' ένα φίλο ερασιτέχνη της Κυψέλης, γιατί θεωρούμε ότι δίνουν ένα δείγμα της άλλης αντίληψης, και της άλλης φωνής κάποιων ερασιτεχνών που ξέρουν ότι το πάθος τους θέλει κουράγιο.

Ας μας συγχωρήσουν οι αναγνώστες μας που δεν έχουμε παραθέσει την 1η ερώτηση: δεν καταγράφηκε από το φίλο μας ερασιτέχνη. Μπορεί ωστόσο να συμ-

πληρωθεί στο άλλο τεύχος, αν μας την υπαγορεύσει κάποιος από τους ερασιτέχνες που συνομίλησαν εκείνο το βράδυ, έστω κι αν το συνηθισμένο τους ακροατήριο είχε, ίσως, γυρίσει στον επιλογέα του.

2: Τι σκοπούς μπορεί να εξυπηρετήσει το ραδιόφωνο;

3: Τι είναι η ραδιοσυχνότητα των FM;

4: Πώς λειτουργούσαν τα FM;

5: Ποιος ο απαγορευτικός νόμος λειτουργίας των ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών;

6: Ποιοι οι ιδιωτικοί ποιοι οι πειρατικοί ποιοι οι ερασιτεχνικοί ραδιοσταθμοί;

7: Αναφορά στους ερασιτέχνες

8: Τι είναι οι ερασιτέχνες;

9: Τι είναι αυτό που ωθεί τους ερασιτέχνες σ' αυτή την παρανομία;

10: Ποια τα προβλήματά τους;

11: Ερασιτέχνης: κοινωνικό φαινόμενο ή κοινωνικό πρόβλημα;

12: Ενώ σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες νομιμοποιήθηκαν τα FM στην Ελλάδα θεωρούνται ακόμα αντισυνταγματικά (εννοεί, προφανώς, όχι τα FM, αλλά τους ερασιτέχνες των FM, Σημ. Αντί.)

13: Μέσα μαζικής ενημέρωσης ή λαϊκά μέσα μαζικής ενημέρωσης;

14: Για ποιους λόγους και αυτά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι ενάντια στους ερασιτέχνες;

15: Αναφορά στον ιδιωτικό ραδιοσταθμό του ΑΝΤΙ, είναι ο πρώτος επώνυμος ιδιωτικός ραδιοφωνικός σταθμός

16: Πώς λειτούργησε το «Ραδιο-Αντίλαλος»;

17: Ο ρόλος του ακροατή

18: Ακροατές και ερασιτέχνες έχουν ιδιωτικό πρόβλημα μεταξύ τους;

19: Ακροατές: μεμονωμένα άτομα ή ένα γενικό σύνολο;

20: Ανταποκρίνονται οι ερασιτέχνες στα γούστα του κοινού;

21: Αν ναι σε ποια, αν όχι, γιατί;

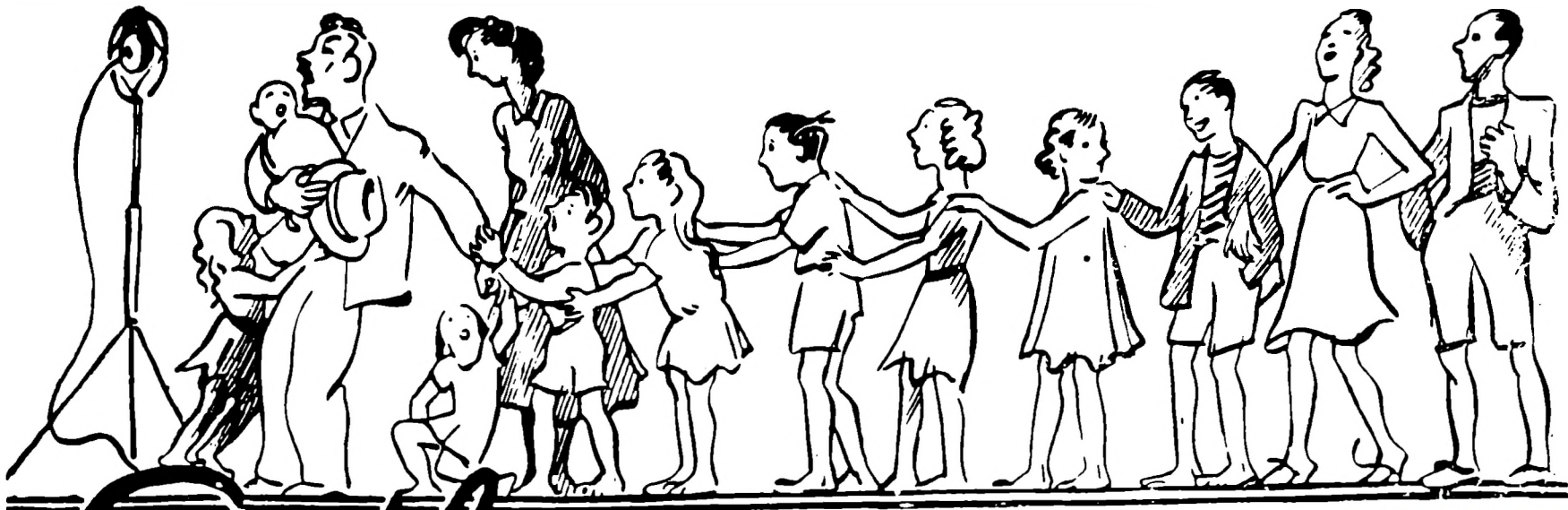
22: Μήπως οι ερασιτέχνες και οι ακροατές έχουν το ίδιο κοινωνικό πρόβλημα;

23: Ποιος ο ρόλος στη σχέση μεταξύ ερασιτέχνη-ακροατή και αντιστρόφως;

24: Γιατί οι ερασιτέχνες κατατάσσονται σαν μειονότητα παρανόμων ατόμων, ενώ είναι γνωστό πως χιλιάδες άνθρωποι καθημερινά έχουν επικοινωνία με τους ερασιτέχνες; Αν κρίνουμε τις ποινές, καλύτερη ποινή έχει ένας «μπουκαδόρος» από ένα ερασιτέχνη. Οι ακροατές δέχονται δηλαδή την παρανομία μας;

25: Τι πρέπει να γίνει;

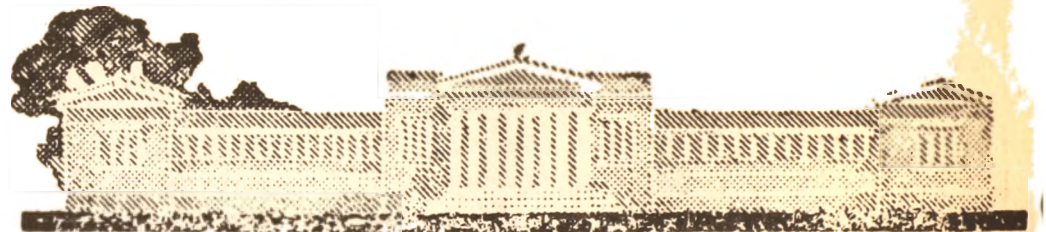
Αλλά είναι μόνο αυτά τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν κάποτε; Οι «αρμόδιοι» βέβαια δεν θα ενδιαφερθούν· άρχισαν όμως να κινούνται και να συνειδητοποιούν τα προβλήματα οι ίδιοι οι ερασιτέχνες. Δεν είναι μια πρόοδος αυτό;

Συνέβη ΕΥΛΩ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΚΟΥ
ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΤΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ

Η ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΟΝ
ΤΗΣ 4^{ΗΣ} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ο ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ

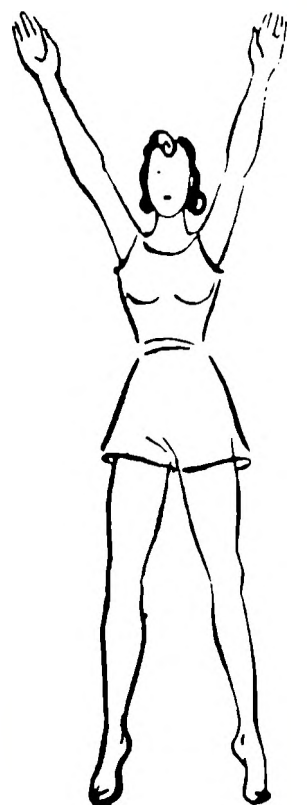
Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος .. Τὸ εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστής· καὶ ἔτσι εἶναι Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς εὐθὺς ὡς δώση τὸ σῆμα του, θὰ λαλήσῃ διὰ τῶν ἐκφωνητῶν του εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑθνικοῦ ποῦ ἀνήκει. Καὶ πρὶν ἢ ἀκουσθῇ Μουσική, θὰ ἀναγγελθῇ τὸ πρόγραμμα, τὸ Μετεωρολογικὸν δελτίον, τὸ Χρηματιστήριον, ἡ κίνησις τῆς ἀγορᾶς κλπ. Καὶ ὅταν ἀκόμη πρόκηται νὰ μεταδοθῇ μουσική, ἀκούεται ὁ σπῆκερ νὰ λέγῃ: «Θὰ μεταδοθῇ κλπ». Ἐν ἀρχῇ λοιπὸν ἦν ὁ λόγος. Ἐπόμενον εἶναι νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ ἡμῖνα τῶν Ὁμιλιῶν.

Ὁ κ. Ἀρχηγὸς τῆς Κυβερνήσεως καὶ οἱ κ. Ὑπουργοὶ μεταχειρίσθηκαν πολλὰς φορές τὴν ραδιοφωνικὴν ἐκπομπὴν γιὰ τὴ σημαντικὴ αὐτὴ ἐργασία. Ἀπὸ τὶς πρῶτες πρωτότυπες δμῶς καὶ πρῶτες ὠφέλιμες ὥρες τοῦ ραδιοφώνου εἶναι ἡ ὥρα τῆς γυμναστικῆς. Αὕτη ἐπροκάλεσε γενικὸν ξεσηκωμὸν τῶν γυναικῶν: Ὡριμες ἢ νετρὲς κυρίως, δεσποινίδες καὶ δεσποινίδια, πετάγονται ἀπ' τὸ λουτρό πρωτῶν, στέκονται μπροστὰ στὸ κουτὶ μὲ τὸ φωτὶνὸ μάτι, ἀκούνε τὴν ἐξηγήσεις καὶ τὰ παραγγέλματα καὶ ἐκτελοῦν τὶς σχετικὰς κινήσεις μὲ τὸ μεγαλύτερον φαντισμό. Μάταια ὁ γυμναστὴς φωνάζει:

—Ὅσες εἶναι ἄνω τῶν τριάντα ν' ἀποχωρήσουν!

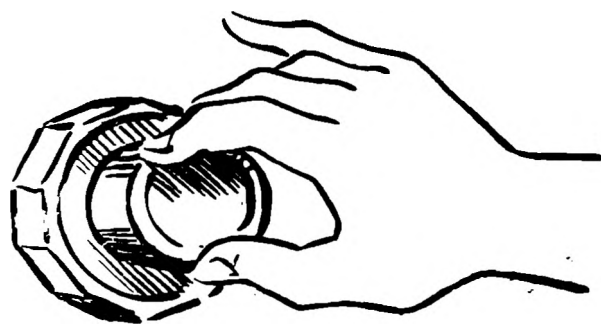
Δὲν ἀποχωρεῖ καμμιά. Ποιὰ θὰ ὁμολογοῦσε ποτὲ ὅτι εἶναι ἄνω τῶν τριάντα;

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ
(τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

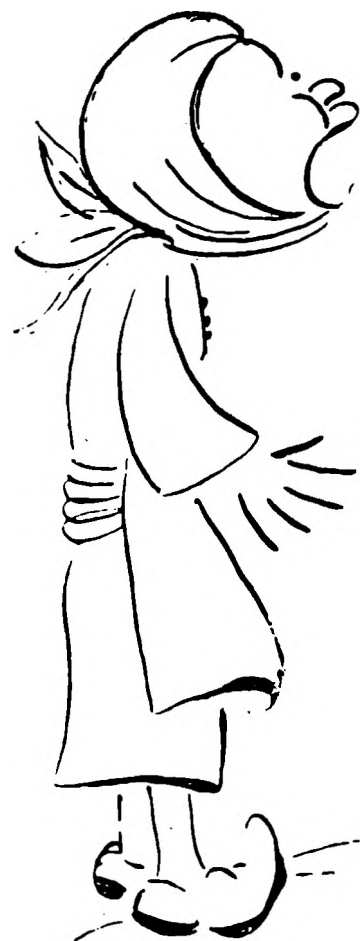

Ἡ καλὴ μέρα ἀπ' τὸ πρωὶ φαίνεται. 4-10 Αυγούστου 1940, καὶ στὸ πρόγραμμα τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, παρακολουθοῦμε τοὺς καλοὺς, τοὺς κακοὺς, μα πάντα ἀσκημοὺς. Εἶναι μια... σατανικὴ σύμπτωση ὅτι τα μέσα τῆς μαζικῆς ενημέρωσης ἰδρύονται μέσα στις δικτατορίες; Εἶναι τὸ γενικότερο πρόβλημα τῶν θεσμῶν στὸν τόπο μας; Ἀλλὰ, ἡ Ελλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει —καί, γυρίστε τὸ κουμπὶ.

Η Ώρα του Έρασιλέχνου

ΦΑΝΤΑΣΘΗΚΑΤΕ ποτε τί θα γινότανε, αν ένα βράδυ γιρρίζοντας τὸ κουμπὶ τοῦ ραδιοφώνου σας, ἀντὶ ν' ἀκούσετε νὰ τραγουδάει κάποιος ἀπὸ τοὺς φηρμαρισμένους καλλιτέχνες πὺ συχνὰ βλέπετε ἰ' ὄνομά των στὸ Πρόγραμμα τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, περνοῖτε μιὰ σειρὰ ἀγνώστων ἐρασιτεχνῶν πὺ θὰ τραγουδοῦσε καθένας ὅ,τι τοῦ κατεβαίνει :

Ο κόσμος ὅλος τρώμαξε.

Ένας Άγνωστος Σταθμός

Η «ΟΥΤΡΟ» τῆς Σόφιας γράφει ὅτι κάποιο βράδυ, πρὸ δύο μηνῶν, ἡ ἐκπομπὴ τοῦ Ραδιοσταθμοῦ τῆς Βουλγαρικῆς πρωτεύουσας διαταράχθη ἀπὸ παρεμβολὴν ξένου μυστηριώδους σταθμοῦ. Ὁ ἐκφωνητῆς τοῦ ραδιοσταθμοῦ τούτου, ἐβεβαίωνε τοὺς ἀκροατὰς του, ὅτι εἶναι νέος ἐργατικὸς καὶ πλήρης θελήσεως νὰ προαχθῇ, ὅτι κατεσκεύασε μόνος τὸν πομπὸν του, ἀλλ' ὅτι ἐλλείψει χρημάτων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰς ἐφευρέσεις του εἰς τὴν ραδιοτεχνικὴν. Ἡ ἐκπομπὴ τοῦ ἀγνώστου σταθμοῦ ἐτερματίσθη μὲ τὸν Ἑθνικὸν ὕμνον τῆς Βουλγαρίας. Τὴν ἐπομένην καὶ ὥραν 3 μ. μ. ἠκούσθη καὶ πάλιν ὁ ἐκφωνητῆς τοῦ ἀγνώστου σταθμοῦ, ὁ ὁ-

ποῖος παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀντιδραστικοῦ σταθμοῦ καὶ ὅτι ἐντὸς τῆς ἡμέρας ὁ κατασκευαστὴς τοῦ πομποῦ θὰ παρουσιαθῇ εἰς τὴν ἀστυνομίαν. Ὄντως δὲ μετὰ μίαν ὥραν ἐνεφανίζετο εἰς τὴν Διεύθυνσιν Ἀσφαλείας ὁ νέος Γεώργιος Μότσεφ ἐκ Βάρνας καὶ ἐτίθετο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀρχῶν. Κατὰ τὴν ἔρευναν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀνευρέθη ὁ πομπὸς του, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ εἰδικοί ἀπεφάνθησαν μὲ πολὺ θαυμασμόν. Φαίνεται ὅτι ὁ νέος Μότσεφ δι' ἰδίας του ἐφευρέσεως ἐπέτυχε νὰ τελειοποιήσῃ τὰ μηχανήματα ἐκπομπῆς τῶν ραδιοσταθμῶν. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἐφευρέτης ἀπελύθη μετ' ἐπαίνων . . .

Ο Ιρανί, ο Λιβανί κι ο Γιουνανί

του Γιώργου Ιωάννου

Ο μάγος Γιουνανί απορεί και εξίσταται. Το ρολόι, το μοναδικό ρολόι του κόσμου, δείχνει σχεδόν μεσημέρι, ενώ εδώ είναι ακόμη μεσάνυχτα. Τι συμβαίνει, λοιπόν; Τι συμβαίνει; Χάλασε το ρολόι ή χάλασε η πλάση κι έφτασε πια εκείνο που παντού ακούεται πως είναι να γίνει —ο Μέγας Χαλασμός;

Μα, το ρολόι δεν φαίνεται να έχει χαλάσει, δουλεύει κανονικά, όπως πάντα. Χαλάει, άλλωστε, τέτοιο ρολόι; Ούτε όμως και η πλάση μοιάζει να έχει χαλάσει. Είναι μια πολύ ήσυχη και πολύ γλυκιά για την εποχή νύχτα.

Κάτι άλλο πρέπει να συμβαίνει κι αυτό κατά πάσα πιθανότητα σχετίζεται με τους άλλους δυο μάγους, τον Ιρανί και τον Λιβανί, που ροχαλίζουν τώρα μέσα στη σκηνή. Αυτοί φύλαξαν σκοπιά πριν από τον Γιουνανί, αυτοί έχουν πειράξει το ρολόι.

Και με τη σκέψη αυτή, έγινε φως στο μυαλό του Γιουνανί. «Ώστε έτσι, πονηρά ζωντόβολα... Αντί να φυλάξετε όλο το νούμερό σας γυρίζετε το ρολόι πιο μπροστά και τέρμα η υπηρεσία σας, Πού θα βρει, σου λέει, ο άλλος ρολόι για να κάνει τη σύγκριση; Και ποιον να ξυπνήσει ο Γιουνανί μετά απ' αυτόν, κι αν ακόμα κάνει την ίδια πονηριά, αφού είναι το τελευταίο νούμερο;».

Και έτσι, αφού κάθισε λίγη ώρα, γύρισε μπροστά το ρολόι και ξυπνήσε τον άλλον: «Ήρθε η ώρα!». Το ίδιο έκανε κι ο άλλος, αυτός ο μισοκακόμοιρος ο Λιβανί, που δεν τον πιάνει το μάτι σου: «Άντε, σήκω, η ώρα σου!», είπε κλωτσώντας τον Γιουνανί, που δεν έλεγε να ξυπνήσει. Ένας θεός ξέρει πόσο πιο νωρίς τον σήκωσε. Φυλάει και φυλάει και το σκοτάδι δεν λέει να πάρει τέλος. Τετρακόσια χρόνια σκοπιά του φαίνεται πως έχει κάνει. Αυτός ο Ιρανί τα έκανε όλα, άλλωστε δικό του είναι το ρολόι. «Αχ, θα σε κάνω εγώ, απαίσια παλιόγερε!».

Αλλά κι ο Γιουνανί δεν είναι ολότελα αθώος. Από νωρίς είχε χαρεί, που τον όρισε ο Ιρανί τελευταίο νούμερο. Νόμισε πως ο γέρος «ρίχνει» τον Λιβανί, βάζοντάς τον στο δεύτερο νούμερο, το γερμανικό, δύο με τέσσερεις. Αμ δε! το γερμανικό και το αγγλικό και το γαλλικό το φυλάγει τώρα αυτός και φυλαγμό δεν έχει. «Αχ, πονηρή Ανατολή, πονηρή και μπαμπέσα!».

Πάντως, ο Γιουνανί τη σκοπιά του δεν σκέπτεται να την εγκαταλείψει. Κάτι άλλο σκέπτεται να σκαρώσει στο γέρο. Δεν θα εγκαταλείψει τη σκοπιά, γιατί τελικά άρχισε κι αυτός να πιστεύει, πως κάτι το αλλόκοτο μπορεί να συμβεί απόψε. Βρίσκονται, άλλωστε μέσα στο έδαφος των Εβραίων και οι Εβραίοι είναι σκληροί και έξυπνοι.

Του είπαν να κοιτάει τον ουρανό και ολοτρόγυρα τον ορίζοντα. Κάτι μπορεί απόψε να φέξει. Κάτι, που να τους δείξει το δρόμο προς το μυστήριο, που έμαθε κι αυτός κάπως να αναζητάει. Αυτό το κάτι φαίνεται πως οι άλλοι δύο, εκτός που το αναζητούν, το φοβούνται και λίγο. Κι αυτός, βέβαια, το φοβάται, αλλά θα το αντιμετωπίσει, αν παρουσιαστεί. Αν... Γιατί άρχισε και πάλι να αμφιβάλλει για καλά, ύστερα από τέτοια κασκαρίκα, που του κάνουν οι δύο «πιστοί».

Τώρα είναι αργά να τους εγκαταλείψει. Έπρεπε από την αρχή να μην είναι τόσο κοχορόμυαλος. Πιστεψε εύκολα σ' αυτόν τον ξεμωραμένο Ιρανί και τις παλάβρες του. Τον πέτυχε σ' ένα καπηλειό της πατρίδας του, της Σμύρνης, όπου σύχναζε λιγάκι και για πονηρούς λόγους. Ο Γιουνανί είδε χρυσοστόλιστες καμήλες απέξω και παραξενεύτηκε. «Κανένας μεγάλος άρχοντας», συλλογίστηκε. Μπαίνοντας είδε έναν μαυροφορεμένο γέρο, θρονιασμένο μεγαλόπρεπα. Ο Γιουνανί έκατσε παράμερα, για να βλέπει πιο άνετα την όλη κίνηση. Όμως ώσπου να καθίσει ήρθε το παιδί του μαγαζιού και του είπε πως τον θέλει ο γέρος, τον προσκαλεί στο τραπέζι του. Ο Γιουνανί αρκετά παραξενεμένος πλησίασε. «Εσένα περίμενα!», του είπε με έμφαση ο Ιρανί, «για σένα ήρθα εδώ!». Και χωρίς πολλά πολλά γνωρίστηκαν. Ο Γιουνανί ήταν καλόκαρδος, ιδίως όταν έβλεπε μπροστά του κρασιά και μεζέδες. Ο γέρος δεν έπινε γουλιά, κερνούσε όμως, συνέχεια. Και έλεγε, έλεγε αδιάκοπα, κοιτώντας τον με κάτι ολοσκότεινα μάτια, κάτω από βαριά ματόφρυδα. Έλεγε για ένα φως που περπατάει και που σημαίνει την γέννηση κάποιου Παιδιού. Έλεγε πως αυτό το φως τον έφερε ως εδώ και πως αυτό θα τους οδηγήσει και πάλι. Έλεγε, με αστραφτερά μάτια, για σφαγές και αίματα, για διωγμούς και ανατρο-

πές. Έλεγε για κάποιον θεό, που είναι ένας και μόνος και κάθε τόσο κραύγαζε φανατικά: «Ένας ο Θεός! Ένας!». «Και γιατί ένας;» είπε ο Γιουνανί, μόλις συνήρθε κάπως. «Δεν είναι μονότονο αυτό; Εμείς έχουμε δώδεκα μεγάλους θεούς, διακόσιους μικρότερους και μερικές χιλιάδες ακόμα πιο μικρότερους· δεν είναι καλύτερα έτσι;». Ο απαίσιος γέρος γελούσε ειρωνικά υψώνοντας τα γωνιώδη φρύδια του, αλλά δεν έλεγε τίποτε το φαρμακερό για να μην τρομάξει τον Γιουνανί. «Πλανάσαι, τέκνον μου, πλανάσαι» είπε μονάχα για μια στιγμή.

Τέλος, ο Γιουνανί πείσθηκε να τον ακολουθήσει, έτσι από πλήξη, ανάμεικτη με λίγη περιέργεια. Αυτή η Σμύρνη του είχε γίνει ανυπόφορη πια. Τα ίδια και τα ίδια συνεχώς. Ούτε μια νέα φιλοσοφική θεωρία, έστω και ασήμαντη, εδώ και χρόνια δεν εμφανιζόταν, ούτε μια θυσία της προκοπής δεν γινόταν και στις παλαιστρες δεν περνούσε ούτε ένας αθλητής αξιόλογος. Κυνηγούσαν όλοι τις τουρίστριες, ακόμα και τους τουρίστες. Πού εκείνες οι εκατόμβες, παλαιότερα. Εκατόμβες βοδιών και εκατόμβες νέων. Το ίδιο κάνει...

Καθώς ετοιμάζονταν να φύγουν, του λέει ο γέρος: «Δεν θα πάρης κανένα δώρον για το Παιδίον;». Τι να πάρει, τι να πάρει ο φτωχός ο Γιουνανί· «ας πάρω ολίγη σμύρνα, λέει. Σμύρνα από τη Σμύρνη. Χρειάζεται κάποιο άρωμα σ' αυτές τις περιστάσεις, το πολύ πολύ θα το πασαλειφτώ εγώ». «Τα παιδιά χαίζει», κρυφολογίστηκε.

Του γέρου του φάνηκε λιγοστό το δώρο, μα δεν είπε τίποτε, για να μην τον βαρεθεί ο Γιουνανί και τον εγκαταλείψει. «Εγώ του πάω ένα κυτίον με χρυσόν. Μαύρον χρυσόν!», είπε σχεδόν παραμιλώντας. Ο Γιουνανί, μολονότι κάπως παραξενεύτηκε, δεν τον ρώτησε τι είδους χρυσός είναι αυτός, αφού είναι μαύρος. Δεν είχε όρεξη για κουβέντες. Και παραδόθηκε αμέσως στις σκέψεις του. «Έχε γεια Σμύρνα! Τραβάμε για το Παιδίον!».

Πήγαιναν πήγαιναν με τις καμήλες μέρες πολλές, ώσπου κάποια μέρα συνάντησαν τον Λιβανί. Ήταν χωμένος σε μια σπηλιά κι έβγαζε μόνο το κεφάλι του. Έμοιαζε κατατρομαγμένος. «Ένας ο Θεός!», του φώναξε σαν μανάβης αναπάντεχα ο Ιρανί. «Ένας!», κραύγασε ο Λιβανί και πετάχτηκε από την τρύπα. Ήταν χάλια, ρακένδυτος κι ελεεινός, αλλά «Ένας!».

Ο Λιβανί γύρισε και είδε τον Γιουνανί σαν παραξενεμένος. «Γιατί δεν φώναξες κι εσύ "Ένας ο Θεός";». «Εγώ πιστεύω σε πολλούς θεούς», είπε ο Γιουνανί βαριεστημένος πια με τα καμώματα αυτών των φανατισμένων. «Και μπορεί να γίνει τίποτα με πολλούς θεούς;». «Τα πάντα! Και πολύ καλύτερα μάλιστα. Έλα μαζί μας και θα σου εξηγήσω στο δρόμο», είπε ο Γιουνανί και ένωσε με φρίκη σαν κανένας ιεραπόστολος.

Ο Λιβανί δεν ήθελε και πολύ ν' ακολουθήσει. Η σπηλιά του δεν ήταν κάτι που μπορούσε να τον κρατήσει και η απελπισία του βρισκόταν στο κατακόρυφο. Ο πονηρός γέρος δεν έβγαζε άχνα. Άφηνε να σύρει μαζί τους ο Γιουνανί τον καινούργιο, έστω κι αν επρόκειτο να του μιλήσει για τους δώδεκα θεούς. Είπε μονάχα κάποια στιγμή: «Πάρε κανένα δώρον από τον τόπο σου για το Παιδίον». «Ποιο παιδίον;», έκανε σαν βλάχας ο Λιβανί. «Αούτον το παιδίον!», κάγχασε ο γέρος, δείχνοντας τις δοντάρες του. «Ως εδώ έφτασαν τα ανέκδοτα», συλλογίστηκε ο Γιουνανί.

Ωστόσο ο Λιβανί και την καμήλα του έφερε και δώρο έφερε. «Πήρα ολίγον λίβανον», μουρμούρισε κάποτε. «Τι είναι πάλι αυτό;», ρώτησε περιέργος ο Γιουνανί. «Κάτι που δεν τρώγεται», απάντησε αόριστα ο Λιβανί. «Κρίμα, γιατί πεινάσαμε κιόλας», αστειεύτηκε ο Γιουνανί.

Μπροστά τραβούσε ο Ιρανί, με μια βεβαιότητα, που σε έφερνε

σαν μαγνητισμένο. Ο Ιρανί ήταν μάγος ανώτατος· έτσι τους είπε. Κι ακόμα τους συμβούλεψε να λένε πως κι αυτοί είναι μάγοι. «Τους μάγους όλοι τους φοβούνται και τους σέβονται. Αλλιώς είσαστε χαμένοι. Άλλωστε, δεν πρόκειται να κάνετε κανένα μαγικό», πρόσθεσε. Του έκανε εντύπωση του Γιουνανί εκείνο το «άλλως είσαστε χαμένοι», αλλά δεν είπε τίποτε. Ας 'πα να λέει ο γεροταρνανάς. Αυτός έβλεπε τόσο ωραία, τόσο παράξενα μέρη, ώστε δεν ήθελε καθόλου να μιλήσει. Αυτό και μόνο του έφτανε.

Και να 'τον, τώρα, να φυλάει καραούλι σ' αυτό το ύψωμα. Πιο πέρα, μέσα στη σκηνή, ροχαλίζουν οι δυο μάγοι, που το μόνο μαγικό που έκαναν ως τώρα, το έκαναν εις βάρος του. Πιο κάτω αναχαράζουν οι καμήλες. Από μακριά ακούγονται σκυλιά, κουδούνια και κοχόρια. Πυκνό σκοτάδι και μυστήριο...

Ξαφνικά μια δυνατή λάμψη τυφλώνει τον Γιουνανί. «Ωχ, ο τερπικέραυνος!», κραυγάζει και μισοξαπλώνει πάραυτα. Ξέρει κι από το σχολείο, πως κυρίως τις κορυφές και τους άφοβους κοπανάει ο νεφεληγερέτης. «Θα μας φέρει καμιά στριφογυριστή εδώ ψηλά και θα μας κάνει κάρβουνο. Ήταν ανάγκη να ξεφυτρώσει κι εδώ πέρα»; συλλογίζεται χωρίς πολλή ευλάβεια. Αλλά σαν κάτι το παράξενο να συμβαίνει. Περιμένει ν' ακούσει βροντή, περιμένει ν' ακούσει, περιμένει —τίποτε. Αντί γι' αυτό μια γλυκυτάτη φωνή γαργαλάει τ' αυτί του: «Μη φοβού, Ιωαννί! Γραφτό ήταν εσύ να ιδείς πρώτος το Παιδίον, διότι εσύ ξαγρύπνησες δι' αυτό. Ο Λιβανί, που έπρεπε να είναι τώρα σκοπός, αποδείχτηκε πολύ σκάρτος».

Και παρευθύν εκατοντάδες λαμπροί νέοι με φτερά, πιο ωραίοι κι από αυτούς που εθαύμαζε στις παλαιστρες, αρπάξανε τον Γιουνανί και μέσα σε φώτα, μουσικές, ουράνια τόξα και χορωδίες τον οδηγούσαν ωσάν σε διαδήλωση. «Ιωαννί! Ιωαννί!». Οι φωνές τους υπέροχες, ούτε ανδρικές ούτε και γυναικείες. Τα φτερά τους αρωματισμένα, έχυναν μιαν ευωδία στον αέρα. Ο Γιουνανί κόντευε πια να λιγοθυμίσει από αγαλλίαση. Τι ευτυχία, τι αναπάντεχη ευτυχία, ήταν πάλι αυτή! Να απολαμβάνει αυτή την αποθέωση και μάλιστα χωρίς τους δύο βρωμερούς συντρόφους του. «Ιωαννί! Ιωαννί!».

Οι ωραίοι νέοι τον απόθεσαν μπροστά σε έναν βράχο, εκτυφλωτικά φωτισμένον από μέσα. Επρόκειτο για βραχώδες σπήλαιον. Ο βράχος από τη φωτοβολή φέγγιζε. «Ιδού, Παιδίον Νέον, Ιωαννί!», του είπαν εν θριάμβω. Ο Γιουνανί δυσκολευόταν να διακρίνει από τις διαθλάσεις του φωτός τι γινόταν μέσα στο σπήλαιο. Έκλεισε μόνον τα μάτια και ωσφράνθη οσμήν ευωδίας. Από το σπήλαιο ξεμπουχάριζε ρεύμα αέρος εξαιρετικά ευχάριστο. Ήταν, ως φαίνεται, αρωματισμένο με όλα τα εκλεκτά σπρέυ. Τι μυστική, τι θεσπέσια ικανοποίηση! Αλλά και τι τιμή ήταν αυτή! Να κληθεί στα γεννητούρια ενός θεού, πρώτος και μόνος, αυτός ένας κοινός θνητός —και ολίγον ρεμπεσκές— από τη Σμύρνη!

Κι απάνω σ' αυτό θυμήθηκε τη σμύρνα, που είχε μέσα στο κουτί και έκανε να την προσφέρει. Οι ζωηροί νέοι αμέσως τον περικύκλωσαν. «Όχι σμύρνα, όχι χρυσίον, όχι δώρα! Αυτός ο Ιρανί σας έβαλε να τα κουβαλήσετε. Τέτοιο αγύριστο κεφάλι που είναι, τέτοια θα κάνει». Ο Γιουνανί χάρηκε σχεδόν διαπιστώνοντας τις διαθέσεις των οργισμένων —και πόσο ωραίων!— νέων κατά του Ιρανί. «Τι ωραία!» Δεν πιάνουν εδώ τα κόλπα του!».

Τέλος, ο Γιουνανί χωρίς πολύ πολύ να καταλαβαίνει, σηκώθηκε και κρατώντας κλειστά τα ματόφυλλα, έφερε με άπειρο σεβασμό το χέρι προς το μέρος της καρδιάς και προσκύνησε. «Επί σε ηυδόκησα, Ιωαννί», ακούστηκε εξ ουρανού μια φωνή να βογγάει. Και μολονότι βαθιά ελληνικά δεν ήξερε, γιατί τους τα 'χαν καταργήσει στο σχολείο, εντούτοις πάνω κάτω κατάλαβε τι του έλεγε η φωνή

—και κατευχαριστήθηκε. «Μακάρι!», είπε.

Οι καλλίφωνοι νέοι, δηλαδή οι ωραίοι νέοι που αποδείχτηκαν και καλλίφωνοι, σήκωσαν στον αέρα τον Γιουνανί και συγχρόνως έφελναν σε ρυθμό ντίσκο ένα τραγούδι, που είχε για ρεφραίν τη φράση: «Και επί γης ειρήνη... Και επί γης ειρήνη...». «Θα είναι του ειρηνιστικού κινήματος», συλλογίστηκε ο Γιουνανί και ανατρίχιασε λίγο. «Κι εδώ ξεφύτρωσαν»!

«Πού θέλεις να σε πάμε;», ρώτησαν οι φτερωτοί νέοι τον Γιουνανί, ενώ κιόλας τον πήγαιναν. «Μια και ήρθα ως εδώ, πηγαίνετε με στις Αθήνες», τους είπε και σκέφτηκε το εισιτήριο που γλίτωνε. Τότε ήταν που πρωτοέφαγε την πρώτη τσιμπιά στα μαλακά. «Για να μάθεις να μην είσαι μικροπόνηρος», του είπαν. «Προηγούμενως, για το ειρηνιστικό κίνημα σου τη χάρισαμε». Και ένωσε με ευχαρίστηση σχεδόν να τον ξανατσιμπάνε.

Καθώς πετούσαν πάνω από το Αιγαίο, ο Γιουνανί πέταξε αυθόρμητα μέσα στο πέλαγος το κουτί με τη σμύρνα. Οι χαρωποί νέοι γελάσανε δυνατά. «Τώρα το Αιγαίο θα γεμίσει σμέρνες, του είπαν. Οι σμέρνες όμως θα δαγκάνουν μόνον αυτούς, τον Ιρανί και τους ομοίους του. Το Αιγαίο θα το τρέμουν πάντοτε αυτοί εξαιτίας της Σμέρνας και της Σμύρνας, της πατρίδας σου. Θα το κανονίσουμε εμείς αυτό». «Αμήν», ψιθύρισε ο Γιουνανί και πάτησε με ανακούφιση το πεζοδρόμιο της Ομόνοιας: «Αρκετά με τα αγιωτικά και τους αγγέλους...».

Ο Ιρανί κι ο Λιβανί ξύπνησαν από τα τραβοκοπήματα της σκηνής, που είχε μισοπέσει απάνω τους. «Τι συμβαίνει;», είπε με ιερατικό στόμφο ο γελοιός γέρος. Αντί για απάντηση, οι καμήλες προχώρησαν και τους τσαλαπάτησαν, ξεσκεπάζοντάς τους. «Κάτι το σοβαρόν συμβαίνει», ξαναείπε. «Και πού είναι αυτός ο προκομμένος ο Γιουνανί; Μας εγκατέλειψε ο άπιστος! Τι περιμένεις από έναν γκιαούρη;».

Απάνω σ' αυτά, δώδεκα νέοι με μαύρες στολές τους περικυκλώνουνε. Έχουν άσπρες φτερούγες και είναι πολύ σοβαροί. Σοβαροί, άσχημοι και άγριοι. «Γρήγορα ετοιμαστείτε, γρήγορα!», διατάζουνε. Ο Ιρανί κι ο Λιβανί φορούν τα πανωφόρια τους, όπως όπως. Στα χέρια τους κρατούν τα δώρα που κουβάλησαν. Χρυσόν και Λιβανόν.

Καθώς οι σκοτεινοί νέοι τους τραβοκοπούν προς τα πάνω, ο Ιρανί προσπαθεί να προσγειωθεί: «Το ωρολόγιον! το ωρολόγιον!», κραυγάζει. «Ποιο ωρολόγιον; Το ωρολόγιον της ιστορίας το έχασες για πάντα, παλιόγере. Το κέρδισε ο Ιωαννί», του λένε σκληρά οι νέοι και τον σέρνουν. Η μαύρη μπερτα του σκεπάζει τον ουρανό δυσοίωνα. «Έγινε και Ιωαννί, ο αλήτης!».

Ο Ιρανί έχει ξαναβρεί τον αιμοσταγή εαυτό του. Το βλέμμα του πετάει φλόγες. «Θα σας διορθώσω εγώ, έκφυλοι! Ούτε άντρες είστε, ούτε γυναίκες και κάτι τέτοιους εγώ τους καθαρίζω!». Ένα

γενναίο τραβοκόπημα τον πηγαίνει στα βάθη του ζοφερού ορίζοντα. Ο Ιρανί ουρλιάζει από τον πόνο. Η μαύρη μπερτα του κυματίζει απαίσια.

Ο φουκαράς ο Λιβανί έχει ζαρώσει. «Τι τα ήθελα εγώ αυτά;», συλλογίζεται με τρόμο. «Τι ήθελα να μπλέξω μ' αυτόν τον τρελόγερο, που φαίνεται να 'χει βαρύ παρελθόν; Αλλά θα τους καλοπιάνω εγώ και δεν θα με πειράξουνε. Θα τους προσφέρω τον Λιβανόν και θα καλμάρουν».

Τράβα αποδώ, τράβα αποκεί, έφτασαν κάποτε σε μια μακρινή κορφή και κατέβηκαν. Οι άσχημοι νέοι σ' όλο το δρόμο ουρλιάζανε κι ο γέρος σκεφτότανε λυσσασμένος: «Τι περιμένεις από τέτοιους έκφυλους;».

Πλησιάζει ο πιο άσχημος απ' αυτούς, κουτσός μάλιστα με μπαστούνι, και λέγει στον Ιρανί: «Βλέπεις εκείνο το μακρινό παλάτι;». «Και βέβαια», λέει ο Ιρανί, που μόλις και το έβλεπε. «Εκεί εγεννήθη το Παιδίον, που κάποτε θα σας εξοντώσει όλους». Ο Ιρανί κάνοντας πως δεν καταλαβαίνει, λέει ψευτοταπεινά: «Να του προσφέρω τότε ολίγον μαύρον χρυσόν ως δώρον». «Όχι! Ο μαύρος χρυσός μίαν ημέραν θα ανήκει εις το Παιδίον». «Μα, είναι άρχων του κόσμου τούτου;», λέει φαρμακερά ο Ιρανί. «Για κάτι τέτοιους σαν κι εσένα, είναι!», του απαντούν φαρμακερότερα. Κι ο Ιρανί επιτέλους ζαρώνει.

Ο Λιβανί, ύστερα απ' αυτά, θεωρεί περιττό να προσφέρει τον Λιβανόν. «Δεν θα τον δεχτούν και θα με σκυλοβρίσκουν», συλλογίζεται. Μα, οι σκληροί νέοι γυρίζουν αναπάντεχα και του λένε γλυκά: «Λιβανί, Λιβανί, επειδή είσαι αγαθός βλαξ, το δώρον σου γίνεται αποδεκτόν. Ημπορείς να μας προσφέρεις τον Λιβανόν και σου υποσχόμεθα να τον κάφομεν όλον ως θυμίαμα». Ο Λιβανί πανευτυχής για την τιμή προσφέρει στους μαύρους αγγέλους τον Λιβανόν. «Αχ, τι ωραία θα τον κάφουν!».

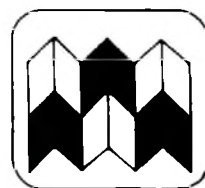
Και τότε ένα μικρό μικρό σημάδι σηκώνεται από τα βάθη του ορίζοντα. Μεγαλώνει, μεγαλώνει, ολοένα, ώσπου γίνεται τεράστιο. Είναι το Παιδίον! «Ελεεινοί! ελεεινοί!», κραυγάζει από μακριά. «Είστε όλοι σας ελεεινοί, για καθάρισμα!». Και φέρνοντας στριφογυριστά την πρώτη καμτσικιά θερίζει μεμιάς τους θρασείς νέους. «Πρόστυχοι! Ελεεινοί! Ξεχάσανε τόσο γρήγορα τι έχετε τραβήξει; Θέλετε να κάνετε και στους άλλους τα ίδια βασανιστήρια; Κι εσύ, βρωμερέ παλιόγере, ξεκουμπίσου από τα μάτια μου, μην σε πετάξω αμέσως εις το Πυρ το Εξώτερον, το ητοιμασμένον τω Διαβόλω και τοις αγγέλοις αυτού. Εσύ όμως, Λιβανί, αγαθόν τέκνον μου, έλα κοντά μου, καλέ μου. Μαρτύρησες βαριά και πρέπει πια να ξανασάνεις. Υπέφερες τα πάνδεινα από όλους μας. Έλα κοντά μου, ως τα αγαθά παιδιά. Εσέ και τον Ιωαννί αληθώς σας λατρεύω».

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ 1943-1983
ΠΑΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ • ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΘΑΤΟΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ • ΤΖΟΝ ΑΣ
Η Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΜΠΟΡΧΕΡΤ
ΜΠΕΝ ΜΠΕΡΝΜΠΑΟΥΜ
Δ Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ
ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΥΝΙΟΥΕΛ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ
ΡΟΙ ΦΙΣΕΡ • ΤΑΣΟΣ ΔΕΝΕΓΡΗΣ
ΝΤΙΝΟΣ ΣΙΩΤΗΣ • Γ.Π. ΣΑΒΒΙΔΗΣ
ΜΙΡΟΣΛΑΒ ΧΟΛΟΥΜΠ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ • ΖΟΥΖΟΥ ΜΑΥΡΙΔΗ

ΔΗΜΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

στον ΠΕΙΡΑΙΑ...

βιβλία - περιοδικά - αφίσσες

πρισμα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

μπουμπουλινάς 48 και υψηλάντου - τηλ. 4172366

Κινηματογραφικές Λέσχες

Οι κινηματογραφικές λέσχες που απλώνονται σήμερα σ' ολόκληρη την Ελλάδα, από τις αθηναϊκές συνοικίες μέχρι τις παραμεθόριες περιοχές, αποτελούν ίσως το μοναδικό παράδειγμα πολιτιστικής αποκέντρωσης που ξεκινάει απ' τα κάτω, δηλαδή ξεπερνάει γρήγορα τις όποιες σκοπιμότητες μιας πολιτιστικής πολιτικής, εγκαθιδρύει άμεσες και έντονες σχέσεις με το αντικείμενό της και αποδεικνύει έμπρακτα ότι η πολιτιστική ανάπτυξη μπορεί (και πρέπει) να γίνει υπόθεση της περιφέρειας.

Η ομοσπονδία των κινηματογραφικών λεσχών που ιδρύθηκε πέρσι, ενισχύθηκε αποφασιστικά από το Υπουργείο Πολιτισμού και είναι σε θέση να παρέμβει ουσιαστικά στο κύκλωμα διανομής ταινιών —όχι μόνο διοχετεύοντας ταινίες που ήδη υπάρχουν στις αποθήκες των γραφείων διανομής και άλλων φορέων αλλά αγοράζοντας η ίδια κόπιες και εξασφαλίζοντας δικαιώματα διανομής ταινιών που δεν κρίνονται «εμπορικές» από το κύκλωμα των γραφείων εκμετάλλευσης. Σ' αυτή την κατεύθυνση κινείται σήμερα η ομοσπονδία ολοκληρώνοντας έτσι το έργο που άρχισαν οι λέσχες διακριτικά αλλά σταθερά πριν από εννιά χρόνια περίπου. Η κίνηση αυτή γίνεται ακόμα πιο ουσιαστική με την προβλεπόμενη έκδοση ενός περιοδικού-πilotού για τις δραστηριότητες των λεσχών, ενός εντύπου που θα ρίχνει το κύριο βάρος στις διαδικασίες ίδρυσης και λειτουργίας μιας κινηματογραφικής λέσχης, καθώς και στις ταινίες που θα κυκλοφορούν σ' αυτό το ιδιαίτερο κύκλωμα διανομής κάθε χρόνο.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι το παράλληλο κύκλωμα θα επιδράσει θετικά και στο «εμπορικό» κύκλωμα διανομής ταινιών, καταργώντας τις διακρίσεις όπως: ταινίες για την Αθήνα - ταινίες για την επαρχία, αμερικάνικη ψυχαγωγία - ευρωπαϊκή κουλτούρα, κτλ., που κυριαρχούν απόλυτα σήμερα στα μυαλά των διανομέων (με ελάχιστες εξαιρέσεις). Οι κινηματογραφικές λέσχες μεταφέρουν την επιθυμία η σχέση μας με τον κινηματογράφο να παραμείνει ανοιχτή προς όλες τις κατευθύνσεις. Κι αυτή είναι ίσως η σημαντική προσφορά τους.

● Η Εθνική Τράπεζα έχει μια μεγάλη παράδοση στα καλά ημερολόγια. Μ' αυτά έφερε πρώτη κοντά στον πολύ κόσμο τη ζωγραφική πολλών παλιών και νεότερων Ελλήνων δημιουργών και συνετέλεσε στην εξοικείωσή του με τη σύγχρονη τέχνη. Το φετινό ημερολόγιο, που επιμελήθηκε η τεχνοκριτικός Ντόρα Ηλιοπούλου - Ρογκάν, έχει γενικό θέμα τα **Τοπία της Ελλάδας από τον Παρθένη** και περιλαμβάνει γνωστά κι άγνωστα έργα του μεγάλου Έλληνα ζωγράφου.

Καλά όλα αυτά βέβαια, αλλά κάποιος θα πρέπει να δώσει εντολή στους διευθυντές των υποκαταστημάτων της «μεγάλης μας φίλης» να δίνει τα ημερολόγια και σ' όποιον απλό φιλότεχνο το ζητήσει, κι όχι μόνο στους μεγαλοκαταθέτες τους, όπως συμβαίνει τα τελευταία χρόνια.

● Πολύ σημαντικός πίνακας του Νικόλα Γκύζη διαβάσαμε πως εκπληστηριάστηκε στο Λονδίνο από το Σόθμπι'ς, σε τιμή ρεκόρ. Παρόλο που η είδηση συμπληρώνει ότι το έργο πέρασε στα χέρια Έλληνα θα θέλαμε ν' ακούσουμε κάτι καλύτερο. Κάτι π.χ. για σχετική προσπάθεια της Εθνικής μας Πινακοθήκης ν' αποκτήσει τον πίνακα του μεγάλου μας ζωγράφου. Εκτός αν οι αρμόδιοι πιστεύουν ότι μόνο τα Ελγίνεια αξίζει να επαναπατριθούν...

● Έκτακτο συνέδριο με θέμα **Οργανισμός Αρχαιολογικής**

Υπηρεσίας. Έργο και λειτουργία μιας Υπηρεσίας για την προστασία των μνημείων σήμερα οργανώνει ο Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων τον Μάρτιο του 1984. Στα θέματα που προτείνονται για συζήτηση περιλαμβάνονται όλα τα σημεία-κλειδιά του νέου οργανισμού (έννοια μνημείου, προστασίας, ανασκαφές, επιστημονικά προβλήματα, Μουσεία και σύγχρονη κοινωνία κ.ά.). Περισσότερες πληροφορίες από την κ. Όλγα Γκράτζιου, Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών, Β. Σοφίας 22, τηλ. 7231570.

● Με Χρυσό Μετάλλιο από την Εστία Νέας Σμύρνης και με σειρές ομιλιών, τιμήθηκαν αυτές τις μέρες τα 60 χρόνια της πνευματικής προσφοράς του **Απόστολου Μαγγανάρη**. Ποιητής, θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος και δημοσιογράφος, ο Μαγγανάρης είναι εκτός των άλλων και ο δάσκαλος τριών γενεών Ελλήνων δημοσιογράφων.

Όσοι δεν έχουν προκαταλήψεις για το είδος, ας μην ξεχνούν ότι ο Μαγγανάρης ήταν αυτός που διηύθυνε ή ίδρυσε περιοδικά όπως **ΘΕΑΤΗΣ, ΡΟΜΑΝΤΣΟ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ** —τα κατά καιρούς δηλαδή «οικογενειακά» περιοδικά— και την **ΜΑΣΚΑ** που (καλώς ή κακώς) κάποτε πολλοί αγαπήσαμε με πάθος.

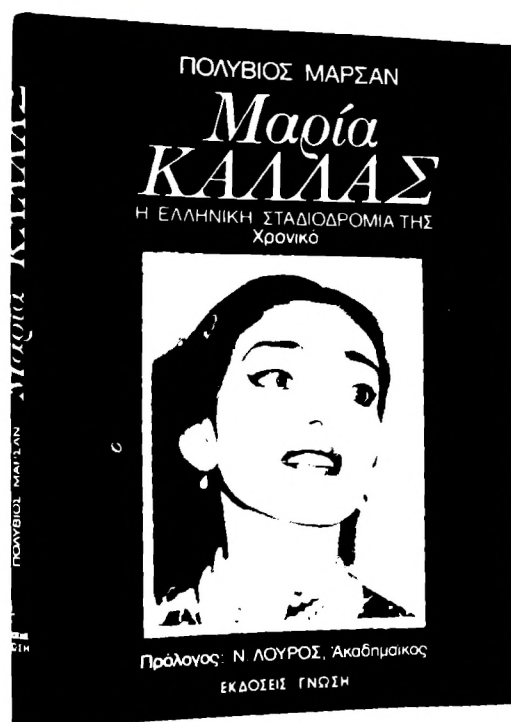
● Κλείνει ένας χρόνος που το «**Διαβάζω**» έγινε δεκαπενθήμερο και μας έχει ήδη δώσει πολλά αξιόλογα αφιερώματα σε πολλά ενδιαφέροντα θέματα. Το πιο πρόσφατο, με θέμα τα **100 χρόνια του Μαρξ** περιλαμβάνει εργασίες των Α. Μπριλλάκη, Μ.Ν. Ράπτη, Κ. Μοσκόφ, κ.ά. που καλύπτουν σφαιρικά το έργο και τη ζωή του.

● Σε διάφορες φυλακές θα τραγουδήσει με το συγκρότημά του ο **Λάκης Χαλκιάς**. Και, φυσικά, στο γενικό ρεπερτόριο, μερίδα του λέοντος θα έχουν τα «ρεμπέτικα της φυλακής» που είναι ουκ ολίγα. «Αντιλαλούν οι φυλακές», λοιπόν από τη δωρική φωνή του Χαλκιά, με την ενίσχυση του Υπουργείου Πολιτισμού.

● Τα «**Εικαστικά**» είναι ένα ξεχωριστό περιοδικό στον τομέα του. Καλύπτει ειδησιογραφικά και κριτικά τον ελληνικό και διεθνή χώρο και εκδίδεται τακτικά—εδώ και είκοσι μήνες από επιτελείο γνωστών τεχνοκριτικών και ιστορικών της τέχνης. Στο τελευταίο τεύχος, ενδιαφέρον αφιέρωμα στον Λουκά Σαμαρά (πλούσια εικονογραφημένο) και πολυκριτική των τελευταίων εκθέσεων.

Ένα εκδοτικό γεγονός

ΠΟΛΥΒΙΟΣ ΜΑΡΣΑΝ

Μαρία ΚΑΛΛΑΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΚΟ

Πρόλογος: Ν. ΛΟΥΡΟΣ, Άκαδημαϊκός

Έκδοση που καλύπτει εξαντλητικά την καλλιτεχνική σταδιοδρομία της μεγάλης ντίβας στην Ελλάδα, με πλήθος άγνωστες και σπάνιες φωτογραφίες της, κριτικές και προγράμματα, αρχίζοντας από την προπολεμική μαθητική της, ακόμη, περίοδο ως την ξαφνική τελευταία της εμφάνιση στη Λευκάδα το 1964.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»

ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 779.4879 - 775.4963 - 778.6441

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλāτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιου

Βαλαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 – 3635419.

Εξόρμηση

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάζετε, για νά φυλάξετε μία είδηση πού σās ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο την είδηση. Ζητείστε μας τά αποκόμματα όλων των έφημερίδων, για νά μή μπειτε έσείς στον κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ενημερωνόμαστε και νά σās ενημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές και ξένες) και κρατάμε για λογαριασμό σας, τά αποκόμματα πού σās άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα για την είδική - δική σας ενημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

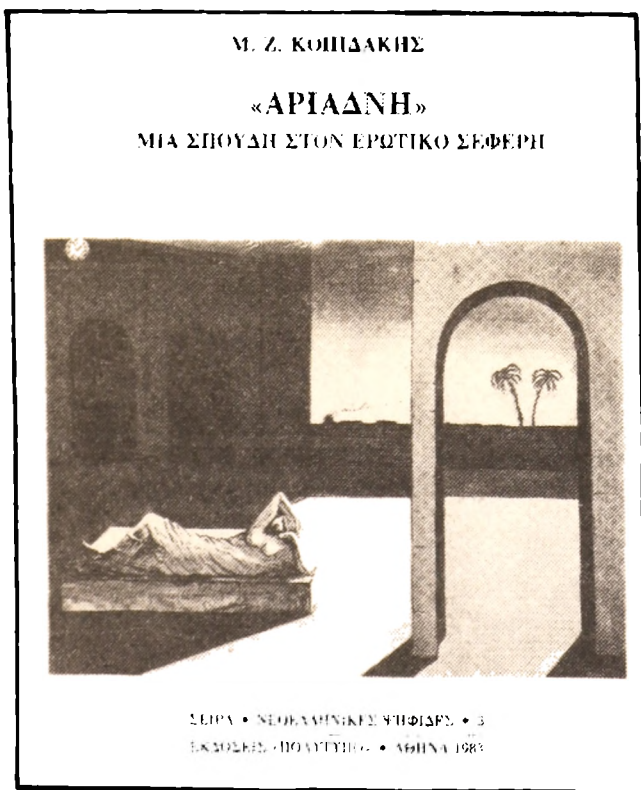
ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Αποκρυπτογράφηση της ερωτικής διάστασης του Γ. Σεφέρη, στηριγμένη στην αναλυτική προσέγγιση του ποιήματός του «Αριάδνη».

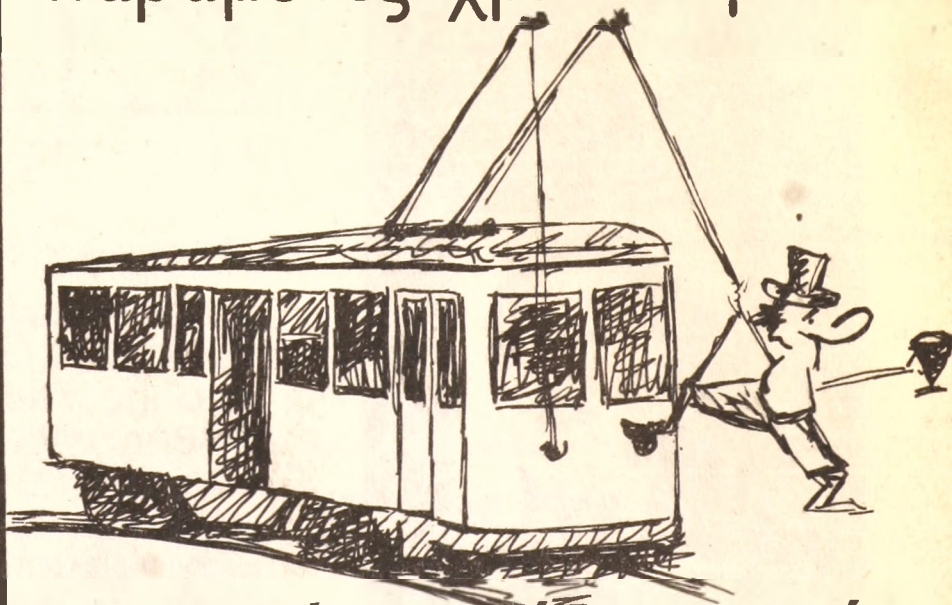
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: «Νεφέλη» • Μαυρομιχάλη 9 • τηλ. 36.07.744, 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720

τό Τραμ ξεκινάει
παραμονές χριστουγέννων

μουσική • ποτό • φαγητό •
& χορός

μαυρομιχάλη 168

Το τέρας του Λοχ Νες και η αμηχανία των αγαθών ψαράδων

του Δημοσθένη Κούρτοβικ

Μερικά ερωτηματικά για την υπόθεση των Πετραλώνων

Είναι γνωστό ότι όποιος ψαρεύει στα θολά νερά της λίμνης που λέγεται ελληνική δημόσια ζωή, έχει πιθανότητες αντί για λαβράκι να πιάσει το... τέρας του Λοχ Νες. Όλα δείχνουν ότι αυτό συνέβη στην υπόθεση του σπηλαιίου των Πετραλώνων και της εκεί πολιτείας του Άρη Πουλιανού, με την οποία ασχολήθηκαν αρκετοί «λαβρακοθήρες» και η οποία έφτασε τελικά στα χέρια της δικαιοσύνης.

Αναρωτιόμαστε όμως αν, σ' αυτή την περίπτωση, οι ψαράδες που μάζεψαν την πετονιά τους και είδαν το κεφάλι του τέρατος ν' αναδύεται σιγά - σιγά μέσα από τα νερά δεν αισθάνθηκαν ταυτόχρονα κάτι να τους τραβάει από κάτω και δεν διαπίστωσαν ότι η ουρά του τέρατος φύτρωνε απ' τα δικά τους πόδια...

Θα το πούμε εξαρχής ξεκάθαρα: η υπόθεση των Πετραλώνων παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον, γιατί είναι ο γεωμετρικός τόπος ενός πλήθους από κακοδαιμονίες και αθλιότητες της δημόσιας ζωής μας. Αλλά, αν μερικές πτυχές της ήρθαν ήδη στο φως, είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι σημαντικότερες και ουσιαστικότερες θα μείνουν κρυμμένες, γιατί βέβαια οι ατυχείς ψαράδες δεν θα έχουν καμιά όρεξη να φέρουν στην επιφάνεια ολόκληρο το σώμα του τέρατος...

Το ιστορικό αυτής της αλλόκοτης υπόθεσης είναι περιληπτικά το εξής: το

Τι γίνεται με την πνευματική αλλά και με την οικονομική εκμετάλλευση των αρχαιολογικών ευρημάτων στη χώρα μας; Η υπόθεση του «αρχάνθρωπου των Πετραλώνων» του Πουλιανού, και οι σχετικές δίκες, έφεραν στη δημοσιότητα ένα θέμα που αποκαλύπτει όχι μόνο την επιστημονική διαμάχη για το εύρημα, αλλά και την μάχη ανάμεσα στις διάφορες «επιστημονικές συντεχνίες». Μηνύσεις, δίκες, δημοσιότητα κι αποκαλύψεις για την υπόθεση των Πετραλώνων, ένας ανθρωπολόγος (Πουλιανός) με συζητούμενο παρελθόν και επιστημονική συγκρότηση, μια «Ανθρωπολογική Εταιρεία» φτιαγμένη για να δώσει κύρος στον Άρη Πουλιανό, μια και απουσιάζει η πανεπιστημιακή έδρα...

Και από την άλλη πλευρά όμως, τα πράγματα δεν φαίνεται να είναι επίσης πολύ καθαρά. Συντεχνιακά πανεπιστημιακά συμφέροντα, ευθύνες, σκοπιμότητες.

Φυσικά το θέμα δεν κλείνει με το άρθρο που δημοσιεύεται στις στήλες αυτές και έχει γραφτεί από τον Δ. Κούρτοβικ (μέλος της «Ανθρωπολογικής Εταιρείας» που προεδρεύεται από τον Άρη Πουλιανό) και αποκαλύπτει πολλές ενδιαφέρουσες όψεις του μικρού αυτού πολέμου, καθώς αναφέρεται στα «στραβά κι ανάποδα» της άλλης πλευράς.

Καημένε Αρχάνθρωπε... τι σου 'μελε να πάθεις...

1960 ανακαλύπτεται στη σπηλιά των Πετραλώνων Χαλκιδικής ένα ανθρώπινο κρανίο, το αρχαιότερο που έχει βρεθεί ποτέ στον ελληνικό χώρο. Οι πρώτες εκτιμήσεις του δίνουν μια ηλικία περίπου 50.000 - 70.000 χρόνων και το τοποθετούν στην κατηγορία των Νεαντερταλίων¹, αλλά κανείς δεν μπαίνει στον κόπο να κάνει συστηματικές ανασκαφές στη σπηλιά, για την οποία το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης δείχνει αδιαφορία². Το 1965 αρχίζει ν' ασχολείται με το κρανίο ο Άρης Πουλιανός, ανθρωπολόγος που μόλις είχε επαναπατριστεί από τη Σοβιετική Ένωση, και το 1968 αρχίζει εκτεταμένες έρευνες στη σπηλιά, που ως τότε ήταν ολότελα παραμελημένη. Οι έρευνες διακόπτονται πολύ γρήγορα από τη Χούντα, λόγω του αριστερού παρελθόντος του Πουλιανού, αλλά επαναλαμβάνονται από το 1974 κι έπειτα, αυτή τη φορά με κρατική ενίσχυση. Το συμπέρασμα, στο οποίο οδηγείται ο Πουλιανός απ' αυτές τις έρευνες, είναι ότι η ηλικία του κρανίου δεν πρέπει να είναι μικρότερη από 700.000 χρόνια και συνεπώς πρόκειται για το αρχαιότερο ανθρώπινο κρανίο που έχει βρεθεί ως τώρα στην Ευρώπη³. Την άποψη αυτή, αντίθετα απ' ό,τι υποστηρίζεται σε μερίδα του ελληνικού Τύπου, την ασπάζεται μια πλειάδα διακεκριμένων ξένων επιστημόνων⁴. Είναι γεγονός όμως ότι σ' αυτή τη φάση το επίσημο κράτος υπο-

στηρίζει το έργο του Πουλιανού, προφανώς για λόγους «εθνικής» (η ράτσα μας «πατάει γερά» σ' αυτόν τον τόπο) και τουριστικής (σ' εμάς το αρχαιότερο κρανίο) πολιτικής. Πράγματι, το 1979 η σπηλιά αρχίζει ν' αξιοποιείται τουριστικά και, σύμφωνα με απόφαση του ΕΟΤ⁵, με τα έσοδα χρηματοδοτούνται τα έργα της Ανθρωπολογικής Εταιρίας Ελλάδος (πρόεδρος: Άρης Πουλιανός) μέσα και γύρω από τη σπηλιά (ανασκαφές, ανέγερση μουσείου κτλ.). Παράλληλα όμως αρχίζουν ν' ακούγονται φωνές για ατασθαλίες στη διαχείριση των εσόδων από τον τουρισμό και των άλλων επιδοτήσεων του ΕΟΤ. Οι φωνές, που από την αρχή παίρνουν τον χαρακτήρα προσωπικών επιθέσεων εναντίον του Πουλιανού (κατηγορείται ότι είναι χουντικός, τσαρλατάνος, ότι μας εκθέτει διεθνώς με τις αστήρικτες θεωρίες του κτλ.), εντείνονται συνεχώς, με κύρια προέλευση την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», ώσπου ο ΕΟΤ (στο διοικητικό συμβούλιο του οποίου μετέχει ο διευθυντής συντάξεως της παραπάνω εφημερίδας, κ. Σκούρας) αφαιρεί από την Ανθρωπολογική Εταιρία την οικονομική διαχείριση του σπηλαιού και κάνει μηνύτρια αναφορά κατά του Πουλιανού. Έτσι η υπόθεση έφτασε στον ανακριτή και... έπεται συνέχεια.

Με μια πρώτη ματιά, η ιστορία αυτή μπορεί να θεωρηθεί το πολύ - πολύ λαβράκι β' κατηγορίας για τα λαγωνικά που την ξετρύπωσαν. Οι ανθρωπολογικές διαμάχες δεν προκαλούν ρίγη συγκίνησης στο πλατύ κοινό. Η αντίληψη των δεξιών κυβερνήσεων για το τι είναι «εθνικώς ωφέλιμον» είναι πασιγνωστή. Κι όσο για τις ατασθαλίες, ακόμα κι αν αληθεύουν οι σχετικές αιτιάσεις, είναι πολύ λιγότερο εντυπωσιακές από αποδειγμένες απάτες ολκής που δεν είχαν καν την τιμή να θεωρηθούν αξιοδημοσίευτες.

Αλλά τότε γιατί έχει δοθεί τόση δημοσιότητα στην υπόθεση των Πετραλώνων και γιατί οι επιθέσεις εναντίον του Άρη Πουλιανού είναι, θα λέγαμε, τόσο υστερικά λυσσαλέες και τόσο προσωπικές;

Εδώ αγγίζουμε τις άλλες, τις κρυφές πτυχές του θέματος, αυτές που πραγματικά του δίνουν τις διαστάσεις και τη φρικαλεότητα ενός τέρατος. Για να τις εξιχνιάσει κανείς πρέπει να μετατοπίσει προς στιγμή την προσοχή του από την προσωπικότητα του Άρη Πουλιανού —που με τις ιδιορρυθμίες και τις αντιφάσεις της προκαλεί έντονες συμπάθειες και αντιπάθειες, με αποτέλεσμα να συσκοτίζεται η ουσία της υπόθεσης— στην *αντίπερα όχθη*, στον χώρο που τόσο επίμονα απαιτεί «κάθαρση» στο σπήλαιο των Πετραλώνων. Γιατί, ενώ με τον Πουλιανό ασχολείται ήδη η δικαιοσύνη και σύντομα θα μάθουμε την αλήθεια, η

άλλη πλευρά, χάρη στην άμεση πρόσβαση της στα κέντρα της εξουσίας και στα μέσα επηρεασμού της κοινής γνώμης, έχει πετύχει ν' αποσιωπηθεί ο ρόλος και τα συμφέροντά της σ' αυτή την υπόθεση.

Για να μη θεωρηθεί ότι θέλω να κάνω τον ιεροφάντη σε μια υπόθεση τόσο πολυδαίδαλη και σε πολλά σημεία αδιαπέραστα σκοτεινή, θα περιορισθώ σε μερικά βασικά ερωτήματα που προκύπτουν από μια σειρά «λεπτομέρειες» σχετικές με το όλο θέμα. Ο καθένας ας τους δώσει την απάντηση που του φαίνεται πιο εύλογη.

1. Η ανθρωπολογία, η επιστήμη που βρέθηκε παράδοξα μπλεγμένη σ' αυτή την ιστορία, είναι ένας κλάδος για τον οποίο δεν υπάρχει ξεχωριστή έδρα ή ερευνητικός τομέας σε κανένα ελληνικό πανεπιστήμιο. Οι φήμες λένε ότι αυτό θ' αλλάξει και ότι μάλιστα ίσως να είχε ήδη αλλάξει, αν δεν υπήρχε στη μέση αυτή ακριβώς η ιστορία. Αν δημιουργηθεί ξεχωριστός ερευνητικός τομέας για την ανθρωπολογία, τότε, εκτός από τον Πουλιανό, υπάρχει κι ένα άλλο πρόσωπο που ενδιαφέρεται άμεσα να τον επενδύσει. Πρόκειται για τον δρ Νίκο Ξηροτύρη, που αυτή τη στιγμή εργάζεται στο Πανεπιστήμιο της Φραγκφούρτης. Ο δρ. Ξηροτύρης διακηρύσσει ότι μόνον ο ίδιος και ο καθηγητής Μελέντης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης έχουν ερευνητικά δικαιώματα στο σπήλαιο των Πετραλώνων⁶, και έχει έρθει επανειλημμένα στην Ελλάδα για να καταθέσει ως μάρτυρας υπέρ της «Ελευθεροτυπίας» και εναντίον του Πουλιανού σε δίκες που έγιναν ή επρόκειτο να γίνουν κατά καιρούς⁷. Ποιος είναι ο ρόλος του Νίκου Ξηροτύρη στην εκστρατεία εναντίον του Άρη Πουλιανού; Ποιες είναι οι σχέσεις του με το «καθηγητικό κατεστημένο» της Θεσσαλονίκης;

2. Ο Άρης Πουλιανός υποστηρίζει, βασισμένος σε δικά του ευρήματα και σε μαρτυρίες του Χρήστου Σαρρηγιαννίδη (του ανθρώπου που ανακάλυψε το κρανίο), ότι το κρανίο συνοδευόταν από σκελετό που καταστράφηκε από αμέλεια των τότε ανασκαφών⁸. Ας σημειωθεί ότι ένας τέτοιος σκελετός, λόγω της πληρότητάς του, θ' αποτελούσε μοναδικό εύρημα στα παγκόσμια ανθρωπολογικά χρονικά. Σε περίπτωση που ο ισχυρισμός αυτός του Πουλιανού είναι σωστός, προκύπτουν μεγάλες ηθικές ευθύνες για το κλιμάκιο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που έκανε την ανασκαφή το 1960. Μήπως αυτό έχει κάποια σχέση με το εντονότατο (αλλά όψιμο ...) ενδιαφέρον του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (όχι βέβαια του συνολικού σώματος, αλλά του αρμόδιου φορέα) να πάρει στα χέρια του τη σπηλιά των Πετραλώ-

νων και με τη διακηρυγμένη θέση του ίδιου φορέα⁹ ότι το κρανίο έπεσε μέσα στη σπηλιά από κάποια τρύπα ή μεταφέρθηκε εκεί από κάποιο ζώο, επομένως δεν συνοδευόταν από το αντίστοιχο σκελετό (ας σημειωθεί ότι η εκδοχή αυτή στηρίζεται στην ηλικία των 250.000 χρόνων, που έδωσαν στο κρανίο μερικές δεοντολογικά κάθε άλλο παρά αδιαφιλονίκητες μετρήσεις, αλλά που έσπενσε να υιοθετήσει ο εν λόγω φορέας);

3. Η ανθρωπολογία είναι μια επιστήμη συκοφαντημένη και αφορισμένη στην Ελλάδα από τη συντήρηση και τον σκοταδισμό. Οι λόγοι είναι γνωστοί: η ανθρωπολογία θυμίζει Δαρβίνο, καταγωγή του ανθρώπου από τον πίθηκο κτλ. Πάγια τακτική όλων των αντιδραστικών κύκλων που προσπαθούν να τεκμηριώσουν ... επιστημονικά τη θεία καταγωγή του ανθρώπου είναι η προβολή και ενίσχυση της περίφημης θεωρίας του «ελλείποντος κρίκου», σύμφωνα με την οποία δεν έχει βρεθεί ούτε είναι δυνατό να βρεθεί ενδιάμεσο εξελικτικό στάδιο ανάμεσα στον πίθηκο και τον άνθρωπο¹⁰. Πώς μπορεί να ενισχυθεί αυτή η θεωρία; Μα, απλούστατα, με την τεχνητή διεύρυνση του χρονικού χάσματος που χωρίζει τα νεότερα απολιθώματα των «υποτιθέμενων» προγόνων του ανθρώπου από τα παλιότερα γνήσια ανθρώπινα απολιθώματα. Συγκεκριμένα, με τη συμπίεση της ηλικίας αυτών των τελευταίων —ας πούμε, από ένα εκατομμύριο χρόνια να τα κάνουμε πεντακόσιες χιλιάδες, από πεντακόσιες εκατό χιλιάδες και πάει λέγοντας. (Δεν είναι τυχαίο ότι στα περισσότερα λείψανα προϊστορικών ανθρώπων είχε δοθεί αρχικά μια ηλικία πολύ μικρότερη απ' την πραγματική). Η τακτική αυτή, που έχει σκοπό να συσκοτίσει το γεωλογικό παρελθόν του ανθρώπου και να τον κάνει να εμφανίζεται ξαφνικά πάνω στη γη, έχει φαίνεται μεγαλύτερη απήχηση απ' όση θα νόμιζε κανείς: πρόσφατα γράφτηκε σε μεγάλη εφημερίδα ότι «η Ελλάδα είναι ένας τόπος που κατοικείται αδιάλειπτα από το 7.000 π.Χ. περίπου»¹¹.

Τι σχέση έχουν όλα αυτά με την πραγματικά λυσσαλέα και παντί τρόπο αμφισβήτηση της ηλικίας των 700.000 χρόνων, που στο κάτω - κάτω στηρίζεται σε μετρήσεις με καμιά δεκαριά μεθόδους και γίνεται δεκτή από πλήθος κορυφαίων ξένων επιστημόνων, και τη συμπίεσή της στις 250.000, με βάση μια και μόνη μέθοδο που μάλιστα θεωρείται διεθνώς αδόκιμη;¹² Γιατί άραγε οι ελληνικοί αρχαιολογικοί κύκλοι, γαλουχημένοι με τη γνωστή θεωρία ... της αρίας καταγωγής των Ελλήνων (κάθοδος των Ινδοευρωπαίων στον ελληνικό χώρο γύρω στο 2.000 π.Χ.) είναι από τους φανατι-

κότερους πολέμιους της θεωρίας του Πουλιανού για τον αυτόχθονο χαρακτήρα του αρχανθρώπου των Πετραλώνων; Κι ακόμα, τι διδασκε ο κ. Μελέντης στους φοιτητές του το 1969 για την καταγωγή του ανθρώπου;

4. Αν ο αρχάνθρωπος των Πετραλώνων έχει ηλικία μικρότερη από 700.000 χρόνια, της τάξης ας πούμε των 250.000, τότε το αρχαιότερο κρανίο που έχει βρεθεί ποτέ στην Ευρώπη είναι το κρανίο του Μάουερ της Δυτικής Γερμανίας, με ηλικία γύρω στις 600.000 χρόνια. Έχει τάχα αυτό κάποια σχέση με το γεγονός ότι όλα τα βέλη που εκτοξεύονται εναντίον της ηλικίας των 700.000 προέρχονται σε τελευταία ανάλυση απ' αυτή τη χώρα;

5. Ο Πουλιανός θεωρείται ως ευνοούμενος του κράτους της δεξιάς. Είναι γνωστό όμως ότι οι άνθρωποι που ανέλαβαν τον διαχειριστικό έλεγχο στα Πετράλωνα μετά την αφαίρεσή του από τον Πουλιανό είναι άτομα με γνωστό δεξιό παρελθόν, που μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ έσπευσαν να μεταβαφτιστούν σε πράσινους; Είναι γνωστό ότι οι άνθρωποι αυτοί επιδίωκαν από χρόνια αυτόν τον σκοπό;

6. Και κάτι ακόμα: τα πειστήρια που επικαλούνται μερικοί «προοδευτικοί»

κύκλοι για το χουντικό παρελθόν του Πουλιανού είναι κάτι αμφίβολες δηλώσεις μετανοίας και μια ομαδική φωτογραφία (στην οποία υπάρχουν επίσης καμία πενήντα χωρικοί των Πετραλώνων) με τον Γκαντώνα. Από πότε τέτοιου είδους στοιχεία (ξανα)θεωρούνται αποδεικτικά για την προδοτική στάση ενός αριστερού;

Τα ερωτήματα θα μπορούσαν να πολλαπλασιασθούν, αλλά δεν χρειάζεται. Σκοπός μου ήταν μόνο να υποδηλώσω ότι το τέρας του Λοχ Νες είναι πιο πολύπλοκο απ' όσο παρουσιάζεται. Όσοι ενδιαφέρονται να το μελετήσουν, ας κοπιάσουν. Είναι σίγουρο ότι αξίζει τον κόπο...

□

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. E. Breiting, "Der Neandertaler von Petralona", ανακοίνωση στο 7ο Διεθνές Συνέδριο Ανθρωπολογικών και Εθνολογικών Επιστημών. Μόσχα, Αύγουστος 1964.

2. Πρακτικά σύσκεψης της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων νομού Χαλκιδικής. Πολύγυρος, 30.6.1980. Αρ. πρωτ.: 134/15.11.80.

3. Α. Πουλιανός, «Ο αρχάνθρωπος είναι αυτόχθων», Άνθρωπος, τόμος 7, σελ. 7, Αθήνα, Ιαν. 1980.

4. Βλ. ψήφισμα του 3ου Ευρωπαϊκού Συνέ-

δριου Ανθρωπολογίας στα Πετράλωνα, 30.9.1982. Βλ. επίσης Β. Κυρτέν, *Hur man fryser in en mammut*, Ελσίνκι 1981. Επικαλούμαι επιπλέον προσωπική ανακοίνωση του διάσημου Ούγκρου παλαιοντολόγου καθηγητή Μικλός Κρετσοί τον Μάιο του 1981 στη Βαϊμάρη.

5. Απόφαση ΕΟΤ της 2.5.1979, αρ. πρωτ.: 516125.

6. Επιστολή του καθηγητή Protsch (που, ας σημειωθεί, στις δικές του μετρήσεις θεμελιώθηκε η εκδοχή των 250.000 χρόνων) στον Α. Πουλιανό, με ημερομηνία 22.8.1983.

7. Βλ. «Ελευθεροτυπία», 3.2.1983.

8. Α. Πουλιανός, «Ο μετακρανιακός σκελετός του Πετραλώνιου Αρχανθρώπου», Άνθρωπος, τόμος 7, σελ. 12, Αθήνα, Ιαν. 1980.

9. Ο φορέας αυτός δεν επενδύεται σήμερα από το ίδιο πρόσωπο, αλλά είναι γνωστό ότι το καθηγητικό κατεστημένο, όπως άλλωστε και κάθε λογής κετεστημένο, υπερασπίζεται συλλογικά τα συμφέροντά του.

10. Η αντίληψη αυτή περιγράφεται πολύ γλαφυρά στο θαυμάσιο βιβλίο της Α.Τ. White, *Οι πρώτοι άνθρωποι στη γη* (Εκδόσεις Πечλιβανίδη, 1958). Για να πάρει κανείς μια γεύση της, αρκεί να διαβάσει τα επιχειρήματα των «κρεασιονιστών» στις ΗΠΑ και τα «επιστημονικά» άρθρα που δημοσιεύονται στο ιεχωβίτικο περιοδικό «Σκοπιά».

11. Βλ. «Τα Νέα», 17.9.1983, σελ. 2.

12. P.E. Hare, "Amino-Acid dating in archaeology - a review", ανακοίνωση στο συμπόσιο αρχαιομετρίας και αρχαιολογικής έρευνας που έγινε στο Λονδίνο τον Μάρτη του 1979.

τα βιβλία του μήνα

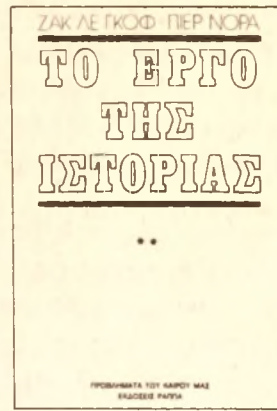
ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ
Αρίοστος ο Προσεχτικός
αφηγείται στιγμές του βίου του
και του ύπνου του

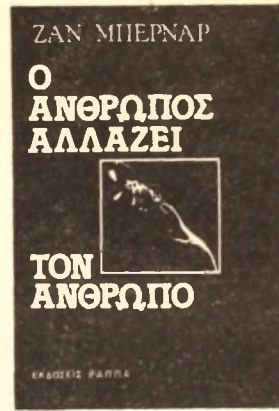
Ο ΑΡΑΓΚΟΝ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΙΤΣΟ

ΠΗΤΕΡ ΜΠΧΑΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΚΑΒΑΦΗΣ

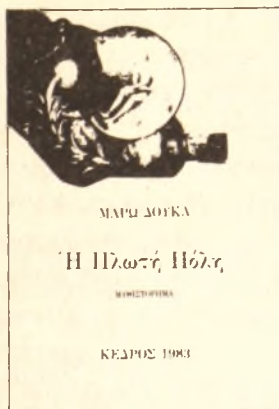
ΖΑΚ ΛΕ ΓΚΟΦ-ΠΙΕΡ ΝΟΡΑ
**ΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

ΖΑΝ ΜΠΕΡΝΑΡ
**Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΑΛΛΑΖΕΙ
ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ**

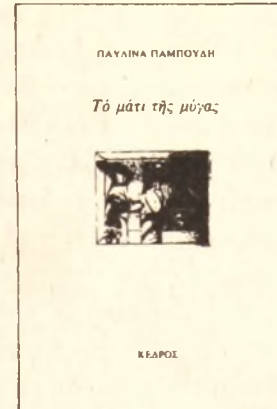
ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ
ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΚΑΛΗΜΕΡΑ!
και άλλα διηγήματα

ΜΑΡΒ ΔΟΥΚΑ
Η ΠΛΩΤΗ ΗΔΥΑ
(Μυθιστόρημα)

ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΣΟΛΑΣ
**ΜΙΑ ΣΟΦΗ ΜΑΪΜΟΥ
και ένας τρελός χρυσοθήρας**

ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΔΗ
ΤΟ ΜΑΤΙ ΤΗΣ ΜΥΓΑΣ
(Ποίηση)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΑΒΑΝΗΣ ΡΕΝΘΗΣ
ΔΙΠΛΟΣ ΧΡΟΝΟΣ
(Ποίηση)

30 ΧΡΟΝΙΑ
ΚΕΛΡΟΣ

1954-1984

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΛΡΟΣ
...δημιουργούμε αναγνώστες

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

Η γλώσσα και η ποίηση του Καβάφη

Σ' αναζήτηση του καθαφικού λόγου

του Αριστοτέλη Νικολαΐδη

Η επετειακή συγκυρία του Κωστή Παλαμά, του Κωνσταντίνου Καβάφη και του Νίκου Καζαντζάκη, στο έτος του 1983, αποτελεί ασφαλώς μian ισχυρότατη φόρτιση της μνήμης μας που μόλις θα την αντέχαμε, αν η παρουσία τους, στην πραγματικότητα, δεν ήταν πάντα εκεί, χρόνο με χρόνο, παρουσίες που πέρασαν ήδη στην συνέχεια του ελληνικού λόγου. Υπό την έννοια τούτη εορτάζοντας τις μορφές τους ενισχύουμε την δική μας μνήμη που την κτυπούν η καθημερινότητα και τόσες άλλες καταστάσεις, παραποιήσεις ή γεγονότα που σ' ένα μεγάλο βαθμό αναφομοίωτα μας περισφίγγουν.

Είναι σημαδιακό επίσης για την ελληνική λογοτεχνία ότι οι τρεις αυτοί μεγάλοι ποιητές, τόσο διαφορετικοί μεταξύ τους, μολονότι αναπτύχθηκαν σχεδόν στην ίδια εποχή, με μια μικρή διαφορά απόστασης του Καζαντζάκη, μας δείχνουν όχι μόνο την ευρύτητα του πνευματικού μας χώρου, αλλά και μας επιτάσσουν μian ακόμη μεγαλύτερη εξερεύνησή του:

Όταν ο Σολωμός εξίσωνε την ελευθερία με την γλώσσα, την ίδια στιγμή, επεξέτεινε την εξίσωση αυτή γράφοντας στίχους που είναι στα χείλη όλων μας. Στους στίχους του Σολωμού που επαναλαμβάνοντάς τους τόσο συχνά, σπάνια ίσως τους σκεπτόμαστε, συντελείται η συνειδητοποίηση πως η γλώσσα που συντήρησε τον ελληνισμό, δεν αρκούσε πλέον αυτή μόνο για την περαιτέρω επιβίωσή του, χωρίς τον αντίστοιχο και συγκεκριμένο χώρο: «σε γνωρίζω από την όψη — που με βία μετράει τη γη»: το έδαφος δηλαδή μιας ελεύθερης πατρίδας ύστερα από το αβάστακτο αίσθημα μιας απώλειας, ενός καημού συνώνυμου προς ένα βαθύτατο πένθος στο οποίο μόνο η ελληνική λαλιά (και γραφή) αντιστεκόταν ακόμη σαν τραγούδι, στα πρόθυρα ίσως μιας τελειωτικής αλαλίας.

Αυτό το ένιωσε ο ίδιος ο Σολωμός όταν ξαφνικά βρήκε τον εαυτό του να γράφει ιταλικά: κι όταν με αγωνία και πάθος στράφηκε στις πηγές του μητρικού του λόγου, μπόρεσε να τον βρει σε μια κοινωνία ελληνική που παρόλη την ξενική κατοχή είχε ακόμη την βεβαιότητα του εαυτού της και την δυνατότητα της έκφρασης. Απ' αυτή την στιγμή, αν και έχει την μεγάλη προϊστορία του, αρχίζει και το δράμα του γλωσσικού μας ζητήματος να βγαίνει στην επιφάνεια, ως σύγκρουση απόψεων, ιδεών, τοποθετήσεων.

Δεν πρόκειται, φυσικά, ν' αναφερθώ σε ιστορικές λεπτομέρειες αυτού του ζητήματος, μολονότι εκκρεμεί, και μάλιστα επειγόντως μια βαθύτερη ιστορική του σημειολογία: ακόμη περισσότερο μια ριζική στάση και έκ-σταση. Αν αναφέρθηκα στον Σολωμό —θα μπορούσα να πάω πολύ μακρύτερα— είναι διότι δεν μπορώ να δω τον Καβάφη χωρίς να σκεφθώ ταυτόχρονα τον Παλαμά ή τον Καζαντζάκη, λ.χ. κι αυτό όχι απλώς από μια επετειακή συγκυρία: Προσπαθώντας να νιώσει κανείς, ή διατεινόμενος ότι πάει να ερμηνεύσει κάτι από τον ένα ή τον άλλο, δεν μπορεί παρά να δει το όλο σύμπλεγμα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Κι αν πλαισιώνω ιδιαίτερα τον Καβάφη με τον Παλαμά και τον Καζαντζάκη δεν είναι μόνο επειδή τα μεγέθη τους επιβάλλουν κάτι τέτοιο, αλλά και οι αντιθέσεις τους. Είναι πολύ ευνόητο να αισθάνεσαι κοντύτερα στον ένα ή στον άλλο, να έχεις τουτέστιν τις προτιμήσεις σου, αλλά εξαιτίας οποιασδήποτε προτίμησης ή συγγένειας να μην μπορείς να πλησιάσεις επαρκώς ή και καθόλου τον ποιητικό λόγο του άλλου, αυτό μου φαίνεται παράδοξο για μια πραγματική ποιητική μέθεξη, παράδοξο επίσης για την κατανόηση της ελληνικής γλώσσας ως πρωτογενούς φαινομένου μιας πολύπλευρης ποιητικής πορείας, της μοναδικότητάς της και του μύθου της. Δεν έχει καμιά σημασία τι λέ-

γουν στον επικαιρικό τους λόγο οι ποιητές αναμεταξύ τους: Η περίφημη π.χ. διάσταση ή αντιπαλότητα μεταξύ Παλαμά και Καβάφη, κουβέντες που μπορεί να επηρεάζονται από χίλιες δυο προσωπικές αδυναμίες ή χαρακτηριστικούς προσδιορισμούς αυτά είναι τα ψελίσματα μιας παιδικότητας. Σημασία έχει ο ποιητικός τους λόγος και το πνεύμα του που ξεπερνάει την ηλικία. Ιδού, γιατί προσωπικά, αισθάνομαι τελείως άνετα να θαυμάζω και τους τρεις και να δρέπω την ξεχωριστή συγκίνηση, ποιητική και αισθητική, που μας προσφέρει ο καθένας. Μιλώντας όμως ιδιαίτερα για την γλώσσα και ποίηση του Καβάφη, για την ουσία του καθαφικού λόγου αναποφεύκτως εκφρασμένου ως ποίηση, το γεγονός ότι υπάρχει επί τούτοις κι ένας διαφορισμός μεταξύ των ποιητών στους οποίους αναφέρομαι, όχι μόνο υφολογικός αλλά και γραμματικός, δίνει το μέτρο των γλωσσικών μας ερωτημάτων.

Γνωρίζουμε ότι και οι τρεις ποιητές διαμορφώθηκαν και δημιούργησαν το έργο τους σε μια περίοδο έντονης γλωσσικής αγωνίας και διαμάχης που με τα στερεότυπα δημοτική —καθαρεύουσα ταλαιπώρησε όχι λίγο τον τόπο μας. Μιας διαμάχης και συζήτησης, απαραίτητης ίσως, από τη στιγμή μάλιστα που την γνωρίζαμε κάτω από μια νέα σχέση χώρου και γλώσσας, μιας ελευθερίας «απ' τα κόκκαλα βγαλμένης των Ελλήνων τα ιερά». Ο συγκλονισμός ήταν μέγας, πως να μην συνταράσσονταν τα νερά του γλωσσικού μας ωκεανού; Ο μέγας ελληνισμός στην εποχή του Σολωμού άρχισε να χωρητικοποιείται ως ανεξάρτητο κράτος ή μάλλον ως κρατίδιο που το έσφιγγαν αποπνικτικά, σχεδόν στραγγαλιστικά, αυτοί που ενέδιδαν επιτέλους στους σκληρούς αγώνες του ελληνικού λαού για την ελευθερία του.

Η λυρική μητρική γλώσσα του Σολωμού, του οποίου η ποίηση μας έδωσε μερικά από τα πιο πολύτιμα κοινά στοιχεία της γλώσσας μας, δημιουργούσε ταυτόχρονα μian έντονη γλωσσική συνειδηση η οποία ωστόσο —και σ' αυτό βέβαια δεν φταίει ο Σολωμός— αντι σαν φάρος να φωτίζει τα πνεύματα των μεταγενεστέρων, απεναντίας δημιουργούσε γλωσσικούς σπασμούς και περισπάσεις, που ταλαιπώρησαν την πνευματική μας ζωή, συγκλόνισαν το Έθνος και μας ταλαιπωρούν ακόμη, μολονότι διαισθάνομαι πως παρ' όλες τις δυσκολίες δεν δημιουργήθηκε κανενός είδους αδιέξοδος. Σ' αυτό το γεγονός, ένα σημαντικότατο ρόλο έπαιξε ασφαλώς η ποίηση και η γραφή του Κωστή Παλαμά που ήξερε να συγκεράζει συνθετικά τις τεχνητές μερικοποιήσεις, έτσι που η γλώσσα μας σήμερα εξελίσσεται χωρίς τις καθλώσεις εκείνες που στην εποχή του Ψυχάρη δημιουργούσαν γλωσσικές αλλοτριώσεις και τερατογενέσεις. Ψυχάρης και Κοραής ήταν οι δυο μοιραίοι Χιώτες της γλώσσας μας. Προτιμώ, βέβαια, τον Κοραή που τόσο παρεξηγήθηκε γλωσσικά στον καιρό του από τους ένθεν και κακείθεν καθαρολόγους. Η παλαμική γλώσσα, πάντως, είναι σημαδεμένη από την σπαστική τούτη διαμάχη δημοτικής-καθαρεύουσας, μολονότι δυνάμικα και υποχθόνια συντέλεσε στην υπέρβασή της. Από μian άλλη σκοπιά, επίσης, έπαλλε η έντονη γλωσσική βούληση του Καζαντζάκη για το ξεπέρασμα της γλωσσικής μας σύγκρουσης με μian εποποιία βασισμένη σ' ένα γλωσσικό σύστημα που έφερνε μαζί του με αδήριτη συνέπεια όλες τις γραμματικές θέσεις και προεκτάσεις ενός ανοικτού αλλ' αδοκίμαστου δημοτικισμού. Ο Καζαντζάκης στην «Οδύσσειά» του κυρίως, καταξιώνοντας ποιητικά τον λόγο του, προσπάθησε ταυτόχρονα να θεσμοθετήσει κατά κάποιο τρόπο τα γραμματικά όρια της νέας ελληνικής, έχοντας συνειδητά στο νου του το πρότυπο του Ντάντε και της επίδρασης της Θείας Κωμωδίας που άσκησε στην ιταλική γλώσσα. Κι αν αυτό το τελευταίο δεν εύρισκε αναγκαστικά

του Θόδωρου

το γλωσσικό του αντίστοιχο στην ελληνική, μας άφησε πάντως την πιο συνταρακτική γλωσσική περιπέτεια που, μέσω του Ερωτόκριτου και των Διγενικών επών, μας οδηγεί κατ' ευθείαν και αντιφατικά στην ομηρική μας προέλευση: στην σκοτεινή τούτη εξαλλαγή ενός σύγχρονου Οδυσσέα που έχασε τον νόστο και τον μύθο του' σε μια μεταοιδιπόδεια Οδύσσεια.

Δεν είναι εδώ το μέρος να μιλήσω ιδιαίτερα για την γλώσσα και το έργο του Καζαντζάκη, ούτε για την γλώσσα και το έργο του Παλαμά. Διαβάζοντας τον «Δωδεκάλογο του Γύφτου», την «Οδύσσεια» του Καζαντζάκη ή τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους» του Σολωμού, η ποιητική τους επίτευξη, λυρική, επικούρική, ή επική, με πείθει για τον ποιητικό τους κόσμο και μου επιβεβαιώνει την οικουμενικότητα του Ελληνισμού. Μαζί με τον Σικελιανό, τον Κάλβο, τους Παπαδιαμάντη, Βιζυηνό, Ροΐδη, Καρυωτάκη, Κόντογλου, Πολίτη, η νεώτερη λογοτεχνία μας καθίσταται ήδη μια μεγάλη λογοτεχνία, προτού περάσουμε στις επακόλουθες δεκαετίες όπου ωρίμασαν τα έργα κι άλλων συγγραφέων και ποιητών μέχρι την εμφάνιση των συγχρόνων μας.

Όλοι τους, οι επωνύμως αναφερθέντες και σε διαφορετικό βαθμό ο καθένας, αντιμετώπισαν δημιουργικά και επώδυνα την γλωσσική μας περιπέτεια. Μονάχα ο Καβάφης μοιάζει σαν ένας εντελώς «ανέμελος» της γλώσσας: ένα ερώτημα κι ένα αίνιγμα που την απάντηση μονάχα μέσα στην ποίησή του θα μπορούσαμε να βρούμε.

Γράφοντας στην Αλεξάνδρεια, σε μια ένδοξη μεν αλλά φθίνουσα παροιμία του μεγάλου ελληνισμού, βρισκόταν ταυτόχρονα έξω από την χωρητικότητα και τη στενότητα του Ελληνικού κράτους, όπου μέσα του ασφυκτιούσε αυτός ο ελληνισμός και πολλές φορές έχανε την εποπτεία του σαν Έθνος. Βεβαίως και ο Σολωμός και ο Παλαμάς και ο Καζαντζάκης, ο Σικελιανός, ήταν απ' αυτές τις φυσιογνωμίες που ποτέ δεν έχασαν αυτήν την εποπτεία, μα ο Καβάφης ζούσε ίσως σε μια άλλη διάσταση και άνετα αισθανόταν τον Ελληνισμό να εκτείνεται μέχρι τα Φράατα πέρα, ως εκεί δηλαδή που ανθρώπινα χείλη μπορούσαν να ψελλίσουν ελληνικές λέξεις ή φράσεις: αλλά ταυτόχρονα και να συστέλλεται μέσα στις αντιφάσεις της πόλης που αξιώθηκε: ελληνικός αυτός, ο πιο περιπαθής από τους Έλληνες!

Βέβαια, οι απηχήσεις του γλωσσικού ζητήματος που στην Ελλάδα καταντούσε πολύ συχνά ένας γλωσσικός ανταγωνισμός και κονταρομαχία, έφθαναν ως την Αλεξάνδρειά του. Εντούτοις ο Καβάφης, βαθύτερα, είτε έμενε ανέπαφος από τις δευτερογενείς επιπτώσεις της γλωσσικής σύγκρουσης και των ψευδών κυρίως προβλημάτων της, είτε τις ξεπερνούσε γράφοντας όπως ακριβώς του υπέβαλε το άμεσο γλωσσικό του κριτήριο και αίσθημα χωρίς καμιάν προκατάληψη δημοτικιστική είτε καθαρευουσιάνικη, πράγμα το οποίο του επέτρεπε να κινείται μέσα στην διαχρονία της ελληνικής, χωρίς να τον τρομάζουν ούτε οι αρχαϊζουσες εκφράσεις, ούτε τα απαρέμφατα ούτε οι δοτικές, όταν το απαιτούσε η ποίησή του, αλλ' ούτε και η τρέχουσα καθομιλουμένη γλώσσα, όπως την ήξερε και την μιλούσε μεταξύ Κωνσταντινούπολης και Αλεξάνδρειας. Σαν καθημερινή ομιλία, είμαι σίγουρος εξάλλου, ότι αυτό συνέβαινε πάντα και συμβαίνει στους περισσότερους των Ελλήνων: η απελευθέρωσή τους δηλαδή από κάθε είδους δογματικές απόψεις επί της γλώσσας που αλλοτριώνουν καμιά φορά την γλώσσα των δημιουργών, μολονότι οι ίδιοι οι συγγραφείς αγωνιούν και συντελούν επίσης στην απελευθέρωση της γλώσσας. Χρειαζόταν, λοιπόν, ο Καβάφης να γίνει ποιητής, και μάλιστα μέγας, για να μπορέσει ν' αξιοποιήσει αυτό το εξαιρετικό ταξίδι του μέσα στην διαχρονία της ελ-

ληνικής γλώσσας. Μόνον ο Κάλβος πριν απ' αυτόν κινήθηκε τόσο διαγλωσσικά μέσα στην Ελληνική κι ας μην την ήξερε καλά: ίσως γι' αυτό. Ο Καρυωτάκης, ο Εμπειρικός, ο Εγγονόπουλος αποτελούν επίσης μερικές εξαιρέσεις. Όλοι τους μαζί, μας δείχνουν δυναμικά την εξέλιξη της ελληνικής ποίησης και γραφής όπως φανερώθηκε κυρίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Προς τα που δηλαδή βαδίζει η ελληνική γλώσσα παρόλες τις πρόσκαιρες συγχύσεις ή δογματισμούς.

Περιοριζόμενος όμως ιδιαίτερα στον Καβάφη και κρατώντας έτσι ανοικτό το μέγα θέμα που είναι η ποίησή του, ξεχωρίζουμε το γεγονός της εξαιρετικής γλωσσικής του απελευθέρωσης. Και το σπουδαίο ερώτημα μένει: Γιατί επιτέλους δεν είχε εμφανισθεί πολύ πιο πριν —όπως θα μπορούσε βέβαια να εμφανισθεί πολύ αργότερα— ένας ποιητής που σαν τους δημιουργούς των δημοτικών μας τραγουδιών θα έγραφε και θα εκφραζόταν στην ελληνική του γλώσσα, χωρίς εκείνη την στιγμή να σκέπτεται καμιά γραμματική ή συντακτική; Όχι διότι οι γραμματικές και τα συντακτικά δεν χρειάζονται —και το τονίζω αυτό— ως στοιχειώδεις-θεσμοθετήσεις μιας γλώσσας, αλλά διότι όταν εκφράζεται κανείς, η γραμματική και το συντακτικό πρέπει να είναι τελείως απωθημένα στο υποσυνείδητό του: τότε η ποίηση αναβλύζει γνησιότερα. Τότε μια παρουσία σαν τον Καβάφη δεν φαίνεται σαν ένας μετεωρίτης, αλλά σαν μια φυσιολογική συνέπεια, έστω σαν μια φυσιολογική αναμονή ενός ποιητή που ίσως περισσότερο απ' όλους στην νεώτερη ελληνική ποίηση εξέφρασε την συνέχεια της ποιητικής μας παράδοσης, ανανεώνοντάς την ταυτοχρόνως. Το ότι ο Καβάφης σε μια εποχή εξέλιξεων της Ελληνικής, βρέθηκε να πλέει μέσα στην κεντρική φλέβα της γλώσσας αυτής, δεν είναι καθόλου ένα γεγονός συμπτωματικό ή δευτερεύον. Και είναι ένα γεγονός πρωτίστως ποιητικό. Στην επιφάνεια της γλώσσας κινούνταν, όπως πάντα, πολλά ρεύματα κι ορισμένα μάλιστα κάπως μονόδρομα ή αποπροσανατολιστικά. Μόνον ένας «ανδρείος της γλώσσας» θα μπορούσε ν' αντισταθεί τόσο ελεύθερα και γνήσια. Και θα μπορούσε να πω, ότι από εκείνη την στιγμή ό,τι έγραφε, δεν μπορούσε παρά να λειτουργεί ποιητικά, αρκεί αυτό που έγραφε να το εξέφραζε με την υψηλή συνείδηση της γλώσσας αυτής που τον έκανε να βασανίζει τα κείμενά του όσοι λίγοι ποιητές. Αν ήταν ένας αγράμματος χωρικός, ένας λυράρης, θα ήταν ίσως ένας απ' αυτούς που έγραφαν αβίαστα δημοτικό τραγούδι, ένας Θεόφιλος της ποίησης, διότι και στον Θεόφιλο, το λόγιο με το λαϊκό, συνταιριάζονται σε μια θαυμαστή αρμονία.

Φθάνοντας λοιπόν σ' αυτή την γλωσσική απελευθέρωση, η γραφή του Καβάφη σ' οποιοδήποτε θεματικό επίπεδο, γίνεται το ίδιο ποιητική και καθαφική» στην εκφραστική της. Δεν έχει σημασία αν ασχολείται μ' ένα ιστορικό θέμα ή με την ερωτική ζωή, αυτήν που ενίοτε, κατά τους στίχους τους «δεν γνωρίζει υγεία» ή για την «ηδονή που νοσηρώς και με φθορά αποκτάται». Δεν είναι τα οποιαδήποτε βιώματά του, αλλά ο λόγος που κυρίως τον καθορίζει: «απόσπασμα από μίαν επιστολή —του νέου Ιμένου (εκ πατρικίων) διαβοήτου— εν Συρακούσας επί ασωτεία,— στους άσωτους καιρούς του τρίτου Μιχαήλ». Μέσα σ' αυτούς τους τέσσερις τελευταίους στίχους από τον «Ιμένο» σημειώνω το «εκ πατρικίων» καθώς επίσης και το «εν Συρακούσας επί ασωτεία» όπου ο Καβάφης μέσα σε δύο στίχους «σώζει» τρεις εκ των Ελληνικών προθέσεων —εκ, εν, επί— καθώς και την δοτική με δύο λέξεις, «Συρακούσας» και «ασωτεία» παρά τις προσπάθειες στραγγαλισμού των γραμματικών τούτων στοιχείων που επιχειρούσαν τότε και επιχειρούν ακόμη ορισμένοι δογματικοί δημοτικιστές. Προσθέτοντας,

μετά το «επί ασωτεία», το «στους άσωτους καιρούς του τρίτου Μιχαήλ», αποδεικνύει, όπως και ο Κάλβος σε πάμπολλους στίχους του, την διαχρονία της Ελληνικής γλώσσας που λειτουργεί ποιητικά αφήνοντας πίσω της, όπως κάθε γλώσσα, τις στατικότητές της. Ιδού γιατί ο Καβάφης, κινούμενος με τόση άνεση μέσα στην Ελληνική, γίνεται πραγματικά ένας «ποιμένας» της γλώσσας.

Από την άποψη αυτή ο Καβάφης «είναι» ένας καθ' αυτό οντολογικός ποιητής, η πιο άμεση γέφυρά μας με την Ιωνία μέσω της πολυδαίδαλης και κρυπτικής του Αλεξάνδρειας.

Κι εδώ μπαίνει το ερώτημα: Ήταν η ιστορική συνείδηση (ή τι σημαίνει αυτό) που του άνοιξε τον δρόμο προς την κεντρική φλέβα της γλώσσας μας; μήπως το αντίθετο, ήταν η ποιητική αίσθηση της γλώσσας αυτής που του άνοιξε τις πόρτες της ιστορίας; Ένα από εκείνα τα ερωτήματα που θα οδηγούσαν ασφαλώς σ' ένα φαύλο κύκλο αν δεν υπήρχε η έννοια της ποίησης που, σαν δημιουργία, καταργεί τους ερωτηματικούς επιμερισμούς και τους κάνει μίαν ερωτική σύνθεση, απτή, κι ελλειπτική, μίαν έλλειψη δηλαδή οντολογική και κατά συνέπεια γλωσσική. Διότι η γλώσσα του Καβάφη είναι καθ' εξοχήν ελλειπτική και ειρωνική, τουτέστιν κρυπτική. Η ειρωνεία δεν αποτελεί τον πιο κρυπτικό τρόπο του εκφράζεσθαι, σ' αντίθεση προς την ρητορεία, το κηρυγμα και τον θρησκευτικό λόγο της πίστης που είναι ευθείς και δογματικοί;

Ο Καβάφης μέσα στο ευρύτατο φάσμα της ελληνικής γλώσσας κινούνταν ο ίδιος πια στον ιστορικό χρόνο σαν ένα φάντασμα που κατοικούσε ταυτόχρονα στην Αλεξάνδρεια του 1920 ή στην Αλεξάνδρεια του 120, ας πούμε, προ ή μετά Χριστόν.

Αισθανόταν όμως σαν ένας εξόριστος από τον 5ον αιώνα· όχι ένας αυτοεξόριστος, αλλά ένας βιαίως απελαθείς —θέμα που το θίγει επίσης στα σεμινάρια του περί Καβάφη, ο Τζων Άντον (Καθηγητής της φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Φλώριδας (Τάμπα)) —ένας απελαθείς που τον κατατρώγει ο μέγας νόστος και προσπαθεί σ' ολόκληρη την ποιητική του πορεία να βρει τις προσβάσεις του προς αυτόν τον όντως μυθικών Πέμπτο Αιώνα, μολονότι δεν έχει αυταπάτες για την δυνατότητα μιας τέτοιας επίτευξης. Και μολονότι αισθανόταν μια συγγένεια για ορισμένους αιώνες, εν τούτοις, εν ποιήσει και ποιητική αδεία, κινούνταν με απόλυτη ελευθερία από την Ομηρική εποχή μέχρι σήμερα, χωρίς να παραλείπει καθόλου το Βυζάντιο. Ο χριστιανισμός πράγματι πέρασε από πάνω του σαν μια φαντασμαγορία, μολονότι σε πολλά ποιήματά του τον προβλημάτισε ιστορικά και πνευματικά:

«Αλλ' όμως έχουμε την θαυμασία, —την υπερφυσικήν εμφάνισή του— εις έναν νέον σπουδαστήν στα Τύανα—. Ίσως δεν ήλθεν ο καιρός για να επιστρέψει— για να φανερωθεί στον κόσμο πάλι· ή μεταμορφωμένος, ίσως μεταξύ μας —γυρίζει αγνώριστος. Μα θα ξαναφανερωθεί —ως ήτανε, διδάσκοντας τα ορθά· και τότε βέβαια— θα επαναφέρει την λατρεία των θεών μας—, και τες καλαισθητες ελληνικές μας τελετές». Και πιο πέρα: «Ήταν η εποχή καθ' ην βασιλευεν, —εν άκρα ευλαβεία, ο γέρων Ιουστίνος —κι η Αλεξάνδρεια, πόλις θεοσεβής—, αθλίους ειδωλολάτραις αποστρέφονταν», Ειρωνικός απέναντι του Χριστιανισμού, αλλ' όχι εχθρικός— οψέποτε! —εδώ συναντάται κυριολεκτικά με τον Πλήθωνα, παρακάμπτοντας αμφιθυμικά τον Ιουλιανό: «Ο Ιουλιανός και οι Αντιοχείς». Ο Καβάφης δεν ήταν βέβαια καθόλου ένας «πιστός», αλλά βιούσε την πίστη ως απουσία και σ' αυτό το σημείο ο Ηράκλειτος έρχεται αβίαστα στο μυαλό μας. Έμενε στα όρια του στοχασμού, ξέροντας πως στοχασμός και πίστη είναι ασύμμετρα, τελείως διάφορα το ένα με το άλλο.

Μέσα στην οικουμένη του ελληνισμού που για τον Καβάφη δεν είναι απλώς ένα όραμα του παρελθόντος, ή ένα όραμα που παλιγγενεσιακά θα μπορούσε να ανήκει επίσης σ' ένα μέλλον (ας μην ξεχνάμε ότι η ποίησή του διαμορφώθηκε πριν από το 1922) αλλά κι ένα βίωμα του παρόντος, διοχετεύεται πολύ φυσιολογικά και η όλη προσωπική του ζωή. Οι «επιθυμίες» —και τίτλος ενός από τα πρώτα ποιήματα της συλλογής του— «σαν σώματα ωραία νεκρών που δεν εγέρασαν», αναβλύζουν στην όλη ποίησή του σαν μια περιπαικτική πολλάκις αυτοαπαγόρευση. Απο-αγόρευση; Και διά της αναπόλησης και της αναπαράστασης εισέρχονται στην περιοχή του πνεύματος και μιας ανθρωπολογικής εμπειρίας βιωμένης στον συγκεκριμένο κόσμο του Καβάφη. Οι επιθυμίες ακολουθούνται αμέσως σχεδόν με την «απώλεια των φωνών», τους ήχους δηλαδή «από την πρώτη ποίηση της ζωής μας». Σ' αυτό το ποίημα του Καβάφη, όπως και σ' όλα του, σχεδόν, ακόμη και τα πιο προσωπικά, βλέπω αυτό που έλεγε ο Έλιοτ, ότι το «προσωπικό παραχωρεί αποπροσωποποιητικά την θέση του στο παραδοσιακό», δηλαδή στο συνολικό. Και ιδού που ξαφνικά ο λόγος του, ερχό-

μενος κατ' ευθείαν από την παράδοση, ακούεται στ' αυτιά μας σαν κάτι το καινούργιο, το μοντέρνο που θα λέγαμε, πράγμα που αιφνidiaζε πολλούς λογίους και ποιητές στον καιρό του (την αιώνια «συνοδεία ιερέων και αυλικών»), ενώ ο ελληνικός λαός απορροφούσε τον λόγο του τόσο φυσιολογικά, σαν να του ήταν κάτι το πολύ γνώριμο στο αυτί του, ένα οικείο μουρμούρισμα ή τραγούδι κι ο καθένας έτσι γινόταν ξαφνικά ένας πολίτης εις των ιδεών την πόλιν» ξεπερνώντας «κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο» που «πολύ από τον κοινό τον κόσμο απέχει». Ο Καβάφης δεν ήταν ένας «εστέτ» απ' αυτούς που τόσο ειρωνεύεται ο Έλιοτ, ούτε ένας «ποιητής της λέσχης» ή κάποιου ελιτισμού· ήταν ένας ποιητής της Πόλης, όχι των αδρανών ή χειραγωγημένων μαζών, αλλά των συμμετεχόντων πολιτών, ένας οικουμενικός ποιητής που γνώριζε, προκειμένου για την πόλη, ότι «στην αγορά της βρίσκεις νομοθέτας —που δεν γελά κανένας τυχοδιώκτης». Λίγοι ποιητές, ίσως, είχαν μια τόσο έντονη συνείδηση της ποιητικής τους λειτουργίας μέσα στο κοινωνικό σύνολο, όσον αυτός. Γράφοντας τα «Τείχη» του, μια κατάσταση που συμβαίνει τόσο πολύ και τόσο συχνά στους ανθρώπους, αυτό που κοινότυπα πλέον το αποκαλούμε μοναξιά ή απόρριψη, κάτι που «τους» συμβαίνει χωρίς ποτέ ν' ακούσουν «κρότον κτιστών ή ήχων», τα τείχη λοιπόν αυτά ο Καβάφης, ένας συνειδητός και παθιασμένος πολίτης της πόλης, συνειδητοποιώντας για τον εαυτό του πως «ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμο έξω», τα γκρεμίζει ποιητικά. Ακόμη και το κλειστό, το καθηλωμένο από το πάθος σώμα, την «σκοτεινή ηδονή», «τα πρόστυχα και τα εξευτελισμένα» όπως τα λέγει με ταυτόχρονη παραδοχή και ειρωνεία, τα εκφράζει με τον λόγο του σ' ένα διανθρώπινο ερωτικό άνοιγμα χωρίς προκαταλήψεις, αλλά και χωρίς ψυχαναγκαστικούς προΐδεασμούς· διότι ο ερωτισμός του Καβάφη, ομοφυλόφιλος στην βιο-ψυχο-κοινωνική του διαμόρφωση, εκφράζεται στην ποίησή του απλώς ως Έρωσ που φυσικά δεν καταλύει καθόλου το μέρος του πνεύματος. Απεναντίας κι όταν δίδεις —και «τί φρικτή η μέρα που ενδίδεις» δεν θα διστάσει να πει ο ίδιος από προσωπική του κυρίως ανάλυση και εμπειρία —αφορά πλέον το «ενδίδειν» ως σημαίνουν και σε μια πολύ γενικότερη έννοια, είναι το ρήμα ενδίδω στην απαρεμφατική και αποφατική του έκσταση. Ο Καβάφης πάντοτε εκφράζει τη σωματικότητα σε λόγο· είναι ο αισθησιασμός του που εκφράζεται σαν μουσική των λέξεων, η μνήμη που κινείται σ' ένα ιστορικό συνεχές, η γλώσσα που δεν είναι ούτε πρόσχημα ούτε μέσο —ούτε καν μεταφορά— αλλά η δομή της ίδιας του ζωής και ποίησης, η υφή της ελληνικής ιστορίας εκφρασμένης σε ποίηση.

Η μνήμη του Καβάφη λειτουργεί σαν μια ιστορική μελωδία της ανθρώπινης κατάστασης, νοσταλγική και συμπερασματική γι' αυτό και η ποίησή του μας βοηθεί να συλλάβουμε την βαθύτερη απαρτίωση φύσης-κοινωνίας-ατόμων χωρίς κλειστά κυκλώματα ή στείρους διδακτισμούς. Ο Καβάφης προβάλλει στα ποιήματά του ως ο άνθρωπος της κατασταλαγμένης πείρας· ούτε ως προφήτης, ούτε ως φιλόσοφος· μόνον ως ένας πολύ ωριμασμένος στοχαστής. Η ποίησή του εντούτοις υπερβαίνει τις διαστάσεις της ηλικίας και σ' αυτό διαφωνώ με τον Σεφέρη που επιμένει να τον βλέπει σαν ένα σοφό «γερόντιον». Λέγει ο Καβάφης· «Κ' είδα τ' ωραίο σώμα που έμοιαζε— σαν απ' την άκρα πείρα του να τώκαμεν ο Έρωσ». Σ' αυτούς, π.χ. τους στίχους που είναι από τους τυπικότερους του ποιητή, δεν μπορώ να δω κανένα γερόντιον οποιασδήποτε ηλικίας (σοφόν ή κρονόληρο ολόκληρον) παρά μονάχα τον πλατωνικόν εδών Καβάφη (διότι υπάρχει και ο αριστοτελικός και ο σοφιστικός) ο οποίος θεωρεί τον έρωτα ως τον διδάσκαλο της μορφής: «πλάττοντας τα συμμετρικά του μέλη με χαρά· —υψώνοντας γλυπτό το ανάστημά·». Και πως να παραλείψω εδώ τους στίχους του Σικελιανού που συσχετίζει την μορφή με το «ύψος» του θανάτου; «Μα τη Μορφή, κι όπου Μορφή για μας χαράζει, —ας την κρατάμε πάντα στο ύψος του Θανάτου, —τι αυτό για μας το μόνο είν' άξιο σύνορό της!».

Μ' έναν ανυπέρβλητο ποιητικό τρόπο ο Καβάφης συγκεράζει διαλεκτικά τις θέσεις και αντιθέσεις της ελληνικής φιλοσοφίας, με την ιστορική εποπτεία που είχε στην διάθεσή του, αλλά και την ικανότητα να βλέπει το παρόν, όχι ιδεολογικά κι επικαιρικά, ούτε καν φιλοσοφικά, μα ιστορικά και ποιητικά. Έχει παρατηρηθεί ότι στον λόγο του Καβάφη η φύση παίζει έναν πολύ μικρό ρόλο, ότι σχεδόν απουσιάζει. Η αποστροφή του: «Ας δω κι εγώ την φύση λίγο» δεν φανερώνει εν τούτοις κανενός είδους «αποστροφή» ούτε είναι η μοναδική μνεία της φύσης μέσα στο έργο του: «Ω γη της Ιωνίας, σένα αγαπούν ακόμη, σένα οι ψυχές των ενθυμούνται ακόμη —Σαν ξημερώνει επάνω σου πρωί αυγουσιάτικο» γράφει στο «Ιωνικόν». Ή θα πει «αυτόν, μια μέρα του καλοκαιριού θερμή— που ο νους μου ανέβαινε στα ιδανικά, —αυτόν ε-

δώ ονειρευόμουν τον νέον Ερμή» (Τυανεύς Γλύπτης).

Όπως στο «Ιωνικόν», «οι ψυχές των ενθυμούνται ακόμη— σαν ξημερώνει επάνω σου πρωί αυγουστιάτικο» έτσι ονειρεύεται και τον νέον Ερμή «μια μέρα του καλοκαιριού θερμή». Διακριτικά, μονολεκτικά πολλές φορές η φύση διηθεί την ποίησή του σαν ένα τέλεια αφομοιωμένο σώμα. Δεν είναι φυσιοκράτης, ούτε φυσιοκρατικός.

Σ' αυτόν η φύση εκφράζεται σαν κάτι που φύεται, Ηρακλείτια, κάτι που πάει ν' ανθίσει σαν επιθυμία. Βεβαίως, μπορεί ν' αντιτάξει κανείς το ποίημά του «Τεχνητά Άνθη» όπου σαφώς ο Καβάφης λέγει: «Δεν θέλω τους αληθινούς ναρκίσσους: —μηδέ κρίνοι— μ' αρέσουν μηδέ ροδ' αληθινά» προσθέτοντας «Δώστε με άνθη τεχνητά— οι δόξαις του τσινιού και του μετάλλου— που δεν μαραινούνται και δεν σαπίζουν, με μορφές που δεν γερνούν». Για να εξηγηθεί αμέσως κατόπιν: «Άνθη των εξαισίων κήπων ενός τόπου άλλου— που θεωρίες, και Ρυθμοί, και Γνώσεις κατοικούν». Το κρίσιμο κι εξαιρετο αυτό ποίημα του Καβάφης που φέρνει την ημερομηνία, Φεβρουάριος 1903, μελετήθηκε ελάχιστα, αν όχι καθόλου. Η προτίμησή του στα «Τεχνητά Άνθη» ωστόσο δεν δείχνει ούτε απόρριψη της φύσης, ούτε προτίμηση του τεχνολογικού ή του «αφύσικου», αλλά μια έξαρση του ανθρωπολογικού που για τον Καβάφη αποτελεί την υπέρτατη εκδήλωση της φύσης: γι' αυτό στα «Τεχνητά Άνθη», «εάν δεν έχουσε άρωμα, θα χύσουμε ευωδία, —θα κάψουμε εμπροστά των μύρα αισθηματικά». Είναι αισθηματική η γλώσσα του Καβάφης; Υπό την τρέχουσα έννοια της λέξης, ασφαλώς καθόλου, διότι ο Καβάφης δεν ξεχωρίζει καθόλου το συναίσθημα από τον νου σε δύο διαφορετικές σφαίρες. Δεν συναντούμε εδώ καθόλου την συνεχή διαμάχη «νου-καρδιάς» όπως την βλέπουμε λ.χ. στον Καζαντζάκη. Και στην ελληνική υπάρχει μια άλλη λέξη που συνενώνει αυτές τις δύο σφαίρες σε μια καθολικότερη λειτουργία: το βίωμα. Ο Καβάφης είναι ένας βιωματικός ποιητής με μία κατ' ευθείαν επαφή προς το μεγαλύτερο γεγονός της ελληνικής γλώσσας που συνέβηκε στην Ιωνία όταν μέσα της για πρώτη φορά στον κόσμο γεννήθηκε το ον, βγάζοντας έτσι την ανθρωπότητα από την προοντική της κατάσταση. είναι λοιπόν ο Καβάφης ένας οντολογικός ποιητής.

Η ποιητική γλώσσα του Καβάφης τρέφεται απ' όλους τους χυμούς μιας ζώσας ύπαρξης που βιοί το παρόν και γι' αυτό είναι μια γλώσσα γεμάτη από την παρουσία του ίδιου του ποιητή, ακόμη κι όταν ομιλεί εντελώς σε τρίτο πρόσωπο, αλλά και τις παρουσίες και τα σώματα των άλλων. Οι σχέσεις του με τους ανθρώπους είναι γεμάτες θερμότητα, ερωτική διάθεση, αναστολές, όπου ξεχωρίζει η εξιδανικευμένη μορφή ενός εφήβου —σύμβολου ομορφιάς— και διά του θαυμασμού της ομορφιάς αυτής εκφρασμένης ποιητικά, ο ερωτισμός του παίρνει ή χάνει το νόημά του. Δεν πρόκειται εδώ να συζητήσω από ψυχολογική ή άλλη άποψη τις δομές ή τις καθηλώσεις αυτού του ερωτισμού, θέματα ομοφιλο-ετεροφιλίας, διότι στην γενικότητά τους δεν σημαίνουν τίποτε το ιδιαίτερο ως προς την ποίηση του Καβάφη. Η ποίηση αυτή κυριαρχείται από μορφές που άλλοτε ενδίδουν στην «σκοτεινή ηδονή» για να ξαναγυρίσουν «στα Προσκυνητά, Πάνσεπτα Δώματα», άλλοτε αφήνονται να «φθαρούν από κρεπάλη», ή απλώς περνούν σ' ένα συναπάντημα, ένα βλέμα στον καθρέπτη. Ο Καβάφης φυσικά εδώ πέρα εκφράζει τις προσωπικές του επιθυμίες, αγωνίες και φαντάσματα· ο ποιητικός του λόγος χρωματίζεται ασφαλώς από την αισθησιακή και συναισθηματική του τοποθέτηση, που δεν μπορούμε στο σύνολό της να την δούμε έξω από τις ιστορικές του βιώσεις και αναπαραστάσεις. Ο Καβάφης δεν αποδραματοποιεί τίποτε, ούτε εξισώνει την ηδονή με κανένα δέον· δεν κρίνει ούτε δίνει συνταγές ερωτικής συμπεριφοράς. Όπως είπα προηγουμένως δεν είναι ένας νατουραλιστής, ένας homo natura υπό την έννοια με την οποία, λόγου χάρη, χαρακτηρίζει ο Μπινσβάγκερ τον Φρόυντ, αλλά ένας ιστορικός, οντολογικός άνθρωπος. Ακόμη και η προϊστορία είναι μια απωθημένη περιοχή για τον Καβάφη, όπως κάθε σκοτεινή κατάσταση, εποχή ή βίωμα. Εν ποιήσει όμως όλα διαφοροποιούνται κι ο ερωτισμός του Καβάφη, συνεπώς, δεν καταργεί τίποτε από το βιοψυχολογικώς δυνατόν ή εφικτόν, όπως και τίποτε δεν δικαιώνει.

Κάθε άλλη ερμηνεία, νομίζω, θα ήταν μοραλιστική ή προκαταληπτική: «Δεν τα ηύρα πια ξανά, τα τόσο γρήγορα χαμένα... —Τα ποιητικά τα μάτια, το χλωμό— το πρόσωπο... στο νύχτωμα του δρόμου...».

Αισθήσεις και γεγονότα του παρελθόντος, πολλές φορές «τ' αποκτηθέντα κατά τύχην όλως», επαναλαμβάνονται μ' ένα σωρό παραλλαγές μέσα στα ποιήματά του. Αλλά σε λίγους ίσως ποιητές εκφράζεται τόσο έντονα και πειστικά πως το μυστικό της μνήμης, απ' τη στιγμή που παύει να είναι ένστικτο, τακτισμός ή άλλες συσχετίσεις, εδράζεται μέσα στον λόγο από τις πιο βαθιές, τις πιο υποσυνειδητές ρίζες.

Μνήμη, έρωσ και γλώσσα είναι τρία στοιχεία που στον Καβάφη αποτελούν τελειωτικά τρεις μορφές του ίδιου πράγματος· κι ότι πάει να φθαρεί ή να καταρρεύσει —ίσως κυρίως αυτό— «γίνεται άξιο να το δούμε, κι απ' τον υψηλό —της ποιήσεως κόσμο μια στιγμή περνά κι αυτό» (Πέρασμα). Όλα μπορούνε λοιπόν να καταξιωθούν μέσα στον λόγο —ως λαλιά ή γραφή— τέλος στην ποίηση που αποτελεί την πιο αυθεντική εκδήλωση της γλώσσας. Όλα όμως, όχι κατηγορηματικά ή σχετιστικά, αλλά ελλειπτικά σαν μια επιθυμία που δεν αρκείται στην όποια εκπλήρωσή της —γίνεται κι αυτό με φόβο κι ενοχή— ένας πόθος που ζητάει την απαρτίωσή του μέσα στον Λόγο.

Ποια γλώσσα εν τούτοις και ποιον λόγο; «Πάντοτε ωραία και μουσικά τα ελληνικά σου είναι». Στο ποίημα τούτο «Για τον Αμμόνη, που πέθανε 29 ετών στα 610» ο ποιητής συνεχίζει: «Σε ξένη γλώσσα η λύπη μας κι η αγάπη μας περνούν. Το αιγυπτιακό σου αίσθημα χύσε στην ξένη γλώσσα.», ξεχωρίζοντας έτσι την ελληνική ως την κατ' εξοχήν γλώσσα της Ποίησης και του Λόγου, πράγμα που μια κοινότυπη και ρηχή ματιά θα το έβλεπε σαν ένα γλωσσικό σωβινισμό. Αθώς φυσικά από τέτοιου είδους χυδαιότητες ο Καβάφης, την μυστική και μοναδική του επικοινωνία με την ελληνική γλώσσα, την βλέπει απλώς στην ιστορική και αισθητική της μοναδικότητα, έως τα Φράατα πέρα, κι αυτό όχι μ' έναν στατικό παρελθοντολογικό τρόπο, όχι σαν μια αρχαία, ελληνιστική, ή βυζαντινή εκδοχή, αλλά σαν ένα λόγο ελληνικό, «εν λόγω ελληνικό που είναι ο φορέας της φήμης». Μνήμη και φήμη λοιπόν για τον Καβάφη ταυτίζονται, διότι οι εμπειρίες ακόμη και στην πιο κρυπτική, στην πιο ατομική τους μορφή, η προσωπική μνήμη δηλαδή, γίνεται, μέσω της ποίησης, διαπροσωπική, κατανοείται και δικαιώνεται πλέον ως φήμη, ως μύθος ή ιστορία.

Ο Καβάφης είχε βαθύτατη αίσθηση της δύναμης της γλώσσας και της λέξης, ιδιαίτερα μάλιστα της ελληνικής λέξης και γλώσσας, μη πτοούμενος από τις καταστροφές και συρρικνώσεις του ελληνικού χώρου, ακόμη και μετά την εμπειρία της Μικρασιατικής Καταστροφής. Τα γεγονότα της εποχής του έπαιξαν ασφαλώς ένα σημαντικό ρόλο στην ποίησή του. Με 125 φωνές για ιστορία, μια ιστορική συνείδηση όπως θεωρούσε τον εαυτό του κι όπως πράγματι ήταν, δεν μπορούσε παρά ν' αποτελεί έναν υπερευαίσθητο δέκτη αυτών που συνέβαιναν στην εποχή του, δεδομένου μάλιστα ότι ήταν μια εποχή κρίσιμωτατη για τον ελληνισμό, ανοδική από πολλές απόψεις αλλά και τρομερά επικίνδυνη ή και καταστροφική από άλλες. Θα πρέπει να εκτιμήσει κανείς ιδιαίτερα την εργασία του Στρατή Τσίρκα για τον Καβάφη όπου αναλύει γεγονότα της εποχής του εν σχέσει με ανάλογα βιώματα που διαγράφονται ή διαφαίνονται μέσα στην ποίησή του, ανεξαρτήτως εάν συμφωνεί με την μέθοδο ή εάν διαφωνεί με την έμφαση και τα μέρη εκείνα, όπου ο Τσίρκας περιστέλλει ή παραμορφώνει ίσως την σημασία των βιωμάτων του Καβάφη από την ιστορία, την σεξουαλική σφαίρα, το οικογενειακό του σύμπλεγμα κτλ. κτλ. Δεν αντιφάσκονται όλα τούτα μεταξύ τους αναγκαστικά, μα όλα σχεδόν γίνονται σύμπτωση ή σύμβαμα μπροστά σε μια τέτοια ιστορική συνείδηση που συμμετέχει οδυνηρώς και πλήρως στο ιστορικό γίγνεσθαι.

Στο ποίημά του «Σοφοί δε προσιόντων» μπορεί να δει κανείς τον Καβάφη να λειτουργεί στα πιο υψηλά, στα βαθύτερα στρώματα της προσωπικότητας και της εποχής του.

«Οι άνθρωποι γνωρίζουν τα γινόμενα.

Τα μέλλοντα γνωρίζουν οι θεοί,

πλήρεις και μόνοι κάτοχοι πάντων των φώτων.

Εκ των μελλόντων οι σοφοί τα προσερχόμενα.

αντιλαμβάνονται. Η ακοή *

αυτών κάποτε εν ώραις σοβαρών σπουδών
ταράττεται. Η μυστική βοή

τους έρχεται των πλησιαζόντων γεγονότων.

Και την προσέχουν ευλαβείς. Ενώ εις την οδόν
έξω, ουδέν ακούουν οι λαοί.

Η μυστική βοή τους έρχεται των πλησιαζόντων γεγονότων: αυτή πραγματικά είναι η μουσική των σοφών. Κι ο Καβάφης ήταν ένας σοφός, ένας στοχαστής, έτσι που χωρίς κανένα δισταγμό μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την ποίησή του σαν μια κατ' εξοχήν «στοχαστική ποίηση», όπως ο Χάιντεγκερ καθορίζει την ποίηση του Χάιλντερλιν· σαν μια «μουσική ιδεών», όπως χαρακτηρίστηκε η ποίηση του Έλλιωτ, με την οποία ο Καβάφης έχει ασφαλώς μιαν ειδική συγγένεια, που δεν νομίζω ότι είναι μόνον «παράλληλη», όπως την βλέπει ο Σεφέρης. Υπάρχουν όλες οι ενδείξεις ότι η ποίηση του Καβάφη που προηγήθηκε δύο περίπου δεκαετίες από την ποίηση του Έλλιωτ μπορεί να επιρ-

ρέασε την δεύτερη, αφού κι ο ίδιος ο Έλιοτ αναφέρεται στο καβαφικό έργο. «Η πόλις» του Καβάφη, «Τα Τείχη», «Τα παράθυρα» κι άλλα προγενέστερα ή μεταγενέστερά του ποιήματα, όπως το «Ένας Γέρος», «Ο Αριστόβουλος» κτλ. μας παραπέμπουν άμεσα στα ποιήματα του Έλιοτ «Η Έρμη Χώρα», «Οι Κούφιοι Άνθρωποι», το «Γερόντιον» και τα άλλα «ποιήματα του 1920». Λίγοι στίχοι μόνο της καβαφικής ποίησης μπορεί να επηρεάσουν μια τεράστια πνευματική περιοχή, κι εδώ το φταιξιμο —αν τέτοιο— δεν είναι του Καβάφη. Εκτός απ' όσους αναφέρθηκαν πιο πάνω, γόνιμη και δημιουργική επίδραση του Αλεξανδρινού θα πρέπει να δέχθηκαν επίσης ποιητές όπως ο Εμπειρικός και ο Εγγονόπουλος' ως παραδείγματα εξάλλου στατικής ή μιμητικής επίδρασης θα μπορούσα ν' αναφέρω τους Ντίνο Χριστιανόπουλο, και Μ. Κατσαρό μεταξύ πολλών άλλων.

Πολύ πρώιμα όντως άρχισε η επίδραση του καβαφικού λόγου και μέσα στον ελληνικό κόσμο αλλά και έξω απ' αυτόν. Ως γνωστόν ο Φόρστερ μιλούσε για τον Καβάφη και μετέφραζε στίχους του από το 1916, πράγμα που ταχύτατα τον έκανε γνωστό μέσα στο εντελώς ιδιαίτερο πλαίσιο μιας ποιητικής κίνησης που μ' ένα εντυπωσιακό αριθμό εξαιρετικών ποιητών σφράγισε την σύγχρονη αγγλοσαξωνική ποίηση.

Αλλά και σ' οποιαδήποτε γλώσσα μεταφραζόταν ο Καβάφης η παρουσία του φαινόταν σαν κάτι το αναμενόμενο και γρήγορα η επίδρασή του γινόταν αισθητή. Που οφείλεται λοιπόν αυτή η αναμφισβήτητη και μεγάλη επίδραση τόσο μέσα στα πλαίσια της ελληνικής, αλλά και της ποίησης των ξένων; Το γεγονός, βέβαια, ότι εκφραζόταν με «τόλμη» και έφθανε σε ποιητικό αποτέλεσμα για ορισμένες πτυχές του ερωτισμού που θεωρούταν κάπως ταμπού για την εποχή του, μόνον εν μέρει θα δικαιολογούσε την καβαφική αυτή επίδραση και ζέση. Αναφέρω εδώ την άποψη τούτη, ευθύς εξ αρχής, —πράγμα το οποίον κατά κόρο τονίστηκε από μερικούς συμπαθούντες ή μη της ποίησης του Καβάφη— για να τονίσω ότι η διάχυση του καβαφικού λόγου οφείλεται κυρίως σε μια προϋπάρχουσα ευαισθητοποίηση που αν δεν την ανιχνεύει κανείς εύκολα σ' οποιαδήποτε λογοτεχνία, εν τούτοις είναι εντελώς σαφής μέσα στην αγγλική, ξεκινώντας από τους ποιητές και τους συγγραφείς της «χαμένης γενιάς» όπως ο Πάουντ, ο Έλιοτ, ο Τζους κτλ. παλινδρομώντας μέσω των Κητς και Σέλλεϋ και Μπάϋρον, στους μεταφυσικούς ποιητές του 17ου αιώνα όπως οι Ντον, Γουέμπστερ, κτλ., φτάνοντας τέλος οπωσδήποτε στην Ελληνική ανθολογία (Παλατιανή) που έθρεψε επί αιώνες ολόκληρη την ευρωπαϊκή ποίηση. Η δομική ετοιμότητα και ε τ υ μ ό τ η τ α των γλωσσών αυτών δεν μπορεί επίσης να ιδωθεί έξω από τον ιδιαίτερο ρόλο που έπαιξε στην διαμόρφωσή τους η ελληνική γλώσσα. Βλέποντας δε στον Καβάφη έναν ποιητή ο οποίος εκλύει την ποίησή του όχι μόνον εκφραστικά αλλά και μέσα από τα διαχρονικά δυναμικά και τις δομές της γλώσσας, η κατανόηση του έργου του γίνεται βαθύτερη: Ο Καβάφης είναι ένας ποιητής που φαίνεται να βγαίνει κατ' ευθείαν από την «Ελληνική Ανθολογία», ένα όνομα κι από τα πιο σημαντικά που θαρρείς παραλείπονταν απ' αυτήν, σαν να ήταν χαμένο το έργο του, ή ένα όνομα που με παράδοση βεβαιότητα θα μπορούσε κανείς να το αναμένει: ήταν ο κρίκος που έλειπε στην πιο βαθιά συνέχεια της παράδοσής μας, κρίκος διπλός, ανάμεσα στην αρχαία και την βυζαντινή περίοδο, ανάμεσα στην αρχαία και την σύγχρονη. Πάντως ο Καβάφης δεν ήρθε σαν ένας μετεωρίτης από το άγνωστο, αλλά από τη στιγμή της εμφάνισής του κινείται γύρω μας σαν ένας πλανήτης που θαρρείς ανέκαθεν υπήρχε στο σύστημά μας. Αυτή την αίσθηση μας δίνει το έργο του.

Αν η δυτικοευρωπαϊκή ποίηση των τροβαδούρων με το δικό της λυρισμό, τις ρίμες και τις ρητορίες της, μπόρεσε για μερικούς αιώνες να καλύψει την «κρυφή αρμονία», όπως λέγει ο Ηράκλειτος, και την μουσική της ελληνικής ποίησης, ήδη από τον περασμένο αιώνα, αποφασιστικά πλέον, με τους Γάλλους ποιητές, όπως ο Μαλαρμέ, ο Μπωντλαίρ, ο Λαφόργκ, με πρωτοπόρους τον Χαϊλντερλιν, τον Σολωμό και τον Κάλβο και μαζί με τους Αγγλόφωνους του πρώτου ημίσεως του αιώνα μας, δημιουργήθηκε αυτό που λέμε σήμερα μοντέρνα ποίηση και που ίσως το «απόλυτο» κέντρο της είναι ο Καβάφης. Και σ' αυτό το σημείο δεν μπορώ παρά να διαφωνήσω με τον Αλέξανδρο Αργυρίου που στην Ανθολογία του για την ελληνική νεωτερική ποίηση τοποθετεί την έναρξη της μοντέρνας ποίησής μας στην γενιά του Σεφέρη, ενώ ανήκει πρωτίστως στην παράδοσή μας και εκδηλώνεται αυτοχθόνως και γενετικώς μερικές δεκαετίες πιο πριν με την ποίηση του Καβάφη, ασχέτως των μελλοντικών αλληλεπιδράσεων.

Διερευνώντας λοιπόν ιδιαίτερα την γλώσσα μας θα ήθελα να επισημάνω την επίδραση του Καβάφη ακόμη και στον καθημερινό μας λόγο, πράγμα που δείχνει επίσης πως η ποίησή του αναδύθηκε από την

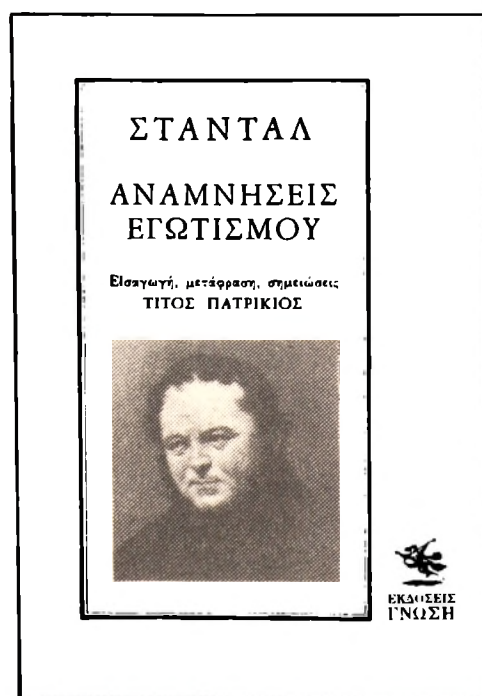
διαχρονία της ελληνικής σαν μια φλέβα που βγαίνει από τις πηγές, ένας λόγος δυναμικός και ταυτόχρονα ώριμος, χωρίς να παρουσιάζει κανένα ίχνος γήρατος ή κάμψης. Όπως είπα προηγουμένως μου φαίνεται περιεργό το ότι ο Σεφέρης τον έβλεπε σαν ένα γερόντιον, το «Γερόντιον» της Αλεξάνδρειας. Επηρεασμένος μήπως από τα θρυλούμενα περί παρακμής και τα τοιαύτα, ή μήπως από το γεγονός ότι στην ποίηση του Καβάφη, όπως άλλωστε και στην ποίηση του Έλιοτ, όπως επίσης και στην αρχαία ελληνική ποίηση, «ο γέροντας άνθρωπος» ο Τειρεσίας δηλαδή, με την πρόοδο της ηλικίας, που είναι η «εποχή» του, συγκεντρώνει γνώση και σοφία: όμως η σοφία τούτη είναι η σοφία των λαών, είναι η παράδοση. Ο Σεφέρης στο δοκίμιό του «Ακόμη λίγα για τον Αλεξανδρινό» μεταξύ άλλων θεωρεί τον Καβάφη «σαν ένα σημάδι ενός σύγχρονου κόσμου που σβήνει και σαν τον τελευταίο εκπρόσωπο μιας μακρόχρονης ελληνικής παράδοσης που έσβησε (εννοώ την «λογία ελληνική παράδοση»)). Αλλά ο Σεφέρης, μεταξύ Καβάφη και Έλιοτ, μιλά συχνά —και κάπως— σαν ένας παραζαλισμένος, πράγμα το οποίο πολύ εύστοχα διαπιστώνει, επίσης, ο Νάσος Βαγενάς στο βιβλίο του «Ο ποιητής και ο χορευτής». Στα αντιφατικά και αποσιωπητικά δοκίμιά του για τον Καβάφη, ο Σεφέρης, δεν έπαψε να βλέπει τον Αλεξανδρινό σαν «ποιητικά όχι εξαιρετικό, πολύ συχνά ακατανόητο, αλλά με την αξία να μας παρουσιάζεται σαν ένας τύπος προβλήματος, που για καιρό θα μας απασχολεί». Για καιρό επίσης θα μας απασχολεί και ο σπουδαίος ποιητής Σεφέρης, αλλ' όσον αφορά για τη θέση του στον χρόνο δεν αμφιβάλλω για την απόλυτη στερεότητα του Καβάφη. Μετά τον Καβάφη και χωρίς αυτόν, δύσκολα θα μπορούσε κανείς πλέον να φαντασθεί την ποίησή μας, διότι δεν είναι μόνον ένας εξαιρετικός συνεχιστής της μεγάλης παράδοσής της, δεν είναι καθόλου ένας καθυστερημένος επίγονος, είναι μια συνέχεια και κυρίως ένα άνοιγμα για το μέλλον, ο ακρογωνιαίος λίθος της νεωτερικής μας ποίησης, και όχι μόνο της δικής μας: της παγκόσμιας ίσως, αν η ποίηση τούτη, έχοντας κάποια αρχή σημαίνει κάτι για το μέλλον ενός παραπαιόντος Κόσμου. Ο Καβάφης είναι ο ποιητής μιας ανθρωπολογικής ωριμότητας που ξεπερνάει τα πλαίσια μιας εποχής συμβατικά ειδικής και η ποίησή του είναι ο καρπός μιας έκφρασης που ξεπερνάει την οποιαδήποτε ηλικία μιας γλώσσας. Το ότι αυτή η γλώσσα είναι η ελληνική δεν είναι συμπτωματικό, διότι μονάχα αυτή και οι ιστορικές της διαφοροποιήσεις θα μπορούσε να γεννήσει έναν Καβάφη, έναν ποιητή που την διυλίζει σαν ένας αινιγματικός αλχημιστής στο πορώδες μεταίχμιο του σημαίνοντος και σημαινομένου «με τη χαρά της αφθαρσίας στα μάτια».

Αριστοτέλης Νικολαΐδη.

Σημ: Η ομιλία τούτη δόθηκε τον Ιούνιο 1983 στην Χίο, στα πλαίσια του «Ιωνικού Κέντρου».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΝΩΣΗ βιβλία που ξεχωρίζουν

ΣΤΑΝΤΑΛ

**Αναμνήσεις
εγωτισμού**

Εισαγωγή -
Μετάφραση -
Σημειώσεις:
ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»

ΓΡΗΓ. ΑΓΓΕΛΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 779.4879 - 779.4963 - 778.6441

Πώς μιλούσαμε όταν μιλούσαμε ελεύθερα

Για τη γλωσσολογία ο προφορικός λόγος είναι η θεμελιακή πηγή για την ανίχνευση της σχέσης γλώσσα - πράγματα. Ο προφορικός λόγος είναι στην ουσία η καθημερινή χρήση, αυτή δηλαδή που εκφράζει και αποδεικνύει τα πραγματικά νοήματα που έχουν οι λέξεις και οι σχέσεις τους. Συνεπώς αν κανείς θέλει να μελετήσει σοβαρά μια γλώσσα πρέπει εκτός των άλλων να διερευνήσει αυτήν την σχέση. Πολύ περισσότερο, όταν θέλει να βρει την σχέση της προφορικής με τη γραπτή γλώσσα, της γλώσσας εν χρήσει προς τη γλώσσα / νόημα. Και είναι γνωστό ότι από την στιγμή που εφευρέθηκε η γραφή, ο καταγραμμένος πλέον προφορικός λόγος ελέγχεται ασφυκτικά από την κυρίαρχη κάθε φορά εξουσία, υφίσταται παρεμβάσεις και διορθώσεις που έχουν στόχο τον έλεγχο της ίδιας της ιδεολογίας του λαού. Ιστορικά, η γραφή υπήρξε μια αλλοτρίωση του προφορικού λόγου, μια μετάθεση του ελέγχου της παραγωγής του από τον φυσικό φορέα που τον διαμορφώνει στον φορέα που ρυθμίζει τους κανόνες του.

Γι' αυτό σε κοινωνίες με εξελικτικό χαρακτήρα, όπως και η δικιά μας, η παράλληλη μελέτη του προφορικού με τον γραπτό λόγο, είναι μια πολύτιμη πηγή συμπερασμάτων που βοηθά όχι μόνο τις γλωσσολογικές αλλά ακόμη και τις ιδεολογικού χαρακτήρα έρευνες. Μέχρι τώρα αυτή η συγκριτική μελέτη γινόταν περιπου στα τυφλά. Ο μεν γραπτός λόγος είναι συγκεκριμένος και αποτυπωμένος στο σύνολο των ευρισκομένων γραπτών ντοκουμέντων (βιβλία, έγγραφα, κτλ.). Ο προφορικός όμως λόγος ανιχνεύεται με πολύ δυσκολία και μόνον έμμεσα (χειρόγραφες επιστολές απλών ανθρώπων, προικοσυμφωνία, κτλ.). Είναι γι' αυτόν τον λόγο σαφές πόσο πολύτιμο εθνικά υπήρξε η δημοσίευση των Απομνημονευμάτων του στρατηγού Μακρυγιάννη, τα οποία δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια καταγραφή του προφορικού του λόγου. Η μελέτη ωστόσο του λόγου του στρατηγού έγινε ως σήμερα περισσότερο σε επίπεδα λογοτεχνικά από τη γενιά του τριάντα. Μια πληρέστερη και ενδελεχής αποτίμηση των απομνημονευμάτων, έργο αναμφίβολα μεγάλο και δύσκολο, ήταν κάτι που κανείς δεν τολμούσε όσο κι αν η ανάγκη του είναι προφανής.

Γι' αυτούς τους λόγους η έκδοση «Το Λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη που περιλαμβάνει όλες τις λέξεις που συναντιώνται στα α-

πομνημονεύματα, είναι ένα έργο εθνικό. Δημιουργεί τη βάση από την οποία και πέρα μπορούν να αρχίσουν σειρές άλλων μελετών και αναλύσεων. Όχι μόνο για να δείξουν την αληθινή μας γλώσσα «πριν βιασθεί απ' την καθαρεύουσα», όπως σημειώνει ο επιμελητής της έκδοσης, αλλά ακόμη και για να συντελέσουν στη βαθύτερη μελέτη ολόκληρης της νεοελληνικής γλώσσας. Τώρα οι ιστορικοί της λογοτεχνίας, οι γλωσσολόγοι, οι συντάκτες των λεξικών και όλοι οι σχετικοί επιστήμονες, έχουν ένα μέτρο με το οποίο μπορούν να αποπειραθούν ακριβείς μετρήσεις. Όταν μάλιστα η σύνταξη πινάκων λέξεων προχωρήσει ακόμη περισσότερο (ήδη υπάρχουν τέτοιοι για αρκετούς ποιητές μας) τότε η γλωσσολογική - φιλολογική έρευνα θα μπορεί να ξεκινά από ένα επίπεδο ψηλότερα το έργο της.

Το λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες προτού βιαστεί η γλώσσα μας από την καθαρεύουσα.

Εκδ: Ερμής, Αθήνα 1983
τόμοι 1, 2, 3

Ιδέα - γενική επιμέλεια:

N.I. KYPIAZIDΗΣ

Γλωσσική επεξεργασία:

I.N. KAZAZΗΣ

Προγράμματα κομπιούτερ:

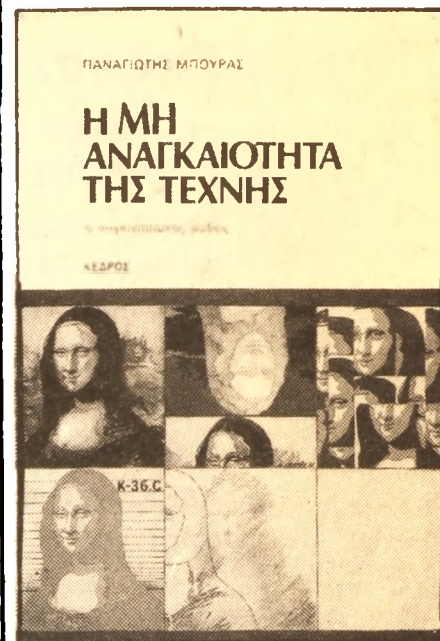
J. BREHIER

Χάρης Καμπουρίδης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Σταθμός στη σύγχρονη σκέψη

Θεμελιώνει τη μη αναγκαιότητα της Τέχνης ανεξάρτητα απ' τις οποιεσδήποτε συνθήκες μέσα στις οποίες γεννιέται και διαμορφώνεται το αισθητικό φαινόμενο.

Β' ΕΚΔΟΣΗ

Εκδόσεις «ΚΕΔΡΟΣ»

Γ. Γένναδιου 6

τηλ: 36.15.783

Βιβλίο-παιρουσιαι

ΤΟ ΚΑΛΑΝΤΑΡΙ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Παιδικό ημερολόγιο 1984

Το έγραψε ο Φώντας Λάδης

Το ζωγράφησε

η Τατιάνα Βολανάκη

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Ποιες είναι οι «γιορτές των νερών»; Ποιος άγιος γιορτάζει μόνο κάθε τέσσερα χρόνια; Τι είναι το «παιγνίδι του λαγού»; Ποια είναι τα έθιμα του τρύγου; Αυτές και πολλές άλλες λαογραφικές πληροφορίες για ήθη, έθιμα, παραδόσεις του λαού μας που σχετίζονται με τους μήνες, περιλαμβάνονται στο νέο «Καλαντάρι της Γνώσης».

ΕΛΕΝΗ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Τα παραμύθια της γιαγιάς

Εκδ: Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα 1983

Η Πανώρια, το Βασιλόπουλο, ο κακός Γίγαντας — μαγικές φιγούρες της παιδικής μας ευτυχισμένης άγνοιας, ξαναζούν στο βιβλίο της Ελ. Παναγοπούλου-Παπαθανασίου. Όπως γράφει στον πρόλογο είναι κάποια παραμύθια που άκουγε από τη γιαγιά της και σκέφθηκε να καταγράψει για τα εγγόνια της «και

πιθανώς τα δικά σας».

Βέβαια είναι αμφίβολο αν τα εγγόνια των κόμικς και των video-games θα πείθονταν να φάνε το φαγητό τους με αντάλλαγμα ένα παραμύθι. Πάντως το βιβλιαράκι μπορεί να αποτελέσει ένα «χρήσιμο» βοήθημα για όσες από τις σύγχρονες γιαγιάδες, θελήσουν να δοκιμάσουν.

ΝΙΚΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

«Γκο», ποιήματα

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1983

Ακόμα μια ποιητική φωνή που ανήκει στη γενιά που ωρίμασε βίαια στα χρόνια της δικτατορίας, πήρε μέρος στους φοιτητικούς αγώνες, πολιτικοποιήθηκε έντονα τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης και βρέθηκε σε ποικίλα αδιέξοδα εκεί γύρω στα τριάντα της χρόνια: «Η γενιά μου λοιπόν δεν άφησε πίσω της μήτ' ένα τραγούδι / Είδε το φως κάτω απ' τον ίσκιο του bello civili / Μα οι άνεμοι φαίνονταν καλοί μαζί της, των καιρών η πίεση / κι η ποίηση των πραγμάτων-κι ένα χιούμορ θανάσιμο / Αγάπησε γυμνό το σώμα και το αίμα της έτοιμο / Πήρε με πάθος όλους της μουσικής τους δρόμους...». Η ποίηση είναι κι αυτή ένας δύσκο-

λος δρόμος, παρόλη τη γοητεία του...

G. VANETTI

Εικονογράφηση: L. FARINA

Η μικρή πράσινη κάμπια

Ρόδες είναι και γυρίζουν

Εκδ: Αστέρης Δεληθανάσης,

Αθήνα 1983

«Η μικρή πράσινη κάμπια» και το «Ρόδες είναι και γυρίζουν» είναι δυο πρωτότυπα βιβλία με χρώματα και εικόνες για μικρά παιδιά.

Η διαφορά τους με τα άλλα βιβλία που ξέρετε είναι πως αυτά είναι βιβλία με... τρύπες. Δηλ. κάθε σελίδα έχει μια ή δύο τρύπες που διεγείρουν την παιδική περιέργεια και προκαλούν τα παιδιά να ψάξουν το βιβλίο, να το ανοίξουν, να συγκρίνουν τις σελίδες και τα σχήματα.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ

ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Στην Αυστραλία

Αθήνα 1983

Κάποιες εγκυκλοπαιδικές πληροφορίες για την μακρινή ήπειρο και το ημερολόγιο που κράτησε ο συγγραφέας κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στην Αυστραλία, μετά από πρόσκληση της Καλυμνιακής Αδελφότητας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Herbert Read

Η ΤΕΧΝΗ ΣΗΜΕΡΑ

για τη θεωρία της μοντέρνας τέχνης

• Την εξήγηση της ζωτικότητας και της αυθεντικότητας του μοντέρνου κινήματος πρέπει να την αναζητήσουμε στην πολυτροπία του ανθρώπινου πνεύματος, κατανώντας καλά ότι τούτη η πολυτροπία μπορεί να εκφραστεί με διάφορες μεθόδους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 10552

τηλ: 52.46.241

βιβλία

από την Εθνική Τράπεζα

Εκδόσεις Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (Συλλογικός τόμος)	2.300.-
• Νεολιθική Ελλάς (Συλλογικός τόμος)	2.000.-
• Μονή Σταυρονικήτα (Συλλογικός τόμος)	1.700.-
Κύπρος '74 (Συλλογικός τόμος)	600.-
• Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα (Φ. Ανωγειανάκη)	2.300.-
Λεύκωμα Μακρυγιάννη/Ζωγράφου	1.200.-
Εικόνες της Πάτμου (Μανόλη Χατζηδάκη)	2.700.-
Η ελληνική ζωγραφική (1832-1922) (Χρυσ. Χρήστου)	3.000.-
Χειρόγραφα εκκλησιαστικής μουσικής (1453-1820) (Μανόλη Κ. Χατζηγιακουμή)	4.000.-

• Η ελληνική έκδοση εξαντλήθηκε. Κυκλοφορεί στην αγγλική γλώσσα

Εκδόσεις Μορφωτικού Ιδρύματος Ε.Τ.Ε.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΕΜΝΗΣ ΚΑΡΟΥΖΟΥ Ανθολόγημα Θησαυρών του Εθνικού Μουσείου	3.000.-
ΣΟΛΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ Εγκυκλοπαίδεια της Αρχαίας Ελληνικής Μουσικής	500.-
J.P.V.D. BALSDON Ρωμαίες Γυναίκες	600.-
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (1833-1856)	450.-
R. HARRE Επιστημονική Σκέψη 1900-1960	450.-
DOUGLAS DAKIN Ο Αγώνας των Ελλήνων για την Ανεξαρτησία (1821-1833)	550.-
W. SCHADEWALDT Από τον κόσμο και το έργο του Ομήρου (Β' τόμος)	400.-
C.M.BOWRA Αρχαία Ελληνική Λυρική Ποίηση (Β' τόμος)	450.-
ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE Ιστορία και Μέθοδοί της (Τόμος Β2)	430.-

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ, ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 2, ΤΗΛ 3222730
ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΜΙΕΤ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 3 - ΑΘΗΝΑ 117 ΤΗΛ 3221335 - 3221337

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

διαλογος-διαλογος-διαλογος

ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

● Εκπλήσσεται με τον τρόπο εορτασμού της 10ης επετείου της εξέγερσης του Πολυτεχνείου και αναρωτιέται ο επιστολογράφος μας για το «πού μπορεί να φτάσει η φαντασμένη φαντασία τους».

Γιορτάστηκε ακόμα μια φορά η επέτειος για τον ξεσηκωμό του Νοέμβρη του '73. Φέτος, για τα δεκάχρονα του Πολυτεχνείου αποφασίστηκε και προγραμματίστηκε πολυήμερος γιορτασμός, εκδηλώσεις, ομιλίες, δημόσιες συζητήσεις αλλά και βραβεύσεις και απονομές διπλωμάτων ανδρείας!!! και επαναστατικής (;) προσφοράς σε κάποιες ξεχωριστές προσωπικότητες!!! Φαίνεται απίστευτο, πρωτόγνωρο για όσους έχουν μάθει ότι την αγνή επαναστατική και δημοκρατική δράση συνοδεύει πάντα και αδιάρρηκτα η σεμνότητα, η ανιδιοτέλεια, η αποφυγή κάθε φαναρισμού και επιδειξιμανίας. Μήπως θα 'πρεπε να λέμε και μη

χειρότερα; Μέχρι πού μπορεί να φτάσει η φαντασμένη φαντασία τους; Τι άλλο μας επιφυλάσσουν οι έκφυλοι; Ίσως κάτι σαν αυτό: Έναν τρόπο αξιολόγησης του «επαναστάτη» άριστα —χρυσό— για τον ύψιστο, αργυρό —λίαν καλώς— για τον επόμενο, χάλκινο —καλώς— για αυτόν που υστέρησε λίγο. Σίγουρα δεν είναι σοβαρά όλα αυτά. Εμπόριο! εμπόριο, σκοπιμότητες και αδίσταχτη εκμετάλλευση του αυθόρμητου επαναστατικού ξεσηκωμού των παιδιών του Πολυτεχνείου και του λαού της Αθήνας που ενώθηκε μαζί τους.

Έτσι λοιπόν το Πολυτεχνείο έγινε το επίκεντρο της ζωής μας και της σκέψης μας όλες αυτές τις μέρες. Στον Τύπο και στην Τηλεόραση δόθηκε από ανθρώπους που έδρασαν και δημιούργησαν στο Πολυτεχνείο μια σωστή εικόνα για τη γένεση και την έκρηξη των γεγονότων, άλλοι έκοψαν και έρραψαν τα πράγματα στα μέτρα τους, όπως απαιτούσαν τα κομματικά τους συμφέροντα και οι μελλοντικοί τους σχεδιασμοί. Η διαστρέβλωση και η υποκρισία στις δόξες τους. Ευτυχώς που υπάρχουν ντοκουμέντα να δείχνουν την πραγματικότητα εκείνων των ημερών και με λίγο κριτικό πνεύμα και διάθεση να μπορεί ο καθένας μας να διαμορφώνει τις δικές του γνώμες και κρίσεις, και να διακρίνει

τους καπηλευτές και τις διαστρεβλώσεις τους. Ευτυχώς που υπάρχουν ντοκουμέντα, μ' όλη την αλήθεια που προσφέρουν. Η ταινία ντοκουμέντο π.χ. του Νίκου Καβουνίδη, όπως γράφτηκε, δεν επιτράπηκε να τη δουν οι Έλληνες από την Τ.Β. και προβάλλεται το βράδυ της 17 Νοέμβρη αυτό το φαντασιακό κατασκευάσμα της Νέας Υόρκης. Μα καλά έχουμε ντοκουμέντα στα χέρια μας (και μένουν άγνωστα) και επιστρατεύεται η έντεχνη δημιουργία να μας δώσει κάτι από το Πολυτεχνείο; Τι είδαμε; πόσο μας φώτισε και κατά πόσο μπόρεσε να σκιαγραφήσει πιστά αυτή η ταινία τα γεγονότα του ξεσηκωμού. Όσο και να πλησίασε ανθρώπους και καταστάσεις δεν μπορεί να υποκαθιστά μια ταινία ντοκουμέντο, μ' όλη την αμεσότητα και τη γνήσια, αληθινή καταγραφή των γεγονότων.

Τελικά όλοι «γιορτάσανε» την επέτειο του Πολυτεχνείου. Ακόμα και αυτοί, που τις μέρες εκείνες του '73 είχαν ανοιχτά καταγγείλει την ύπαρξή του σαν «προσχεδιασμένη εισβολή 350 οργανωμένων πραχτόρων της ΚΥΠ (Πανσπουδαστική) και άλλοι που ζητούσαν «όχι προγραμματίστες ενέργειες, όχι καταλήψεις» όπως εκείνοι που κατάκριναν τους ήρωες του Πολυτεχνείου σαν «σκοτεινές δυνάμεις που εργάζονται να φράξουν το

δρόμο προς τη δημοκρατική ομαλότητα (του Μαρκεζίνη) και οργανώνουν προκλήσεις για να δικαιολογήσουν την επιβολή στρατοκρατικών μέτρων». Αιδώς Αργείοι. Ευτυχώς υπάρχουν ντοκουμέντα...

Είναι γνωστοί οι Εφιάλτες.

Ας μην αφήσουμε να γίνει το Πολυτεχνείο άλλη μια «εθνική» γιορτή. Ας γίνει αφορμή προβληματισμού και ώριμης προχωρημένης επαναστατικής κριτικής και πρακτικής.

Με πολλή συμπάθεια
Σιέρρας Απόστολος

ΜΙΚΡΟΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΣΤΙΣ ΜΟΙΡΕΣ

● Ο δήμαρχος και το δημοτικό συμβούλιο των Μοιρών καταγγέλλουν για αντιδημοκρατική συμπεριφορά την εννιάμελή Ν.Ε. ΠΑΣΟΚ στο Ηράκλειο, και τονίζουν:

Προκειμένου να υποστηρίξουμε τίμια την ιδεολογία μας σχηματίσαμε ένα συνδυασμό στις Δημοτικές εκλογές με πραγματικούς δημοκράτες μέλη και φίλους του κυβερνητικού κόμματος. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν να κερδίσουμε τις εκλογές στο Δήμο Μοιρών και να τις χάσει ο χρισμένος από το ΠΑΣΟΚ υποψήφιος Δήμαρχος, ο οποίος για να πάρει το χρίσμα χρησιμοποίη-

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Εξάντας

Κωλέττη 11 - Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 - Τηλ. 36.21.236

Ομως

Μηνιαίο Περιοδικό
Λογοτεχνίας και απολαύσεων

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΝΑΚΑΤΑ
...κι άλλα πολλά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΕΒΙΖΟΝΤΟΣ

Μόλις βρήκα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζ.Πηγής 3, Αθήνα, τηλ. 360.3234-360.1331

τα παιδιά της χελιδόνας

Μυθιστόρημα

ΔΙΟΝΥΣΗ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΥ 525 ΤΑΓΜΑ ΠΕΖΙΚΟΥ

ΔΙΟΝΥΣΗ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΥ ΔΑΝΕΙΚΙΑ ΓΡΑΒΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Μόλις κυκλοφόρησαν

- **ΕΡΙΚ ΣΑΛΤΣΜΑΝ:**
Εισαγωγή στη μουσική του 20ου αιώνα.
(Μετάφραση: Γ. Ζερβός).
- **ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΣΜΩΛ:**
Μουσική, κοινωνία, παιδεία.
(Μετάφραση: Μ. Γρηγορίου).
- **Επίσης κυκλοφορούν.**
- **ΙΓΚΟΡ ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΥ:**
Μουσική ποιητική.
- **ΑΑΡΩΝ ΚΟΠΛΑΝΤ:**
Μουσική και φαντασία.
- **ΤΖΩΝ ΜΠΛΑΚΙΝΓΚ:**
Η έκφραση της ανθρώπινης μουσικότητας.
- **ΟΤΤΟ ΚΑΡΟΛΥ:**
Εισαγωγή στη μουσική.
- **ΝΤΙΜΙΤΡΙ ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ:**
Μαρτυρία.
- **ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ ΑΜΑΡΑΝΤΙΔΗΣ:**
Τό Τονικό μουσικό σύστημα.
- **ΛΗΟ ΣΜΙΘ:**
Σημειώσεις για τη φύση της μουσικής.

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομυιάλη 9. Αθήνα 10679
Τηλ. 3639962 - 3607744

*

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Μεροληπτική κατάθεση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1982

σε την εννιαμελή κλίκα της Ν.Ε. ΠΑΣΟΚ (στην οποία και ο ίδιος είναι μέλος).

Ας σημειωθεί ότι η βάση, η Τ.Ο. Μοιρών επέλεξε σαν υποψήφιο Δήμαρχο αυτόν που κέρδισε τις εκλογές.

Επίσης θέλουμε να τονίσουμε ότι όλη η προεκλογική δραστηριότητα του εκλεκτού υποψήφιου του ΠΑΣΟΚ στηρίχθηκε στην ανηθικότητα και την ισοπέδωση όλων των κανόνων της πολιτικής δεοντολογίας. Επειδή το ποίον αυτού του κυρίου αντιλήφθηκε ο δημοκρατικός λαός των Μοιρών τον ετιμώρησε κατάλληλα και μετεκλογικά έχει αποδωθεί σε ένα έργο καταδίωξης όλων των δημοκρατικών της πόλης μελών και φίλων του ΠΑΣΟΚ. Τορπιλίζει συστηματικά το έργο της Δημοτικής αρχής και των φορέων του μαζικού κινήματος.

● Το κείμενο υπογράφει ο πρόεδρος του Δ.Σ. κ. Αρμουτάκης, ενώ η καταγγελία σφραγίζεται από τον παρακάτω επίλογο με τις υπογραφές του δημάρχου κ. Ρομπογιαννάκη, του προέδρου κ. Αρμουτάκη και των μελών της πλειοψηφίας Μανασσάκη, Δουλγεράκη Γ., Χατζιδάκη Α., Μανράκη Γ., Καμπουράκη Γ., και Σρανουλάκη Γ.

«Κύριοι της εννεαμελούς κλίκας της Ν.Ε. ΠΑΣΟΚ Ηρακλείου είστε παραχαράκτες της φυσιογνωμίας του κινήματος και κάπηλοι της Σοσιαλιστικής Ιδέας. Εν ονόματι της Δημοκρατίας καταργείτε τη Δημοκρατική πλειοψηφία, στο λεξιλόγιό σας η ιερή λέξη της Δημοκρατίας κατάντησε επικίνδυνο σχήμα λόγου, όπλο Δημογωγίας.

Με πολιτικό θάρρος και συνέπεια, με αίσθημα ευθύνης σας μεταφέρουμε εμείς το Δημοτικό Συμβούλιο της πλειοψηφίας του Δήμου Μοιρών και ο Δήμαρχος ένα λεβέντικο μήνυμα βγαλμένο από την ψυχή όλων των Δημοκρατών της πόλης μας.

Κάτω τα χέρια από τον περήφανο δημοκρατικό λαό των Μοιρών.

Κάτω τα χέρια από τον περήφανο δημοκρατικό λαό του Ηρακλείου».

Ακολουθούν οι υπογραφές.

ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΕΣ ΑΣΤΕΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΥΡΚΑΛ

● Με αγανάκτηση και ικανοποιητική δόση χιούμορ μας ενημερώνει ο επιστολογράφος για τις περιπέτειες ενός... σφυριού στην ΠΥΡ-ΚΑΛ.

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Αποφάσισα να στείλω αυτό το γράμμα γιατί πιστεύω ότι, αν για ένα συμβιβασμένο εργάτη η σωφροσύνη της σιωπής είναι ουσιαστικά αναξιοπρέπεια, στην περίπτωση μου θα ήταν εμφανώς δειλία. Εξάλλου, όταν σε κατηγορούν για κλέφτη και έχεις κάτι να

πεις καλό είναι να το λες. Βέβαια η κατηγορία ανακλήθηκε από την ίδια εταιρία που εργάζομαι (την ΠΥΡ-ΚΑΛ) και την ευχαριστώ γι' αυτό. Επειδή όμως ο διασυρμός μου ήταν δημόσιος, νομίζω ότι δικαιούμαι και εγώ μια απάντηση δημόσια.

Κατηγορήθηκα λοιπόν ότι σε έλεγχο που έγινε στο αυτοκίνητό μου κατά την έξοδό μου από το εργοστάσιο, βρέθηκε παράνομα στην κατοχή μου ένα πλαστικό σφυρί (150 δρχ., Μοναστηράκι) και ως εδώ καλά. Αξίζει όμως να περιγραφεί η διαδικασία όχι απλά γιατί το φέροισμο των φυλάκων ήταν αδέξιο, αλλά κυρίως γιατί δεν ήταν αναίτιο.

Εδώ πρέπει να μάθετε ότι στην ΠΥΡ-ΚΑΛ έχουμε φύλακες σοσιαλιστικούς αλλά με καπιταλιστική καταγωγή και συνήθειες. Αυτοί οι άνθρωποι στην αγχώδη προσπάθειά τους να αποδείξουν την προσφορά τους στα (νέα) αφεντικά τους, φέρονται σαν κάτι άλλους, που όντας εξώφθαλμα βλάκες, πασχίζουν με μανία να το αποδείξουν, λες και υπάρχει κανείς που αμφιβάλλει γι' αυτό. Την Δευτέρα λοιπόν 28.11 κάνουν εξονυχιστικό έλεγχο, βρίσκουν το σφυρί και αρκούνται στην απλή παρατήρηση. Την Τρίτη 29.11 κάνουν ένα γελοίο σκηνοθετημένο έλεγχο, (να σημειωθεί ότι ο για δυο συνεχόμενες μέρες έλεγχος σε αυτοκίνητο είναι σπανιότατο φαινόμενο στην ΠΥΡ-ΚΑΛ), απλούστατο, όσο χρειαζόταν, για να βρεθεί το σφυρί. Και αφού τρεις φύλακες - άγγελοι αναρωτήθηκαν μεταξύ τους αν υπάρχει έγκλημα ή όχι, τελικά βρήκαν πως υπάρχει. Σε δευτερόλεπτα και μέσα σ' ένα κλίμα μεγαλόπρεπα χαφιεδιστικό, περιστοιχιστήκα από τρεις φάτσες από τις οποίες, η μία κράταγε το σφυρί - πειστήριο, η άλλη μου έπαιρνε τα στοιχεία και η τρίτη με πρόσεχε γενικώς. Την Τετάρτη 30.11 έμαθα ότι τα κυρίως ενοχοποιητικά στοιχεία σε βάρος μου ήταν ότι το σφυρί ήταν όμοιο με αυτά που χρησιμοποιεί η ΠΥΡ-ΚΑΛ και δεύτερο ότι ήταν αμεταχείριστο. Και όσον αφορά το πρώτο, παραδέχομαι ότι είναι υπερβολικό να απαιτήσεις από αυτά τα αστυνομικά δαιμόνια να σκεφτούν, ότι είναι δυνατό να έχει κανείς σφυρί όμοιο με αυτά της ΠΥΡ-ΚΑΛ, χωρίς να το έχει κλέψει από την ΠΥΡ-ΚΑΛ. Όσον αφορά το δεύτερο όμως, μια και εγώ δεν χρησιμοποιώ σφυρί στη δουλειά μου, σημαίνει ή ότι έκλεψα το σφυρί από κάποιο συνάδελφο (αλλά τότε δεν θα ήταν άχρησιμοποίητο, τι διάολο για μόστρα θα το 'χει) ή ότι διέρρηξα κάποια αποθήκη. Διέρρηξα λοιπόν την αποθήκη, πήρα το σφυρί χωρίς να με πάρει χαμπάρι κανείς, αλλά επειδή δεν ήμουν προνοητικός κλέφτης δεν το έβαλα κάτω από το κάθισμα.

η οχτωβριανή επανάσταση

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Πρόλογος - Επιμέλεια
Κώστας Χατζηπαργύρης

Εκδόσεις αλεβιζόπουλος
Φειδίου 14 16 Αθήνα
τηλ. 360.0059

*

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ANTREA KEPENH

Ο ΟΜΙΛΩΝ ΓΑ-ΙΔΑΡΟΣ

Οδυσσέας

ANTREAS KEPENH

ΑΛΛΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΙΝΟΥ

Οδυσσέας

Οδυσσέας

ΤΑΚΗΣ ΤΖΑΜΑΛΙΚΟΣ

ΕΧΕΙ ΜΕΛΛΟΝ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
τοῦ πρώην Πρωθυπουργοῦ
Ἀκαδημαϊκοῦ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐκδόσεις «Ἰωνία»

Κεντρική Διάθεση:

Αθήνα: Μαυρομιχάλη 15

τηλ. 36.35.223

Θεσ/νίκη: «Κέντρο βιβλίου»

τηλ. 237.463

Cesare Brandi

Ἀρκάδιος ἢ περί Γλυπτικῆς

ΝΕΦΕΛΗ

Ἐνα βιβλίο ποῦ ἐξετάζει τὰ θεωρη-
τικά, ἱστορικά κι αἰσθητικά ζητήμα-
τα τῆς τέχνης, κυρίως τῆς γλυπτικῆς,
ἀπὸ τὴν ἀρχαία ὡς τὴν σύγχρονη
ἐποχή, μὲ τὴν πλοκή καὶ μορφή ἑνὸς
πλατωνικοῦ διαλόγου, σὲ μετάφραση
Σπ. Ἡλιόπουλου.

CESARE BRANDI

Ἀρκάδιος ἢ
περί γλυπτικῆς

ἐκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα 10679

Τηλ: 3639962 — 3607744

σμά μου που χωράνε πέντε σφυ-
ριά και βάλε, και δεν γίνεται ἐ-
λεγχος (εκτός αν πρόκειται για
κάρφωμα), αλλά το έβαλα στο
πορτ-μπαγκάζ. Και σα να μην ἐ-
φτανε αυτό, το σφυρί φαίνεται ἀ-
νέδιδε την οσμή (το άρωμα) της
ΠΥΡ-ΚΑΛ γιατί πώς εξηγείται να
είμαι ένοχος μόνο γι' αυτό και ὄ-
χι για το γαλλικό κλειδί και την
πένσα που είχα μαζί μου; Ίσως
να μην υπήρχαν «στοιχεία» γι'
αυτά.

Δεν θα ασχοληθώ άλλο μ' αυ-
τούς τους ανθρώπους αν και αι-
σθάνομαι έντονη επιθυμία να
τους εξευτελίσω όσο πράγματι
τους αξίζει. Παραιτούμαι όμως
γιατί δεν είναι και τόσο εύκολο
το εγχείρημα, αν θέλει κανείς να
έχει επιτυχία.

Όσο για το κωμικό μέρος της
μακάβριας αυτής φάρσας, ελπί-
ζω να διασκεδάσατε αρκετά μα-
θαίνοντας πώς παίζεται το παι-
χνίδι κλέφτες κι αστυνόμοι στην
ΠΥΡ-ΚΑΛ.

Ευχαριστώ
Κώστας Σακελλίου

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΚΕ

● *Επιβεβαιώνει την στάση του
ΚΚΕ στο θέμα των βάσεων και
κατηγορεί το ΑΝΤΙ για έλλειψη
αντικειμενικότητας, ο επιστολο-
γράφος μας, γύρω απ' αυτό το θέ-
μα:*

Βέβαια το ΑΝΤΙ ποτέ δεν ήταν
αντικειμενικό απέναντι στο ΚΚΕ
αλλά η τελευταία (τχ. 245 σελ. 5)
«ανάλυση» του Αντήνορα σχετι-
κά με τη στάση του ΚΚΕ απένα-
ντι στη συμφωνία για τις βάσεις
αγγίζει τα όρια του κωμικοτραγι-
κού. Ενώ το ΚΚΕ έχει δηλώσει ε-
πανειλημμένα, μέσα κι έξω απ'
τη Βουλή, ότι είναι κατηγορημα-
τικά αντίθετο με τη νέα συμφω-

νία και έχει πρωτοστατήσει σε ε-
κατοντάδες εκδηλώσεις κατά
της συμφωνίας σ' όλη την Ελλά-
δα, τώρα επιχειρείται να εμφανι-
στεί η αποχώρησή του από την
ψηφοφορία στη Βουλή σαν θετι-
κή ψήφος!!! Και ενώ καθαρά δη-
λώνει ότι, όντας αντίθετο με τη
συμφωνία, αποχωρεί από την ψη-
φοφορία θεωρώντας ότι μόνος
αρμόδιος για να επικυρώσει μια
τέτοια συμφωνία είναι ο ίδιος ο
λαός —με δημοψήφισμα— ο Α-
ντήνωρ μιλάει για στελέχη... και
μέλη... που διαφωνούν..., όπως
έχουμε ακούσει και ακούμε ακό-
μη «σύμφωνα με πληροφορίες
της υπηρεσίας μου...» και ο νοών
νοείτω... Εδώ μάλλον επιβεβαιώ-
νει την παροιμία «όσα δεν φτάνει
η αλεπού...». Δηλαδή εφόσον η
συμφωνία δεν ανταποκρίνεται
στους λαϊκούς πόθους αλλά όλοι
—και ο «χώρος» («εσ» και λοι-
πά) —λένε να (μερικοί μέσα από
«ήξεις-αφήξεις») γιατί να «χαλά-
σει τη μαγιονέζα» το ΚΚΕ. Να το
βγάλουμε κι αυτό υπέρ... Μπορεί
ο στόχος αυτός μεν να μην επι-
τυγχάνεται, επιτυγχάνεται όμως
το στρατατσάρισμα και της αλή-
θειας και της αντικειμενικότη-
τας. Αλήθεια όσες φορές επί ΝΔ
αποχωρούσαν τα δημοκρατικά
κόμματα από την ψηφοφορία σε
διάφορα θέματα η αποχώρησή
τους μπορεί να θεωρηθεί θετική
ψήφος; Σύμφωνα με τη «λογική»
του Αντήνορα ναι. Τι να πει κα-
νείς...

Δεν περιμένω από το ΑΝΤΙ φι-
λο ΚΚΕ «γραμμή». Απαιτώ όμως
—όπως και κάθε αναγνώστης
του άλλωστε— περισσότερο σε-
βασμό στην αλήθεια, στην αντι-
κειμενικότητα και (γιατί όχι;) στο
κατοστάρικο του μήνα.

Φιλικά
Γιώργος Κυριακόπουλος
Υ.Γ. Τα ψευδώνυμα συνεργατών
τι σημαίνουν; φόβο ή ντροπή;

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε διαβαζε
διαδιδε

ΑΥΓΗ

Κυκλοφορεί

ο 18ος

τόμος του ΑΝΤΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 80
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκ-
φράζει την προσωπική άποψη
του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέ-
φονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. · Καναδάς · Απ. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 80,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ

Ο Κοσμάς ο Ευρωπαίος είναι ένα γελοιογραφικό πρόσωπο, ο ήρωας του ομώνυμου σατιρικού κόμικ, που δημιουργήθηκε την Πρωτοχρονιά του 1981 με την ευκαιρία της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Ένα βιβλίο διασκεδαστικό, με το γνωστό καυστικό πολιτικό κριτήριο του Γιάννη Ιωάννου.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ

Ο τρίτος δρόμος '83

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ 22
ΥΠΟ ΕΧΕΜΥΘΕΙΑΝ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ
ΟΙ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ
Μυθιστόρημα

Δεύτερο μέρος μιας τριλογίας που άρχισε με το «Μπαζαγιάζι», όπου η συγγραφέας, με τη χαρακτηριστική της γραφή, καταγράφει με γλώσσα ρέουσα και συγκλονιστικές σκηνές τις ιστορικές εποχές του αιώνα μας, έτσι όπως έγιναν αντιληπτές από τον αφηγητή και σημάδεψαν τη ζωή του τόπου μας.

ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ ΠΟΥ ΤΑ ΛΕΝΕ
ΝΤΙΒΙ ΝΤΙΒΙ
Διηγήματα

Μια επιλογή από διηγήματα κατά καιρούς δημοσιευμένα σε μεγάλες αθηναϊκές εφημερίδες, γραμμένα με τρυφερότητα, με αγάπη κι ελπίδα για τον άνθρωπο, όπου κι αν βρίσκεται, στην πόλη ή στην επαρχία, όποιος κι αν είναι ο αγώνας του, ό,τι ζωή κι αν κάνει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΡΗΣ
Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΦΩΣ
ΠΟΥ ΚΑΙΕΙ

Μόνιμος στις επάλξεις της μαχόμενης δημοσιογραφίας ο Γιάννης Κάτρης, ανατέμνει τη δημόσια ζωή της τελευταίας τριετίας. Με μια σειρά άρθρα, προβάλλει και αποκαλύπτει τη βαθύτερη σημασία γεγονότων και περιστατικών του δημόσιου βίου, που συνήθως περνούν απαρατήρητα στα «ψιλά» των εφημερίδων. Και, όπως πάντα, κατάφέρει να εξορύξει από το φαινομενικά ασήμαντο τη βαθύτερη ουσία του, συνδεδεμένη σχεδόν πάντα με τη δηλητηριώδη κληρονομιά του φασισμού, της μισαλλοδοξίας και του δεξιού τρόπου διακυβέρνησης αυτής της χώρας.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ
ΤΟ ΕΒΔΟΜΟ ΡΟΥΧΟ
Μυθιστόρημα

Όπως και στο πρώτο της μυθιστόρημα, την «Αστραδενή», έτσι και στο «Έβδομο ρούχο» η Ευγενία Φακίνου αγνοεί το χρόνο και φέρνει το παρελθόν στους τόπους του σήμερα. Σκαλίζει μνήμες από αρχαίες τραγωδίες, μύθους και λαϊκές παραδόσεις, ώστε η θεά Δήμητρα, η Περσεφόνη, ο Ορέστης και ο Άι - Νικόλας των Ψαρών να ζουν δίπλα μας, κουβαλώντας ο καθένας τον προσωπικό του μύθο, ανάμεσα σε υπέραυτα λεωφορεία, τρακτέρ και ασίλων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΣΤΑΣ

Τα μετά το θέατρο

ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ ΛΟΥΚΑΣ

Μετά τα φιλολογικά

ΜΗΛΙΩΝΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Υποθέσεις

ΤΣΑΚΝΙΑΣ ΣΠΥΡΟΣ

Δακτυλικά αποτυπώματα

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΦΑΤΣΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Πολυτεχνείο '73

Εξέγερση, Κατάληψη, Εισβολή

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΛΕΞΙΟΥ ΕΛΛΗ (Άπαντα 22)

Υπό εχεμύθειαν

ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΣΤΑΣ

Το δέντρο που χορεύει

(Μυθιστόρημα)

Η γενιά των αιχμαλώτων

(Μυθιστόρημα)

ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ ΙΩΑΝΝΑ

Οι δύο τελευταίοι

(Μυθιστόρημα)

ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Ο μπαρμπα-Αναστάσης το Σοβιέτ

(Μυθιστόρημα)

Η βράβεψη

(Μυθιστόρημα)

ΦΑΚΙΝΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ

Το έβδομο ρούχο

(Μυθιστόρημα)

ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΟΝΥΣΗΣ

Τα παιδιά της Χελιδόνας

(Μυθιστόρημα)

ΕΣΣΕ ΕΡΜΑΝ

Νάρκισσος και Χρυσόστομος

Το τελευταίο καλοκαίρι του Κλίνγκσορ

Παράξενα νέα από κάποιο άλλο άστρο

Το παιχνίδι με τις χάντρες

ΜΠΑΖΕΝ ΕΡΒΕ

Με την οχιά στο χέρι

(Μυθιστόρημα)

ΠΑΡΙΖΕ ΓΚΟΦΡΕΝΤΟ

Το αφεντικό (Μυθιστόρημα)

ΠΟΙΗΣΗ

ΒΟΥΡΛΑΚΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Αλλού φέγγω

ΖΕΡΒΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ

Η Ανάσταση της Κυρα-Τσίνης

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Επιλογή Β'

ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΑΘΗΝΑ

Αμνάδα των ατμών

ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Τα πυρηνικά ποιήματα

ΧΟΥΖΟΥΡΗ ΕΛΕΝΑ

Έρωτος Μάθος

ΕΛΥΑΡ ΠΩΛ

Ποιήματα

ΜΠΛΕΪΚ ΟΥΪΛΙΑΜ

Ποιήματα

(Μετάφραση: Ανδρέας Αγγελάκης)

ΜΠΟΝΦΟΥΑ ΥΒ

Ποιήματα (Μετάφραση: Μηνάς Δημάκης-Χριστόφορος Λιοντάκης)

ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΥΣ

ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΛΟΤΗ

Μιλώντας για τα παιδικά βιβλία

ΑΛΜΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Χόπιτι - Χοπ!

ΒΙΝΜΠΕΡΓΚ ΑΝΝΑ ΓΚΡΕΤΑ

Μια πέμπτη του Οκτώβρη

ΒΟΡΟΝΟΒ ΝΙΚΟΛΑΪ

Το κυνήγι των περιστερών

ΓΛΥΚΟΦΡΥΔΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Μελήσσιπος

ΔΕΙΛΙΝΟΣ Δ. - ΓΑΪΤΗΣ Γ.

Στο βυθό του Αιγαίου

ΚΙΠΛΙΝΓΚ ΡΑΝΤΓΙΑΡΝΤ

Απίθανες ιστορίες

ΛΟΝΤΟΝ ΤΖΑΚ

Πειρατικές ιστορίες

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΣΤΑΣ

Έξι κόκκινες ιστορίες με ουρά

ΨΑΡΑΥΤΗ ΛΙΤΣΑ

Στα βήματα του Σαμοθήριου

ΧΙΟΥΜΟΡ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΙΑΝΝΗΣ

Ο τρίτος δρόμος '83

Ο Ευρωπαίος

ΓΚΙΟΚΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Ο Καραγκιόζης στη χώρα των θαυμάτων

ΚΑΛΑΜΑΡΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ

Μην πατάτε το πράσινο

ΜΕΛΕΤΕΣ • ΔΟΚΙΜΙΑ

ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΣΤΑΣ

Οι πλάγιες ερωτήσεις του Πορφύριου

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΩΤΗΡΗΣ

ΛΕΞΙΚΟ ΟΡΩΝ III

Γλωσσολογίας

ΚΑΚΙΣΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ

Τρόμος στο κολλέγιο και άλλα αστυνομικά δοκίμια

ΚΑΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Η αλήθεια είναι το φως που καίει

ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΣ ΣΑΒΒΑΣ

Η εμπειρία του αρχιτεκτονημένου χώρου και το σωματικό σχήμα

ΜΟΣΚΩΦ ΚΩΣΤΗΣ

Η Πράξη και η Σιωπή

Τα όρια του έρωτα και τα όρια της ιστορίας (Δοκίμια II)

ΜΑΡΙΝΟΣ Γ.-ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ Γ.

ΜΑΓΚΑΚΗΣ Γ.Α.-ΡΟΖΑΚΗΣ Χ.-

ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Σ.-

ΠΑΝΟΥ Σ.

Για την ποιότητα της δημοκρατίας μας

ΜΑΚ ΛΟΥΕΝ, ΜΑΡΣΑΛ

Μαζικά μέσα επικοινωνίας:

οι προεκτάσεις του ανθρώπου

ΠΑΠΑΔΟΛΑΜΠΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ

Πραγματικές ουτοπίες

(Χώροι της ελευθερίας II)

ΠΙΕΡΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ

Χώρος, φως και λόγος στην ποίηση του Κ. Καβάφη

ΣΤΑΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Λόγος ανθηρός χειρο-νομηθείς

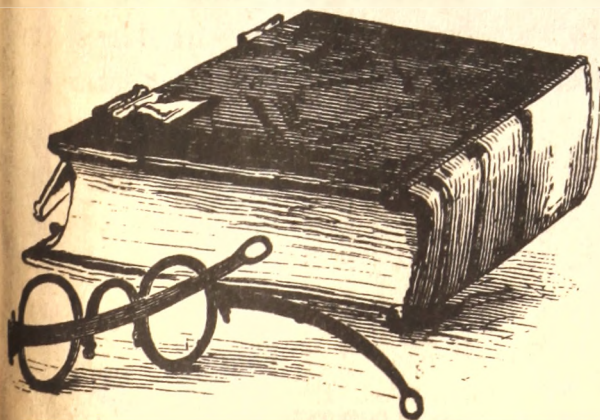
ΚΛΑΣΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΠΛΑΤΩΝ - ΙΩΝ

(Εισαγωγή - μετάφραση:

Λουκάς Κούσουλας)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' 1983-1984

Έριχ Φρομ Το μεγαλείο και οι περιορισμοί στη σκέψη του Φρόυντ

Μια λαμπρή
επανεξέταση
των ιδεών της
ψυχανάλυσης

Σ' αυτό, το τελευταίο βιβλίο της
ζωής του, ο διάσημος
ψυχαναλυτής, κοινωνικός
στοχαστής και φιλόσοφος Έριχ
Φρομ, κάνει μια καθαρή εκτίμηση
των προτερημάτων και των
αδυναμιών της συνολικής δουλειάς
του Φρόυντ.

Ενώ αναγνωρίζει τους
περιορισμούς στη σκέψη του
Φρόυντ και ιδιαίτερα την
ανεπάρκεια στην ερμηνεία της
γυναικείας ψυχολογίας, ο Φρομ
εξηγεί και υπογραμμίζει γιατί ο
Φρόυντ είναι ένας από τους
σημαντικότερους στοχαστές του
εικοστού αιώνα.

Έριχ Φρομ Πειθαρχία και Ελευθερία

Έντεκα δοκίμια με
κέντρο το όραμα του
ανθρωπιστικού σοσιαλι-
σμού

Τα δοκίμια που περιέχονται στον
τόμο αυτό συγκεντρώθηκαν από το
συγγραφέα λίγο πριν το θάνατό
του, το 1980. Αποτελούν ένα
δυνατό προσωπικό μανιφέστο και
συγκεφαλαιώνουν το έργο μιας
ολόκληρης ζωής ενός μεγάλου
ψυχολόγου και κοινωνικού

στοχαστή του εικοστού αιώνα. Ο
Έριχ Φρομ καταγράφει εδώ το
δικό του απόσταγμα πείρας και
σοφίας για τις θεμελιώδεις αρχές
που οδηγούν σε μια ολοκληρωμένη
ανθρώπινη ζωή. Περιγράφει το
μοναχικό και βαρυστημένο τύπο
ανθρώπου που δημιουργήσαν οι
τεχνολογικές κοινωνίες, τον τύπο
του επικίνδυνου καταναλωτή. Ο
Φρομ βλέπει ότι τα δύο κυρίαρχα
κοινωνικά συστήματα έφτασαν,
από διαφορετικούς δρόμους, στο
ίδιο αποτέλεσμα, στον
υποθαμισμένο άνθρωπο. Αλλά
παρόλο που νιώθει κανείς ότι
προδόθηκαν από παντού τα
ιδανικά του αληθινού
ανθρωπιστικού σοσιαλισμού, το
όραμα δεν έπαψε να υπάρχει και
να μας προσκαλεί, υποστηρίζει ο
Φρομ.

Ε.Φ. Σουμάχερ Οδηγός καθημερινής σοφίας

Ένα από τα συναρπαστικότερα
φιλοσοφικά βιβλία στην ιστορία
της Πρωτοποριακής σκέψης». -
Νταϊήλυ Μαϊήλ.

Μια συμπύκνωση ενός τεράστιου
και αναζωογονητικά ανορθόδοξου
συστήματος ιδεών.... Το μόνο
κατάλληλο σχόλιο που σκέφτομαι
είναι τούτο: ας γίνει όπως το λέει.
Αμήν. - Άρθουρ Κάιστλερ

Ε.Φ. Σουμάχερ Το μικρό είναι όμορφο

Η ανθρωπιά και
η ομορφιά της
μικρής οικονομίας
σε παγκόσμια κλίμακα

«Ένα βιβλίο γεμάτο ζεστασιά,
ανθρωπια και ελπίδα με άμεσες και
πρακτικές προτάσεις για το
μέλλον. Το βασικό μήνυμα από την
προκλητική αυτή μελέτη του
Σουμάχερ είναι ότι ο άνθρωπος
σπρώχνει τον εαυτό του και τη γη
ολόκληρη έξω από κάθε
ισορροπία, καθοδηγούμενος από
την ιδέα του υπερκέρδους και κατά
συνέπεια των γιγαντιαίων
επιχειρήσεων. Αντίθετα, όμως,
πρέπει να ρωτήσουμε: ποιο είναι
το κόστος σε ανθρώπινους όρους
στην ευτυχία, στην υγεία, στην
ομορφιά και στη διαφύλαξη του
πλανήτη μας. Πήτερ Λιούις.

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ 36 18 457